

**ДЕЙВИД ЛОДЖ
МАЛЪК СВЯТ
АКАДЕМИЧЕН РОМАНС**

Превод от английски: Рени Стоянова, 2001

chitanka.info

На Мери с цялата ми любов

Както и „Размяната“, на която е нещо като продължение, „Малък свят“ наподобява това, което понякога се нарича „истински свят“, без изцяло да му съответства, и е населен с образи, които са игра на въображението. Рамидж не е Бърмингам, макар да носи нещо от популярните предразсъдъци за този град. В Цюрих наистина има бар „Джейм Джойс“, а на летището Хийтроу — подземен параклис, но (когато романът беше написан) в Лимерик и Дарлингтън нямаше университети; нито, доколкото ми е известно, в Генуа изобщо някога е живял представител на Британския съвет. Конгресът на Асоциацията за съвременни езици през 1979 г. не се е състоял в Ню Йорк, макар че съм ползвал материали от програмата на този през 1978, който бе там. И така нататък.

Специални благодарности за получената информация (без да споменавам много други услуги) дължа на Доналд и Марго Фангер и Сусуми Такаги. Повечето книги, от които съм извличал идеи, намеци и вдъхновение, са споменати в текста, но трябва да призная дълга си към две, които не са:

„Неизбежен романс: изследване поетиката на един жанр“ от Патриша Анджелика Паркър (Университетско издателство, Принстън, 1979 г.) и „Международно летище“ от Брайън Мойнън („Пан Букс“, 1978).

„Caelum non animum mutant, qui trans mare currunt.“

Хорацій

„Когато един писател нарече работата си романс^[1], едва ли е необходимо да се отбележи, че той претендира за определена свобода на действие — както по отношение на метода, така и на материала, нещо, което не би могъл да си позволи, ако заяви, че пише роман.“

Натаниел Хоторн

Шт! Внимателно! Ехоландия!

Джеймс Джойс

[1] Романс — рицарски любовен роман (б. пр.) ↑

ПРОЛОГ

Когато сладостни априлски дъждове пронизват мартенската сухота до корен и облеят всяка земна жилка с онази влага, от чиято сила поникват цветята; когато зефирът с мекия си полъх вдъхне живот в крехките филизи на горичките и шубрака и младото слънце преполови пътя си през знака на Овена, а птичките, заспали с отворени очи, запечат (подтикнати в сърцата си от майката Природа), тогава, както е отбелязъл поетът Джефри Чосър още преди доста години, много хора закопняват да тръгнат на поклонение. Само дето в наши дни то се нарича — на професионален език — конференция.

Модерната конференция напомня поклонението на средновековното християнство по това, че дава възможност на участниците да си позволят всички удоволствия и развлечения на пътуването, като същевременно си дават вид на аскетично отдадени на самоусъвършенстване. Наистина, налага се да извършат известни упражнения по разкажание — изнасяне на доклад може би, и със сигурност — изслушване на нечии доклади. Но с това оправдание човек пътува към нови и интересни места, среща се с нови и интересни хора и завързва нови и интересни познанства с тях; обменя клюки и поверителни тайни (тъй като вашите изтъркани истории са нови за тях и обратното); яде, пие и се весели в компанията им всяка вечер; и все пак, в края на всичко това, се завръща у дома с повишена репутация на сериозен ум. Днешните участници в конференции имат допълнително предимство пред поклонниците на миналото, защото разходите им обикновено се плащат или поне субсидират от институцията, към която принадлежат, било то министерство, търговска фирма или, най-често, университет.

Днес има конференции за почти всичко, включително творбите на Джефри Чосър. Ако, както героя му Тройлс в края на „Тройлс и Кресид“, той гледа надолу от осмата небесна сфера към

„туй земно петънце, обгърнато с море“

и наблюдава цялото това бясно движение около земното кълбо, което той и други велики автори са задвижили — следите от реактивни самолети като кръстосани над океаните маркировки на пътищата, по които се движат учените от един континент до друг, техните приближаващи и отдалечаващи се пътеки, когато, забързани към някой хотел, минават покрай селска къща или древно огнище на образованието — там да се съберат и пируват, за да бъдат поддържани английският език и други академични дисциплини, какво ли си мисли Джефри Чосър?

Може би, като духа на Тройлърс, този галантен рицар и любовник без илюзии, се смее от сърце на спектакъла и смята доволно, че няма нищо общо с това. Защото не всички конференции са щастливи, хедонистични събития, не всички места за провеждането им са луксозни и живописни и не всеки април носи сладостни дъждове и мек бриз.

ПЪРВА ЧАСТ

„Най-жестокият месец — април“ — рецитираше си тихо Пърс Макгаригъл, като се взираше през мръсните прозоречни стъкла към снега по никое време, покрил с корица тревата и цветните лехи в университетския град Рамидж. Наскоро бе защитил магистърска дисертация върху поезията на Т. С. Елиът, но началните думи от „Безплодна земя“ биха могли, със същата вероятност, да минат през главата на всеки един от петдесет и няколко мъже и жени на различна възраст, които седяха изправени или отпуснати в редици удобни столове с наклонени назад облегалки в същата аудитория. Защото всички те, в качеството си на университетски преподаватели по английски език и литература, бяха запознати с тази поема и събрани заедно тук, в Средна Англия, за годишната си конференция, обаче твърде малко от тях изпитваха удоволствие.

Разочарованието бе ясно изписано по много лица още от предишната вечер, когато се събраха за традиционното откриване с поднасяне на шери. Участниците вече се бяха запознали със стаите, дадени им в едно от университетските общежития, сграда, издигната набързо през 1969 г. точно по времето на разцвета във висшето образование, която сега, десет години по-късно, изглеждаше от зле по-зле. Навъсени бяха разопаковали багажа си в студентските спални, чиито напукани и надупчени стени пазеха, под формата на избелели правоъгълници, следи от постери, набързо смъкнати от младите обитатели в началото на великденската ваканция (понякога с част от мазилката, залепнала по тях). Оценяващо бяха огледали петньосаната изпочупена мебелировка, напразно бяха изследвали прашния интериор на гардеробите за закачалки и бяха пробвали тесните легла с обезсърчително провиснали в средата пружини, лишени от всякаква еластичност след едно десетилетие блъскане, игри на дий-конче и съвкупления. Всяка стая имаше мивка, ако и не всяка мивка да имаше запушалка, и не всяка запушалка — верига. Едни кранове не можеха да се пуснат, други — да се спрат. За по-старателно измиване, или при физиологичен позив, трябваше да проявят смелост и да излязат в

лабиринта от коридори, на течението, където да потърсят някоя от общите бани с тоалетни, вани и душеве — но без почти никакво уединение, а и подаването на гореща вода бе ненадеждно.

За ветерани от конференции, провеждани в провинциалните британски университети, това бяха познати неудобства и, до известна степен, стоически приемани; както не много качествено шери, поднесено на откриването (малко позната марка, която явно прекаляваше в деклариране на испанския си произход с яркото изображение на борба с бикове и танцър на фламенко върху етикета); както и вечерята, която ги очакваше след това — доматиена супа, ростбиф с два зеленчука, мармаладен сладкиш и крем-карамел — от всяко ястие старателно бе отстранена и най-малката следа от аромат чрез продължително готвене при високи температури. Нещо повече от обичайно отегчение породило откритието, че конфериращите ще спят в една сграда, ще се хранят в друга, а ще се срещат за лекции и дискусии в главния корпус, като така се осигури на всички участници предостатъчно досадно разхождане насам-натам по пътеки и паважи, станали неприятни и опасни от снега. Обаче истинският източник на депресия, когато участниците се събраха за шерито и хвърлиха по едно око на белите картонени табелки по реверите си с прилежно напечатани имена и университети, от които идват, беше тяхната малобройност и, нека да си го кажем, пълната неразличимост на поставените им номера. За съвсем кратко време те установиха, че нито една от звездите на професията не присъства — нито един, за когото си струва да пропътуваш и десет мили, камо ли стотиците, които много от тях бяха изминали. Но те не можеха да се отърват един от друг през тези три дни: три хранения на ден, три заседания на ден, излет с автобус и посещение на театър — дълги часове на задължително общуване; без да споменаваме седемте доклада, които ще се прочетат, следвани от въпроси и дискусии. Много преди всичко да е свършило, те щяха да си омръзнат, да изчерпат всички теми на разговор, да използват всички подходящи комбинации за сядане на маса и да станат жертва на познатия по конференциите синдром на лош дъх, обложен език и упорито главоболие, резултат от пушене, пиене и говорене пет пъти повече от нормално. Предусещането на скуката и лошото настроение, на които се бяха обрекли, лежеше като студена, потискаща тежест върху червата им (които скоро също нямаше да са изправни),

колкото и да се опитваха да прикрият това с остроумни разговори и пресилена сърдечност, с потупване по гърбовете и здрависване и с гълтане на шерито като лекарство. Тук-там се виждаха хора, които тайничко сумираха имената по списъка. Петдесет и седем, включително домакините, това беше много разочароваща цифра за посещаемост на конференция.

Така говореше на Пърс Макгаригъл, по време на откриването, един меланхолично изглеждащ възрастен мъж, който отпиваше портокалов сок от чашата си, в която очилата му заплашваха да се плъзнат всеки момент. Името на ревера му бе „Д-р Рупърт Сътклиф“, а цветът на табелката му — жълт, което означаваше, че е от страната на домакините.

— Така ли? — каза Пърс. — Аз не знаех какво да очаквам. Това е първата конференция, в която участвам.

— Конференциите на УПА (Университетски Преподаватели по Английски език) са много различни. Много зависи къде се провеждат. В Оксфорд и Кембридж можете да очаквате най-малко сто и петдесет. Казах на Суолоу, че никой няма да дойде в Рамидж, но той не щеше и да чуе.

— Суолоу?

— Шефът на нашата катедра — д-р Сътклиф сякаш с известна трудност се насили да изкара тези думи между зъбите си. — Той твърдеше, че ако предложим домакинството си за тази конференция, Рамидж ще се прочуе. Грандомански илюзии, за съжаление.

— Който раздаваше табелките, той ли беше професор Суолоу?

— Не, това беше Боб Бъсби, но и той не е по-добър. По-лош даже. Не беше на себе си от радост седмици наред, организираше излети и тем подобни. Аз мисля, че само ще изгубим от тази история — заключи д-р Сътклиф, с очевидно задоволство, като гледаше над очилата си към полу-празната зала.

— Хей, Рупърт, стари приятелю! Май нещо редяат редиците, а?

Мъж на около четиридесет години, облечен в яркосин костюм, удари енергично Сътклиф между плешките, докато произнасяше тези думи, от което очилата на последния отхвъркнаха от носа му. Пърс сръчно ги хвана и ги върна на собственика им.

— О-о, ти ли си, Демпси! — каза Сътклиф, като обръщаше лице към нападателя си.

— Само петдесет и седем по списък, а и много от тях не са се явили, като гледам — каза новодошлият, чиято табелка сочеше, че това е професор Робин Демпси от един нов университет в Северна Англия.

Беше широкоплещест, набит мъж, с яка челюст, която се издаваше агресивно, но очите му, малки и разположени твърде близо едно до друго, сякаш принадлежаха на друг човек, някак тревожни и раними, в плен на властната физика. Рупърт Сътклиф не изглеждаше особено зарадван да види професор Демпси, нито пък склонен да споделя с него собствения си песимизъм относно конференцията.

— Предполагам, че много хора са задържани от снега — каза студено той. — Шокиращо време за април. Извинете, но виждам Бъсби да ми маха нетърпеливо. Вероятно картофеният чипс е свършил или нещо подобно — и той се отдалечи с тромава походка.

— Господи! — каза Демпси, като се оглеждаше из стаята. — Какъв студен душ! Защо ли дойдох? — Въпросът звучеше риторично, но Демпси се зае да му отговори донякъде и, очевидно, без да си поеме дъх. — Ще ви кажа защо. Дойдох, защото имам семейство тук, беше оправдание да се видя с тях. С децата, всъщност. Аз работех тук, в тази катедра, може да не ви се вярва. Господи, какви умствено изостанали бяха, и още са, като ги гледам. Същите стари лица. Никой никога не се размърдва. Старият Сътклиф, например, тук е от четиридесет години, цял живот. Естествено, аз се измъкнах при първата възможност. Това не е място за амбициозен човек. Последната капка преля, като направиха Суолоу главен асистент вместо мен, макар че аз имах вече три публикации, а той изобщо не беше публикувал нищо. Сега — няма да повярвате — те взеха, че му дадоха деканското място тук, а той още не е публикувал практически нищо. Очаква се книга за Хазлит — Хазлит, моля ви се — беше обявено миналата година, но изобщо не съм виждал и един-единствен отзив за нея. Едва ли е още много добра. И тъй, значи, щом Суолоу стана главен асистент, аз казах на Джанет, хубаво, добре, заминаваме, продаваме къщата и отиваме в Дарлингтън — те отдавна ме искаха. Дадоха ми доцентура веднага, и пълна свобода да развивам специалните си интереси — лингвистика и стилистика — тук винаги са мразели неща от този сорт, пречеха ми, говореха пред студентите зад гърба ми, убеждаваха ги да бягат от моите курсове, бях доволен да очистя калта на Рамидж от краката си. Това беше преди десет години, тогава Дарлингтън беше малък, и още

е, мисля, но това беше истински шанс, а и студентите там са доста добри наистина. И така, бях значи доста щастлив, но за съжаление на Джанет не ѝ хареса, настрои се против, още щом го видя. Добре де, мястото е малко голо през зимата, извън града е всъщност, на границата с полето, и сградите — повечето готови сглобяеми, сега вече е по-добре, разкарахме овците, а пък металургичният ни корпус спечели награда, но по онова време, ами... не можахме да продадем къщата тук, имаше забрана на ипотеките, така че Джанет реши да остане още малко в Рамидж, така и така щеше да е по-добре за децата, мислехме, Дезмънд беше последна година в прогимназията, и затова аз пътувах, идвах си всяка седмица, хм, почти всяка седмица, на Джанет ѝ беше малко тежко, на мене също, разбира се, и тогава аз срещнах едно момиче, моя студентка, последен курс, е, ами можете да си представите, бях доста самотен там, беше неизбежно, като си помисля, казах и на Джанет, че е било неизбежно — тя научи за момичето, нали разбирате... — Той внезапно прекъсна, намръщен над чашата си с шери. — Не знам защо ви казвам всичко това — каза, отправяйки леко засегнат поглед към Пърс, който беше озадачен по същата причина от няколко минути насам. — Аз даже не знам вие кой сте. — Приведе се да прочете табелката на Пърс. — Университетски колеж, Лимерик, а? — каза той присмехулно. „Живял бил нявга в Лимерик млад асистент велик“ — сигурно всеки ви го казва?

— Почти всеки — съгласи се Пърс. — Но, да ви кажа, рядко отиват по-далече от това. За „Лимерик“ няма много подходящи рими.

— Как ви се струва „топна си фитила“^[1]? — попита Демпси след минутка обмисляне. — Това трябва да става.

— Какво означава това?

Демпси изглеждаше изненадан: — Ами, значи, нали... изтаковал, изчукал.

Пърс се изчерви: — Метриката е изцяло погрешна — каза той. — „Лимерик“ е дактил.

— Охо? Какво е моето тогава?

— Бих казал, че е каталектичен хорей.

— Наистина ли? Интересувате се от стихосложение, така ли?

— Да, бих казал, че е така.

— Сигурно пишете и поезия?

— Вижте какво, е, да, пиша.

— Така си и мислех. Нещо във вида ви подсказва. Не носи пари, да знаете.

— И аз това открих — каза Пърс. — Ами вие оженихте ли се с онова момиче?

— Кое?

— Студентката. Оженихте ли се за нея?

— О-о, не. Не, тя си замина по нейния път. Както всички го правят накрая. — Демпси изгълта остатъка от шерито на дъното на чашата си.

— И жена ви сега не ви дава да се върнете?

— Не е точно това, тя не може. Има си друг.

— Извинявайте — каза Пърс.

— О, това не ме притеснява — каза Демпси неубедително. — Не съжалявам, че се преместих. Дарлингтън е хубаво място. Тъкмо купиха нов компютър, специално за мен.

— И сте професор вече — с уважение каза Пърс.

— Да, вече съм професор — съгласи се Демпси. Лицето му потъмня, като добави: — И Суолоу е професор, разбира се.

— Кой е професор Суолоу? — попита Пърс, като оглеждаше залата.

— Тук някъде е — Демпси някак с нежелание обходи с поглед пиещите шери в търсене на Филип Суолоу.

В този момент възлите от групирани бърбреци участници се разхлабиха и разделиха като по някакъв магически знак и отвориха път между Пърс и вратата. Там, застанала в колебание на прага, бе най-красивата млада жена, която той бе виждал досега. Висока и грациозна, с невероятно женствена фигура и нежен тен на лицето в цвят мляко с кафе. Черна коса падаше на искрящи вълни по раменете ѝ, черен бе и цветът на семплата ѝ вълнена рокля, изрязана дълбоко на деколтето. Тя направи няколко крачки през залата и прие чаша шери от поднос, предложен ѝ от минаваща сервитьорка. Не пи веднага, а вдигна чашата до лицето си, сякаш бе цвете. Дясната ѝ ръка държеше дръжката между показалеца и палеца. Лявата ѝ, минаваше хоризонтално през талията и поддържаше десния лакът. Над ръба на чашата погледна тя с очи тъмни като планински езера право в очите на Пърс и се усмихна едва-едва за поздрав. После вдигна чашата до устните си, които бяха алени и влажни, долната — леко подута, сякаш

ужилена от пчела. Отпи, а той гледаше как мускулите на гърлото ѝ се движат и приплъзват под кожата. „Свети Боже!“ — издиша Пърс с нов цитат, този път от „Портрет на художника като млад“.

Но веднага, за негово крайно огорчение, един висок, елегантен, забележителен мъж на средна възраст с впечатляваща сребристо-сива брада и немалко количество вълниста коса в същия нюанс отзад и отстрани на главата му, но не и отгоре, се втурна да я поздрави, запречвайки гледката му.

— Ето го Суолоу — каза Демпси.

— Какво? — каза Пърс, излизайки бавно от транс.

— Суолоу е мъжът, който говори с онова апетитно момиче, дето току-що влезе, онова, с черната рокля, или дали да не кажа, наполовина извън нея? Суолоу, както го виждам, си е напълнил очите, а?

Пърс пламна и тялото му се напрегна в кавалерски устрем да защити момичето от обида. Професор Суолоу, наведен напред да разучи табелката ѝ, наистина изглеждаше сякаш грубо наднича в деколтето ѝ.

— Готини бомбички, а, какво ще кажеш?

Пърс се обърна към него свирепо:

— Бомбички? Бомбички? Защо за Бога ги наричаш така?

Демпси отстъпи леко назад:

— Кротко де. Как да ги нарека тогава?

— Аз бих ги назовал... аз бих ги назовал... два купола от храма на нейното тяло — каза Пърс.

— Боже, ти наистина си поет! Виж сега, извини ме, но мисля да грабна още едно шери, докато има време — и Демпси си запробива път с рамене към най-близката сервитьорка, като остави Пърс сам.

Но не и самотен. Като по чудо, момичето се бе материализирало досами лакътя му.

— Здравейте, как се казвате? — попита тя, взирайки се в табелката му. — Не мога да разчитам тези мънички табелки без очила. — Гласът ѝ беше силен, но мелодичен, с лек американски акцент и следа от нещо, което той не можеше да определи.

— Пърс (Persse) Макгаригъл — от Лимерик — каза той с готовност.

— Пърс (Perce)? Това галено от Пърсивал (Percival) ли е?

— Би могло да бъде — каза Пърс, — ако така ви харесва.

Момичето се засмя, откривайки съвършено равни и съвършено бели зъби.

— Какво искате да кажете ако ми харесва?

— Това е графичен вариант — Той го изговори буква по буква.

— О, като във „Финегън Уейк“! Баладата за Пърс О’Рейли.

— Точно така. Persse, Pearce, Pierce — няма да се изненадам, ако те всичките са производни от Percival. Пърсивал, per se^[2], както би казал Джойс — добави той и бе възнаграден с още една заслепяваща усмивка.

— А какво е Макгаригъл?

— Това е старо ирландско име и означава „син на най-храбрия“.

— Сигурно не е лесно да носите толкова задължаващо име.

— Старая се с всички сили — каза Пърс. — а вашето собствено име...? — Той наклони глава към великолепната ѝ пазва, напълно разбирайки защо професор Суолоу едва не бе забил нос в нея, докато се опитваше да прочете табелката, забодена там; защото името не бе изпринтено с надебелени букви като на другите, а изписано с миниатюрен полуръкописен шрифт. „А. Л. Пабст“, скромно гласеше то. Липсваше означение от кой университет е.

— Анджелика — обади се тя.

— Анджелика! — Пърс като че ли издиша, а не просто произнесе сричките. — Това е прекрасно име!

— Пабст обаче леко разочарова, не мислите ли? Не е от същата класа като „сина на най-храбрия“.

— Това не е ли немско име?

— Може би първоначално е било, но татко е холандец.

— Вие не приличате нито на германка, нито на холандка.

— Така ли? — тя се засмя. — На какво приличам тогава?

— На ирландка. Напомняте ми жените от Северозападна Ирландия, техните прабаби се изпоженили за моряци от Испанската армада, която се разбила на брега на Мунстер в голямата буря през 1588. Те имат точно такава външност.

— Каква романтична идея! Може и да е вярно. Нямам си понятие откъде идвам поначало.

— Как така?

— Аз съм осиновена.

— Какво стои зад „Л“?

— Много глупаво име. Не ме карайте да го казвам.

— Тогава защо го използвате като инициал?

— Ако използваш инициали в академичните среди, смятат те за мъж и те вземат на сериозно.

— Никой не може да ви сбърка с мъж, Анджелика — искрено каза Пърс.

— Имам предвид кореспонденцията. Или публикациите.

— Имате ли много публикации?

— Не, не много. Е, всъщност, нищо още, засега. Работя над докторската си степен. Вие не казахте ли, че преподавате в Лимерик? Голяма ли е катедрата ви?

— Не е много голяма — каза Пърс. — Всъщност, само трима сме. Това по принцип е земеделски колеж. Съвсем отскоро предлагаме хуманитарни дисциплини. Да не искате да кажете, че не знаете кои са истинските ви родители?

— Не, въобще не знам. Била съм намерена.

— И къде са ви намерили, ако въпросът ми не звучи неуместно?

— Наистина, малко интимен е, като се има предвид, че току-що сме се запознали — каза Анджелика. — Но нищо. Намерили са ме в тоалетната на самолет Стратокрузер KLM, летящ между Ню Йорк и Амстердам. Била съм на шест седмици. Никой не знае как съм се озовала там.

— Г-н Пабст ли ви е намерил?

— Не, татко бил служител в KLM по това време. Те с мама ме осиновили, защото си нямали собствени деца. Наистина ли имате само трима души преподаватели във вашата катедра?

— Да. Професор Макгриди — по староанглийски. Д-р Куинлън — средноанглийски. Аз съм по съвременен английски език.

— Какво? Всичко това? От Шекспир до...?

— Т. С. Елиът. Защитих магистърска степен върху влиянието на Шекспир върху Т. С. Елиът.

— Сигурно се преуморявате до смърт.

— Вижте, истината е, че нямаме много студенти. Малко хора знаят, че въобще съществуваме. Професор Макгриди е привърженик на малкия брой студенти... А вие, Анджелика, къде преподавате?

— Аз нямам подходяща работа в момента — Ангелика изгуби усмивката си и се заоглежда наоколо леко отнесено като че в търсене на назначение, така че Пърс изпусна най-важната дума в следващото ѝ изречение.

— Преподавах на непълно работно време в... — каза тя. — Но сега се опитвам да довърша докторската си дисертация.

— Върху какво е тя? — попита Пърс.

Анджелика обърна тъмните си очи към него:

— Върху романа — каза тя.

В този момент се чу гонг, който обявяваше вечерята, и мнозинството се устреми към изхода, при което Пърс бе разделен от Анджелика. За негово разочарование, той се намери задължен да седне между двама медиависти, един от Оксфорд и един от Аберистуит, които, наклонени под опасни ъгли на столовете си, проведоха оживена дискусия за метриката на Чосър зад гърба му, докато той се привеждаше над печената си кожа от обувка и хвърляше погледи, пълни с копнеж, към другия край на масата, където Филип Суолоу и Робин Демпси се съревноваваха да забавляват Анджелика Пабст.

— Ако търсите соса, млади човече, той е точно под носа ви.

Тази забележка дойде от една немлада дама, която седеше срещу Пърс. Макар тонът ѝ да бе остър, лицето бе приветливо и тя си позволи усмивка на съучастничество, когато Пърс изрази мнение, че на говеждото никакъв сос не би му помогнал. Тя бе облечена в черна копринена рокля със старомодна кройка, а бялата ѝ коса бе гладко прибрана в мрежичка, украсена с мънички мъниста от чер кехлибар. Табелката ѝ я идентифицираше като мис Сибил Мейдън от колежа Гъртън в Кембридж.

— Пенсионирах се преди много години — обясни тя. — Но все още посещавам тези конференции, когато мога. Това ме поддържа млада.

Пърс я попита за научните ѝ интереси.

— Предполагам, бихте ме нарекли фолклорист — каза тя. — Бях ученичка на Джеси Уестън. Какво е полето на вашите изследвания?

— Магистърската ми дисертация беше върху Шекспир и Т. С. Елиът.

— Тогава без съмнение сте запознат с книгата на мис Уестън „От ритуала до романа“, от която мистър Елиът извлече повечето от

художествените си образи и алюзии в „Безплодна земя“?

— Да, наистина, запознат съм — каза Пърс.

— Тя отстоява тезата — продължи мис Мейдън, ни най-малко не възпряна от отговора му, — че търсенето на Светия граал, свързан с рицарите на Артур, е повърхностно считано за християнска легенда, а истинският смисъл трябва да се търси в езическите ритуали за плодовитост. Ако мистър Елиът бе взел откритието й присърце, щеше да ни спести сантименталната религиозност на късната си поезия.

— Е — помирително каза Пърс, — предполагам, че всеки търси своя граал. За Елиът това е било религиозната вяра, но за друг може да е славата или любовта на добра жена.

— Бихте ли ми подали соса? — каза Оксфордския медиавист. Пърс му послужи.

— Всичко опира до секса в крайна сметка — декларира мис Мейдън твърдо. — Жизнената сила, безкрайно подновяваща себе си.

Тя постави съда със соса в ръката на Оксфордския медиавист със светнали очи.

— Грааловата купа, например, е символ на жената от дълбока древност и е с универсално разпространение. (Оксфордският медиавист изглежда бе премислил за соса.) — А Грааловото копие, с което се предполага, че е пронизан Христос, очевидно е фалически символ. „Безплодна земя“ всъщност цялата е за страховете на Елиът от импотентност и стерилност.

— Чувал съм тази теория — каза Пърс, — но ми се струва прекалено елементарна.

— Напълно съм съгласен — каза Оксфордският медиавист. — Има много гнило в тази работа с фалическият символизъм. — Той набоде въздуха с ножа си, за да подчертае въпроса.

Погълнат от тази дискусия, Пърс не забеляза кога Анджелика е напуснала трапезарията. Потърси я в бара, но я нямаше нито там, нито някъде другаде. Тази вечер Пърс си легна рано и се замята неспокойно на тесния си, буцест дюшек, заслушан в бученето на тръбите в стената, стъпките в коридора пред стаята му и звука на затръшващи се врати и потеглящи коли на паркинга под прозореца. Веднъж му се стори, че чу гласа на Анджелика да казва „Лека нощ“, но докато стигне до прозореца, нямаше нищо за гледане, освен избледняващи въгленчета на задните светлини от потеглящи коли. Преди да се върне в леглото,

той светна лампата над мивката и се втренчи критично в отражението си в огледалото. Видя бяло, кръгло, луничаво лице, чип нос и туфа червена къдрава коса. „Не бих казал, че си хубавец, м-да — измърмори той, — но съм виждал и по-грозни муцуни.“

* * *

Анджелика не присъства на първото официално заседание, което бе причина Пърс да си мрънка под носа „Най-жестокият месец — април“, докато седеше в залата. Другите причини включваха: продължаващото студено, влажно време, което не бе предвидено от параджиите в Рамидж, неядливостта на бекона и доматите, сервирани на закуска тази сутрин и скуката от доклада, който слушаше. Изнасяше го Оксфордския медиавист и бе на тема метриката на Чосър. Предния ден, по време на вечерята, той вече бе чул най-важното и повторното запознанство съвсем не подобряваше нещата.

Пърс се прозина и премести тежестта си от единия хълбок към другия на седалката отзад в аудиторията. Не виждаше лицата на много от колегите си, но доколкото можеше да съди от позите им, повечето се бяха отказали да следят дискурса, както и той самият. Някои се бяха опънали назад, доколкото им позволяваха седалките, втренчили отсъстващ поглед в тавана, други се бяха облегли върху банките, които разделяха редиците, подпрели брадички на сгънатите си ръце, а трети се бяха отпуснали настрани върху две или три седалки, преметнали крак връз крак, с безсилно висящи към пода ръце. В третата редица един мъж тайничко решаваше кръстословицата от вестник „Таймс“ и поне трима видимо бяха заспали. Някой, студент може би, бе издълбал на повърхността на банката, където седеше Пърс думата: „СКУКА“ — дълбоко изрязана със силата на човек, докаран до границите на издръжливостта. Друг бе надраскал бележка: „Суолоу е онанист“. Пърс не виждаше причина да не се съгласи с тези оценки.

Внезапно обаче сред аудиторията се появиха белези на оживление. Говорителят начеваше заключителната си част, и бе споменал нещо, наречено „структурализъм“.

— Разбира се, на нашите приятели отвъд Канала — казваше той с лека извивка на устните си, — всичко, което казвам, изглежда суета и

илюзия. За структуралистите метриката, както и самият език, е просто система от различия. Идеята, че може да има нещо вътрешно експресивно или миметично в моделите на ударение би било анатема...

Някои, вероятно болшинството от аудиторията, се усмихнаха, кимнаха и смушкаха един друг. Други се намръщиха, прехапаха устни и започнаха бързо да си водят бележки. Задаването на въпроси, председателствано от медиависта от Аберистуит, бе оживено.

Последва почивка за кафе, което бе сервирано недалеч, в една малка стая на преподавателския персонал. Пърс бе възхитен да намери Анджелика вече настанена тук, прелестно облечена в пуловер с поло-яка, пола от туид и високи кожени ботуши. Бузите ѝ излъчваха здраве. Тя бе се разходила.

— Проспах закуската — обясни тя — и закъснях за доклада.

— Не си изпуснала много — каза Пърс. — И закуската, и доклада бяха несмилаеми. Какво стана с теб снощи? Търсих те навсякъде.

— О, професор Суолоу покани няколко души в дома си на пийване.

— Вие сте приятели с него, така ли?

— Не, е, не съвсем. Никога не го бях срещала преди, ако това имаш предвид. Но той е много мил.

— Хмм-ф — каза Пърс.

— За какво беше докладът тази сутрин? — попита Анджелика.

— Трябваше да бъде за метриката на Чосър, но дискусията беше основно върху структурализма.

Анджелика изглеждаше обезпокоена.

— О, колко неприятно, че го изпуснах. Много се интересувам от структурализъм.

— Какво е това всъщност?

Анджелика се засмя.

— Не, сериозно — каза Пърс. — Какво е това структурализъм? Нещо добро или нещо лошо?

Анджелика изглеждаше смутена и нащрек да не би да се шегуват с нея.

— Но ти трябва да си чувал за него, дори в... Къде си правеше дисертацията?

— Университетски колеж, Дъблин. Но повечето време не стоях там. Преболедувах туберкулоза. Бяха много разбрани, оставиха ме да работя върху дисертацията в санаториума. Ръководителят ми идваше понякога, но предимно работех сам. Преди това получих бакалавърска степен в Галуей. Там изобщо не бяхме чували за структурализма. Като взех магистърската степен, се върнах у дома да поработя във фермата две години. Моите родители са фермери, от графство Майо.

— Имаше намерение да станеш фермер?

— Не, това беше за възвръщане на здравето, след туберкулозата. Докторът каза, че ми трябва живот на открито.

— И — възстанови ли здравето си?

— О, да, здрав съм като бик — той енергично се удари по гърдите. — После намерих работа в Лимерик.

— Имал си късмет. Трудно се намира работа в днешно време.

— Да, имах късмет — съгласи се Пърс. — Наистина имах. По-късно открих, че съм бил повикан на интервю по погрешка. Те всъщност възнамерявали да интервюират друг човек на име Макгаригъл — някакъв амбициозен кариерист от Тринити. Но писмото бе адресирано до мен — объркали нещо в канцеларията — а те бяха твърде сконфузени да оттеглят поканата.

— Е, все пак си постигнал повечето от успеха сам — каза Анджелика. — могли са да назначат някой от другите кандидати.

— Хм, и в това имах късмет — каза Пърс. — Други кандидати нямаше — просто не бяха канили никой друг. Били са прекалено сигурни, че искат да назначат онзи колега Макгаригъл и гледали да си спестят билети за влак. Както и да е, това, което се опитвам да кажа, е, че никога не съм бил в крак със събитията или както и да се нарича това по-интелектуално. Затова и дойдох на тази конференция. Да се усъвършенствам. Да видя какво става в големия свят на идеите. Кой излиза на сцената и кой слиза от нея. Е, ще ми кажеш ли нещо за структурализма?

Анджелика пое дълбоко дъх, после рязко издиша.

— Не знам откъде да започна — каза тя.

Зазвуча звънец за връщане в залата.

— Спасена от звънеца! — засмя се тя.

— По-късно тогава — упорстваше Пърс.

Като се вмъкваха обратно в залата за втория доклад, участниците завистливо поглеждаха през рамо фигурата на Оксфордския медиавист, който се здрависваше с Филип Суолоу. Беше с връхната си дреха и куфарче в ръка.

— Това е проблемът на тези конференции — чу Пърс някой да казва. — Главният лектор по правило се измъква, веднага щом си свърши работата. Кара те да се чувстваш като обсадена армия, когато генералът отлита с хеликоптер.

— Идваш ли, Пърс? — попита Анджелика.

Пърс погледна програмата. „Животните като художествени изразни средства в героичните трагедии на Драйден“ — прочете той на глас.

— Може да е интересно — сериозно каза Анджелика.

— Мисля да не влизам на това — каза Пърс. — По-добре да напиша едно стихотворение.

— О, ти се занимаваш с поезия? Каква?

— Кратки стихове — каза Пърс. — Много кратки.

— Като хайку?

— По-кратки понякога.

— Господи! За какво ще пишеш?

— Ще го прочетеш, като стане.

— Добре. Очаквам с нетърпение момента. Сега да вървя.

Едва-едва усмихнат, Филип Суолоу се въртеше наоколо като овчарско куче, подбиращо заблудени овце.

— Ще се видим в бара преди обяд, значи — каза Пърс. Той разигра, че бърза към мъжката тоалетна, с намерение да се размотава там, докато лекцията за Драйден започне. За негов ужас, обаче, Филип Суолоу, следван от Боб Бъсби, влезе след него. Пърс се заключи в кабината и седна на тоалетната чиния. Двамата изглежда говореха за непристигнал лектор, застанали до писоарите.

— Кога се обади? — каза Филип Суолоу, а Боб Бъсби отговори:

— Преди около два часа. Каза, че ще направи всичко възможно да се добере дотук следобеда, днес. Казах му да не пести разходи.

— Така ли му рече? — каза Филип Суолоу. — Не мисля, че е било особено умно, Боб.

Пърс чу шуртенето на водата от крановете на мивките, изтракването на ролката с хартиени кърпи и блъсването на вратата,

когато те двамата излязоха. След минута-две, той излезе от укритието си и тихо се доближи до залата за лекции. Надникна през прозорчето на вратата. Анджелика се виждаше в профил, седнала сама в най-предната редица, грациозно изправена, с химикалка от неръждаема стомана в едната ръка, готова да записва. Беше с очила с тежки черни рамки, които я правеха да изглежда страхотно експедитивна, като опитна и предприемчива секретарка. Останалите от аудиторията представляваха старата картинка от вкаменено отегчение. Пърс се отдалечи на пръсти и излезе навън. Прекоси двора и пое по пътя към общежитията.

Топящият се сняг капеше от дърветата и се стичаше по врата му докато вървеше, но той не усещаше неудобства. Опитваше се да съчини стихотворение за Анджелика Пабст, но за съжаление, някакви стихове от У. Б. Ййтс заставаха упорито между него и музата му, и най-доброто, което можеше да направи, бе да ги приспособи за собствения си случай.

*„Не мога мислите си да насоча,
Когато видя те пред мен,
Нито към Драйдън, нито към Чосър,
Към структурализма пък — съвсем!“*

Както си рецитираше, на Пърс Макгаригъл му хрумна, че може би е влюбен. „Влюбен съм“ — каза той на глас към капещите дървета, към накачулената в сняг пощенска кутия, към подгизналия пес, вдигнал крак на портала на общежитията. „Влюбен съм!“ — възкликна той към дългата линия депресирани врабчета, накацали по оградата край кишавия път. „ВЛЮБЕН СЪМ!“ — извика той, като стресна ято гъски зад изкуственото езеро и се затича нагоре, надолу и в кръг в девствения сняг, оставяйки дълбоки следи от стъпки зад себе си.

Задъхан от това упражнение, той стигна до входа на Лукас Хол, високия блок, в който бяха настанени участниците. (Мартино Хол, в който се хранеха и пиеха, обратно, бе ниско, цилиндрично здание, което потвърждаваше мнението на мис Мейдън за универсалността на сексуалния символизъм.) Едно такси бе спряло пред Лукас Хол, двигателят му бръмчеше, а някакъв набит мъж с дебела пура в уста и

шапка със спуснати наушници, модел ловджийска, тъкмо слизаше. Като видя Пърс, той извика „Здравейте“ и му махна приканващо.

— Тук ли се провежда конференцията? — попита той с американски акцент. — Конференцията на университетските преподаватели по английски език? Това е точното име, но то не ми се струва точно.

— Тук сме настанени — каза Пърс. — Научните срещи се провеждат в главния корпус нагоре по пътя.

— А, ясно — каза мъжът. — Окей, стигнахме. Колко ви дължа?

— Четирийсе и шест лири и осемдесе, майсторе — отговори шофьорът, като гледаше в брояча.

— Окей, заповядай — каза новодошлият, като отдели десет чисто нови банкноти по пет лири от дебела пачка и ги мушна през прозорчето на таксито.

Шофьорът, като хвърли поглед на Пърс, измъкна глава и се обърна към него:

— Да искате случайно такси до Лондон?

— Не, благодаря — каза Пърс.

— Тръгвам тогава. Мерси, майсторе.

Впечатлен от тази демонстрация на състояние, Пърс вдигна куфара на новопристигналия, хубав, кожен, носещ следи от много етикети по него и го внесе във фойето на Лукас Хол.

— Наистина ли дойдохте чак от Лондон с такси? — каза той.

— Нямах избор. Когато кацнах на Хийтроу тази сутрин, ми казаха, че другият ми полет е отменен, летището в Рамидж било затънало в сняг. Дадох ми билет за влак като компенсация. Вземам такси до гарата в Лондон, а там ми казват, че влаковете към Рамидж са спрени. Страшна драма, страната парализирана, Рамидж отрязан от столицата, всички доволни, хамалите едва сдържат радостта си. Като казах, че искам такси за целия път, казаха, че съм луд, опитаха се да ме разубедят. „Никога няма да стигнеш — казват, — магистралите са скрити в преспи, има хора, останали цяла нощ в колите си.“ Аз обаче отивам на пиацата и намирам шофьор готов да пробва и какво, мислите, намираме, като потегляме? Два инча разтопен сняг. Ама че страна!

Той свали шапката си и му я показа. Беше изработена от мъхест туйд с едро червено каре на жълто-кафяв фон.

— Купих тази шапка на Хийтроу сутринта — каза той. — Първата ми грижа, като пристигна в Англия, май винаги е да си купя шапка.

— Хубава шапка — каза Пърс.

— Харесва ли ви? Напомнете ми да ви я дам, като тръгвам.

Продължавам към по-топли области.

— Много мило от ваша страна.

— Моля. Сега, къде да се настаня?

— Ето там има списък на стаите — каза Пърс. — Как се казвате?

— Морис Зап.

— Сигурен съм, че съм чувал това име.

— Приятно ми е да е така. А вашето име?

— Пърс Макгаригъл, от Лимерик. Вие не сте ли следобедният лектор днес? — каза той. — Името, което предстои да се обяви?

— Точно така, Пърс. Ето защо се напънах да стигна дотук.

Погледнете в списъка. Фамилиите със „З“ винаги са малко.

Пърс погледна.

— Пише, че не сте настанен в общежитие.

— А, да, Филип Суолоу спомена нещо за отсядане в дома му. Как върви конференцията?

— Не мога да кажа. Досега не съм ходил по конференции, така че нямам с какво да я сравня.

— Наистина ли? — Морис Зап го погледна с любопитство. — Девствен в конференциите, а? Къде, впрочем, са останалите?

— Слушат доклад в залата.

— Който ти отрязва? Добре, научил си първото правило на конференцията, хлапе. Никога не ходи на лекции. Освен ако не изнасяш сам, разбира се. Аз ще изнасям — добави той замислено. — Не целя да те откажа от изслушването на моя доклад днес следобед. Снощи в самолета го прегледах, докато прожектираха филма, и останах много доволен от него. И филмът не беше лош. Каква слушателска аудитория да очаквам?

— Ами, на конференцията има всичко на всичко петдесет и седем души — каза Пърс.

Професор Зап едва не си глътна пурата.

— Петдесет и седем? Сигурно се шегувах? Не? Не се шегувах? Искаш да кажеш, че съм пропътувал шест хиляди мили да говоря пред

петдесет и седем души?

— При това, разбира се, не всички ходят на лекции — каза Пърс. — Както сам виждате.

— Слушай, знаеш ли в Америка колко хора посещават еквивалентна на тази конференция? Миналия декември на конференцията на УПА в Ню Йорк имаше десет хиляди човека.

— Струва ми се, че ние тук нямаме толкова много лектори — извиняващо каза Пърс.

— Трябва да има повече от петдесет и седем — изръмжа Морис Зап. — Къде са? Да ти кажа ли къде? Повечето са се сврели по дупките си у дома, сменят си тапетите на дневните, плевят си градинките, а единиците измежду тях с по една-две оригинални идеи, колкото да не е без хич, са заминали някъде на конференция в по-топли, по-привлекателни места от това. — Той неодобрително огледа фоайето на Лукас Хол, неговите напукани и прашни подови плочи и стени от гол бетон. — Има ли къде да се пийне нещо тук?

— Барът в Мартино Хол скоро ще отвори — каза Пърс.

— Заведи ме там.

— Наистина ли сте прелетели чак от Америка за тази конференция, професор Зап? — попита Пърс, докато вървяха внимателно през кишата.

— Не съвсем. Имах път към Европа тъй и тъй. Този семестър съм в отпуск. Филип Суолоу чу, че ще идвам и ме помоли да участвам в конференцията му. Така, за да услужа на стар приятел, казах, че ще дойда.

Барът в Мартино Хол беше празен, с изключение на бармана, който наблюдаваше приближаването им през нещо като хромирана решетка на крепостна врата, която се простираше от плота на бара до тавана.

— Това да пази вас вътре ли е или да държи нас отвън? — подхвърли Морис Зап, почуквайки по метала. — За теб какво, Пърс? Бира? Халба бира и голямо шотландско с лед, моля.

— Още не сме отворили — каза барманът. — След дванайсет и половина.

— Аз черпя, и теб включително!

— Да, сър, благодаря, сър — каза мъжът, вдигайки сръчно решетката. — Не бих отказал халба битер.

Докато наливаше бирата, останалите участници в конференцията, излизаци от втората сутрешна лекция, заприиждаха един по един, а Филип Суолоу слезе от микробус. Той направи крачка към Морис Зап и стисна ръката му.

— Морис! Чудесно е да видя след... колко години бяха?

— Десет, Филип, десет години, макар че мразя да си го признавам. Но ти изглеждаш добре. Брадата ти е страхотна. Косата ти винаги ли е била такава на цвят?

Филип Суолоу се изчерви.

— Мисля, че бе почнала да посивява още през 69-та. Как успя да стигнеш дотук?

— С такси — каза Морис Зап. — Коего ми напомня, че ми дължиш петдесет паунда за таксито. Хей, какво има, Филип? Нещо приbledня.

— Конференцията току-що излезе на червено — с печално задоволство каза Рупърт Сътклиф. — Здравей, Зап, не вярвам да ме помниш.

— Рупърт! Как бих могъл да забравя това щастливо лице? А ето го и Боб Бъсби, като по поръчка — каза Морис Зап, когато един мъж с не толкова впечатляваща брада влезе с бодра стъпка в бара, с папка в ръка и дрънчащи ключове и монети в джоба. Филип Суолоу го дръпна настрани и те си размениха припрени думи шепнешком.

— Боя се, че са определили мен за ваш председателстващ днес следобед, Зап — каза Рупърт Сътклиф.

— За мен това е чест, Рупърт.

— Избрали ли сте заглавието?

— Да. Казва се „Текстуалността като стриптийз“.

— О — каза Рупърт Сътклиф.

— Познават ли всички този млад човек, който се погрижи любезно за мен при пристигането ми? — каза Морис Зап. — Пърс Макгаригъл от Лимерик.

Филип Суолоу кимна формално към Пърс и насочи вниманието си пак към американеца.

— Морис, трябва да ти поставим табелка, така че всички да знаят кой си.

— Не се безпокой, ако още не са научили, ще им кажа.

— Когато казах „Вземи такси“ — каза Боб Бъсби с лек укор към Морис Зап — имах предвид от Хийтроу до Юстън, а не от Лондон до Рамидж.

— Това вече няма значение — припряно каза Филип Суолоу. — Станалото, станало. Морис, къде ти е багажът? Мисля, че ще ти е по-удобно у нас, отколкото на общежитие.

— И аз мисля така, особено като видях общежитието — каза Морис Зап.

— Хилари няма търпение да те види — каза Суолоу, отвеждайки го.

— Хм, това ще да е много интересна среща — измърмори Рупърт Съткиф с поглед над очила в посока към отминаващата двойка.

— Моля? — отсъстващо реагира Пърс. Той гледаше навън за Анджелика.

— Преди десет години, разбираш ли, тези двамата бяха избрани по програма за научен обмен с Юфория в Америка. Зап дойде тук за шест месеца, а Суолоу отиде в щата Юфория. Казват, че Зап имал нещо с Хилари Суолоу, а Суолоу с г-жа Зап.

— Не може да бъде! — Пърс беше заинтригуван от тази история, въпреки разяждащото чувство, че вижда Анджелика да влиза в бара с Робин Демпси. Той ѝ говореше с огромно оживление, докато тя бе застинала в лека усмивка като певица от музикална комедия когато ѝ пеят.

— Може! „Каква компания само!“, както е казал Матю Арнолд за приятелите на Шели... А пък по това време, Фордън Мастърс, нашият шеф на катедра, се пенсионира преждевременно поради нервно разстройство, беше 1969, годината на студентските вълнения, време на изпитание за всеки — и Зап беше предложен за негов наследник. Един ден, обаче, точно когато работите му се нареждаха, той и Хилари внезапно отлетяха за Америка заедно, а ние направо не знаехме коя двойка да очакваме: Зап и Хилари, Филип и Хилари, Филип и г-жа Зап, или двамата Зап.

— Какво беше първото име на г-жа Зап? — каза Пърс.

— Забравил съм — каза Рупърт Съткиф. — Има ли значение?

— Предпочитам да знам имената — каза Пърс. — Не мога да следя разказа без тях.

— И без това въобще не я видяхме. Суолоу се върна с жена си. Заклучихме, че ще дадат още един шанс на брака си.

— Изглежда така е станало.

— Ммм. Според мен — Сътклиф каза мрачно, — целият този епизод имаше неблагоприятен ефект върху характера на Суолоу.

— Я-а?

Сътклиф кимна, но не изглеждаше склонен да навлиза в подробности.

— И кога дадоха деканското място на Суолоу? — каза Пърс.

— Не тогава, о-о, не. Не, после беше Далтън, той дойде от Оксфорд, допреди три години. Загина при катастрофа. Тогава назначиха Суолоу. Някои хора биха предпочели мен, струва ми се, но вече остарявам за такива неща.

— О, съвсем не — каза Пърс, защото Рупърт Сътклиф се надяваше да го чуе.

— Едно нещо ще кажа — продължи Сътклиф. — Ако бяха назначили мен, щяха да имат декан, който не се занимава с работи, които не разбира, и не пътува насам-натам, къде ли не през цялото време.

— Много ли пътува професор Суолоу?

— Напоследък май по-често отсъства, отколкото стои тук.

Пърс се извини и си запробива път през навалищата на бара към Анджелика, която чакаше Демпси да ѝ донесе нещо за пиене.

— Здравей, как беше лекцията? — поздрави я той.

— Скучна. Но след това имаше интересна дискусия за структурализма.

— Пак ли? Ти наистина трябва да ми разкажеш за структурализма. Въпросът не търпи отлагане.

— Структурализъм? — каза Демпси, приближавайки с шери за Анджелика точно когато Пърс отправяше искането си. Той гореше от нетърпение да се покаже експерт. — Всичко тръгва от лингвистиката на Сосюр. Произволността на знака. Езикът като система от различия без позитивни термини.

— Дайте ми един пример — каза Пърс. — Не мога да вникна в аргументи без примери.

— Добре, да вземем думите куче и котка. Няма абсолютно никаква причина комбинацията от фонемите к-у-ч-е да различава

четирикрако, което прави „бау-бау“ от друго такова, което прави „мяу“. Това е чисто произволно свързване, и няма причина говорещите езика да не решат от утре к-у-ч-е да означава „котка“, а пък к-о-т-к-а — „куче“.

— Това няма ли да обърка животните? — каза Пърс.

— Животните ще се приспособят с времето, както и всеки друг — каза Демпси. — Това се знае, защото едно и също животно е означено с различни акустични комбинации в различните естествени езици. Например, куче е chien на френски, Hund на немски, cane на италиански и т.н. Котка е chat, Katze, gatto, според това, в коя част на Общия пазар си попаднал. И ако ние трябва да вярваме на езика повече, отколкото на ушите си, английското куче прави „ууф-ууф“, френското — „вуа-вуа“, немското — „вау-вау“, а италианското — „баау-баау“.

— Привет, чувам звуци като от играта „Кучешка бисквитка“. Някой може ли да я играе? — каза Филип Суолоу. Беше се върнал на бара с Морис Зап, сега вече с табелка. — Демпси, ти нали помниш Морис?

— Тъкмо обяснявах структурализма на този млад човек — каза Демпси, след като размениха поздравии. — Но ти никога не си имал време за лингвистика, нали, Суолоу?

— Не мога да кажа, че съм имал. Така и не разбрах кое беше първо — морфемите или фонемите. А като погледна дървовидна диаграма, усещам ума си празен.

— По-празен — каза Демпси ехидно.

Последва неудобно мълчание. Анджелика го наруши:

— Всъщност — каза тя меко, — Якобсон цитира градацията на положителните, сравнителните и превъзходни форми на прилагателното като доказателство, че езикът не е абсолютно произволна система. Например: празен, по-празен, най-празен. Повече фонемии, по-голяма емфаза. Това е вярно и за другите европейски езици, например латинския: *vacuus*, *vacuior*, *vacuissimus*. Изглежда наистина има някаква иконична корелация между звук и чувство, преминаваща през границите на естествените езици.

Четиримата мъже я зяпнаха.

— Кое е това дете-чудо? — каза Морис Зап. — Няма ли да ни запознаете?

— О, извинявам се — каза Филип Суолоу. — Мис Пабст — Професор Зап.

— Морис — каза американският професор, като протягаше ръка и се взираше в табелката на Анджелика. — Радвам се да се запознаем, Ал.

— Това беше фантастично — каза Пърс на Анджелика по-късно, на обяд. — Как само постави на място този Демпси.

— Надявам се, че не бях груба — каза Анджелика. По принцип, той е прав, разбира се. Различните езици разделят света на различни части. Например, овчето месо, което ядем. Във френския, има само една дума за овца и месото от нея. Така че на френски не можеш да кажеш с една дума като на английски „мъртъв като овче месо“, ще прозвучи абсурдно.

— Не знам, но вкусът на това е повече като на мъртва овца с две думи — каза Пърс, избутвайки чинията си настрана. Една служителка с престилка и яркочервени къдрици, която буташе количка, накамарена с чинии и остатъци от храна, я прибра от масата.

— Свършихте ли? — каза тя. — Не е ваша вината. Не е много хубаво, нали?

— Написа ли стиха? — каза Анджелика.

— Ще ти дам да го прочетеш довечера. Ще трябва обаче да дойдеш на най-горния етаж на Лукас Хол.

— Където е твоята стая ли?

— Не.

— Тогава защо?

— Ще видиш.

— Загадка? — Анджелика се засмя, бърчейки носле. — Обичам загадките.

— Десет часа, на последния етаж. Луната ще е изгряла дотогава.

— Сигурен ли си, че това не е просто опит за романтична среща?

— Е, добре, но нали ти каза, че научната ти работа е върху романа.

— И мислиш да ми дадеш още малко материал? Уви, вече имам предостатъчно. Изчала съм стотици романи. Класически и средновековни, ренесансови и модерни. Хелиодор и Апулей, Кретиен дьо Троя и Малори, Ариосто и Спенсър, Кийтс и Барбара Картланд. Не се нуждая от повече данни. Трябва ми теория да ги обясня.

— Теория? — ушите на Филип Суолоу помръднаха под сребристите кичури коса, през няколко стола нататък през масата. — Тази дума ми напомня за Гъоринг. Щом я чуя, се хващам за револвера.

— Значи едва ли ще харесаш лекцията ми, Филип — каза Морис Зап.

В крайна сметка, малко хора харесаха лекцията на Морис Зап, а няколко души от аудиторията дори напуснаха, преди да е свършил. Рупърт Сътклиф, задължен като председателстващ да седи с лице към публиката, си придаде изражение на невъзмутима безстрастност, но почти неуловимо за погледа краищата на устата му се извиваха надолу под все по-остър ъгъл, а очилата му се свличаха все по-надолу по носа в течение на дискурса. Морис Зап говореше, като крачеше нагоре-надолу по подиума със записки в едната ръка и дебела пура в другата.

— Пред себе си виждате — започна той, — човек, който някога вярваше във възможностите на интерпретацията. Това означава, че аз мислех, че целта на четенето е да установим смисъла на текста. Бях отдаден на занимания с Джейн Остин. Мисля, че имам правото при цялата си скромност да заявя, че бях постигнал повече от всеки друг. Написах пет книги за Джейн Остин, всяка от които се опитваше да установи какво означават нейните романи и, естествено, да докажат, че досега никой не е разбрал правилно какво означават те. После се заех с разбори върху творбите на Джейн Остин, като целта на всеки бе да бъде напълно изчерпателен, да изследва романите от всевъзможни гледни точки — историческа, биографична, риторична, митологична, структурална, фройдистка, юнгеанска, марксистка, екзистенциалистка, християнска, алегорична, етична, феноменологична, архитипна, и каква ли още не. Така че, когато всички разбори бъдат написани, да няма нищичко повече за казване по даден роман.

Разбира се, аз така и не извърших това. Проектът бе не толкова утопичен, колкото в противоречие със собствените ми интереси. С това не казвам, че, при успех, всички ние бихме останали без работа. Мисълта ми е, че той не можеше да успее, защото не е възможен, а не е възможен, поради самата природа на езика, на който смисълът непрестанно се пренася от едно означаващо към друго и не може никога да бъде притежаван.

За да разберем едно съобщение, трябва да го декодираме. Но всяко декодиране е ново закодиране. Ако вие ми кажете нещо, аз проверявам, дали съм ви разбрал добре, като го повтарям със собствени думи, тоест, различни думи от тези, които вие сте използвали, тъй като, ако аз повтаря вашите собствени думи съвсем точно, вие ще се усъмните дали аз наистина съм ви разбрал. Но ако аз използвам свои думи, то значи съм променил вашия смисъл, колкото и незабележимо да е това; и дори ако аз по необичаен начин покажа разбирането си, като повтаря непроменени вашите думи, няма гаранция, че не съм раздвоил смисъла им в своята глава, защото аз внасям различен опит в езика, литературата и невербалната реалност на тези думи, следователно за мен те значат нещо различно от това, което значат за вас. И ако вие мислите, че не съм разбрал смисъла на съобщението ви, вие не просто го повтаряте със същите думи, а се опитвате да го обясните с различни думи, различни от тези, които сте използвали първоначално; но тогава това вече не е това, с което сте започнали. И всъщност, вие не сте вие, които сте били, когато сте започнали. Времето се е придвижило, откакто сте отворили уста да говорите, молекулите на вашето тяло са се променили, това, което сте възнамерявали да кажете, е било изместено от това, което вече сте казали, и което вече е станало част от вашата лична история, несвършено запомняна. Разговорът е като игра на тенис с топка, направена от материя, която всеки път преминава над мрежата в различна форма.

Четенето, разбира се, е различно от разговора. То е по-пасивно в смисъл, че ние не можем да взаимодействаме с текста, не можем да повлияем на развитието на текста със собствените си думи, тъй като в текста думите вече са дадени. Това е може би, което насърчава търсенето на интерпретация. Ако думите са фиксирани веднъж завинаги на страницата, дали не може смисълът им също да бъде фиксиран? Не, защото същата аксиома — всяко декодиране е ново закодиране — е приложима към литературната критика дори още по-неоспоримо, отколкото към обикновения разговорен дискурс. В един обикновен разговорен дискурс, безкрайният процес на кодиране-декодиране-кодиране може да бъде прекратен от някакво действие, както ако аз например кажа: „Вратата е отворена“, а вие кажете: „Искаш да кажеш да я затворя ли?“, а аз кажа: „Ако обичаш“, и вие

затворите вратата — ние можем да бъдем удовлетворени, че на дадено ниво моят смисъл е бил разбран. Но ако литературният текст каже: „Вратата беше отворена“, аз не мога да попитам текста какво иска да каже с това, че вратата е отворена, мога само да правя догадки за значимостта на тази врата — отворена от кого, водеща към какво откритие, мистерия, цел? Аналогията с тениса не става за дейност като четенето — то не е процес на подаване и отблъскване, а безкрайно, мъчително водене все по-нататък, флирт без консумация, или, ако има консумация, тя е самотна, тя е мастурбация. (Тук аудиторията се размърда неспокойно) Читателят играе сам със себе си, докато текстът му подава играта, играе с неговото любопитство и желание, както стриптизьорката играе с любопитството и желанието на публиката си.

Сега, както някои от вас знаят, аз идвам от град, прочут с баровете и нощните си клубове, в които играят полу- и съвсем голи танцьорки. Казвали са ми — аз лично не съм посещавал тези места, но ми е казвано от авторитетен източник, не от кой да е, а от самия домакин на тази конференция, старият ми приятел Филип Суолоу, който ги е посещавал — тук няколко души от аудиторията се завъртяха на седалките си да видят по-добре и пуснат широка усмивка към Филип Суолоу, който пламна до корените на сребристо-бялата си коса, — че момичетата свалят дрехите си преди да започнат да танцуват пред клиентите. Това не е стриптийз, това е само стрип^[3] и никакъв тийз^[4], това е терпсихореен еквивалент на херменевтичните заблуждения за възстановимостта на смисъла, твърденията, че ако отстраним реторичната обвивка от литературния текст, ще открием голите факти, които той се опитва да предаде. Класическата традиция на стриптийза, обаче, която датира от танца на Саломе със седемте воала и преди него, и който е оцелял в унизителна форма из вертепите на Сохо, предлага валидна формула за заниманията с четене. Танцьорката възбужда публиката, както текстът възбужда читателите, с обещания за едно последно разкритие, което безкрайно се отлага. Воал след воал, дреха след дреха се свалят, но не друго, а бавенето в събличането възбужда, не събличане само по себе си, защото точно в момента, когато тайната се разкрие пред нас, ние губим интереса си към нея и копнеем за друга. Когато видим бельото на момичето, искаме да видим тялото ѝ, когато видим гърдите ѝ, искаме да видим заоблеността на дупето ѝ, когато видим нейното дупе, искаме да видим

най-интимната част от тялото ѝ, нейния пубис, и когато видим пубиса ѝ, танцът свършва, но задоволени ли са нашето любопитство и желание? Не, разбира се. Вагината остава скрита в тялото на момичето, засенчена от космена покривка, и дори ако тя разтвори крака пред нас (в този момент няколко дами от аудиторията шумно напуснаха), и това няма да задоволи нашето любопитство и нашето желание, задвижени от стриптийза. Заковали поглед в цепнатината, ние откриваме, че някак сме подминали целта на диренето си, отишли сме отвъд удоволствието от съзерцаваната красота; взрени в утробата, ние се връщаме към тайнството на собствения си произход. Точно това е четенето. Опитът да прозрем самата сърцевина на текста, да притежаваме веднъж завинаги смисъла му, е напразен — там намираме единствено себе си, не творбата сама по себе си. Фройд е казал, че пристрастеното четене (а аз предполагам, че повечето от нас в тази зала трябва да бъдат отнесени към категорията болни, които натрапчиво четат) — това пристрастено четене е сублимирал израз на желанието да се видят майчините гениталии (тук един млад мъж от аудиторията припадна и бе изнесен), но същността на всичко това, която може да не е била изцяло разбрана и от самия Фройд, лежи точно в концепцията за сублимацията. Да четеш, това означава да отдаваш любопитството и желанието си на безкрайно сублимиране — от едно изречение към друго, от едно действие към друго, от едно ниво на текста към друго. Текстът разгръща воалите си пред нас, но никога не позволява да бъде притежаван; и вместо да се стремим да го притежаваме, би трябвало да изпитваме удоволствие от възбудата, която ни доставя.

Като илюстрация на тезата си, Морис Зап цитира голям брой пасажии от класическата английска и американска литература. Когато седна, последваха разпръснати и несигурни аплодисменти.

— Откривам дискусиите — каза Рупърт Сътклиф, оглеждайки неспокойно аудиторията над рамките на очилата си. — Има ли въпроси или коментари?

Настъпи продължителна тишина. Тогава Филип Суолоу се изправи.

— Изслушах лекцията ти с голям интерес, Морис — каза той. — Огромно интерес. Умът ти не е загубил нищо от остротата си от

момента на първата ни среща. Но съжалявам като виждам, че през изминалите години си се поддал на вируса на структурализма.

— Не бих се нарекъл структуралист — прекъсна го Морис. — Пост-структуралист, може би.

Филип Суолоу направи жест, говорещ за нетърпимост към подобни незначителни уточнения.

— Думата ми е за този фундаментален скептицизъм относно възможността да се постигне сигурност в каквото и да е, който аз свързвам с пакостното влияние на едно континентално теоретизиране. Беше време, когато четенето представляваше елементарен въпрос, нещо, което се научаваше още в началното училище. Сега то изглежда като някаква тайнствена мистерия, в която само един малоброен елит е посветен. Цял живот съм чел книги заради техния смисъл или поне това е, което винаги съм си мислел, че правя. Очевидно съм се заблуждавал.

— Не си се заблуждавал, че си се опитвал да го направиш — каза Морис Зап, запалвайки пура, — но си се заблуждавал при всеки опит.

— Имам само един въпрос — каза Филип Суолоу. — Той е следният: какъв, при цялото ми уважение, е смисълът от дискусии по лекцията ти, ако, съгласно твоята собствена теория, ние изобщо не сме в състояние да дискутираме думите, които ти току-що каза, а само някакви несъвършени спомени или субективни интерпретации на казаното?

— Няма смисъл — каза безгрижно Морис Зап. — Ако под смисъл разбираш постигането на някаква сигурна истина. Но дали наистина си я откривал някога на конференция във времето за въпроси и дискусии? Бъди искрен, бил ли си някога на лекция или семинар, в края на които да си намерил поне двама души на едно мнение дори върху най-краткото резюме на казаното?

— Тогава какъв, за Бога, е смисълът на всичко това? — извика Филип Суолоу, с ръце във въздуха.

— Смисълът, разбира се, е да се крепи институцията на академичните литературни изследвания. Ние поддържаме своята позиция в обществото чрез публично изпълнение на определени ритуали, подобно на всяка друга група от работещи в областта на словото — адвокати, политици, журналисти. И тъй като по всичко

изглежда, че сме изпълнили задълженията си за днес, защо да не се оттеглим и пийнем по нещо?

— Чай, боя се, ще ни се наложи — каза Рупърт Сътклиф, вкопчвайки се с облекчение в тази покана да ускори приключването на разискванията. — Много ви благодаря за крайно...мм... стимулиращата и...хъм... провокираща размисъл лекция.

— Стимулираща и провокираща — колегата удари право в целта — каза Пърс на Анджелика, докато излизаха в индианска нишка от лекционната зала. — Майка ти знае ли, че си дошла тук и слушаш такъв език?

— На мен ми беше интересно — каза Анджелика. — Разбира се, това всичко започва от Пърс.

— От мен?

— Пърс (Peirse). Още един правописен вариант на твоето име. Американски философ. Писал беше някъде за невъзможността да съблечеш воалите на представителността от смисъла. Било е преди Първата световна война.

— Виж ти, наистина ли? Знаеш ли, ти си забележително начетена млада жена, Анджелика! Къде си се образовала?

— О, на различни места — каза тя неопределено. — Предимно в Англия и Америка.

Те минаха покрай Филип Суолоу и Рупърт Сътклиф в коридора, които оживено се консултираха с Боб Бъсби, очевидно за театрални билети.

— Ще ходиш ли на театъра довечера? — каза Анджелика.

— Аз не се записах за ходене. На листа не пишеше коя пиеса е.

— Мисля, че „Крал Лир“.

— Ти значи ще ходиш? — тревожно попита Пърс. — А моя стих?

— Твоя стих? О, боже, забравих. В десет часа на последния етаж, така ли беше? Ще се опитам да се върна незабавно. Професор Демпси ще ме заведе с колата си, това ще спести време.

— Демпси? Трябва да внимаваш с него, знаеш ли? Той ловува млади момичета като теб.

Анджелика се засмя.

— Мога да се грижа за себе си.

Завариха Морис Зап да пие чай сам в общата стая, явно останалите участници бяха образували нещо като санитарен кордон около него. Анджелика смело се доближи до американеца.

— Професор Зап, вашата лекция ми достави истинско удоволствие — каза тя с по-голям ентузиазъм, отколкото Пърс бе очаквал или би могъл да се насили да одобри.

— Благодаря ви, Ал — каза Морис Зап. — Аз самият изпитвах такава, докато я изнасях. Изглежда обаче съм засегнал тукашните.

— Докторатът ми е на тема романс — каза Анджелика, — и ми се струва, че много от това, което казахте, е приложимо към романа.

— Естествено — каза Морис Зап. — То е приложимо към всичко.

— Искам да кажа, идеята за романа като разказ-стриптийз, безкрайното водене на читателя, повтарящото се отлагане на последното разкритие, което никога не идва или, когато дойде, унищожава удоволствието от текста...

— Именно — каза Морис Зап.

— А в романсите има и немалко действителен стриптийз.

— Нима? — каза Морис Зап. — Да, сигурно има.

— Героините на Ариосто, например, винаги остават без дрехи, а героите ги поглъщат с очи, докато ги спасяват.

— Отдавна не съм чел Ариосто — каза Морис Зап.

— И, разбира се, „Кралицата на феите“ — двете момичета на шадравана в Беседката на блаженството.

— Трябва да погледна това отново — каза Морис Зап.

— Освен това Мадлин, събличаща се под зора на Порфиоро във „Нощта на Света Агнес“

— Точно така, „Нощта на Света Агнес“.

— Жералдин от „Кристабел“.

— „Кристабел“ ...

В този момент Филип Суолоу дойде забързан.

— Морис, надявам се нямаш нищо против, че идвам точно сега.

— Разбира се, не, Филип. Vive le sport.

— Просто никой друг нямаше желание да говори, а аз съм много загрижен за тези въпроси, аз наистина смятам, че нещата са в криза... — той прекъсна, тъй като Анджелика тактично се отдръпна. — О, съжалявам, прекъснах ли нещо?

— Всичко е наред, ние свършихме — каза Анджелика. — Благодаря ви, проф Зап, бяхте много отзивчив.

— За теб винаги, Ал.

— Всъщност, да ви кажа, името ми е Анджелика — тя се засмя.

— И аз мислех, че Ал трябва да е съкратено от нещо — каза Морис Зап. — Обадете ми се, ако мога да ви помогна с още нещо.

— Той не ти помогна с нищо — каза Пърс възмутено, докато си хапваха сладки с чай. — Ти даде идеите и примерите.

— Да, но неговата лекция даде стимула.

— Ти ми каза, че той е плагиатствал всичко това от онзи философ, съименника ми.

— Не съм казвала, че е плагиатствал, глупчо. Само че Пърс е имал същата идея.

— Защо не каза това на Зап?

— Трябва да се отнасяш с тези професори внимателно, Пърс — каза Анджелика с лукава усмивка. — Налага се да ги поласкаеш малко.

— Ах, Анджелика!

Един яркосин костюм застана помежду им.

— Бих искал да обсъдим онази много интересна идея на Якобсон, която споменахте тази сутрин — каза Робин Демпси. — Не можем да позволим на Макгаригъл да ви монополизира за цялото времетраене на конференцията.

— Аз трябва да се видя с д-р Бъсби тъй и тъй — каза Пърс, оттегляйки се с достойнство.

Той намери Боб Бъсби в административната стая на конференцията. Някакъв млад мъж от Лондонския университет, когото Пърс беше дочул да прави забележката за генералите, изоставящи армиите си през кафе-почивката, размахваше билет за театър под носа на Бъсби.

— Да не искаш да кажеш, че този билет въобще не е за „Крал Лир“? — казваше той.

— Ами, за съжаление, театърът е отложил представленията на „Крал Лир“ — каза Бъсби извинително. — И е удължил коледната пантомима.

— Пантомима? Пантомима!?

— Това е единствената продукция през цялата година, която носи печалба, не можеш да ги виниш — каза Бъсби. — „Котаракът в чизми“.

Убеден съм, че е много добра.

— Мили боже! — каза младият мъж. — Има ли някакъв шанс да си върна парите от билета?

— Боя се, че е твърде късно.

— Аз ще го купя — каза Пърс.

— Виж ти, наистина ли? — каза младият мъж, като се обръщаше.
— Струва два паунда и петдесет. Давам ви го за два.

— Благодаря — каза Пърс, като подаде парите.

— Да не тръгнеш да разправяш на всички, че е „Котаракът в чизми“ — примоли се Бъсби.

— Да разбирам ли, че това ще бъде нещо като мистериозно пътуване?

— За мене мистерията е — каза младият мъж, — защо ли сме дошли в тази забравена от бога дупка?

— А, не е толкова лошо — каза Бъсби. — На централно място е.

— Централно спрямо какво?

Боб Бъсби се смръщи замислено.

— Ами, откакто построиха магистралата М 50, стигам до Абатството в Тинтърн, от врата до врата, за деветдесет и пет минути.

— И често ли ходиш там, а? — каза младият мъж. Той замислено мачкаше банкнотите, които му даде Пърс. — Да има наблизко свестен магазин за риба с пържени картопки? Умирам от глад. Не съм слагал в уста нищо, откакто пристигнах.

— Има магазин за готова китайска храна, на втория светофар по „Лондон Стрийт“ — каза Боб Бъсби. — Съжалявам, че не ви харесва храната. Впрочем, очакваме с нетърпение утре вечерта.

— Какво ще има утре вечерта?

— Средновековен банкет! — каза Бъсби, с широка усмивка на гордост.

— Не мога да го чакам — каза младият мъж на излизане.

— Смятах, че това ще бъде кулминационната точка на конференцията — каза Боб Бъсби на Пърс. — Специално сме ангажирали една фирма да се погрижи за храната и да осигури забавленията. Ще има медовина, трубадури, и — той потри ръце в предчувствие на веселба — млади слугини.

— О-хо — каза Пърс. — Животът в Рамидж се разгорещява, явно. Между другото, да имате карта на града? Някаква моя леля

живееела тук и трябва да прескоча да я видя. Адресът е на „Гитинг Роуд“.

— А, това не е далеч от тук! — възкликна Бъсби. — Може да се отиде пеша. Ще ви го начертая.

Като следваше упътването на Бъсби, Пърс тръгна натам, мина по няколко тихи улици с големи хубави къщи от двете страни — следи от гуми на ровери и ягуари бяха набраздили заснежените алеи, водещи към тях; пресече една оживена улица, където автобуси и камиони бяха превърнали снега в бразди от черна киша и навлезе в район с по-стари и не така добре поддържани сгради. Няколко минути по-късно пред себе си забеляза фигура, която се препъваше и хлъзгаше по тротоара, увенчана с позната ловна шапка.

— Привет, професор Зап — каза той, изравнявайки се с него. — На разходка ли?

— О, здрасти, Пърс. Не, отивам да посетя стария си хазяин. Преди десет години изкарах шест месеца тук. По едно време мислех даже да остана. Трябва да съм бил мръднал. Познато ли ти е това място?

— Никога досега не съм идвал, но една моя леля живее тук. Не точно моя леля, а роднина на едни братовчеди. Майка ми каза непременно да я потърся. Натам съм тръгнал.

— По задължение, а? Аз тук съм надясно.

Пърс погледна чертежа си:

— И аз.

— Е, как ти харесва Рамидж?

— Много улични лампи има.

— Тоест?

— Заради тези лампи нощем звездите не се виждат както трябва — каза Пърс.

— Да, има и още няколко недостатъка, ако питаш мен — каза Морис Зап. — Като например ресторанти, дето да не заведеш и най-върлия си враг, четири вида различни контакти във всяка стая, хотелски спални, където ушите ти залепват от студ за възглавниците и диско-водещи, които заслужават да им прережеш гърлата. Не мога да кажа, че липсата на звезди ми досажда чак толкова.

— Дори луната изглежда по-неясна отколкото у дома — каза Пърс.

— Ти си романтик, Пърс, знаеш ли това? Ти трябва да пишеш стихове. Това е улицата: „Гитингс Роуд“.

— На леля ми улицата — каза Пърс.

Морис Зап се спря на сред тротоара.

— Това е забележително съвпадение — каза той. — Как се казва леля ти?

— Мисиз О’Ший, мисиз Нуала О’Ший — каза Пърс. Съпругът ѝ е д-р Брендън О’Ший.

Морис Зап изпълни лек танцов подскок от възбуда.

— Това е той, моят хазяин! Майчице божия, как само ще се изненада да ни види заедно!

— Майчице божия! — каза д-р О’Ший, като отвори външната врата на голямата си, мрачна на вид къща. — Това ако не е професор Зап!

— А ето тук и вашият племенник от Емерълд Айл, Пърс Макгаригъл, дошъл да види леля си — каза Морис Зап.

Лицето на д-р О’Ший посърна.

— А, да, майка ти ни писа, Пърс. За съжаление, се разминахте с г-жа О’Ший — тя замина за Ирландия вчера. Но заповядайте, влизайте. Нямам какво да ви предложа, пък и отварям кабинета след двайсет минути, но влезте.

Той ги въведе в мразовита приемна с лек дъх на мухъл и нафталин и включи една електрическа печка, имитация на камина. Изрисуваните въглени светнаха, но реотанът — не.

— Нищо, на мен ми се струва, че става топло само като я гледам — каза докторът.

— Донесъл съм малко контрабанда — каза Морис Зап, като вадеше половин бутилка уиски от джоба на шлифера си.

— Господ да те поживи, съвсем като едно време — изпъшка д-р О’Ший. — Той коленичи и заопипва в бюфета за очилата си. — Уискито течеше като вода — довери той на Пърс, — когато професор Зап живееше тук.

— Не го разбирай погрешно, Пърс — каза Морис Зап. — Това е просто начин Майло да каже, че обикновено държах бутилка-две от „шотландеца“ в гардероба. — Наздраве, Майло!

— Та къде е сега леля Нуала? — попита Пърс, като си глътнаха уиски, а О'Ший напълни отново чашите им.

— В Слайго се върна. Семейни проблеми — д-р О'Ший поклати сериозно глава. — Сестра ѝ е зле, много зле. И всичко заради тази нейна дъщеря, Бернадет.

— Бернадет? — прекъсна го Морис Зап. — Говориш за онова чернокосо дете, което живееше у вас, докато аз бях в апартамента горе?

— Същата. Познаваш ли братовчедка си Бернадет, Пърс?

— Не сме се виждали от деца. Но дочух слухове за скандал.

— Да, имаше скандал, така си е. Като си тръгна от нас, отиде да работи в някакъв хотел в град Слайго, като камериерка в хотел там, и един от гостите се възползвал от нея. Накратко, тя забременяла и била уволнена.

— Кой е бил мъжът? — каза Морис Зап.

— Никой не знае. Бернадет отказала да каже. То се знае, като се върнала у дома си, родителите ѝ били много шокирани, много ядосани.

— Рекли ѝ да не припарва до прага им? — каза Морис Зап.

— Не с толкова много думи, но резултатът бил същият — каза д-р О'Ший. — Бернадет си прибрала багажа и напуснала дома посред нощ — той млъкна за ефект, пресуши чашата си и прокара опакото на ръката си през устата си, при което се чу стържещ звук от наболата му брада. — И повече нищо не се знае за нея. Майка ѝ се съсипа от тревоги. Разбира се, ние всички се боим, че Бернадет може да е отишла в Лондон да се освободи от детето в някоя от тамошните клиники за аборти. Кой знае, може да е умряла така, в смъртен грях. — Като стигна малко прибързано до такова тъжно заключение, д-р О'Ший се прекръсти и въздъхна. — Да се надяваме, че добрият Бог ѝ е дал милостта на покаянието накрая.

В хола звънна телефон.

— Това ще да е кабинетът, искат да знаят какво е станало с мен — каза д-р О'Ший. Той се надигна и приведе да изключи осветлението на електрическата печка.

— Ние тръгваме — каза Морис Зап. — Беше ми приятно да се видим, Майло.

Отвън, пред къщата, той се обърна и погледна най-горния етаж с въздишка.

— Държах апартамента там горе — Бернадет го чистеше. Бедното дете, беше хубавичка, ако и да бе загубила всичките си зъби. Побеснявам, като чуя за забременели момичета в днешно време. Мисля, че мъжът, какъвто и да е бил, е трябвало да вземе предпазни мерки.

— В Ирландия трудно се намират предпазни средства — каза Пърс. — Забранено е да се продават.

— Наистина ли? Досещам се как ще си напълниш куфарите с „Дарекс“-и — както наричат тук кондомите, прав ли съм?

— Не — каза Пърс. — Аз съм привърженик на предбрачното целомъдрие и при двата пола.

— Добре, идеята е хубава, Пърс, но ако искаш мнението ми, едва ли ще има успех.

Разделиха се на ъгъла на „Гитингс Роуд“, понеже Морис Зап отиваше у Филип Суолоу, недалече оттук, а Пърс се връщаше в общежитието.

— Ще ходите ли на театър довечера? — попита Пърс.

— Не, Филип Суолоу ме предупреди. Вероятно ще си легна рано, да свикна с новото време след пътуването. Всичко хубаво!

Пърс забърза обратно към Мартино Хол, но откри, че е закъснял за вечерята, която бе изтеглена по-рано заради ходенето на театър.

— Не съжaliaвай, не беше хубава — каза служителката с русите къдри, която подреждаше празната трапезария за сутрешната закуска. — Овчарски пай, направен от остатъците от обяда. Има останали малко соленки и сирене, ако ти свършат работа.

Благодарно натъпкал уста със сметанови соленки и сирене чедър, Пърс забърза към фоайето на Лукас Хол. Демпси, готов за тръгване и издокаран с тъмно-кафяв блейзър и сиви панталони от каша, стоеше до вратата.

— Ще ходиш ли на театър? — попита Пърс. Имам нужда от превоз.

— Съжaliaвам, приятел, колата ми е пълна. Има автобус, който тъкмо тръгва от долния край на алеята за коли. Ако се затичаш, сигурно ще го хванеш.

Пърс се затича, но не го хвана. Докато стоеше пред портала на общежитията и се чудеше какво да прави, Демпси профуча с

Фолксваген Голф, изпръсквайки Пърс с киша. Анджелика седеше на предната седалка. Тя се усмихна и помахна. Отзад нямаше никой.

Беше студено и притъмняваше. Пърс вдигна яката на анорака си, пъкна ръце в джобовете и се отправи в посока към центъра на града. Докато намери театъра, голяма футуристична бетонна конструкция, близо до Градската зала, представлението на „Котарака в чизми“ бе вече започнало и Пърс бе заведен до мястото си, докато на сцената един мъж, облечен като Робин Худ, обучаваше публиката да освирква лошия барон Бладърбъс всеки път, щом се появи. Последва дует от сина на воденичаря и принцесата, която той обичаше; палячовска комична интерлюдия, през която двама некадърни майстори, които трябваше да слагат тапети в кралската зала, се заливаха един друг с лепило и постоянно изпускаха инструментите си върху подутия от подагра крак на краля; и, като финал към първото действие — зрелищен номер с песни и танци за цялата компания, под надслов „Треска в събота вечер“, в който Котаракът в чизми триумфира в Кралското състезание по диско-танци в двореца.

Лампите светнаха за антракта, откривайки на Пърс смаяните физиономии на колегите му от конференцията. Някои изявиха намерение да напуснат незабавно и да потърсят някой хубав филм. Други се опитваха да му намерят хубавото: „В края на краищата, това е единствената истински популярна театрална форма в Англия днес, мисля, че всеки е длъжен да влезе в съприкосновение с нея“, трети очевидно се наслаждаваха безкрайно да освиркват, ръкопляскат и припяват, но не искаха да си признаят. От Анджелика и Демпси обаче нямаше и следа.

Като ги търсеше сред навалищата във фоайето, Пърс попадна на мис Мейдън, която бе отличаваща се фигура сред еднообразната провинциална маса, наметнала шал от лисича кожа върху дълга до земята вечерна рокля и с лорнет в ръка. На Пърс му мина през ума, че трябва да е била много хубава жена в младостта си.

— Здравейте, млади човече, каза тя. Как ви се струва пиесата?

— Много ми е трудно да я разбера — каза той. — Какво прави Робин Худ в нея? Аз мислех, че „Котаракът в чизми“ е френска приказка.

— Ами! Не бива да приемате нещата буквално — каза мис Мейдън, като го потупа укорително с навита на руло програма. —

Джеси Уестън описва пантомима, играна близо до Ръгби, Уоруикшър, в която драматичните герои са Дядо Коледа, Св. Георги, един турски воин, майката на воина — Мол Фини, един доктор, Хъмпти Джак, Велзевул и Главчо-Празноглавчо. Как бихте го разбрали?

— Боя се, че никак.

— Не е трудно! — тържествено каза мис Мейдън. — Свети Георги убива воина, майката тъжи, докторът го съживява. Това символизира смъртта и възраждането на зърнените посеви през зимата и лятото. В крайна сметка всичко опира до едно и също — жизнената сила, безконечно обновяваща сама себе си. Робин Худ, както знаете, се свързва със Зеления рицар от средновековната легенда, който първоначално е бил бог-дърво или природен дух.

— Но какво общо има това със сегашното шоу?

— Ами вижте, подагрозният крал очевидно е Кралят на рибарите, господстващ над безплодната земя, а синът на воденичаря е героят, който възстановява плодовитостта ѝ чрез магическото посредничество на Котарака в чизми и е възнаграден с ръката на кралската дъщеря.

— Излиза, че Котаракът в чизми е еквивалент на Граала? — каза Пърс насмешливо.

Мис Мейдън не се смути.

— Разбира се. Чизмите са фалически, а несъмнено сте запознат и с вулгарното значение на „котенце“?

— Да, чувал съм го — промълви Пърс.

— Това е много древна и широко използвана метафора, уверявам ви. Така че разбирате как героят на „Котарака в чизми“ представлява същата комбинация от мъжки и женски елементи, както купата и копиецо в легендата за Светия граал.

— Невероятно — каза Пърс. — Започваш да се чудиш как позволяват на деца да гледат тези пантомими. Между другото, мис Мейдън, да сте виждали Анджелика Пабст и професор Демпси тази вечер?

— Да, видях ги да излизат от театъра точно преди началото на спектакъла, каза мис Мейдън. — Те ще съжаляват, като разберат какво са изпуснали. А, ето и звънецът! Трябва да се връщаме по местата си.

Пърс не се върна на мястото си, а напусна театъра и се прибра в Лукас Хол. Взе асансьора до последния етаж, където бе тъмно и пусто,

защото не се бе наложило да настанят някого толкова далече от земята. Сградата се състоеше от два еднакви блока, съединени с остъклени през етаж коридори. Коридорът на последния етаж, както Пърс бе вече установил, предоставяше чудесна панорамна гледка към околностите на двете общежития с изкуственото езеро между тях и югозападните предградия на Рамидж. Той се загледа в небето: имаше малко облаци, но общо взето беше ясно и луната изгряваше.

След около час Пърс чу скърцането на асансьор, изкачващ шахтата. Той изтича до вратата на асансьора и застава там, усмихнат в очакване. Вратата се отвори и разкри намръщаното лице на Демпси. Пърс смени изражението на лицето си.

— Какво правиш тук? — поиска да узнае Демпси.

— Размишлявам — каза Пърс.

Демпси излезе от асансьора.

— Аз търся Анджелика — каза той.

— Няма я.

Вратата на асансьора се затвори автоматично зад Демпси.

— Сигурен ли си? — каза той. — Тук горе е много тъмно. Защо не си светнал лампите?

— Аз мисля по-добре на тъмно — каза Пърс.

Демпси включи стълбищното осветление и се огледа подозрително.

— За какво мислиш?

— Съчинявам стихове.

Намръщването на Демпси премина в насмешка.

— Поработих върху този „лимерик“ — каза той. — Какво ще кажеш за това като начало:

*„Колега млад от Лимерик
Опитвал секса със свещник“*

— По-добре е от последния ти опит — каза Пърс. — Това е всичко, което мога да кажа в твоя полза.

Демпси натисна бутона да отвори асансьорната врата.

— Ако видиш Анджелика, кажи й, че съм в бара.

Когато асансьорът слизаше, вратата на аварийния изход се отвори и Анджелика стъпи на площадката. Видът ѝ беше малко раздърпан и бе останала без дъх, а гърдите ѝ се повдигаха и спадаха по най-изумителен начин под бялата ѝ копринена блуза с висока яка, която носеше. На Пърс му се стори, че едно копче липсва от блузата ѝ.

— Да не би колегата да ти е досаждал? — каза той свирепо.

— Кой?

— Оня, Демпси. Главчо-Празноглавчо.

Анджелика се засмя широко.

— Казах ти, че мога да се грижа за себе си — каза тя задъхано. Тя постави ръка на гърдите си — Останах без дъх от тези стълби.

— Защо не накара Демпси да спре колата, като минавахте край мен? — каза той укорително.

— Ти ми каза, че няма да ходиш на театър.

— Промених мнението си. Както и ти, очевидно. Не можах да те намеря там.

— Да, когато открихме, че е „Котаракът в чизми“, вместо „Крал Лир“, отидохме в една кръчма. Робин искаше да продължим в някоя дискотека, но аз му обясних, че имам уредена среща тук, така че ето ме. Къде е стихотворението?

— То е стих от една дума — каза Пърс донякъде успокоен. — Най-прекрасната дума на света всъщност. Може да се прочете само на тъмно — той загаси стълбищното осветление. — Хайде, хвани ме за ръка — той заведе Анджелика в остъкления коридор и ѝ показа гледката. — Там долу — каза той. — Край езерото.

Покритата със сняг земя брилянтно отразяваше светлината на почти пълната луна, сега вече високо в небето. Тревната площ, която се издигаше леко нагоре от ръба на изкуственото езеро бе сега широка ослепителна белота с изключение на мястото, където следи от стъпки, размеквали бавно снега през целия ден, бяха изписали с огромни вълнообразни букви едно име:

Анджелика

— О, Пърс — прошепна тя. — Каква чудесна идея. Земна поема.

— Защо я наричаш така? Аз щях да кажа снежна поема.

— Мислех си за изкуството върху земя — нали знаеш, за онези шарки, дълги цели мили, които могат да се обхванат само от самолет.

— Това е също така слънчева поема и лунна поема, защото слънцето разтопи снега под стъпките ми, а луната ги освети така, че да ги видиш.

— Колко ярка е луната тази вечер! — промълви Анджелика. Тя не беше издърпала ръката си от неговата.

— Замисляла ли си се някога, Анджелика — каза Пърс, — колко забележително е това, че луната и слънцето ни изглеждат приблизително еднакви?

— Не — каза Анджелика, — никога не съм мислила за това.

— Толкова много митове и символи зависят от съотношението на тези две дискообразни тела в небето ни, едното владеещо деня, другото — нощта, като близнаци. А това е само измама на перспективата, резултат от относителните размери на луната и слънцето и разстоянието им от нас и едно от друго. Вероятността това да стане случайно, сигурно е милиарди към едно.

— Смяташ, че това не е случайност?

— Мисля, че това е едно от великите доказателства за божествения създател — каза Пърс. — Според мен Той е имал око за симетрията.

— Като Блейк — усмихна се Анджелика. — Впрочем, чел ли си „Плашещата симетрия“ на Фрай? Отлична книга, мисля.

— Не искам да говоря за литературна критика — каза Пърс, като стисна ръката ѝ и пристъпи по-близо. — Не и насаме с теб, тук горе, на лунната светлина. Искам да говорим за нас.

— За нас?

— Ще се омъжиш ли за мен, Анджелика?

— Разбира се, че не! — възкликна тя и издърпа ръката си, смеейки се невярващо.

— Защо не?

— Ами по много причини. Току-що сме се запознали, а и не искам да се омъжвам.

— Никога ли?

— Не казвам никога, но искам първо да напредна професионално, а това означава да бъда свободна да ходя навсякъде.

— Нямам нищо против — каза Пърс. — Готов съм да дойда с теб.

— Какво, и да зарежеш собствената си работа?

— Ако е необходимо — каза той.

Анджелика тръсна глава.

— Ти си непоправим романтик, Пърс — каза тя. — Защо всъщност искаш да се ожениш за мен?

— Защото те обичам — каза той, — а аз вярвам в предбрачното целомъдрие.

— Аз май че не — каза тя дяволито.

— О, Анджелика, не ме мъчи! Ако си имала други, не искам и да чувам за тях.

— Не това имах предвид — каза Анджелика.

— Не възразявам, ако не си девствена — каза Пърс и добави: — Разбира се, бих предпочел да си.

— Девственост — замисли се Анджелика. — Какво е това? Наличие или отсъствие? Наличие на девствена ципа или отсъствие на пенис?

— Пази Боже, нищо такова — каза Пърс като се изчерви, — аз самият съм девствен.

— Нима? — Анджелика го погледна с интерес. — В днешно време хората обикновено спят заедно, преди да се оженят. Или поне аз така го разбирам.

— Това е против принципите ми — каза Пърс. — Но ако обещаеш да се омъжиш за мен накрая, може да направя изключение.

Анджелика се изкиска.

— Не забравяй, че това е изцяло твоя идея. — Тя изведнъж чукна по стъклото. — А, виж! Има някакво малко същество долу в снега — може ли да е заек?

— „И заекът трепна уплашен в снега“ — цитира той.

— Какво е това? О, да, „Нощта на Света Агнес“.

„А стадото стихна във вълна завито“

— Страшно обичам тази фраза „във вълна завито“, а ти? Кара те да се чувстваш обгърнат от топло одеяло, но може да бъде и метафора за преспа, по такъв начин сякаш въплъщава събирането на крайностите: жегата и студ, чувственост и суровост, живот и смърт, които минават през цялата поема.

— О, Анджелика — възкликна Пърс. — Остави вербалната текстура. Спомни си края на поемата:

*„И няма ги, уви, от векове,
Ах, влюбените бурята отнесе.“*

— Бъди моята Мадлин и нека аз да бъда твоят Порфиро!
— Какво, да изпуснеш края на конференцията?
— Мога да почакам до утре вечерта.

*„Събуди се! Стани,! мила, и смела бъди,
'татък зад бърдата имам дом за теб.“*

Анджелика се изкикоти.

— Това ще е голям майтап да го изиграем утре вечер. И без това ще има средновековен банкет.

— Знам.

— Би могъл да се скриеш в стаята ми и да гледаш как си лягам. После аз да си мечтая за теб като за мой бъдещ съпруг.

— А ако не си мечтаеш?

— Това е риск, който трябва да поемеш. Порфиро намерил начин да се увери в това, доколкото си спомням — каза Анджелика замечтано, отправяйки поглед към огрените от луна снежни полета.

Пърс, пълен със съмнения, се загледа в нейния фин профил — идеално правия нос, затрогващо леко отпуснатата ѝ долна устна, твърдата ѝ, но нежно очертана брадичка.

— Анджелика ... — започна той.

Но в този момент те чуха звука на асансьора, който приближаваше последния етаж.

— Ако това е Демпси пак — възкликна Пърс, — ще го натикам в асансьорната шахта.

Той бързо се върна на площадката и зае предизвикателна поза с лице към вратата на асансьора. Тя се отвори и се показа фигурата на Филип Суолоу.

— О, привет, Макгаригъл — каза той. — Търся мис Пабст. Робин Демпси каза, че може да е тук горе.

— Не, няма я — каза Пърс.

— А, разбирам — каза Филип Суолоу.

Той изглежда обмисляше дали да мине край Пърс и да провери сам, но сякаш се отказа.

— Искаш ли да слезеш долу? — каза той.

— Не, благодаря.

— Е, хубаво. Лека нощ тогава.

Филип Суолоу свали пръста си от бутона за задържане и вратата се затвори.

Пърс бързо се върна в коридора.

— Беше Филип Суолоу — каза той. — Какво, по дяволите, търсят от тебе всичките тези старци?

Но отговор нямаше. Само лунната светлина изпълваше остъкления коридор. Анджелика беше изчезнала.

И така, до следващата сутрин изписаното от Пърс име се задържа върху земята. Но през нощта вятърът промени посоката си, донесе топъл дъжд, който размекна и отми снега. Като дръпна завесите от прозореца на спалнята си, Пърс видя влажна зелена трева и кални цветни лехи под ниски, леко носещи се дъждовни облаци. Долу, цапайки през локвите на паркинга, бе изненадващата фигура на Морис Зап, облечен в яркочервен анцунг и маратонки, стиснал загаснала пура в зъбите си. Като навлече бързо пуловер, джинси и обувки за тенис, които му служеха за чехли, Пърс изтича навън в мекия утринен въздух и скоро изпревари американеца, чиято походка бе фактически по-бавна от нормално ходене.

— Добро утро, професор Зап!

— О, здрасти, Пърс — смотулеви професор Зап. Той извади остатъка от пурата си, огледа я с лека изненада и я хвърли в един лавров храст. — И ти ли бягаш? Виж, да не те задържам ...

— Никога нямаше да се сетя, че ходите на бягане.

— Това е джогинг, Пърс, не бягане. Бягането е вид спорт. Джогингът е наказание.

— Значи не ви е приятно?

— Да ми е приятно? Шегуваш ли се? Правя го само заради здравето си. Толкова зле се чувствам от него, че сигурно трябва да е полезно. Освен това е много модно понастоящем в американските академични кръгове. Успехът е не просто въпрос на написани статии, а и на пробягани мили всяка сутрин.

— Както изглежда, започнало е да се предава и тук — каза Пърс. Виждам още един бегач пред нас. Но на вас сигурно не ви се налага да се тревожите за успеха? Вие вече сте прочут.

— Работата не е само да го постигнеш, Пърс, но и да го задържиш. Трябва винаги да помниш бързащите млади мъже.

— Кой са те?

— Никога ли не си чел „Микрокосмография Академика“ на Корнфорд? Знам цели пасажи от нея наизуст. „Дълбоко отдолу ще чуеш грохота на безмилостно множество бързаци млади мъже. Ти може би ще разбереш какво бързат да направят те. Те бързат да те изместят от пътя“.

— Кой е бил Корнфорд?

— Кембриджски класицист от края на 19 век, повлиян от Фройд и Фрейзър. Нали знаеш идеята на Фройд за примитивното общество като едно племе, в което синовете убиват бащата, когато остарее и стане импотентен и отнемат жените му? В съвременното академично общество те отнемат субсидиите ти за научни изследвания. И жените ти също така, разбира се.

— Това е много интересно — каза Пърс. — Напомня ми за „Ритуал и романс“ на Джеси Уестън.

— Да, това е същата основна идея. Освен дето в легендата за Граала героят успява да излекува неплодието на царя. Във фройдиската версия старият бива погубен от децата си. Кое то ми изглежда по-реално.

— Значи затова се поддържате с джогинг?

— Да, затова се поддържам с джогинг. Да покажа, че още не съм за изхвърляне. Пък и моите амбиции още не са задоволени. Преди да се пенсионирам искам да стана най-високоплатеният професор по английски в света.

— Колко високо платен?

— Не знам. Точно това ми поддържа тонуса. Най-високо издигнатите в тази професия не са хич словоохотливи за заплатите си.

Може би аз вече съм най-високоплатеният професор по английски в света, без да подозирам. Всеки път, когато заплаша да напусна щата Юфория, вдигат заплатата ми с пет хиляди долара.

— Значи ли, че искате да се преместите, професор Зап?

— Ни най-малко, просто ги възпирам да ме смятат в кърпа вързан. Няма смисъл да се местиш от един университет в друг в наши дни. Беше време, когато така се напредваше. Имаше много ясен йерархичен ред сред различните учебни заведения и успехът се измерваше с позиция на тази стълба. Възприето бе, че всички най-интересни хора са концентрирани в малкото институции като Харвард, Йейл, Принстън и тем подобни, и за да влезеш в играта, трябва да си на едно от тези места. Това вече не важи.

— Не важи ли?

— Не. Дните на изолирания университет отминаха. Те принадлежат на една остаряла технология — ж. п. линии и печатарски машини. Искам да кажа, погледни този университет — той дава представа за цялата работа: тежката мозъчна индустрия.

Бяха достигнали едно високо място, което предоставяше панорамна гледка към университета на Рамидж с издигащата се над всичко камбанария (претенциозно копие на наклонената кула в Пиза, направено от червени тухли), граничещ от едната страна с озеленените улици, по които Пърс беше вървял предната вечер, а от другата — с фабрики и гъсто разположени еднакви сиви къщи. Железопътна линия и воден канал разделяха на две мястото, което бе покрито със струпани големи постройки в разнороден стил от тухла и бетон. Морис Зап изглеждаше доволен, че намери извинение да спрат за момент, докато разгледат пейзажа.

— Разбираш ли какво имам предвид? — каза задъхано той, като замахна широко с ръка в презрителен жест. — Този университет е огромен, тежък, монолитен. Тежи около един милиард тона. Усеща се тежестта на тези сгради, притискащи земята. Погледни библиотеката — построена е като огромен склад. Цялото място говори: „Тук се съхранява знанието. Ако го искаш, трябва да дойдеш вътре и да го вземеш.“ Е, това не върши работа вече.

— Защо? — Пърс потегли отново в лек галоп.

— Защото — каза Морис Зап, неохотно последвал го — информацията е много по-компактна в съвременния свят, отколкото е

била. Така е и с хората. Ergo, вече не е необходимо да складираш информация в една сграда или да държиш най-добрите учени, събрани на куп в един университет. Има три неща, които направиха революция в академичния живот през последните двайсет години, макар че много малко хора осъзнават този факт: реактивните самолети, директните телефонни връзки и ксерокса. В наши дни вече не се налага учените да работят в едно и също учебно заведение, за да контактуват помежду си: те си телефонират или се срещат на международни конференции. И не им се налага с часове да се ровят из библиотечните рафтове за данни: всяка книга или статия, която е интересна, се ксерокопира и се чете вкъщи. Или в самолета, на път за следващата конференция. Аз работя предимно в къщи или в самолетите, поне напоследък. В университета ходя рядко, колкото за лекциите си.

— Това е много интересна теория — каза Пърс. — И доста успокояваща, защото нашият университет има много малко сгради и почти никакви книги.

— Правилно. Докато имаш достъп до телефон, ксерокс и субсидия за ходене по конференции, си окей. Включен си в единствения университет, който действително има значение — глобалния университет. Всеки бързач млад мъж може да види света, като прескача от конференция на конференция.

— О, аз не бързам — каза Пърс.

— Трябва да имаш някакви амбиции.

— Иска ми се да публикувам стихотворенията си — каза Пърс. — Имам и още една амбиция, твърде лична за разгласяване.

— Ал Пабс! — възкликна Мори Зап.

— Как се досетихте? — попита Пърс смаян.

— Какво да се сетя? Току-що видях Ал Пабс да тича пред нас.

— Наистина! — Фигурата, която Пърс бе мярнал по-рано, действително беше Анджелика: тя сигурно беше направила една обиколка и сега се появяваше отново на пътеката пред тях на някакви си сто метра разстояние.

— Това се казва момиче! Изглежда за милиони, изчела е всичко, което можеш да назовеш и наистина може да тича, нали?

— Като Атланта — промълви Пърс. — Хайде да я настигнем.

— Ти я настигни, Пърс, аз съм изтощен.

Морис Зап скоро изостана от Пърс, а той набра скорост, но разстоянието между него и Анджелика оставаше постоянно. Тя хвърли бърз поглед през рамо и той разбра, че тя е наясно, че той я преследва. Те се спускаха по дълга наклонена пътека, която водеше към общежитията. Все по-бърза и по-бърза ставаше крачката, докато и двамата се затичаха в спринт. Пърс скъси разстоянието. Анджелика беше отметнала главата си назад и черната ѝ коса се развяваше зад нея. Гъвкавите ѝ бедра, пленително стегнати в плътно-прилепващ оранжев анцуг, се оттласкваха от настилката, носени от летящите ѝ стъпала. Достигнаха входа на Лукас Хол рамо до рамо и се подпряха на външната стена; задъхани и засмени. Шофьорът на едно такси, което чакаше до входа, пусна широка усмивка и изръкопляска.

— Какво стана с теб снощи? — дишайки тежко, попита Пърс.

— Отидох да си легна, разбира се — каза Анджелика. — В стаята си. Стая 231.

Морис Зап с усилие дотича, гърдите му свистяха и хъркаха.

— Кой спечели?

— Наравно — каза шофьорът на таксито, като се показа от прозорчето на колата.

— Много дипломатично! А сега, можеш ли да ме закараш до „Сейнт Джонс Роуд“? каза Морис Зап и се качи в таксито. — Довиждане, деца.

— Така ли бягате за здраве, професор Зап — с такси? — попита Пърс.

— Е, аз съм отседнал при Суолоу, както знаеш, и не ми се ще да бягам по улиците на Рамидж в часа на най-голямото улично движение. Ciao! — Морис Зап се облегна назад на седалката в таксито и извади от джоба на анцуга си дебела пура и запалка. Той се занимаваше с нея, докато таксито потегляше.

Пърс се обърна да каже нещо на Анджелика, но тя беше изчезнала. „Имало ли е някога такова изчезващо момиче? — измърмори си той раздражено. — Сякаш има магически пръстен, който я прави невидима“.

До обяд Анджелика някак успяваше да избегне Пърс. Когато, изкъпан и преоблечен, той отиде в стола на Мартино Хол за закуска, тя вече бе седнала на изцяло заета маса, точно до Демпси. Тя не бе член

на малкия керван от участници, които с очебийна липса на ентузиазъм и връхлитани периодично от дъждовни бури, си проправяха път надолу по склона от общежитията към главния корпус за първата лекция на деня. Пърс изчака всички да си тръгнат, постоя напразно още няколко минути и накрая забърза след тях, като веднага беше задминат от колата на Демпси с Анджелика на предната седалка. Двамата бяха замислили, обаче, да закъснеят за лекцията и да влязат на пръсти след началото. Пърс почти не обърна внимание на лекцията, която беше върху проблема за идентифициране на автентичните шекспирови части от текст в „Перикъл“, замислен дълбоко върху проблема какво точно искаше да каже Анджелика предната вечер с нейното предложение да изиграят „Нощта на Света Агнес“. Това, че му каза номера на стаята си, беше явен признак за него, че тя потвърждава уговорката. Обаче не беше сигурен как е разбрала стиха. Не успя да я мерне в блъсканицата през почивката за кафе и сега се забърза към университетската библиотека да направи справка за текста.

Бързо прехвърли първите строфи за студенината на времето, поверието, че девойките, които си легнат гладни в нощта на Света Агнес, ще видят бъдещите си съпрузи насън, пълната отдаденост на Мадлин на тази мисъл наред празника и веселбата в залата, тайното пристигане на Порфиро, който рискува живота си във вражеската крепост за един поглед на своята любима, момента когато убеждава старицата Анджела да го скрие в спалнята на Мадлин, пристигането на Мадлин и подготвянето за лягане. Пърс се задържа за миг върху строфа XXIV —

*„От всичките си перлени мъниста косата си тя
освободи,
Затоплени бижута откопча едно след друго;
Разхлаби ароматния корсаж: полека-лека,
Богатата ѝ дреха шумолейки към коленете ѝ се
свлече“*

— и с пламнали бузи продължи да чете описанието на деликатесите, които Порфиро подрежда за Мадлин, опитите да я събуди с музика на лютня, застанал над спящата ѝ фигура. Очите на

Мадлин, отварящи се при появата на съня ѝ и нейното полусъзнателно обръщение към Порфиро. После идваше най-важната строфа:

*„Далеч над страстите на смъртния човек
При тези сладострастни думи, се въздига,
Безплътен, пламнал, като трепкаща звезда,
В покоя на сапфирените небеса;
Разтапя се в съня ѝ, както роза
обменя мирис с виолетка — о, сладост!“*

Лесно му беше на Морис Зап да държи на неопределеността на литературните текстове: Пърс Макгаригъл искаше да знае дали е имало сексуално общуване или не — въпрос още по-труден за разрешаване, защото той нямаше личен опит, който да използва. Като цяло, беше склонен да мисли, че правилният отговор е утвърдителен и това, че Порфиро по-късно говори за Мадлин като за своя „булка“, като че ли приключваше въпроса.

Това заключение обаче само поставяше пред Пърс друга дилема. Анджелика може би го канеше да ѝ стане любовник, но нямаше да му позволи да я направи своя съпруга, поне не в близко бъдеще, така че трябваше да се мисли за непредвидени случаи, ужасяващи и неромантични. Вероятно това никога нямаше да хрумне на Пърс Макгаригъл, ако тъжната история на братовчедка му Бернадет не бе още свежа в паметта му, заедно с критичния коментар на Морис Зап: „Побеснявам, като чуя за момичета, забременели в днешно време“. Съответно, въпреки че вътрешно се съпротивляваше, той придаде непреклонен вид на чертите на лицето си и се отправи в търсене на аптека.

Измина дълъг път, за да не би да го види някой заблудил се участник в конференцията, и накрая се намери или по-скоро загуби из центъра на града, сред озадачаващ лабиринт от мръсни, зловонни стълбища, подлези и тротоари, в които местните селяни се изливаха като във фуния нагоре и надолу, над и под огромните бетонни магистрали, вибриращи от трясъка на минаващите превозни средства. Подмина доста аптеки. Някои бяха полу-празни, други — доста пълни

за негово успокоение. Накрая, загубил търпение от собственото си малодушие, избра една напосоки и се хвърли безразсъдно напред.

Аптеката изглеждаше безлюдна и той бързо се огледа за обекта на търсенето си, като се надяваше при появата на аптекар да може просто да го посочи. Обаче, преди да намери това, което търсеше, за негов ужас едно младо момиче в бяла престилка се показва иззад барикадата от рафтове.

— Да? — каза тя апатично.

Пърс почувства, че смущението му го стисва за гърлото. Искаше му се да избяга през вратата, но крайниците му отказаха да се движат.

— Какво обичате? — нетърпеливо каза момичето.

Пърс се загледа в обувките си.

— Търся „Дарекс“, моля — успя да измъкне с глас на човек, когото душат.

— Малки, средни или големи? — хладно каза момичето.

Това беше обрат на нещата, който Пърс не беше очаквал.

— Мислех, че всички са един размер — прошепна той дрезгаво.

— Не-е. Малки, средни или големи — привлечено каза момичето, като си разглеждаше ноктите.

— Добре, средни тогава — каза Пърс.

Момичето изчезна моментално и пак се появи с учудващо голяма кутия, сложена в хартиена торбичка, за което поиска 75 пенита. Пърс грабна пакета — беше и учудващо тежък — пъкна банкнота от един паунд през отвора и хукна навън от магазина, без да изчака рестото си.

В един тъмен и шумен подлез, украсен с графити на футболни запалняковци, и смърдящ на урина и лук, той спря под една крушка да огледа покупката си. Изтегли от хартиената торбичка кутия от картон, върху чиято опаковка имаше картинка на пухкаво доволно бебе в памперс, което хранеха с някаква кашичка. Името на производителя на този продукт бе написано с големи букви — „Фарекс“.

Пърс измина обратния път към университета дълбоко замислен. Не му се искаше да се връща в аптеката и да обяснява грешката, нито да прави втори опит в друга аптека. Той прие неуспеха на плана си като дело на провидението, израз на божието недоволство от греховните му намерения. На една оживена улица, от двете страни с витрини за продажба на коли, мина покрай католическа църква и се поколеба за момент пред таблото за обяви, което обещаваше:

„Изповеди по всяко време“. Това беше изпратена от небето възможност да се изповяда. Но реши, че не би могъл искрено да обещае, че няма да отиде на срещата с Анджелика тази вечер. Пресече улицата — внимателно, защото сега несъмнено беше в състояние на грях — и продължи нататък, оставяйки въображението си да се спира сладострастно върху картината как Анджелика идва в стаята, в която той е скрит, съблича се пред очите му, лежи гола в ръцете му. А после? Страхуваше се да не би неопитността му да разруши екстаза на момента, защото познанията му за сексуалните отношения бяха изцяло литературни и доста мъгляви откъм практическата им страна..

Сякаш дяволът го бе поставил там, друг надпис, напечатан с едри черни букви върху флуоресцентна хартия с цвят на пламък, привлече погледа му:

**ТОВА Е КИНО-КЛУБ САМО ЗА ВЪЗРАСТНИ
ПРОЖЕКТИРАНИТЕ ТУК ФИЛМИ
ВКЛЮЧВАТ ПЪЛНО И НЕЦЕНЗУРИРАНО
ИЗОБРАЗЯВАНЕ НА СЕКСУАЛНИ АКТОВЕ
НЕЗАБАВНО ЧЛЕНСТВО ВЪЗМОЖНО
НАМАЛЕНИЕ ЗА ПЕНСИОНЕРИ**

Пърс свърна през вратата бързо, преди съвестта му да има време да реагира. Показа се в дискретно затъмнено, покрито с килим фоайе. Един мъж зад бюро го поздрави любезно.

— Формуляр за членство, сър? Само три паунда.

Пърс записа името на Филип Суолоу.

— Това се казва съвпадение, господине! — каза мъжът с приятна усмивка. — Вече имаме записан един г-н Филип Суолоу. Онази врата ето там, моля.

Пърс бутна тапицираната врата и влезе в почти абсолютна тъмнина. Спъна се, залитна към една стена и остана притиснат до нея за миг, докато зрението му се приспособи. Въздухът беше пълен със странни шумове, някаква смесица от тежко дишане, сподавени викове, затруднено издишване, стенене и пъшкане, като от измъчвани души. Слаба светлина го насочи напред, през завеса, край ъгъл, и той се намери в задната част на малка зала. Шумът стана по-силен от преди, но все още бе много тъмно и невъзможно да се види друго, освен трепкащите картини на екрана. Трябваше му известно време, за да осъзнае, че това, което вижда, е гигантски увеличен пенис, който влиза

и излиза от гигантска вагина. Кръвта се втурна към лицето му и към една друга част от анатомията му. Приведен напред, затътри крака надолу по пътеката между столовете, като напразно се взираше към едната и другата страна за празно място. Картината на екрана се смени, едрият план отстъпи на по-широка и по-дълбока перспектива и стана ясно, че притежателката на вагината е поставила друг пенис в устата си, а собственикът на първия пенис е поставил езика си в друга вагина, чиято притежателка на свой ред е сложила пръст в нечий си задник, пенисът на който бе не се знае вече в коя поредна вагина; и всички се движеха трескаво, като бутала на адова машина. Не, това не беше Кийтс. Всичко това тук бе недостижимо далеч от размяната на аромати между виолетка и роза.

— Сядай, по-живо! — изсъска някой в обкръжаващата тъмнина.

Пърс слепешком опипа за стол, но ръката му попадна на подплатено рамо и беше изблъскан с ругатня. Стенанията и пъшканията нараснаха до кресчендо, буталата подскачаха все по-бързо и бързо и Пърс установи, че за негов срам си е изцапал панталона. Капки пот потекоха от веждите му и замъглиха погледа му. Когато за един халюцинаторен момент му се стори, че на екрана, между две яки космати бедра се мерна лицето на Анджелика, Пърс се обърна и втурна вън от това място, сякаш бягаше от пъклена яма.

Мъжът зад бюрото вдигна глава сепнато, когато Пърс се катапултира във фоайето.

— Прекалено питомно за вас? — каза той. — Не можете да си получите парите обратно, съжалявам. Опитайте следващата седмица, очакваме едно ново датско парче.

Пърс сграбчи мъжа за реверите и го издърпа до средата на бюрото.

— Ти си виновен, че оскверних образа на жената, която обичам — изсъска той.

Мъжът пребледня и вдигна ръце с жест на човек, който се предава. Пърс го отблъсна назад към стола му, излезе на бегот от киното, пресече улицата и влезе в католическата църква.

Една лампа гореше над изповеднята, на която пишеше: „Отец Финбар О’Мали“ и само след няколко минути Пърс бе разтоварил съвестта си и получил опрощение.

— Бог да те благослови, чадо — каза в заключение свещеникът.

— Благодаря, отче.

— Ти, впрочем, не идваш ли от Майо?

— Да, от там.

— Аха, разпознавам говора от Майо. Аз самият съм от западните части — въздъхна той зад телената решетка. — Това е ужасен, грешен град, не е за младо ирландско момче да бъде захвърлено само тук. Какво ще речеш например за репатриране?

— Репатриране? — каза Пърс неразбиращо.

— Да, да. Аз разполагам с фонд за подпомагане на ирландски младежи, които пристигат тук да търсят работа, но променят решението си и искат да се върнат у дома. Нарича се Фонд за обратна емиграция „Прискръбна Света Богородица“

— О, аз само гостувам тук, утре си заминавам за Ирландия.

— Имаш ли билет?

— Да, отче.

— Тогава успех с божията помощ. Отиваш на по-добро място от това, така да знаеш.

Когато Пърс се върна в Университета, беше следобед и участниците в Конференцията бяха заминали на автобусна обиколка по литературните забележителности на региона. Пърс взе вана и поспа няколко часа. Събуди се с чувство на ведрост и чистота. Беше време да отиде в бара за пийване преди вечеря.

Участниците се бяха върнали от обиколката, която се бе оказала не много успешна: собствениците на дома, в който Джордж Елиът е прекарал детството си, не били предупредени навреме и не ги пуснали вътре, така че трябвало да се задоволят с въртене в кръг из градината и притискане на лица по прозорците. След това, къщата на Ан Хатауей се оказала затворена за ремонт, а накрая автобусът се развалил точно пред Кенилуърт по пътя за Крепостта, а пътната помощ дошла чак след час.

— Няма значение — каза Боб Бъсби, като се движеше сред недоволните участници в бара. — Все пак ни очаква средновековния банкет.

— Дано Бъсби знае какво прави — Пърс чу Филип Суолоу да казва. — Не можем да си позволим още една издънка — каза той на

един мъж в доста мазен тъмносив костюм, когото не беше виждал преди.

— За какво става дума? — каза мъжът, който държеше тлееща цигара в една ръка и голям джин с тоник в другата.

— В града има едно място, наречено „Веселата стара кръгла маса“, където се провеждат тези уж средновековни банкети — каза Филип Суолоу. — Аз самият не съм ходил, но Бъсби ме увери, че е добро забавление. Той е уредил тамошния състав да участва тази вечер. Те имат трубадури, доколкото разбрах, и медовина и...

— И млади слугини — обади се Пърс.

— Виж ти — каза мъжът в тъмносивия костюм, като погледна Пърс със замъглени от дима очи и го възнагради с жълтозъба усмивка. — Наистина звучи забавно.

— О, здравей, Макгаригъл — каза Филип Суолоу без ентузиазъм. — Познаваш ли Феликс Скинър от „Леки, Уиндърш и Бърнстейн“? Моите издатели. Не че професионалното ни сътрудничество е било особено печелившо за която и да е страна — заключи той с пресилена веселост.

— Е, имало е и дребни разочарования — съгласи се Скинър с въздишка.

— Само сто шейсет и пет продадени броя цяла година след публикацията — каза Филип Суолоу обвиняващо. — И нито един отзив.

— Знаеш, че всички ние я смятаме за абсолютно-супер книга — каза Скинър. — Просто няма голям пазар за Хазлит тези дни. А съм сигурен, че отзиви ще излязат скоро в научните списания. Боя се, че седмичниците не обръщат достатъчно внимание на литкритиката както преди.

— Защото голяма част от нея не става за четене — каза Филип Суолоу. — Аз не мога да я разбера, та как да очакваш обикновените хора да я разбират? Точно това казва моята книга. Точно затова я написах.

— Знам, Филип, ужасно несправедливо е — каза Скинър. — Каква е вашата област, мистър Макгаригъл?

— Имам разработка върху Шекспир и Т. С. Елиът — каза Пърс.

— Аз щях да ти помогна за нея — намеси се Демпси. — Той току-що бе влязъл в бара с Анджелика, от прекрасния вид на която

сърцето му направо спря: кафтан от плътен памук с цвят на вино и втъкана тъмнееща фигурална шарка от други наситени цветове, които леко проблясваха. — Това е просто идеално за компютърна обработка — продължи Демпси. — Само да прехвърлиш текста на лента и можеш да накараш компютъра да изброи всяка една дума, фраза или синтактична конструкция, които са общи за двамата автори. Можеш прецизно да измериш влиянието на Шекспир върху Т. С. Елиът.

— Но моята дисертация не е за това — каза Пърс. — Тя е за влиянието на Т. С. Елиът върху Шекспир.

— Това звучи съвсем по ирландски, ако мога така да се изразя — каза Демпси с неприлично висок смях. Малките му очички неспокойно се завъртяха в търсене на подкрепа.

— Виж какво, това, което се опитвам да кажа — каза Пърс, — е, че ние неизбежно четем Шекспир през лещите на поезията на Т. С. Елиът. Искам да ви попитам, кой може днес да чете „Хамлет“, без да мисли за „Пруфрок“? Кой може да слуша речите на Фердинанд от „Виелица“, без да се сети за „Огнената проповед“ от „Безплодна земя“?

— Я виж, това звучи доста интересно — каза Скинър. — Филип, стари приятелю, дали не бих могъл евентуално да пийна още едно от същото? — като постави празната си чаша в ръката на Филип Суолоу, Феликс Скинър дръпна Пърс настрана. — Ако още не си уредил публикацията на тази дисертация, ще бъда много заинтересован да я погледна — каза той.

— Тя е само за магистърска степен — каза Пърс с насълзени от дима на цигарата му очи.

— Няма значение, библиотеките изкупуват почти всичко за Шекспир и Елиът. Да ги получат наведнъж под едно заглавие ще бъде кажи-речи неустойимо за тях. Ето картичката ми. А-а, благодаря, Филип, за твое здраве... Виж, съжалявам за „Хазлит“, но мисля, че най-добре ще е да я отчетем като натрупване на опит и да опитаем отново с някоя по-актуална тема.

— Но аз загубих осем години за написването на тази книга! — каза жално Филип Суолоу, докато Скинър го потупваше успокояващо по рамото, посипвайки каскада от сива пепел по гърба на костюма му.

Сега барът беше препълнен с участници, които пиеха с възможно най-голяма скорост, за да се приведат в подходящо настроение за

банкета. Пърс с усилие си проби път през навалищата до Анджелика.

— А на мен ми каза, че дисертацията ти е за влиянието на Шекспир върху Т. С. Елиът — каза тя.

— Точно така е — отговори той. — Обърнах го наопаки в моментно хрумване, просто за да поставя този Демпси на мястото му.

— А всъщност, идеята е даже по-интересна.

— И сега май ще се наложи да се заловя с работа по нея — каза Пърс — Харесва ми роклята ти, Анджелика.

— Реших, че това е най-средновековното нещо, което съм си донесла — каза тя с блясък в тъмните очи. — Макар да не мога да гарантирам, че ще се плъзга с шумолене към коленете ми.

Намекът го прониза с тръпка на желание, мигновено разбивайки „непоклатимия му устрем към праведност“. Той разбра, че нищо не е в състояние да го възпре от осъществяване на бдението в стаята на Анджелика тази вечер.

Пърс нямаше намерение да сяде до Анджелика на вечерята, тъй като смяташе, че повече би подходило на духа на романтичния сценарий да я гледа отдалеч. Но не му се искаше и Робин Демпси да седи до нея и го задържа в бара със сериозни въпроси за структуралистичната лингвистика, докато другите се изнасяха към трапезарията.

— Съвсем просто е наистина — каза Демпси нетърпеливо. — Според Сосюр не връзката на думите с нещата им дава възможност да ги означат, а връзките им една с друга, накратко — различията между тях. „Котка“ означава котка, защото звучи различно от „китка“ или „лодка“.

— Същото значи е с „Дарекс“, „Фарекс“ и „Екслекс“? — попита Пърс.

— Това не е типичен пример — каза Демпси с известна подозрителност в близко разположените си очички, — но — да.

— Сигурно не се смятат вариантите на местните говори — каза Пърс.

— Виж какво, нямам време да ти обяснявам сега — каза Демпси раздражено и тръгна към вратата. — Викат ни за вечеря.

Пърс си намери едно небеищо на очи място в трапезарията, полускрито от погледа на Анджелика с колона. Не беше кой знае каква жертва да бъде настрани от това празненство. Медовината имаше вкус

на хладка вода със захар, средновековният порцион се състоеше от пържено пиле и сварени необелени картофи, всичко това без удобството на ножове и вилици, а младите слугини бяха обичайните сервитьорки от Мартино Хол, които бяха подкупени или изнудени да облекат дълги рокли с дълбоки деколтета.

— Не ме гледайте, сър — примоли се русокосата служителка на Пърс, докато му сервираше пилешки бутчета. — Ако така са се обличали през Средните векове, мога само да кажа, че сигурно са хващали много неприятни пневмонии.

В единия край на трапезарията върху подиум стояха двама комедианти от кръчмата „Веселата стара кръгла маса“, които ръководеха празненството; единият — облечен като крал, а другият — като шут. Кралят имаше акордеон, а шутът — комплект барабани, като и двамата разполагаха с микрофон и усилвател. Докато сервираха храната, те забавляваха вечерящите с шеги за зали и тронове, пееха нецензурни балади и окуражаваха вечерящите да се замерват с хлебни топчета. Правилото на двореца беше, че който желае да напусне залата, трябва да се поклони с реверанс на краля, а когато го правеше, шутът надуваше един инструмент, който издаваше силен пръдлив звук. Пърс се измъкна от залата, докато медиавистът от Аберистуит беше унижаван по този начин. Анджелика, седнала между Феликс Скинър и Филип Суолоу в другия край на залата, за миг му се усмихна и леко помахна с пръсти. Тя не беше докосвала храната в чинията си.

Пърс се измъкна крадешком от Мартино Хол към Лукас Хол, вдишвайки дълбоко студения нощен въздух и с поглед към трепкащото отражение на луната в изкуственото езеро. Кралят и шутът тъкмо бяха започнали поредната песен с мощно усилен дрезгави, режещи гласове и мелодията ѝ го преследваше:

*„Бе глупав рицар крал Артур,
Той глупав рицар бе,
Жена си щракна във колан
и скри ключа незнайно где.“*

Лукас Хол беше пуст. Пърс леко изкачи стълбите и мина по коридора, като търсеше стая 231. Вратата ѝ беше отключена. Не светна

лампата, тъй като в стаята влизаше достатъчно светлина през ветрилообразното стъкло над вратата, а и луната грееше през открития прозорец. Откъси от песента продължаваха да се разнасят от нощния бриз:

*„Сър Ланселот сега реши
Кралицата си да спаси
Но щом опита със клеци
Чу: «Спри, че ме гъделичкаш ти!»“*

Пърс огледа малката тясна стая за място, където да се скрие. Единствената възможност беше вграденият гардероб. Пакетът „Фарекс“ тежеше в джоба на анорака му. Той го извади и постави на нощното шкафче, като си помисли, че той едва ли би могъл да послужи като овлажняващо желе с по-голям успех от крем-извара или канелен сироп, които поне наистина звучаха като бебешки храни.

Чу в далечината приглушено блъсване и скърцане от движещ се асансьор и бързо се скри в тъмната вътрешност на гардероба, като отмести дрехите на една страна. Придърпа вратата, оставяйки един инч пролука, през която можеше да диша и вижда.

После чу вратата на асансьора да се отваря в края на коридора и шум от стъпки, които приближават. Дръжката на вратата се завъртя, вратата се отвори и в стаята влезе Робин Демпси. Той светна лампата, затвори вратата и отиде до прозореца да дръпне завесите. Като свали сакото си и го окачи на облегалката на стола, погледът му падна на кутията „Фарекс“, която той огледа очевидно озадачен. Свали си обувките, после панталоните, оставайки по раирани боксерки и къси чорапи. Съблече останалите си дрехи една по една, като ги сгъваше и поставяше старателно на облегалката, докато остана почти гол. Не това беше спектакълът, който Пърс очакваше с нетърпение. Демпси се помириса под двете мишници, после пъхна пръст в чатала си и също го помириса. Той изчезна от зрителното поле на Пърс за известно време, през което се чуваше как плиска вода на мивката, мие си зъбите и се гъргари. После отново се появи, все още гол, леко треперещ, и се вмъкна в леглото. Угаси лампата от ключа край нощното шкафче, но през стъклото над вратата влизаше достатъчно светлина, за да се види,

че той лежи по гръб с отворени очи, втречен в тавана, като отвреме навреме поглежда малък електронен будилник, чиито цифри се зеленееха на нощното шкафче. В стаята настъпи дълбока тишина.

Пърс се изкашля.

Робин Демпси се изправи в леглото с пъргавината на освободена пружина, като торсът му се залюля за няколко секунди наляво-надясно, докато застане перпендикулярно.

— Кой е там? — с несигурен глас каза той, като опипом търсеше ключа за осветлението. Щом светна, дяволито-нежна усмивка обля лицето му. — Анджелика! — каза той. — В гардероба ли си се крила през цялото време? Ах, ти, палавнице!

Пърс бутна вратата на гардероба и излезе.

— Макгаригъл! К'во, дейба, правиш тук?

— Бих могъл да ти задам същия въпрос — каза Пърс.

— Защо да не бъда тук? Това си е моята стая.

— Твоята стая?!

Пърс се огледа. Сега, на светло, той видя някои признаци на мъжко обитаване: електрическа самообръсначка и афтършейв „Олд спайс“ на полицата над мивката, чифт големи кожени чехли под леглото. Погледна пак към гардероба, в който бе стоял и видя яркосин костюм на единствената закачалка вътре.

— О — каза той безсилно; после по-решително: — Защо си помисли, че Анджелика се крие в гардероба?

— Не е твоя работа, но по една случайност имам среща с Анджелика. Очаквам я всъщност всеки момент, така че ще ти бъда задължен, ако бъдеш така любезен веднага да се разкараш оттук. Какво впрочем правеше в моя гардероб?

— И аз имах среща с Анджелика. Тя ми каза, че това е нейната стая. Трябваше да се скрия и да я наблюдавам как си ляга. Като в „Нощта на Света Агнес“. — В собствените му уши това прозвуча доста глупаво.

— А аз трябваше да си легна и да я чакам да дойде при мен — каза Демпси, — като Руджиеро и Алчина, както каза тя, персонаж от някоя от онези дълги поеми на Айти, очевидно. Тя ми разказа историята им — звучеше доста секси.

Двамата замълчаха за момент.

— Тя като че ли се е пошегувала — каза Пърс най-последно.

— Да, така изглежда — каза Демпси безизразно. Той стана от леглото и извади пижама изпод възглавницата. Като я облече, пак си легна и придърпа одеялата над главата си. — Не забравяй да загасиш, като си тръгваш — каза той с приглушен тон.

— А, да. Лека нощ, значи.

Пърс на бегом слезе до фойето да види дъската за обяви, на която беше намерил Морис Зап. Името на Анджелика отсъстваше от списъка на настанените. Бързо се върна в Мартино Хол. В бара участниците, които преди бяха пили, за да добият настроение за средновековния банкет, сега пиеха, за да изтрият спомена от него. Боб Бъсби прегръщаше чаша уиски сам в един ъгъл, като се мъчеше с храбра усмивка да покаже, че уж по негов собствен избор никой не разговаря с него.

— О, здрасти — каза с благодарност той, щом Пърс седна край него.

— Можеш ли да ми кажеш кой номер е стаята на Анджелика? — попита Пърс.

— Чудна работа, че ме питаш за това — каза Бъсби. — Някой току-що спомена, че я видял да заминава с такси, с куфара си.

— Какво? — възкликна Пърс и скочи на крака. — Кога? Преди колко време?

— О, най-малко преди час — каза Боб Бъсби. — Но, да ти кажа, доколкото знам, тя никога не е имала стая. Аз лично не съм я разпределял, а и тя, струва ми се, не е плащала за такава. Аз всъщност не знам как е попаднала на тази конференция въобще. Тя май не е от никой университет.

Пърс се затича по автомобилната алея до мястото на общежитията, не защото се залъгваше с надежди да настигне таксито на Анджелика, а просто за да се разтовари от чувството на разочарование и отчаяние. Застана на портала и загледа безлюдния път. Луната се бе скрила зад облак. В далечината, зад насипа, прогърмя минаващ влак. Пърс побегна обратно по алеята и продължи да тича покрай двете общежития, около изкуственото езеро — по същия маршрут, по който бяха тичали с Морис Зап сутринта, докато стигна до най-високата точка, откъдето се разкриваше панорамната гледка към града и университета. Жълтеникава светлина от милион улични лампи обагряше небето и затъмняваше блясъка на звездите. Едва доловим

шум от уличното движение, което никога не спираше — ни денем, ни нощем — да трополи по бетонните магистрали, вибрираше в нощния въздух.

— Анджелика! — извика той безутешно към безразличния град.
— Анджелика! Къде си?

[1] top his wick — в оригинала се римува с Лимерик (б. пр.) ↑

[2] per se (лат.) — сам по себе си (б. пр.) ↑

[3] strip — разсъбличане (б. пр.) ↑

[4] tease — дразнене, възбуждане (б. пр.) ↑

В същото време Морис прекарваше една спокойна вечер tete-a-tete с Хилари Суолоу. Филип беше в Мартино Хол, давайки своя принос в средновековния банкет. Двете по-големи деца на Суолоу бяха далеч от дома, в колеж, а най-малкият — Матю, беше излязъл да репетира с училищната рок-група, в която свиреше на ритъм-китара.

— Знаеш ли — въздъхна Хилари, щом външната врата се захлопна зад него. — Шестите класове в неговото училище имат четири рок-групи и нито един кръжок за дискусии. Но ти сигурно ще одобриш, Морис, спомням си, че харесваше тази ужасна музика.

— Не и пънка, Хилари, по който, струва ми се, се увлича твоят син.

— На мен всичко ми звучи еднакво — каза тя.

Те вечеряха в кухнята, която бе разширена и отново обзаведена след последното му идване със скъпи шкафове, фурнирани с тиково дърво, вградена печка на две нива и корково покритие на пода. Хилари беше приготвила пикантни пържоли с тиквички и пресни картопки, следвани от нейния разкошен плодов пудинг, в който отдолу имаше желеиран компот, просмукал се леко в дебелия слой с пухкава восъчножълта консистенция, глазиран, разпукнат и златистокафяв отгоре.

— Хилари, ти готвиш дори по-добре от преди десет години, а това значи много — заяви искрено Морис, като довършваше второ парче пудинг.

Тя постави зряло сирене „Бри“ в средата на масата.

— Храната е едно от малкото ми останали удоволствия, за съжаление — каза тя. — С печални последствия за фигурата ми, както виждаш. Налей си вино.

Беше втората им бутилка.

— Ти си в чудесна форма, Хилари — каза Морис, но в действителност тя не беше. Тежката ѝ пазва се нуждаеше от поддръжката на добър старомоден сутиен, около талията ѝ имаше дебели гънки плът, също и около ханша ѝ. Косата ѝ, кестенява и

загубила блясък, беше опъната назад в кок, което ни най-малко не спомагаше да се скрият или смекчат дълбоките и по-плитки бръчици и напуканите кръвоносни съдове по кожата на лицето ѝ.

— Ти трябва да се захванеш с джогинг — каза той.

Хилари изсумтя презрително.

— Матю казва, че когато бягам, приличам на паникьосан желиран крем.

— Матю трябва да се засрами от себе си.

— Това е проблемът, като живееш с двама мъже. Те се съюзяват срещу теб. Бях по-добре, когато Аманда живееше у нас. А как е твоето семейство, Морис? Какво правите понастоящем?

— Ами близнаците отиват в колеж тази есен. Аз, разбира се, ще трябва да плащам обучението им, макар че Дезире е богата като Крез от хонорари. Бесен съм, но нейните адвокати ме поставят в неизгодна позиция, което тя винаги е искала.

— Какво прави Дезире?

— Опитва се да довърши втората си книга, мисля. Минаха пет години от първата ѝ, така че по всичко изглежда е блокирала здраво. Така ѝ се пада, като се опитва да изцеди и последния цент от мене.

— Аз четох романа ѝ, как се казваше?

— „Трудни дни“. Хубаво заглавие, а? Брактът е един дълъг период на мъчение. Продала е милион и половина бройки. Какво мислиш за това?

— Ти какво мислиш, Морис?

— За това, че съпругът е такова чудовище? Като че ли ми харесва. Няма да повярваш колко жени ми направиха предложение за женитба след излизането на книгата. Според мен те искат да изпитат какво значи да живееш с истински нерез, преди видът да е изчезнал.

— Ти възползва ли се?

— Не, отдавна съм се отказал от чукане наляво-надясно. Стигнах до заключение, че сексът е сублимация на инстинкта за работа. — Хилари тихичко се засмя. Окуражен, Морис навлезе в подробности: — Деветнадесети век е определил правилно приоритетите. Това, за което жадуваме, е власт, която постигаме с работа. Като гледам колегите си в наши дни, какво виждам? Те всички се чукат със студентките или един с друг като луди, браковете се разпадат по-бързо, отколкото можеш да

си представиш, и все пак никой не изглежда щастлив. Очевидно, те биха предпочели да работят, но се срамуват да го признаят.

— Може би това е проблемът на Филип — каза Хилари, — но аз не смятам точно така.

— Филип? Да не искаш да кажеш, че ти изневерява?

— Нищо сериозно или поне аз не знам за такова, но той има слабост към хубавичките студентки. По някакви причини и те, изглежда, имат слабост към него. Не мога да разбера защо.

— Властта, Хилари. Те си подмокрят гащичките при мисълта за неговата власт. Не се ли започна, когато получи деканското място?

— Като че ли да — съгласи се тя.

— Ти как разбра?

— Едно момиче се опита да изнудва катедрата. Ще ти покажа нещо.

Тя отключи едно кожено куфарче за документи и извади нещо, което изглежда бе ксерокопие от изпитна работа. Подаде го на Морис, който започна да чете:

Въпрос 5. По какъв начин Милтън се опитва да оправдае отношението на Бог към човека в „Изгубения рай“?

— Винаги можеш да познаеш слабия студент — отбеляза Морис. — Той първо си губи времето да преписва заглавието, после изважда линейка и си го подчертава.

„Аз смятам, че Милтън успява много добре да оправдае отношението на Бог към човека, като създава един ужасен образ на Сатаната, макар Шели да казва, че Милтън е от компанията на Дявола, без сам да знае това. От друга страна, може би е невъзможно да се оправдае отношението на Бог към човека, защото, ако човек вярва, Бог винаги може да прави каквото си поиска, а ако не вярва, няма смисъл да се опитва да Го оправдава. «Изгубеният рай» е епична поема в бял стих, което е още един умел начин да се оправдае отношението на Бог към човека, защото ако беше в рими, щеше да изглежда прекалено нагласена. Моят преподавател професор Суолоу ме прельсти в кабинета си миналия февруари, ако не взема този изпит, ще кажа на всички. Джон Милтън е най-великият английски поет след Шекспир.

Той е знаел много езици и без малко не написал «Изгубения рай» на латински, но в такъв случай никой нямаше да може да го прочете днес. Той заключи вратата и ме накара да легна на пода, да не ни види някой през прозореца. Аз си ударих главата в кошчето за боклук. Той възнамерявал също така да напише епична поема за Крал Артур и рицарите на Кръглата маса, но не го направил, което е много жалко, защото е можело да стане по-интересна история.“

— Как се добра до това? — попита Морис, като прегледа написаното.

— Някой от катедрата ми го изпрати анонимно. Подозирам, че е бил Рупърт Сътклиф. Той е бил първият проверяващ работата. Било е поправка през септември, преди две-три години. Момичето било скъсано през юни. Сътклиф и няколко други старши преподаватели го притиснали с това.

— И?

— Той признал, че бил с момичето на килима в своя кабинет, както писала тя — този хубав индийски килим, в който ти прогори дупка с пурата си, помниш ли? — тонът на Хилари беше спокоен, дори леко насмешлив, но на Морис му се стори, че прикрива дълбока болка. — Той заявил, че тя го е прелъстила, започнала да разкопчава блузата си насред консултацията, сякаш не е могъл просто да ѝ каже да се закопчае. За щастие, момичето не предприе нищо. Тя напусна скоро след това, семейството ѝ замина в чужбина.

— Това ли е всичко?

— Какво искаш да кажеш?

— Искам да кажа, единствено тогава ли Филип ти е изневерил?

— Откъде да знам. Само тогава беше хванат. Но никой, с когото разговарях, не изглеждаше особено изненадан. А когато ходя на събирания на катедрата, ме гледат с поглед, който мога да опиша единствено като съжалителен.

Двамата замълчаха за известно време. После Морис каза:

— Хилари, не се ли опитваш да ми кажеш, че си нещастна?

— Предполагам, че да.

След още една пауза Морис каза:

— Ако Дезире седеше тук сега, щеше да ти каже да забравиш Филип и да започнеш свой собствен живот. Потърси си работа, намери

си приятел.

— Твърде късно е.

— Никога не е късно.

— Взех диплома за учителка преди няколко години — каза Хилари, — но щом завърших, започнаха да затварят училищата в града, поради намалялата раждаемост. Така че няма работа. Давам малко уроци в Отворения университет, но това не е истинска работа. Що се отнася до любовниците, категорично е твърде късно. Ти беше моят първи и последен, Морис.

— Хей — меко каза той.

— Не се притеснявай, нямам намерение да те завлека в спалнята на пътешествие по алеята на спомена.

— Жалко — каза Морис галантно, но с известно облекчение.

— Преди всичко, защото Филип ще се върне скоро... Не, аз взех решение преди десет години и трябва да държа на него, колкото и трудно да е.

— Какво искаш да кажеш?

— Е, нали знаеш, когато ние четиримата се държахме... несериозно. Филип искаше развод, но аз го молах да се върне в къщи, да дадем още един шанс на брака си, да станем, каквито бяхме преди, една нормална, доволна брачна двойка. Бях слаба. Ако бях казала: „Върви по дяволите! Прави, каквото искаш!“, след по-малко от година щеше да се върне, смея да кажа, с пълзене, подвил опашка между краката си. Но понеже, аз го помолих да се върне, без да поставям условия, той, ами... притисна ме в ъгъла, както би казал ти.

— Вие... правите ли го заедно още?

— Отвреме навреме. Но той предварително не е доволен. Във вестника оня ден имаше виц за един човек, който изкарал инфаркт и попитал доктора си дали е безопасно да поддържа сексуални отношения, а докторът казал: „Да, те са добро упражнение, но — нищо прекалено възбуждащо, само с жена си.“

Морис се засмя.

— И на мен ми беше смешно — каза Хилари, — но когато го прочетох на Филип, той едва-едва изкриви уста. Той явно мислеше, че това е доста хаплива шега.

Морис поклати глава и си отрязва още едно парче сирене.

— Аз съм смаян, Хилари. Честно, винаги съм мислел, че ти си доминиращият партньор в този брак. Сега изглежда Филип командва.

— Да, нещата вървят доста добре за него напоследък. Най-после започна да си изгражда нещо като име. Дори взе да изглежда по-хубав отвсякога.

— Забелязах — каза Морис. — Брадата му е страхотна.

— Прикрива малката му брадичка.

— Този сребрист ефект е много впечатляващ.

— Той ходи на фризьор да освежава цвета й — каза Хилари. — Средната възраст му отива. С мъжете често е така. Докато жените се оказват атакувани едновременно от менопаузата и дългосрочните последици от бременностите. Не ми се струва много справедливо... Както и да е, Филип впрочем успя да довърши най-после книгата си за Хазлит.

— Не бях чувал за нея — каза Морис.

— Почти не й обърнаха внимание — твърде болезнено за Филип. Но това все пак беше книга и му я приеха в „Леки, Уиндръш и Бърнстейн“, точно когато се оваканти деканското място, което си беше късмет. Той беше ръководил успешно катедрата в продължение на години, затова назначиха него. Хоризонтите му се разшириха незабавно. Нямах си на представа каква манна небесна носи титлата професор в тази държава.

— О, имам, имам — каза Морис Зап.

— Започнаха да го канят по конференции, за член на изпитни комисии в други университети, води се в списъка на Британския съвет за лекторски турнета в чужбина. Напоследък той е вечно на път занякъде. След няколко седмици отива в Турция. Миналия месец беше в Норвегия.

— Така е в целия академичен свят в наши дни — каза Морис Зап. — Разправях на едно младо момче на конференцията за това точно тази сутрин. Времето на отделния статичен университет е свършено.

— И на отделната статична университетска любовна връзка, предполагам?

— Именно! Дори два университета не стигат. Учените в наши дни са като пътуващите рицари от миналото, кръстосващи пътищата на света в търсене на приключения и слава.

— Оставили съпругите си заключени у дома?

— Е, много от рицарите са жени в днешно време. Настъпила е положителна дискриминация на Кръглата маса.

— Браво на тях! — каза мрачно Хилари. — Аз принадлежа към поколението, което жертва кариерата си заради своите съпрузи. Така и не взех диплома за магистър, и ето сега седя в къщи и дебелея, докато моят среброкос съпруг обикаля света, несъмнено преследван от академични групарки като онази Анджелика... как ѝ беше фамилията..., която доведе тук по-миналата вечер.

— Ал Пабст? Тя е добро момиче. И умно.

— Но търси работа, а Филип може да е в състояние да ѝ осигури някой ден. Виждах това в очите ѝ, тя поглъщаше жадно всяка негова дума.

— През повечето време от конференцията тя движеше с нашия стар приятел Демпси.

— Робин Демпси? Смях в залата! Нищо чудно, че Филип правеше жлъчни забележки по негов адрес на закуска. Вероятно ревнува. Може би Демпси има свободно място в Дарлингтън. Да направя ли кафе?

Морис ѝ помогна да заредят миялната машина, после занесоха кафето си в хола. Докато го пиеха, Филип се върна.

— Как беше банкетът? — попита Морис.

— Отвратително — изстена Филип. Той се отпусна в единия фотьойл и закри лицето си с ръце. — Не ми се говори за него. Бъсби заслужава да бъде застрелян. Или повесен във вериги от стените на Мартино Хол, което ще бъде по-подходящо.

— Можех да ти кажа, че ще бъде отвратително — каза Хилари.

— Защо не го направи тогава? — каза Филип раздражено.

— Не исках да се бъркам. Това е твоята конференция.

— Беше моята конференция. Слава богу, че свърши. Абсолютен провал от начало докрай.

— Не говори така, Филип — каза Морис. — Не забравяй все пак доклада ми.

— Добре ти е на теб, Морис. Ти прекара една спокойна вечер в къщи. А аз слушах двама дегенерирани простаци да крещят пронизително неприлични песни в микрофона в продължение на два часа и се мъчех да си давам вид, че ми е забавно. После ме качиха на

подиума и караха останалите да хвърлят хлебни топчета по мене и аз трябваше да давам вид, че и това ми е забавно.

Хилари тържествуващо се разсмя и изръкопляска.

— О, сега ми се иска да бях отишла — каза тя. — Наистина ли те замервах с хлебни топчета?

— Да, и си мисля, че един-двама от тях го правеха по определено отмъстителен начин — каза Филип намусено. — Но да не говорим повече за това. Хайде да пийнем нещо.

Той извади бутилка уиски и три чаши, но Хилари се прозя и изрази намерение да се оттегли. Морис каза, че ще му се наложи да тръгне рано сутринта, за да хване самолета си за Лондон, и може би трябва да се сбогува с нея сега.

— Накъде заминаваш после? — попита Хилари.

— Към вилата на Рокфелер в Беладжо — каза той. — Нещо като място за усамотение на учените. Но също така имам и сума ти конференции, предвидени за лятото: Цюрих, Виена, може би Амстердам. Йерусалим.

— Господи — каза Хилари. — Сега разбирам мисълта ти за странстващите рицари.

— Някои са по-странстващи от други — каза Морис.

— Знам — каза Хилари многозначително.

Те стиснаха ръце и Морис непохватно я целуна по бузата.

— Пази се! — каза той.

— Защо ли трябва? — каза тя. — Не върша нищо опасно. Случайно се сетих, ти не беше ли против пътуванията в чужбина, Морис? Не казваше ли, че пътуването стеснява съзнанието.

— Идва момент, когато човек трябва да се отдаде на Zeitgeist^[1]-а или да напусне играта — каза Морис. За мен той дойде през '75-та, когато постоянно получавах покани за конференции по случай двеста години от раждането на Джейн Остин на най-неподходящи места: Познан, Делхи, Лагос, Хонолулу, а половината лектори се оказваха познати от университета. Светът е глобален университет, Хилари, разбери това. Картите „Американ Експрес“ изместиха пропуските за библиотеките.

— Очаквам Филип да се съгласи с теб — каза Хилари, но Филип, който наливаше уискито, пренебрегна намека. — Лека нощ, тогава — каза тя.

— Лека нощ, скъпа — каза Филип, без да вдигне поглед от чашите. — Ние само малко ще пийнем преди лягане.

Когато Хилари затвори вратата зад себе си, Филип връчи питието на Морис.

— Какви са всичките тези конференции, на които ще ходиш това лято? — попита той някак алчно.

— В Цюрих е за Джойс. В Амстердам — за семиотиката. Виена — за разказа. Или беше разказа в Амстердам, семиотиката — във Виена...? Няма значение. В Йерусалим съм сигурен, че е за бъдещето на критиката, защото съм един от организаторите. Спонсорира се от едно списание, наречено „Метакритика“, аз съм в редакционната колегия.

— Защо Йерусалим?

— Защо да не е? Това е съблазън, новост. Място, което хората искат да видят, но не влиза в обикновения туристически маршрут. Освен това йерусалимският „Хилтън“ предлага много конкурентни цени през лятото, защото е дяволски горещо.

— „Хилтън“, значи? Малко по-различно от Лукас Хол и Мартино Хол — печално се замисли Филип.

— Точно така. Виж, Филип, знам, че си разочарован от броя участници в твоята конференция, но, честно, какво можеш да очакваш, като караш хората да живеят в тези мизерни студентски спални и да се хранят в стола на университета? Храната и настаняването са едни от най-важните неща за всяка конференция. Ако хората са доволни от това, в тях се поражда интелектуална енергия. Ако не са, губят настроение, надсмиват се и отказват лекции.

Филип сви рамене.

— Разбирам те, но хората тук просто не могат да си позволят такъв лукс. Университетите не им плащат.

— Не, в Англия те няма да платят. Но когато работех тук, открих една интересна аномалия. Можеш да получиш само до петдесет паунда на година или друга такава нищожна сума за посещение на конференция в страната, но нямаше лимит върху субсидиите за конференции в чужбина. Някъде на топло и хубаво, като Монте Карло, може би. Впрочем, защо не дойдеш на конференцията в Йерусалим това лято?

— Кой, аз? На твоята конференция?

— Ти, я. Ще можеш да скалъпиш една лекция за бъдещето на критиката, нали?

— Не смятам, че тя има много бъдеще — каза Филип.

— Идеално! Ще бъде в разрез с останалите. Вземи Хилари с теб да се поразходи.

— Хилари? — Филип изглеждаше объркан. — О, не, тя няма да понесе жегата. Пък и се съмнявам, че ще можем да си позволим пътните разходи. Двама студенти не е малко бремене, знаеш.

— Не ми казвай, и аз се стягам за същото наесен.

— Хилари ли те подсети да предложиш това, Морис? — каза Филип, леко засрамен от собствения си въпрос.

— Въобще не. Какво те кара да мислиш така?

Филип се изви неудобно в креслото си.

— Просто напоследък се оплакваше, че твърде често отсъствам и съм занемарил семейството, че съм занемарил нея.

— А не си ли?

— Предполагам, че да. Единственото нещо, което ме поддържа понастоящем, е пътуването. Смяна на гледки, смяна на лица. Аз ще разстроя всичко, ако взема Хилари с мен по време на академичните си пътувания.

— Какво е това всичко?

Филип въздъхна.

— Кой знае? Трудно мога да кажа с думи. Какво търсим всички ние? Щастие? Знаеш, че не е това. Развлечение, може би отвличане от грозните факти: че има смърт, че ни очакват болести, импотентност и слабоумие.

— Господи — каза Морис, — винаги ли си такъв след средновековен банкет?

Филип се усмихна несигурно и напълни пак чашите.

— Интензивност — каза той. — Интензивност на преживяването търсим, струва ми се. Знаем, че няма да я намерим вече у дома, но винаги има надежда, че можем да я намерим по света. Аз я намерих в Америка през '69-та.

— С Дезире?

— Не само с Дезире, макар тя да бе важна част от това. Беше всичко онова: възбудата, богатството на цялото преживяване, сместа от удоволствие и опасност, и свободата, и слънцето. Знаеш ли, че дълго

време след като се върнах тук, аз продължавах да живея в Юфория вътре в главата си. Външно се бях върнал към старото си ежедневие. Сутрин ставах, обличах костюма от туид, четях „Гардиън“ на закуска, отивах пеша до университета, изнасях същите стари лекции върху същите стари текстове... а през цялото това време водех съвършено различен живот в главата си. Бях решил да не се връщам в Англия и така, във въображението си, се будех в Плотинъс, виждах се седнал на слънце в индийска роба, загледан над залива, обувах дънки и спортна риза, четях „Юфория Таймс“ на закуска и се чудех какво ли ще се случи днес, дали ще има протест или демонстрация, моите студенти щяха ли да си пробиват пътя с бой сред сълзотворен газ и стачни кордони или щеше да се наложи да се срещнем в нечий апартамент и да седим направо на пода, заобиколени с постери, брошури и книги за посещения на извънземни, за авангардния театър и Виетнам.

— Това свърши — каза Морис. — Няма да познаеш мястото сега. Студентската младеж е организирана в дружества, носят делови костюми и учат усърдно, за да влязат в Юридическия факултет.

— И аз това чувам — каза Филип. — Колко депресиращо.

— Но тази интензивност на преживяването, никога ли вече не я срещна след Америка?

Филип заби поглед в дъното на чашата си.

— Веднъж я срещнах — каза той. — Да ти разкажа ли как стана?

— Само да си взема една пура. С каква пура върви тази история?

— Не знам, на никого не съм я разказвал досега.

— Чувствам се поласкан — каза Морис. — Трябва да е нещо специално.

Морис излезе от стаята да си вземе една от любимите си „Ромео и Жулиета“. Когато се върна, осъзна, че обстановката и осветлението са променени в негово отсъствие. Два фотьойла с високи облегалки бяха разположени един срещу друг пред камината, където леко гореше газовата печка. Единствената друга светлина идваше от лампион зад фотьойла, в който седеше Филип с лице в сянка. Между двата фотьойла имаше дълга ниска масичка, а върху нея стояха бутилката уиски, кана с вода, чаши и пепелник. Чашата на Морис беше щедро напълнена.

— Тук ли е мястото на слушателя? — попита Морис, като седнаше в свободния фотьойл.

Филип се усмихна почти незабележимо, като гледаше отсъстващо към камината, но не отговори. Морис вдигна пурата до ухото си, потърка я с пръсти и се заслуша в пращането на листата. Проби единия ѝ край, отрязва другия и я запали с енергично всмукване.

— Окей — каза той, като огледа върха да види дали гори равномерно, — слушам те.

— Това се случи преди няколко години в Италия — започна Филип. — Бях изпратен от Британския съвет на първото си лекторско турне. До Неапол пътувах със самолет, а после продължих из страната с влак: Рим, Флоренция, Болоня, Падуа и завърших в Генуа. Последният ден беше доста напрегнат. Изнесох лекцията си следобед, а имах резервация за връщане същата вечер. Нашият представител в Генуа, който ме развеждаше из града, ме заведе рано на вечеря в ресторант и оттам ме откара на аерогарата. Отлитането беше отложено — техническа неизправност, казаха, затова аз му рекох да не чака. Знаех, че на другия ден трябваше да става рано и да ходи с колата до Милано за някакво съвещание. Това влиза в историята.

— Надявам се да е така — каза Морис. — В добрата история не бива да има нищо излишно.

— И тъй, служителят на Британския съвет, Дж. К. Симпсън, не си спомням първото му име, хубав млад човек, много дружелюбен и голям ентузиаст в работата си, каза: „Добре, оставям те тук, но ако отменят полета, звъни ми и ще те закарам в хотел за през нощта.“ Закъснението стана по-дълго от очакваното, но накрая, около полунощ, отлетяхме. Самолетът беше английски. Седях до един английски бизнесмен, търговец на вълнен текстил мисля, че беше...

— Това съществено ли е?

— Не, всъщност.

— Няма значение. Солидността на уточнението — каза Морис с толерантен мах на пурата, — подсилва ефекта на достоверност.

— Седяхме в задната част на самолета, точно зад крилото. Той беше на мястото до прозореца, а аз — до него. Около пет минути след тръгването ни от Генуа, тъкмо щяха да сервират напитките — чуваше се подрънкването на бутилки, търговецът се извърна от прозореца към мен, потупа ме по ръката и каза: „Извинете, бихте ли погледнали оттук

навън? Въобразявам ли си или двигателят наистина гори?“ Наведох се през него и погледнах навън. Беше тъмно, разбира се, но се виждаха пламъци, които сякаш облизваха двигателя. Е, аз дотогава не бях наблюдавал реактивен самолет нощем, но доколкото знаех, те по принцип имат свойство, подобно на този ефект. Можеше, следователно, да се очаква нещо като огнено сияние да обгръща двигателя през нощта. От друга страна, това определено бяха пламъци и те не излизаха просто от отвора отзад. „Не знам какво да мисля“ — казах. — „Това положително не изглежда съвсем в реда на нещата.“ „Смятате ли, че би трябвало да кажем на някого?“ — каза той. „Но — те сигурно са го видели сами, нали?“ — казах аз. Истината беше, че никой от нас не искаше да изглежда глупак, като предположи, че нещо не е наред и му кажат, че не е така. За щастие, един човек от отсрещната страна на пътеката забеляза, че сме обезпокоени и дойде при нас да погледне сам. „Боже господи!“ — каза той и натисна бутона за повикване на стюардесата. Той вероятно беше инженер или нещо подобно. Стюардесата дойде на момента с количка напитки. „Ако искате нещо за пиене, ще трябва да изчакате реда си“ — каза тя. Персоналът беше леко изнервен от дългия престой. „Капитанът знае ли, че десният двигател гори?“ — каза инженерът. Тя отвори изненадано уста, бързо погледна през прозореца и се затича по пътеката, като буташе количката пред себе си, като забързана бавачка с бебешка количка. Минута по-късно по пътеката се зададе мъж в униформа, вторият пилот, вероятно. Той изглеждаше разтревожен и носеше електрически прожектор, който насочи през прозореца към двигателя. Наистина гореше. Той на бегом се върна в кабината. Много скоро след това самолетът направи вираж и се насочи към Генуа. Капитанът се обади по уредбата да каже, че ще извършим непредвидено кацане поради технически проблем и че ще трябва да бъдем готови за излизане от самолета през аварийните изходи. После някой друг заговори какво точно се налага да правим. Трябва да кажа, че звучеше забележително хладнокръвно, спокойно и овладяно.

— Било е запис — каза Морис. — Те имат предварително записани касети за всякакви случаи. Веднъж минавах с един Джъмбо над Скалистите планини и стюардесата пусна по погрешка запис за принудително приводняване. В същото време ние обядвахме, спомням си безупречния слънчев ден на десет километра височина, а един глас

внезапно казва: „Налага се да извършим непредвидено кацане върху вода. Не изпадайте в паника, ако не умеете да плувате. Спасителните служби са уведомени за нашите намерения.“ Хората замръзнаха с вдигнати към устата си вилици. После сякаш адът настъпи, докато се изяснят нещата.

— И в нашия самолет имаше немалко плач и скърцане със зъби — доста от пасажерите бяха италианци, а ти знаеш какви са те — не крият чувствата си. После пилотът спусна самолета ужасяващо рязко надолу в опит да потуши пожара.

— Господи! — каза Морис Зап.

— Той бе достатъчно разумен да обясни преди това какво се кани да прави, но само на английски, а италианците помислиха, че ще се разбием в морето и започнаха да крещят, да плачат и да се кръстят. Но въздушното гмурване помогна — изгаси пожара. След това се въртахме в кръг над морето около двадесет минути, да се освободим от горивото, преди да кацнем отново в Генуа. Това бяха много дълги двадесет минути.

— Не се и съмнявам.

— Честно казано, помислих, че това са последните ми двадесет минути.

— За какво си мислеше?

— Мислех си — колко жалко. Мислех си — колко несправедливо. Сигурно съм се молил. Представях си Хилари и децата как чуват по радиото за катастрофата, когато се събуждат сутринта, и ми призляваше. Мислех си за оживяване, но ужасно осакатен. Опитвах се да си спомня положенията в застрахователната политика за лектори на Британския съвет по време на научно турне: толкова за ръка, толкова за крак под коляното, толкова за крак над коляното. Мъчех се да не мисля за смърт от изгаряне.

И при най-добри условия за кацане в Генуа, може да ти настръхне косата. Не знам дали знаеш, но там има един голям и висок нос, който се издава в морето. Самолетите, които идват от север, трябва да го заобиколят, после да навлязат между него и планината, над града и доковете. А ние правехме това през нощта с един изгорял двигател. Летището беше в пълна бойна готовност, разбира се, но като малко летище в Италия, това не значеше кой знае какво. Щом допряхме пистата, видях пожарните с мигащи светлини да препускат

към нас. Когато самолетът спря, екипажът отвори аварийните изходи и ние всички се плъзнахме надолу по ония надуваеми улеи. Проблемът беше, че не можах да отворя аварийния изход точно до нас — до мен и търговеца на вълна, защото му беше станало нещо, поради близостта с разваления двигател. Стана така, че ние последни излязохме от самолета. Спомням си как мислех, че това е доста несправедливо, защото, ако не бяхме ние, целият самолет можеше да избухне във въздуха.

И така, успяхме да излезем. Затичахме се като луди към автобуса, който ни чакаше, и бяхме откарани до терминала. Пожарните започнаха да обливат самолета с пяна. Докато изваждаха багажа ни от самолета, телефонирах на моя човек от Британския съвет. Предполагам, че ми се е искало да изразя облекчението си от това, че съм оцелял, като кажа на някого. Чувствах се особено при мисълта, че Хилари и децата спят в Англия, без да подозират, че едва съм се спасил от смърт. Не исках да събуждам Хилари с обаждане и безсмислено да я плаша, след като всичко е свършило. Но усещах, че трябва да кажа на някого. При това исках да напусна летището. Повечето италиански пасажери бяха в истерия, целуваха земята, плачеха, кръстеха се и т.н. Беше очевидно, че няма да излетим до сутринта и че ще минат часове, докато ни настанят за нощта. А Симпсън ми беше казал да му телефонирам, ако има някакъв проблем, ето защо, макар че минаваше един часа, аз му звъннах. Щом схвана какво е станало, той каза, че веднага ще дойде на летището. Половин час по-късно той ме качи и ме закара в града да намерим хотел. Опитвахме в няколко, но без късмет — или бяха затворени през нощта, или бяха препълнени — тази седмица в Генуа имаше панаир на търговията. Той каза: „Защо не дойдеш в къщи с мен? Ние нямаме отделна спалня за гости, но в дневната имаме разтегателен диван.“ И ме закара в своя апартамент в модерен квартал в подножието на планината, откъдето се виждаха градът и морето. Чувствах се извънредно спокоен и никак не ми се спеше, аз самият дори бях впечатлен от собственото си хладнокръвие. Но когато той ми предложи бренди, не казах „не“. Огледах дневната и почувствах внезапно пристъп на носталгия по дома. През последните дванайсет дни бях живял в хотелски стаи и се бях хранел в ресторанти. В днешно време намирам известно удоволствие в това, но тогава все още бях нещо като новак в чуждестранните лекторски турнета и го намирах

доста мъчително. А пред мен беше малък оазис от английска домашна атмосфера, където можех да се отпусна и да се чувствам напълно у дома. По пода бяха пръснати играчки и английски вестници, а в банята беше простряно бельо английска марка. Докато си пиехме брандита и аз разказвах на Симпсън цялата история със самолета, съпругата му влезе в стаята в домашна роба, като се прозяваше и търкаше очи да се разбуди. Не я бях срещал дотогава. Името ѝ беше Джой.

— А — измърмори Морис, — помниш значи нейното първо име.

— Извиних ѝ се за безпокойството. Тя каза: „Няма нищо“, но не изглеждаше особено доволна. Попита ме, дали бих желал да хапна нещо и аз внезапно осъзнах, че съм гладен като вълк. Тя донесе от кухнята шунка, кейк и кана с чай и накрая стана нещо като импровизирана вечеря. На масата бях срещу Джой. Домашната ѝ роба беше от мек син велур с качулка и цип отдолу догоре. Хилари някога имаше такава и като гледах Джой с крайчеца на окото си, сякаш виждах по-млада и по-хубава версия на Хилари. Искам да кажа — Хилари, когато беше млада и хубава, когато бяхме току-що женени. Джой беше, според мен, трийсет и две-три годишна, с вълниста руса коса и сини очи. Малко възголяма брадичка, но с широка щедра уста с пълни устни. Имаше лек северен акцент, йоркширски като че ли. Тя се занимаваше с преподаване на английски, водеше часове по разговор в Университета, но основно виждаше ролята си в подкрепа на кариерата на съпруга си. Смея да кажа, че си беше направила труда да стане и бъде гостоприемна към мен заради него. Както говорехме и се хранехме и пиехме, аз внезапно почувствах, че ме обхваща непреодолимо желание към Джой.

— Така си и мислех — каза Морис.

— Сякаш преминавайки през сянката на смъртта, внезапно бях придобил апетит към живота, който смятах, че съм загубил завинаги след завръщането си от Америка в Англия. По някакъв начин това беше по-силно от всичко, което познавах преди. Храната ми се струваше невероятно вкусна, чаят беше ароматен като амброзия, а жената, седнала срещу мен ми изглеждаше непоносимо красива. Още повече, че тя изобщо не подозираше колко е привлекателна за мен. Косата ѝ беше разрошена, лицето — бледо и подпухнало от съня и тя разбира се беше без грим и червило. Седеше тихо, обгърнала с две ръце чашата с чай, без да говори много, като се усмихваше леко на

шегите на съпруга си, явно ги беше чувала вече. Аз искрено смятам, че щях да почувствам съвсем същото към която и да е жена в онази ситуация, в онзи момент, стига само да не беше откровено грозна. Джой представляваше просто жената в моите очи. Тя беше като Ева на Милтън, сънят, от който Адам се събужда и открива, че е реалност, както казва Кийтс. Внезапно помислих колко красиви са жените. Колко меки и нежни. Колко прекрасно би било, колко естествено, да отида при нея, да я прегърна и да заровя глава в скута ѝ. И всичко това, докато Симпсън ми разправяше за ужасните стандарти на преподаване по английски в италианските средни училища. След известно време той погледна часовника си и каза, че е минало четири, така че, вместо да си легне, мисли да тръгне за Милано, докато още е разсънен, а да откъдне, като стигне там. Той отиваше с колата на Съвета, каза ми, така че Джой щеше да ме откара до летището с тяхната.

— Знам какво идва — каза Морис. — И все пак ми е трудно да повярвам.

— Чантата му беше вече приготвена, така че след няколко минути тръгна. Стиснахме ръце и той ми пожела повече късмет в пътуването на следващия ден. Джой отиде с него до външната врата на апартамента и аз ги чух да се целуват за довиждане. Тя се върна пак в дневната, като изглеждаше леко срамежлива. Синята роба ѝ идваше с няколко инча по-дълга и тя трябваше да повдига полите си отпред — при влизането в стаята това ѝ придаде изтънчен, леко средновековен вид. Забелязах, че краката ѝ са боси. „Сега сигурно бихте желали да поспите малко — каза тя. — В стаята на Джералд има второ легло, но ако ви сложа там, той би могъл да се уплаши, като се събуди сутринта.“ Аз казах, че диванът напълно ме устройва. „Но Джералд става страшно рано, може да ви обезпокои — каза тя. — Ако нямате нищо против да легнете на нашата спалня, а аз самата ще отида в детската стая.“ Аз казах: „Не, не“, но тя не ми позволи и каза само да ѝ дам няколко минути време да смени чаршафите, а аз казах, че не съм си и представял, че ще ѝ създам такива проблеми. Мисълта за тази спалня, все още топла от тялото ѝ, беше твърде много за мен. Започнах да треперя целият от усилието да не премина невъзвратно отвъд всички нравствени бариери, идеше ми да дръпна ципа под брадичката ѝ като парашутен шнур и да се хвърля с нея на пода.

— Това е много изобретателна метафора, Филип — каза Морис. — Трудно мога да повярвам, че никога досега не си разказвал тази история.

— Е, действително, описал съм я — каза Филип, — за мое собствено удоволствие. Но не съм показвал написаното на никого. — Той допълни чашите. — И така, ние стояхме там и се гледахме един друг. Чухме потеглянето на колата надолу по хълма, сигурно Симпсън. „Какво има?“ — каза тя. — „Вие целият треперите.“ Тя самата трепереше леко. Аз казах, че трябва да е от шока. Забавена реакция. Тя ми даде още бренди и сама глътна малко. Бях сигурен, тя разбираше, че не само от шока треперех, а от нея самата, от нейната близост, но не можеше напълно да се довери на собствената си интуиция. „По-добре си лягайте — каза тя. — Ще ви покажа спалнята.“ Последвах я до семейната спалня. Тя беше осветена само от нощна лампа с пурпурен абажур. Спалнята беше голяма, върху нея имаше полуотметнат пухен юрган. Тя го опъна и пооправи възглавниците. Аз продължавах да треперя. Тя попита не бих ли искал грейка с топла вода, а аз казах: „Има само едно нещо, което може да спре треперенето ми — ако ме обгърнете с ръце...“ Макар че светлината в стаята беше слаба, аз видях как тя се изчерви. „Не мога да направя това, не бива да ме молите“. „Моля ви“ — казах аз и пристъпих към нея. Деветдесет и девет жени от сто веднага биха излезли от стаята, дори биха ми зашлевили плесница. Но Джой просто стоеше там. Пристъпих още по-близо до нея и я прегърнах. Господи, беше прекрасно. Усещах топлината на гърдите ѝ през велурената дреха и моята риза. Тя ме обгърна с ръце и леко притисна гърба ми. Спрях да треперя като по чудо. Главата ми беше на рамото ѝ, аз стенех и говорех несвързано в ухото ѝ колко прекрасна, великодушна и красива е тя и какъв екстаз е за мен да я държа в ръцете си и как се чувствам отново свързан със земята и жизнената сила и всякакви такива романтични безсмислици. А през цялото време се виждах отразен в огледалото на тоалетката на тази чудновата пурпурна светлина, брадичката ми на рамото ѝ, ръцете ми движещи се по нейния гръб, сякаш гледах филм или се вирах в кристално кълбо. Това, което наистина ставаше, ми изглеждаше невъзможно, видях ръцете си да се плъзват надолу към талията ѝ, а после да обхващат ханша ѝ, мачкайки полите на робата ѝ, и мълчаливо в главата си казах на мъжа в огледалото: „Ти си луд, сега тя ще се

дръпне, ще ти удари шамар и ще изкрещи за помощ.“ Но тя не го направи. Виждах извивката на гърба ѝ и усещах как се притиска към мен. Аз се олюлях и леко залитнах и, докато възвръщах равновесие, промених малко позицията си, и сега, в огледалото, можех да виждам нейното лице, отразено от друго огледало от отсрещната страна на стаята и, мили Боже, видях изражение на пълно отдаване, очите ѝ бяха полузатворени, а устните ѝ — като че леко се усмихваха! Аз вдигнах глава и я целунах по устните. Езикът ѝ влезе в устата ми като топла змиорка. Дръпнах внимателно ципа на домашната ѝ роба и плъзнах ръката си вътре. Тя беше гола отдолу.

Филип направи пауза и се загледа в камината. Морис се намери седнал на ръба на фотьойла си, наклонен напред, а пурата му беше изгаснала.

— Да? — каза той и затърси запалката си. — После какво стана?

— Изхлузих дрехата от раменете ѝ и тя изпука от статичното електричество, докато се свличаше в краката ѝ. Паднах на колене и притиснах лице до корема ѝ. Тя прокара пръсти през косата ми и заби нокти в раменете ми. Положих я на леглото и започнах да си свалям трескаво дрехите с едната ръка, докато с другата продължавах да я галя, уплашен, че ако веднъж само я пусна, ще я загубя. Беше ми останало поне малко разум, колкото да попитам дали е взела мерки и тя кимна, без да отваря очи. После правихме любов. Не беше нито особено изкусно, нито много продължително, но никога не съм свършвал така, като тогава, нито преди, нито след това. Сякаш се опълчвах на смъртта, сякаш чуках не жена, а плочата над собствения си гроб. Тя трябваше да постави ръката си на устата ми, за да ми попречи да викам високо нейното име: Джой, Джой, Джой. — После, почти мигновено, съм заспал. Когато се събудих, бях сам в леглото, завит с юргана. Слънчева светлина проникваше през прорезите на щорите и някъде в друга стая се чуваше пусната прахосмукачка. Погледнах часовника си. Беше 10:30. Чудех се дали не съм сънувал, че правя любов с Джой, но физическият спомен беше твърде ясен и недвусмислен, дрехите ми бяха пръснати по пода, както ги бях захвърлил вечерта. Сложих си ризата и панталоните, излязох от спалнята и отидох в дневната. Дребна италианка със забрадка на главата чистеше килима с прахосмукачка. Тя ми се усмихна, изключи прахосмукачката и каза нещо неразбираемо. Джой влезе в стаята от

кухнята с малко момченце до нея, което държеше автомобилче „Dinky“ и гледаше право в мен. Сега Джой изглеждаше съвсем различна — по-елегантна и по-самоуверена. Изглежда си беше порязала ръката, защото имаше сложен цитопласт, но иначе беше безупречно облечена в ленена рокля, а косата ѝ — лъскава и бухнала, сякаш току-що я беше измила. Тя отпрати към мен ведра, леко изкуствена усмивка, но избегна да ме погледне в очите. „Здравейте“ — каза тя. — „Тъкмо се канех да ви събудя.“ Тя се беше обадила до летището, самолетът ми тръгвал в 12:30. Щяла да ме откара веднага щом съм готов. Бих ли желал закуска или първо бих взел душ? Съвършената британска домакиня — учтива, търпелива, безстрастна. Попита ме, дали съм спал добре, а аз отново се зачудих, дали епизодът с нея през нощта не беше еротичен сън. Но когато видях синята роба да виси на вратата в банята, си спомних всичко до най-малката чувствена подробност, която просто не можеше да бъде въображаема. Точната форма на нейните зърна, заоблени и цилиндрични, се бе запечатала върху нервните окончания по върховете на пръстите ми. Аз помнех необичайната пищност на интимното ѝ окосмяване и неговия бледозлатист цвят, обагрен с пурпур от нощната лампа и линията през корема ѝ, където свършваше слънчевия тен. Не може да бях сънувал всичко това. Но беше невъзможно да поговорим насаме заради чистачката и момченцето, което се въртеше около нея през цялото време. А и тя очевидно не желаше. Сновеше чевръсто из апартамента и бърбеше с жената и момченцето. Дори като ме караше към летището, тя взе хлапето с нея, а то беше истинско досадниче, което не пропускаше нищо. Въпреки че седеше отзад, постоянно се навеждаше към нас и си мушкаше главичката между двама ни, сякаш да ни попречи да се сблизим. Започна да ми се струва, че ще се разделим без една дума за случилото се през нощта. Това беше абсурдно. Просто не можех да го проумея. Трябваше да открия какво я беше подтикнало към необичайното ѝ поведение. Дали не беше нимфоманка, която се отдава на всеки попаднал ѝ мъж, дали не бях само поредният от дълга върволица лектори от Британския съвет, минали през тази пурпурно осветена спалня? Мина ми дори през ума, че Симпсън може да е в конфликт с нея, че може да съм пешка в някаква ексцентрична еротична игра между тях, че той може да се е върнал тихомълком в апартамента и да се е скрил зад някое от онези огледала в спалнята, но един поглед към

нейния профил зад волана на колата беше достатъчен да направи тези предположения неправдоподобни — тя изглеждаше толкова нормална, така цялостна и така английска. Какво я беше мотивирало тогава? Отчаяно ми се искаше да знам.

Когато стигаме до летището тя каза: „Няма да възразите, ако просто ви оставя, нали?“. Но се наложи да слезе от колата да ми отвори багажника и аз разбрах, че това е единственият ми шанс да ѝ кажа нещо насаме. „Няма ли да поговорим за снощи?“ — казах аз, като изваждах чантата си от багажника. „О — каза тя с ведрата си усмивка, — не трябва да се безпокоите, че сте смутили съня ни. Свикнали сме с това. В нашата работа, хора пристигат в най-неочаквано време. Разбира се, не от горящи самолети. Надявам се, че днес ще пътувате по-спокойно. Довиждане, господин Суолоу.“ „Господин Суолоу!“ Това беше жената, която само преди няколко часа беше държала краката си сплетени зад врата ми! Е, съвсем ясно беше, че каквито и мотиви да е имала, тя искаше да се престори, че нищо не се е случило между нас през нощта, искаше да изтрие целия епизод от историята, да го игнорира, да го унищожи. И че най-добрият начин да покаже своята благодарност беше да се преструвам заедно с нея. И така, макар и с неохота, повече не настоях да разговаряме. Позволих си само една волност. Когато ми протегна ръка, вместо само да я стисна, я притиснах до устните си. Сметнах, че това нямаше да изглежда фрапиращ жест на едно италианско летище. Тя пламна така силно, както през нощта, когато я помолих да ме прегърне. И цялата невероятна нежност на тази прегръдка нахлу в моето съзнание, а също и в нейното, бе очевидно. После тя се върна при предната врата на колата, седна на шофьорското място, отправи ми един последен поглед през прозореца и замина. Никога повече не я видях.

— Може би някой ден ще я видиш — каза Морис.

Филип поклати глава.

— Не, тя е мъртва.

— Мъртва?

— И тримата загинаха във въздушна катастрофа на следващата година в Индия. Видях имената им в списъка на пасажерите. Не е имало оцелели. „Симпсън, Дж. К., съпруга Джой и син Джералд“.

Морис леко подсвирна, като издишваше.

— Хм, това наистина е тъжно! Не мислех, че тази история може да има нещастен край.

— И каква ирония на съдбата, като си помислиш само как се срещнахме. Отначало се чувствах ужасно виновен, сякаш бях някак предал върху нея смъртта, от която сам едва бях избягал. Убеждавах се, че това е просто суеверие, но винаги ще съхранявам спомена за Джой в малкия олтар на моето сърце.

— Малък какво?

— Олтар — каза тържествено Филип.

Морис се закашля от дима и премълча.

— Тя ми върна апетита за живот, който мислех, че съм загубил завинаги. Тази пълна неочакваност и нейното безкористно отдаване, всичко това ме убеди, че животът си струва да се живее, че би трябвало да извлека максималното от това, което ми остава.

— Имал ли си още приключения като това? — попита Морис, чувствайки леко неудовлетворение от степента, до която се бе повлиял първо от еротизма на разказа на Филип, после от тъжния му епилог.

Филип леко се изчерви.

— Това, което научих от този случай е: никога не отказвай на някой, който иска тялото ти, и никога не отхвърляй някого, който свободно ти предлага своето.

— Разбирам — каза Морис сухо. — А договорил ли си правилника си с Хилари?

— С Хилари не се разбираме за много неща. Още уиски?

— Добре, но за последно. Трябва да ставам утре в пет.

— А ти, Морис? — каза Филип, наливайки уискито. — Как е сексуалния ти живот напоследък?

— Какво да ти кажа, след като се разделихме с Дезире, опитах да се оженя пак. Живях с различни жени, предимно студентки последен курс, но никоя от тях не поиска да се омъжи за мен — момичетата в днешно време нямат принципи — и постепенно изгубих интерес към тази идея. Сега живея сам. Тичам. Гледам телевизия. Пиша книгите си. Понякога ходя в салон за масажи в Есеф.

— Салон за масажи? — Филип изглеждаше шокиран.

— Имат много хубави момичета от класа по тези места, да знаеш. Не са проститутки. Завършили колежи. Чисти, спретнати, умели в разговора. Когато бях тинейджър, прекарвах изтощителни

часове, опитвайки се да убедя някое момиче да ми помогне с ръка на задната седалка в колата на баща ми. Сега това е така лесно, както ходене до супермаркета. Спестява доста време и нервна енергия.

— Но тук няма никаква близост!

— Близостта убива секса. Още ли не си научил това? Колкото по-дълго продължава близостта, толкова по-малко сексуална възбуда предизвиква. Не се самозалъгвай, Филип, смяташ ли, че щеше да е толкова страотно с Джой втория път, ако беше имало такъв?

— Да — каза Филип. — Да.

— И двайсет и втория път? И след двеста пъти?

— Предполагам, не — съгласи се Филип. — Навикът съсипва всичко накрая, нали. Може би това е, което ние всички търсим — чисто желание, неразредено от навик.

— Руските формалисти имат дума за това — каза Морис.

— Сигурно имат — каза Филип. — Но няма полза да ми я казваш, защото сигурно ще я забравя.

— „Остранение“ — каза Морис. — Да погледнеш познатото под друг ъгъл. Те казват, че целта на литературата е такава. „Навикът поглъща предмети, дрехи, мебелировка, собствената съпруга и страха от война... Изкуството съществува, за да ни помогне да възстановим усещането си за живот.“ Виктор Шкловски.

— По-рано книгите ме задоволяваха — каза Филип. — Но като остарявам, откривам, че само те не ми стигат.

— Но ти скоро пак ще потеглиш на път, а? Към Турция, Хилари ми каза. Какво ще правиш там?

— Поредното научно турне на Британския съвет. Ще изнеса лекция за Хазлит.

— Има ли голям интерес към Хазлит в Турция?

— Не бих казал, но е двеста годишнина от раждането му или по-точно беше миналата година, когато за първи път се постави въпроса за това пътуване. Доста време отиде за решаването му... Между другото, ти получи ли екземпляр от моята книга за Хазлит?

— Не, тъкмо казвах на Хилари, не съм и чувал за нея.

Филип възкликна недоволно.

— Типично за издателите! Аз специално ги помолих да ти изпратят безплатен екземпляр. Нека да ти дам един сега. — Той извади от етажерката един том в бледосиня обложка, написа посвещение

вътре, и го подаде на Морис. Заглавието беше „Хазлит и читателя-аматьор“. — Не очаквам да се съ согласиш с това, Морис, но ако сметнеш, че има някакви качества, ще ти бъда много благодарен да направиш нещичко да излезе някъде отзив. Досега не е имало нито един такъв.

— Не изглежда като нещо, което би заинтересувало тези от „Метакритика“ — каза Морис. — Но ще видя какво мога да направя. — Той прелисти страниците. — Хазлит като че ли е поостаряла тема.

— Несправедливо пренебрегнат, според мен — каза Филип. — Много интересен автор. Чел ли си „Liber Amoris“?

— Май че не съм.

— Това е леко измислен разказ за неговата страст към дъщерята на хазяйката му. По това време бил разделен с жена си, със слаби надежди за развод. Дъщерята била архитип на сексуален дразнител. Сядала на коляното му и му позволявала да я усеща отгоре си, но не спяла с него, нито му обещавала да се ожени за него, когато бъде свободен. Това почти го докарало до лудост. Бил напълно обсебен от нея. После, един ден я вижда с друг мъж. Край на илюзиите. Хазлит е разбит. Напълно го разбирам. Онова момиче трябва да е имало...

Гласът на Филип пресекна и Морис го видя как побелява, втрепенен във вратата на хола. Следвайки посоката на погледа му, Морис видя Хилари, застанала на прага, облечена в избелял син велурен халат с качулка и цип отгоре до долу.

— Не можах да заспя — каза тя. — После се сетих, че забравих да ти кажа да не заключваш външната врата. Матю не се е прибрал още. Какво ти е, Филип, да не ти е зле? Изглеждаш, сякаш си видял призрак.

— Този халат...

— Какво му е? Изрових го, защото другият ми е на химическо чистене.

— А, нищо. Мислех, че си го изхвърлила още преди години — каза Филип. Той пресуши чашата си. — Време е за лягане, май.

[1] Zeitgeist (нем.) — дух на времето (б. пр.) ↑

ВТОРА ЧАСТ

1

Точно в 5 ч. сутринта Морис Зап се събужда от писукането на електронния си ръчен часовник, сложно произведение на миниатюризираната технология, което може да го информира с едно докосване на бутона за точното време навсякъде по света. В Куктаун, Куинслънд, Австралия, например, е 3 ч. следобед, факт, който не интересува Морис Зап. Той се прозява и се пресяга към ключа на нощната си лампа, макар че, случайно или не, точно в този момент в Куктаун, Куинслънд, Родни Уейнрайт от Университета на Северен Куинслънд се мъчи над доклад върху бъдещето на критиката за йерусалимската конференция на Морис Зап.

Този следобед в Северен Куинслънд е горещо, много горещо; потта кара химикалката да се изплъзва от пръстите на Родни Уейнрайт и мокри страницата, върху която се обляга възглавничката на дланта му. От своето бюро в кабинета на едноетажната си къща тук, в обгърнатото с изпарения предградие на Куктаун, Родни Уейнрайт чува шума от вълните, разбиващи се на близкия плаж. Той знае, че там са повечето негови студенти от курса по английски N 351 — „Литературни теории от Колридж до Бардз“ — които порят синьобялата вода или лежат по корем върху ослепителния пясък, а момичетата са смъкнали презрамките на банските си, за да получат равен тен. Родни Уейнрайт знае, че те са там, защото тази сутрин, след свършване на занятията, поканиха го да отиде с тях, като се смееха весело и се побутваха един друг с дружелюбен, но предизвикателен жест, който разчетен значеше: „Окей, ние изиграхме твоята културна игра тази сутрин — искаш ли да изиграеш нашата следобед?“ „Съжалявам“ — беше казал той, — „много ми се иска, но имам да пиша доклад.“ Сега те са на плажа, а той на бюрото си. По-късно, когато слънцето потъне зад гърбовете им, те ще извадят кутийки бира, ще запалят огън за барбекю и някой ще подхване мелодия на китара. Когато съвсем се стъмни, някой може да предложи къпане на голо — Родни Уейнрайт е чувал слухове, че това е обичайният връх в настроението на плажното парти. Той си представя участието в такива

упражнения на Сандра Дикс, закръгленичката блондинка от Англия, която винаги сяда на първата редица в неговите часове с неизменно зяпнали уста и блуза. После с въздишка той концентрира зрението си върху разчертаната хартия пред него и отново прочита това, което е написал преди десет минути.

„Въпросът е, следователно, как може литературната критика да поддържа арнолдианската функция за идентифициране на най-доброто, което е измислено и казано, при положение, че литературният дискурс сам по себе си е децентриран чрез деконструиране на традиционната концепция на автора за авторитета?“

Родни Уейнрайт загражда в кавички „авторитет“ и искрено желае мозъкът му да измисли следващото изречение. Докладът трябва да бъде завършен скоро, защото Морис Зап иска да види чернова от него, преди да го одобри за конференцията, а от одобрението зависи субсидията за пътуването, която ще даде възможност на Родни Уейнрайт да отлети за Европа това лято (или по-скоро зима), да освежи мозъка си в извора на модерната критическа мисъл, да завърже полезни и влиятелни контакти, добавяйки още нещо към купчинката научна слава, успех, постижения, която може да му спечели деканско място в Сидни или Мелбърн. Не иска да остарява в Куктаун, Куинслънд. Това не е място за възрастни мъже. Още сега, на тридесет и осем, той няма шансове пред такива като Сандра Дикс покрай плажните герои с бронзови тела и напомпани мускули. Ефектът от двадесетгодишно посвещаване на умствена работа е твърде очевиден, когато обе бански гащета, колкото и свободно да са скроени: под едрата, оплешивяваща, очилата глава започва блед, крушовиден торс със слаби крайници, причудливо закачени като на детска рисунка. И дори ако по някакво чудо Сандра Дикс би проявила снизхождението да пренебрегне тези несъвършенства на плътта, заслепена от блясъка на ума му, неговата съпруга Бевърли скоро би сложила край на всеки опит за приятелство отвъд изискванията на преподавателските му задължения.

Като че да подкрепи мисълта му, в този момент в ползрението на Родни Уейнрайт се вмъква широкият задник на Бев, ненапълно прикрит от рокля на фолклорни мотиви. Превита почти надве, като се

поти обилно под широкополата си шапка, тя се тътри заднешком през избуялата морава, теглейки нещо — какво? Маркуч? Въже? Някакво животно на каишка? Накрая се оказва, че е детска играчка, някаква ярко оцветена играчка на колела, която се поклаща и люлее неприлично, докато се движи, а подире ѝ върви гукащо прохождащо бебе, дете на някоя съседка. Жена с трезв ум, Бев Родни Уейнрайт се отнася с уважение към задника си, макар че не го харесва. Той си представя как Сандра Дикс извършва същото движение в дънките си и въздъхва. С усилие връща погледа си върху разчертаната хартия пред него.

„Едно възможно решение ... — пише той, а после спира и задъвка края на химикалката.“

„Едно възможно решение би било да изтичам до плажа, да хвана Сандра Дикс за ръката, да я издърпам зад някоя дюна, да сваля долнището на банския ѝ и ...“

— Чашка чай, Род? Тъкмо ще правя за Мег и за мен. — Потното червено лице на Бев поглежда от отворения прозорец. Родни спира да пише и виновно покрива написаното. След заминаването ѝ той накъсва страницата на малки парченца и ги хвърля в кошчето за хартия, където ги очакват няколко други накъсани и смачкани парчета хартия. Той започва отново на чист лист.

„Въпросът е, следователно, как литературната критика ...“

Морис Зап, който е проспал тези няколко минути, изведнъж се събужда отново, обзет от паника, но като поглежда просветващия циферблат на електронния си часовник, с облекчение открива, че е само 5.15. Измъква се от леглото, като се почесва и потреперва леко (Суолоу, с типично британска пестеливост изключва парното през нощта), навлича хавлиен халат и безшумно прекосява коридора на път за банята. Дръпва шнурчето за светване зад вратата и се смръщва, когато флуоресцентното осветление изсвистява и рикошира от белите и жълти плочки. Уринира, измива ръцете си и изплезва езика си срещу огледалото над мивката. Той напомня изсъхналото русло на силно

замърсена река. Прекалено много алкохол и прекалено много пури предната вечер. И всяка вечер.

За учения, обикалящ по света, това е точката на най-голям денонощен спад, когато трябва да се изтръгне от съня и да стане сам в тъмното, за да хване ранния самолет; насочил поглед към обложения си език в огледалото, разтриващ зачервени очи, опипващ наболата си брада, той за момент се учудва защо ли прави всичко това, дали играта си струва усилията. За да се отръска от тези депресиращи мисли, Морис Зап решава да си вземе набързо душ, и — много жалко, ако бученето и воят на водопроводните тръби разбуди домакинните му. Той самият надава вой и затреперва, защото водата е едва-едва хладка, но ефектът от душа е освежаващ. Самобръсначката му на околосветски пътешественик, приспособена да работи на всички известни волтажи, а при нужда и на батерии, забръмчава, бръмва и мозъкът на Морис. Той отново поглежда часовника си: 5:30. Таксито е поръчано за шест, има достатъчно време за едно кафе долу в кухнята. Ще закуси на аерогара Хийтроу, докато чака връзката си за Милано.

Три хиляди мили на запад от тук, в Хеликън, Ню Хемпшир, в писателската колония, скрита дълбоко навътре в боровата гора, бившата съпруга на Морис Зап, Дезире, се мята неспокойно в леглото. Часът е 12:30 и тя е стояла будна откакто си легна преди един час. Това е, тя си знае, защото се тревожи за свършената през изминалия ден работа. Успя да напише хилядата думи в едно от дървените бунгала в гората, към които всяка сутрин, с приготвени обеда и пълни термоси, се отправят пребиваващите тук писатели, за да се заключат в усамотение, всеки с музата си; беше се върнала в централната сграда късно следобед, радостна от това изключително постижение. Но в течение на вечерта, докато разговаряше с останалите писатели и художници по време на вечерята, пред телевизора и на масата за игра на тенис, мънички съмнения започнаха да я човъркат за тези хиляда думи. Бяха ли точно тези, които трябваше да бъдат, единствено възможните? Тя устоя на внезапното желание да се втурне нагоре към стаята си и да ги прочете отново. Ежедневието в Хеликън е строго, почти монашеско: дните са за тиха, усамотена битка с изкуството на творчеството; вечерите — за общуване, разговори, почивка. Преди да си легне, Дезире си обеща да не поглежда написаното, а да го остави

до сутринта да отлежи, първите минути от следващия ден бяха запазени за тази цел — колкото по-дълго го оставеше да отлежи, толкова по-вероятно беше, че ще е забравила какво е написала и, следователно, ще може да чете написаното с нещо като обективно око, да почувства неочаквания шок при първия прочит, който се надяваше да предизвика у своите читатели.

Легна в 11:30 с очи, старателно отклонявани от оранжевата папка, лежаща върху чамовия скрин, която съдържаше скъпоценните хиляда думи. Но тя сякаш сияеше в тъмното — и даже в момента така, със затворени очи, Дезире чувства присъствието ѝ като пулсиращ източник на радиоактивност. Това е част от книгата, която тя се опитва да напише през последните пет години, книга, която да комбинира измислица и истина — фантазии, критично отношение, изповеди и разсъждения; книга, озаглавена просто „Мъжете“. Всеки раздел от нея започва с известна поговорка или афоризъм за жените, в която ключовата дума е заменена с „мъж“ или „мъже“. Тя вече е написала: „Непостоянство, твоето име е мъж“, „Вбесен като пренебрегнат мъж“ и „Проклетият мъж тормози една жена. Добрият мъж досажда на една. Това е единствената разлика между тях.“ В момента работи върху инверсията на знаменития фройдистки вик на озадачението: „Какво иска мъжът?“ Отговорът според Дезире е: „Всичко — и после още.“

Дезире се обръща по корем и сритва нетърпеливо полите на нощницата си, която се е оплела около краката ѝ от нейното тръшкане и въртене. Тя се замисля дали да не релаксира с помощта на вибратора си, но той е един уред, който използва така, както монахиня бичува плътта си, по-скоро заради принципа, отколкото от истински ентусиазъм, а и батерията е почти изтощена, може да спре преди да е достигнала до оргазъм, съвсем като мъж — хей, това е доста добре! Тя светва лампата на нощното шкафче и записва в тефтерчето, което държи винаги под ръка: „Вибратор с изтощена батерия — точно като мъж.“ С ъгълчето на окото си съзира оранжевата папка, пламтяща на фона на лакираното дърво. Изгасва лампата, но вече е съвсем разсъннена, безнадеждно е, нищо не може да се направи, освен да вземе таблетка за сън, макар че от нея ще се чувства със забавени рефлексии през първите часове на деня. Отново светва нощната лампа, сега пък къде са таблетките? О, да, на скрина, точно до ръкописа. Може би, ако

си позволи съвсем мъничко да надзърне в него, поне едно изречение, за да заспи...

Застанала край скрина на бос крак, с таблетка за сън в едната ръка, замръзнала по пътя към устата ѝ, Дезире отваря папката и започва да чете. Преди да усети, е стигнала до края на трите машинописни страници, погълнала ги е на три алчни глътки. Трудно ѝ е да повярва, че думите, които са ѝ коствали толкова много часове и толкова много усилия, докато ги открие и спои заедно, могат да бъдат изконсумирани толкова бързо; или че могат да изглеждат така неясни, така непохватни и несигурни в себе си. Всичко ще трябва да се напише отново утре. Тя глътва таблетка, после втора, желаейки единствено забрава сега. Докато чака таблетките да задействат, застава до прозореца и гледа навън към покритите с дървета хълмове, които заобикалят писателската колония, един монотонен, едноцветен пейзаж под студената светлина на луната. Дървета, докъдето погледът стига. Достатъчни за милион и половина тираж на книгата ѝ „Мъжете“. Два милиона. „Растете, дървета, растете!“ — шепне Дезире. Тя отказва да приеме вероятността от поражение. Връща се в леглото, лежи неподвижно по гръб, с отворени очи и опънати от двете ѝ страни ръце в очакване на съня.

* * *

Морис Зап се връща в спалнята за гости, облича се удобно за пътуване: кадифени панталони, бяло памучно поло, спортно сако; затваря и заключва куфара, който е приготвил от вечерта, проверява в гардероба и чекмеджетата за останали свои вещи, опипва различни джобове, за да се увери в целостта на своята животоподдържаща система: портфейл, паспорт, билети, писалка, очила, пури. Тръгва на пръсти, доколкото е възможно човек, носещ тежък куфар, да ходи на пръсти, по коридора, внимателно слиза по стъпалата, всяко от което изскърцва под тежестта му. Постава куфара край външната врата и отново поглежда часовника си: 5:45.

Високо над студения Северен Атлантически океан, на борда на полет 072 на TWA от Чикаго за Лондон, времето изведнъж скача от

2:45 на 3:45, щом самолетът минава невидимата граница между два часови пояса. Едва ли някой от триста дваисет и тримата души на борда усеща промяната. Часовниците на повечето са все още по Чикагско време, където е 11:45 вечерта на предишната дата, пък и повечето от тях спят или се опитват да спят. Аперитивите и вечерята бяха сервирани, филмът — изгледан, безмитен алкохол и цигари — разнесени сред желаещите да закупят такива. Екипажът, уморен от изпълнението на тези задачи, се е струпал в кухненското помещение на кротко клюкарстване и проверка на останалите запаси и постъпленията. Хладилните шкафове, микровълновите печки и електрическите съдове, които бяха пълни при потеглянето от летище О'Хеър, сега са празни. Повечето от храната и напитките, държани в тях, сега са в коремите на пасажерите и, преди още да са кацнали на Хийтроу, повечето от това ще бъде в корема на самолета — в септичните му резервоари.

Главното осветление в пасажерското отделение, намалено за прожекцията на филма, не е светвано отново. Пасажерите, преяли и в много случаи препили, тежко спят. Те се въртят и свличат от седалките, напразно опитвайки се да заемат хоризонтално положение, главите са клюмнали на раменете като че ли са удушени, устата им зяпат в глуповати усмивки или грозни гримаси. Няколкото пътника, неспособни да заспят, слушат музика на запис със стереослушалки или четат на слабата светлина от миниатюрни прожекторни лампи, изкусно вградени за целта в тавана, дебели книги с меки корици и пъстри обложки за секс и приключения от Джаклин Сюзън, Харълд Робинс или Джек Хигинс, купени от книжните щандове на летището. Само една дама държи в скута си книга с твърда подвързия и си води бележки, докато чете. Тя седи изправена, бодра, на мястото до прозореца, 16-ти ред, дипломатическа класа. Лицето ѝ е в сянка, но изглежда красиво, с аристократичен профил, като лице от стар медальон, с високи благородни вежди, високомерен римски нос и решителна уста и брадичка. В петното светлина, обливаща скута ѝ, една фина ръка с маникюр насочва тънък автоматичен молив със златно покритие през печатните редове, спирайки от време навреме, за да подчертае някое изречение или отбележи нещо в полето. Ноктите на дългите пръсти с форма на копие са лакирани с керемиден цвят. Ръката, тясна, дълга и бяла, изглежда натежала от трите антични

пръстена с инкрустирани рубини, сапфири и смарагди. На китката има дебела златна гривна, а от ръкава на кафяво кадифено сако се подава крайчеца на кремав копринен маншет. Краката на тази читателка са обути в широко скроени голф-панталони от същата мека материя, достигащи точно до под коляното. Прасците ѝ са в плътен кремав клин, а ходилата — в пантофки от ярешка кожа, които са заменили, за времето на полета, чифт модерни ботушки с висок ток, изработени от кремава кожа с гравирано върху подметката име на известен милански майстор на обувки по поръчка. Лакираните нокти проблясват в лъча на лампата за четене при прошумоляването на всяка отгърната страница, която тя внимателно притиска и приглажда, а тънкият златен молив продължава пътя си по страницата. Отгоре е написано: „Идеология и държавен идеологически апарат“, а заглавието на гърба е: „Ленин и философията и други есета“, английски превод на книга от френския политически философ Луи Алтюсе. Забележките в полето са на италиански. Фулвия Моргана, професор по културология към университета в Падуа, работи. Тя не може да спи в самолет и не обича да си губи времето.

В същия самолет, на около 40 м зад Фулвия Моргана, Хауърд Рингбаум се опитва да убеди съпругата си Телма да правят секс тук и сега, на задната редица в икономичната класа. Обстоятелствата са идеални, изтъква той с припряно шептене: светлината е слаба, всички наоколо спят и от двете им страни местата са празни. Ако вдигнат облегалките за ръце, разделящи тези четири места, би се образувало достатъчно място да се опънат хоризонтално и да се изучат.

— Шшт! Някой ще те чуе — казва Телма, която още не осъзнава, че съпругът ѝ е напълно сериозен.

Хауърд натиска бутона за повикване и когато една стюардеса се появява, помолва за две одеяла и две възглавници. Никой, уверява той Телма, няма да разбере какво правят те под одеялата.

— Всичко, което аз смятам да правя под моето, е да спя — казва Телма. — Веднага щом довърша тази глава.

Тя чете един роман, озаглавен „Опитай по-настойчиво“ от британския автор Роналд Фробишер. Прозява се и отгръща страница. Книгата е възсучна. Преди години я беше купила при предишното им посещение в Англия. Тогава си я занесе в Канада неотворена, пакетира

я отново, когато се върнаха в Щатите; после, като търсеше нещо за четене в самолета, я свали от един висок рафт и издуха прахта от нея, като си мислеше, че това ще бъде добър начин да се пренастрои към английския говор и маниери. Но действието на романа се развива в индустриалния район на Средна Англия и диалогът е задръстен с жаргон, какъвто те едва ли ще чуят в околностите на Блумзбъри. Хауърд е получил стипендия от Националната фондация за таланти в областта на хуманитарните науки, за да работи шест месеца в Британския музей. Уредили са малък апартамент под наем над един магазин, съвсем близо до „Ръсъл Скуеър“. Телма възнамерява да се запише в някой от многото изумително евтини образователни курсове за възрастни, каквито там в Англия има за всичко: от чужди езици до подреждане на цветя, и този път наистина да обиколи всички музеи и галерии в столицата.

Стюардесата донася одеяла и възглавници в полиетиленови торби. Хауърд разстила одеялата върху коленете им и мушва ръката си под полата на Телма. Тя го отблъсква.

— Хауърд! Стига! Да не си се побъркал? — Макар и смутена, тя общо взето не е толкова недоволна от този внезапен израз на страст.

Хауърд Рингбаум наистина се е побъркал от идеята да влезе в клуба „На мили от земята“ — едно елитно братство от мъже, които са осъществили сексуален сеанс по време на полет. Хауърд прочете за този клуб преди около година в едно списание, докато чакаше реда си в бръснарницата, и оттогава е обзет от амбицията за членство в него. Един колега от Южен Илинойс, където в момента Хауърд преподава английска пасторална поезия и пред когото една вечер изповяда тази своя нереализирана амбиция, се оказа член на клуба и предложи да издигне кандидатурата му, ако изпълни единственото условие за членство. Хауърд попита, дали съпругите се броят. Колегата каза, че това не е обичайно, но според него комисията по приемане на нови членове би могла да направи изключение. Хауърд попита какво доказателство се изисква и колегата каза — изцапана със семенна течност хартиена салфетка, носеща знака на известна авиокомпания, подписана от съответния партньор в сеанса. С типичната за Хауърд Рингбаум непоколебимост на човек без чувство за хумор, свикнал да успява във всички форми на човешко състезание, той се впусна в тази безумна авантюра без секунда колебание. Точно този характер на

Хауърд Рингбаум, показан в една групова игра, наречена „Унижение“ и измислена от Филип Суолоу преди много години, му излезе скъпо — коства му работата, доведе го до изгнание в Канада, от което той съвсем наскоро успя да се върне, след като написа дълга поредица от скучни статии върху английската пасторална поезия, захвърлен сред брулените от ветрове прерии на Алберта, но — той не се бе поучил от своя опит.

— А в тоалетната? — прошепва той. — Можем да го направим в тоалетната.

— Да не си откачил? — изсъсква Телма. — Там няма място да се изпикаеш, камо ли... За Бога, миличък, контролирай се малко! Изчакай, докато стигнем до нашето апартаментче в Лондон — тя му се усмихна гальовно.

— Сваляй гащите и сядай на моя! — казва Хауърд Рингбаум без усмивка.

Телма удря Хауърд в чатала с книгата си и той се свива от болка.

— Хауърд? — казва тя с тревога. — Добре ли си, скъпи? Не исках да те нараня.

Морис Зап отива в кухнята на семейство Суолоу, кипва вода в чайника и си прави чаша силно чисто нес-кафе. Отвън небето просветлява и няколко птички чуруликат с прекъсвания в дърветата. Часовникът в кухнята показва 6:00. Морис изпива кафето и застава във външния коридор, готов да отвори на таксиметровия шофьор, преди да е звъннал на вратата, за да не разбуди къщата.

Но някой вече е буден. Чува се скърцане по стъпалата и малко по малко Филип се появява в полезрението му: първо кожените чехли, след тях — голите кокалести глезени, раираното долнище на пижама, домашен халат с калнокафяв цвят и, накрая — сребрилата брада.

— Тръгваш ли? — казва той, подтискайки прозявка.

— Надявам се, че не аз те събудих — казва Морис.

— О, не. Просто не мога да те пусна, без да си кажем довиждане.

Следва неловко мълчание. Двамата мъже са като че ли леко сконфузени от спомена за тайните, разменени вечерта под влияние на уискито.

— Надявам се, че по някое време ще ме информираш какво мислиш за моята книга — каза Филип.

— Дадено. Взел съм я със себе си да я чета в самолета. Между другото, скоро ще излезе още една моя книга.

— Още една?

— Заглавието ѝ е „Отвъд критиката“. Бива го, а? Ще ти изпратя един екземпляр.

Двамата мъже се сепват от острия звук на звънеца.

— А, ето го и таксито! — казва Филип. — Имаш предостатъчно време, до аерогарата се стига само за половин час по това време на деня. Е, значи, довиждане, колега! Благодаря, че дойде.

— Благодаря за всичко, Филип — казва Морис, стисвайки ръката му. — Ще се видим в Нови Йерусалим.

— Моля?

— Конференцията. Йерусалимският „Хилтън“ е в новата част на града.

— А, ясно! Добре, ще видим. Ще си помисля за това.

Таксиметровият шофьор вдига куфара на Морис и го занася до колата, една любезност, която не престава да смайва Морис Зап, идващ от държава, в която таксиметровите шофьори стоят заключени в шофьорските си кабинни и се зъбят на клиентите през решетки като животни от клетка. Когато таксито завива край ъгъла, Морис поглежда назад и вижда Филип да му маха от външния вход, прихванал полите на халата си с другата ръка. Над главата му завесата на един прозорец се дръпва и някакво лице — на Хилари? — неясно се мярва зад стъклото.

В Чикаго е полунощ; вчера се колебае за миг, преди да стане днес. Студен вятър поява от езерото, запраща боклуците по паважа като бурени в поле и смразява бездомници, уличници и наркомани, търсеци подслон под арките на железопътната естакада. В най-новия и луксозен хотел на града, обаче, е почти тропическа жега. Отличаваща черта на тази сграда е, че всичко, което очакваш да намериш отвън, е вътре и обратно, с изключение на времето. Стаите са разположени в кръг около вътрешно пространство, балконите им се издават към него, в отоплявания от климатична инсталация въздух, и гледат към фонтан и езеро с лилии, пълно с пъстроцветни риби. Тук растат палми и цъфнали лози, които се катерят по стените и обвиват балконите. Отвън, прозрачни асансьори като фини стъклени мехури пълзят

нагоре-надолу по отвесните стени на сградата, причинявайки световъртеж на пътниците. Това е тип отворена архитектура.

В разкошен апартамент на последния етаж, от външните прозорци на който бездомниците, уличниците и наркоманите са напълно невидими и даже най-големите автомобили от оживеното кръстовище изглеждат като пълзящи буболечки, в средата на голямо кръгло легло е легнал по гръб гол мъж. Ръцете и краката му са разперени встрани, така той напомня известната графика на Леонардо, с изключение на това, че тялото му е слабо и мършаво, тяло на възрастен мъж, с неравен слънчев тен, посивели косми на гърдите, кокалести леко криви крака и втвърдени мазолести стъпала. Очите, сега затворени, са тъмнокафяви, почти черни. На нощното шкафче има купчина списания, академични тримесечници, някои от които са паднали или захвърлени на пода. Те имат заглавия като: „Диакритика“, „Критически справочник“, „Нова литературна история“ „Поетика и теория на литературата“, „Метакритика“. Пълни са със статии, набрани с дребен шрифт и гъсти редове, с много бележки под линия с още по-дребен шрифт, и дълги библиографски списъци. Не съдържат илюстрации. Но кой се нуждае от илюстрации, щом притежава свой собствен жив, дишащ подлистник.

На леглото, до мъжа, в пространството между левите му ръка и крак, е коленичила добре сложена млада азиатка, с дълга, права, блестящочерна коса, падаща върху златистото ѝ тяло. Единствената ѝ дреха е оскъдна препаска от черна коприна. Тя масажира мършавите крайници и торс на мъжа с леко парфюмирано минерално масло, като обръща особено внимание на дългия му тънък обрязан penis, който не реагира при тази обработка, безсилно полюшващ се насам-натам в чевръстите ръце на младата жена като суров тестян кравай.

Това е Артър Кингфишър, доайенът на Международното общество на литературните теоретици, почетен професор на Колумбийския и Цюрихския университети, единственият мъж в академичната история, заемал едновременно две декански места на различни континенти (пътувайки с реактивен самолет два пъти седмично, за да прекара от понеделник до сряда в Швейцария и от четвъртък до неделя — в Ню Йорк), понастоящем в пенсия, но все още активен в научните среди като участник в конференции, консултант-редактор на академични списания, съветник в университетските

издателства. Мъж, чийто живот е концентрирана история на модерната критика: роден (като Артур Клингелфишер) в интелектуалния елит на Виена в края на 19-ти век, следвал заедно с Шкловски в Москва в революционните години, с И. А. Ричардс в Кембридж в края на 20-те, работил с Якобсон в Прага през 30-те, емигрирал в Съединените щати през 1939, където става водеща фигура в „Нова критика“ през 40-те и 50-те, след което „Парижките критици“ от 60-те превеждат ранните му трудове от немски и той бива приветстван като пионер на структурализма. Мъж, който е получил повече почетни титли, отколкото може да си спомни, и който има в своята къща на Лонг Айлънд цяла стая, пълна с (предимно нечетени) книги и разпечатки на статии, изпращани му от негови ученици и почитатели от научния свят. Азиатката пък е Сонг-ми Ли, която дойде преди 10 години от Корея със стипендия на фондацията Форд, за да извърши научно изследване под ръководството на Артър Кингфишър, и остана като негова помощничка, компаньонка, секретарка, масажистка и партньор в леглото, посветила изцяло живота си на това да защитава великия мъж от натрапничеството на академичния свят и да му носи утеха в отчаянието, че вече не е способен да стигне до ерекция нито до оригинална мисъл. Повечето мъже на неговата възраст биха се примирили поне с първата от тези два вида импотентност, но Артър Кингфишър винаги е водил активен сексуален живот, счита го за жизнено важен и по някакъв дълбок и мистериозен начин свързан с интелектуалната му креативност.

Телефонът край леглото издава дискретно електронно писукане. Сонг-ми Ли избърсва намазнените си пръсти с мека хартиена салфетка, протяга се през проснатото по гръб тяло на Артър Кингфишър, при което розовите ѝ зърна леко се отъркват в косматите му гърди, и вдига слушалката. После се връща назад, прикляка на пети, слуша и казва:

— Един момент, моля, да погледна дали е свободен — с ръка на слушалката, тя казва на Артър Кингфишър: — Търсят те от Берлин, ще се обадиш ли?

— Защо не? Не мога да кажа, че прекъсват нещо — казва Артър Кингфишър мрачно. — Кого познавам в Берлин?

Таксито се носи с друсане и грохот през крайните квартали на Рамидж, като подхвърля Морис Зап от единия край на задната седалка

към другия, докато шофьорът преодолява многобройните извивки и завои по пътя към летището. Встрани от движещото се такси се развива безкрайната лента от почти еднакви тристайни къщи. Завесите на прозорците в повечето от тях са все още спуснати. Скрити зад тях, хората спят и сънуват, пърдят и хъркат, а зората полазва по покривите, комините и по телевизионните антени. За повечето от тези хора днешният ден ще бъде досущ същият като вчерашния или утрешния: същия офис, същата фабрика, същата търговска зона. Животът им е затворен кръг, те се въртят в колелото на навика, хоризонтите им са близки и непроменливи. За Морис Зап такъв живот е невъобразим, той не се и опитва да си го представи; но тяхната статичност придава вкус на неговата мобилност, предизвиква — докато таксито му препуска през лабиринта от улици и пресечки, по двойни улични платна и кръгови кръстовища — нещо като психическа фрикция, която го сгръва дълбоко, до сърцевината на неговата същност и го кара да чувства, че е гледан със завист, че наистина е човек за завиждане, той — мъжа, когото земната извивка приканващо мами към все нови и нови преживявания зад хоризонта.

В семейната спалня на викторианския си дом на „Сейнт Джоунс Роуд“, Филип и Хилари се съвкупляват така безмълвно и едва ли не крадешком, сякаш са легнали върху задните седалки на реактивен лайнер.

Когато се върна в леглото, като изпрати Морис, Филип бе поизмръзнал от стоене край външната врата по халат и пижама и топлината от пищното тяло на Хилари му се стори неустоима. Той се сви на кълбо и гушна меките възглавници на нейния ханш, като прокара ръка през кръста ѝ и я постави върху едната от тежките ѝ гърди. Неспособен да заспи, той се възбуди, запретна нощницата на Хилари и започна да я гали по корема и между бедрата. Тя беше овлажнена и не се противеше, макар да не беше сигурен, че е напълно будна. Влезе в нея бавно, откъм гърба, сдържайки дъха си като крадец, да не би тя да се разсъни и да го отблъсне (беше се случвало преди).

В действителност, Хилари е съвсем будна, въпреки че не отваря очи. И очите на Филип са затворени. Той си мисли за Джой и пурпурната спалня в светлата италианска нощ. Тя си спомня Морис Зап в това същото легло и спуснатите заради следобедното слънце

завеси преди десет години. Леглото прискързва ритмично; предната табла се удря веднъж-дваж в стената; чува се изпъшкване, въздишка, после — тишина. Филип заспива. Хилари отваря очи. Никой не е видял лицето на другия. Нито една дума не е разменена.

Междувременно, телефонният разговор между Берлин и Чикаго е към края си. Говори глас на безупречен английски с много слаб немски акцент:

— Значи така, Артър, не можем да ви изкушим да говорите на нашата конференция в Хайделберг? Аз съм крайно разочарован, вашите мисли върху рецептивната естетика биха били високо оценени, сигурен съм.

— Съжалявам, Зигфрид, просто нямам какво да кажа.

— Вие сте изключително скромни, както винаги, Артър.

— Повярвайте ми, не е от фалшива скромност, иска ми се да беше.

— Напълно разбирам. Твърде сте зает... Между впрочем, какво мислите за онова ново място по литературна критика към ЮНЕСКО?

След удължена пауза, Артър Кингфишър казва:

— Новините се носят бързо. Това още не е официално.

— Но дали е вярно?

Подбирайки очевидно внимателно думите си, Артър Кингфишър казва:

— Има основания да се смята, че е.

— Чух, че вие, като експерт, ще бъдете в журито, Артър, така ли е?

— За това ли всъщност ми се обаждате, Зигфрид?

Неприкрит, безрадостен смях от Берлин.

— Как можете да си помислите такова нещо, драги ми колега? Уверявам ви, че нашето желание да присъствате в Хайделберг, е съвършено искрено.

— Мислех, че вие държахте катедра в Баден-Баден?

— Така е, но си сътрудничим за конференцията в Хайделберг.

— А какво правите в Берлин?

— Каквото и вие в Чикаго, предполагам. Участвам в конференция — какво друго? — „Постмодернизмът и онтологичното издирване“. Има няколко интересни доклада. Но нашата хайделбергска

конференция ще бъде по-добре организирана... Артър, тъй като повдигнахте въпроса за длъжността към ЮНЕСКО...

— Не съм го повдигал, Зигфрид. Вие бяхте.

— Ще бъде лицемерно от моя страна да се преструвам, че не ме интересува.

— Не съм изненадан, Зигфрид.

— Не сме ли били винаги добри приятели, Артър? Още откогато написах отзива за четвъртия том на събраните ви творби в „Ню Йорк Ревю ъв Букс“.

— Да, Зигфрид, отзивът беше хубав. Хубаво беше и че си и поговорихме.

Ръката, която поставя обратно телефонната слушалка в модерния, функционален хотел на „Курфурстендам“, е пъхната в черна кожена ръкавица, въпреки факта, че собственикът ѝ е седнал в леглото, облечен с копринена пижама и закусва от поднос пред себе си. Никой не знае каква чудовищна деформация или нараняване крие тя, макар че са правени много предположения: отблъскващ белег по рождение, гнояща рана, отвратителна мутация, като например крак на хищна птица вместо пръсти или изкуствена ръка от стомана и пластмаса, поставена, след като истинската — така твърдят привържениците на тази теория — била смазана и обезобразена от машинариите в танк „Панцер“, какъвто Зигфрид фон Турпиц управлявал през последните месеци на Втората световна война. Той оставя ръката си облежната за момент върху телефонната слушалка, сякаш да предпази апарата от изтичане на информацията, останала в свързващия го допреди няколко секунди с Чикаго кабел, като същевременно със свободната си ръка замислено рони трохи от кроасан. После вдига отново слушалката и с черен кожен пръст набира централата, като прави справка в тефтерче с черна кожена подвързия и поръчва международен разговор с Париж. Лицето му е бледо и безизразно под нископодстриганата коса.

Таксито на Морис Зап бумти нетърпеливо пред червената светлина на светофара на широка търговска улица, безлюдна в този ранен час с изключение на млекарска кола и микробус за разносяне на вестници. Голямо рекламno табло на стената възхвалява пътуването с Бритиш Еървейз, от което може да се предположи, че летището вече е

близо. Друга, по-малка реклама, настойчиво приканва минувача да даде свобода на вкуса си^[1], но не е — както Морис знае от предишния си престой — призив на Организацията за свобода на хомосексуалистите в Рамидж, а се отнася за местен деликатес от карантия. С малко късмет той самият ще нагъва довечера вдигащо пара блюдо с крехко, ароматно талиетелле, преди да премине към, да речем, консолета по милански и, може би, резен-два панетоне за десерт. Устата на Морис се напълва със слюнка. Таксито полита напред. Един часовник над бижутерски магазин показва 6:30.

В Париж, както и в Берлин, е 7:30 поради различните разпоредби на континента за спестяване на електрически ток. В спалня с висок таван в един елегантен апартамент на бул. „Юйсман“, телефонът звъни до двойното легло. Без да отваря очите си, изпъкнали като на гущер върху кафеникаво лице с груба кожа, Мишел Тардю, професор по наратология в Сорбоната, протяга гола ръка изпод пухената завивка и вдига слушалката.

— Оуі? — измърморва той, все още без да отваря очи.

— Жак? — запитва немски глас.

— Не. Мишел.

— Мишел кой?

— Мишел Тардю.

Чуват се немски думи на разочарование.

— Моля, приемете моите най-дълбоки извинения — казва обажданият се на правилен, но със силен акцент френски. — Набрал съм неправилно номера.

— Но аз не ви ли познавам? — казва Мишел Тардю с прозяване. — Като че ли разпознавам гласа ви.

— Зигфрид фон Турпиц. Бяхме заедно миналата есен в Ан Арбор.

— О, да, спомням си. „Връзката автор-читател в повествованието“.

— Искан да се обадя на един приятел на име Текстел. Името му е точно до вашето в тефтерчето ми, а и двата номера са парижки, затова съм ги объркал. Изключително глупаво от моя страна, надявам се, че не ви обезпокоих твърде много.

— Не твърде много — казва Мишел, като се прозява пак. — Au revoir.

Той се завърта назад и прегръща голото тяло в леглото до себе си, обвива се около меките му изпъкналости, гали с пръсти гладката копринена кожа на корема и вътрешната страна на бедрата, завира нос в крехкия тил под парфюмираните кичури златиста коса. „Cheri“, шепне приласкаващо той, когато то се размърдва в съня си.

В спалнята си с дъбова ламперия в колежа „Вси светии“, Оксфорд, професорът по белетристика към кралската катедра благочестиво спи сам. Нито един друг човек — мъж или жена — не споделя високото, старомодно единично легло, или което и да е друго легло, с Ръдиърд Паркинсън. Той е стар ерген и девственик. Нещо, за което не бихте се досетили от наличното огромно количество книги, статии и отзиви наоколо, които са пълни с компетентни и нерядко граничещи с неприличията описания на вариантите и приумиците в човешкия сексуален живот. Но това е само секс в главата или върху страницата. Ръдиърд Паркинсън никога не се е влюбвал, нито е пожелавал да се влюби, наблюдавайки съкрушителния ефект на това състояние върху броя публикации на колегите и съперниците си. Когато беше на тридесет и пет, вече стабилен и преуспяващ в академичната си кариера, той обмисли възможността за един брак по сметка абстрактно, претегляйки удобствата и неудобствата на семейния живот, и стигна до заключението да не се жени. Понякога реагираше на красотата на млад студент, ограничавайки се само до поставяне на плаха ръка върху рамото на младежа, но нищо повече.

От ранна възраст четенето и писането бяха запълнили цялото време от живота на Ръдиърд Паркинсън, включително и тези часове, заделени от нормалните хора за любов и секс. И наистина, би могло да се каже, че за него четенето е любов, а писането — секс. Той е влюбен в литературата и по-специално в английските поети Спенсър, Милтън, Уърдсуърт, а и във всички останали. Да чете техните стихове за него е чисто, безкористно удоволствие, привилегировано общуване с велики умове, екстатична наслада от истината и красотата. А да пише, той самият да пише, е нещо като правенето на секс — изявяване на воля, упражняване на власт, освобождаване от напрежение. Ако не напише нещо поне веднъж на ден, става раздразнителен и депресиран, и това

нещо трябва да бъде публикувано, защото да напише нещо, без да го публикува, е като мастурбация или coitus interruptus^[2] — нещо срамно и незадоволяващо.

Най-висшата форма на писане е, разбира се, създаването на собствена книга, нещо, което се подготвя с деликатност, финес и находчивост и се проточва месеци наред, като любовна история. Но човек не може постоянно да пише книги, дори и в момент на такава заетост има почивки и затишия, когато той просто чете други източници, и тогава нуждата да освободи потиснатото си его върху кариерния лист, колкото и банален или незначителен да е поводът, става неудържима. Ето защо Ръдиард Паркинсън никога не отказва покана за написване на рецензия за книга; и тъй като е остроумен и изискан критик, получава много такива покани. Литературните редактори на лондонски ежедневни и седмични вестници непрестанно говорят с него по телефона, пакети с книги се получават в стаичката на портиера при всяко идване на пощата, и той винаги има най-малко три задачи за изпълнение по едно и също време — едната почти готова, другата — на чернова, а третата — на етап водене на бележки. Книгата, върху която си води бележки в момента, лежи разтворена, с лице надолу на шкафа край леглото, до будилника, очилата и чинийката със зъбната му протеза. Това е труд по литературна теория от Морис Зап, озаглавен „Отвъд критиката“, който Ръдиард Паркинсън рецензира за литературното приложение на „Таймс“. Протезата злобно се зъби на книжния том, ухилена сатанински към него, сякаш го кара да се махне оттам, докато Ръдиърд Паркинсън се отдава на почивка.

Будилникът звъни. Часът е 6:45. Ръдиърд Паркинсън протяга ръка да го натисне, премигва и се прозява. Отваря вратичката на шкафа до леглото и изважда тежко керамично гърне, украсено с герба на колежа. Седнал на ръба на леглото с разтворени крака, той изпразва мехура си от съдържимото му след снощното шер и червено вино. В жилището му има баня и тоалетна, но Ръдиърд Паркинсън, дошъл в Оксфорд от Южна Африка на двадесет и една годишна възраст и усъвършенствал се в английския стил до такава степен, че не може да бъде отличен от автентичните представители, е привърженик на старите традиции. Той връща нощното гърне в шкафа и затваря вратичката. По-късно един прислужник от колежа, който получава хубав бакшиш за услугата, ще го изпразни. Ръдиард Паркинсън се

върща в леглото, светва нощната лампа, слага очилата си, намества зъбите си, и започва да чете книгата на Морис Зап от страницата, където е спрял снощи.

Отвреме навреме подчертава фраза или си отбелязва нещо в полето. Леко презрение играе по устните му, които са оградени с посивели бакенбарди. Това няма да е благоприятна рецензия. Ръдиард Паркинсън по принцип не обича американските учени. Те се отнасят към неговите трудове с по-малко уважение, отколкото се полага. Що се касае до Морис Зап, той изобщо не ги цени, а ги игнорира тотално (Паркинсън, разбира се, беше потърсил името си в библиографията — първото нещо, което правеше с всяка нова книга). Освен това, Ръдиард Паркинсън е написал последователно три благоприятни рецензии през последните десет дни: за „Сънди Таймс“, „Лисънър“ и „Ню Йорк Ревю ъв Букс“, и сега се чувства леко отегчен от хвалбите. Малко жлъч няма да е излишна този път и каква по-добра мишена от един нагъл, надут американски евреин, нетърпелив да демонстрира владееене на най-новата и претенциозна литературнокритична терминология.

В Централна Турция е 8:45. Д-р Акбил Борак, бакалавър по хуманитарни науки (Анкара), доктор по философия (Хъл), закусва в малката си къща в нов квартал в периферията на столицата. Той пие черен чай от стъклена чаша, защото в момента кафе в Турция не може да се намери. Топли ръцете си с чашата, тъй като въздухът в стаята хладнее поради липса на нефта за парното. Пълничката му хубава жена Оя, поставя пред него хляб, козе сирене и шипков мармалад. Той се храни отнесено, като чете книга, закрепена в изправено положение върху кухненската маса. Тя е „Събрани произведения на Уилям Хазлит“, т. XIV. От другата страна на масата тригодишният му син събаря чаша мляко. Акбил Борак обръща страница, без да забелязва.

— Не трябва да четеш на закуска — оплаква се Оя, като попива млякото. — Това е лош пример за Ахмед, а и на мен не ми е приятно. Цял ден стоя сама тук и няма с кого да си поговоря. Най-малкото, което можеш да направиш, е да ми обърнеш малко внимание, преди да тръгнеш на работа.

Акбил изсумтява, избърсва мустаците си, затваря книгата и става от масата.

— Няма да е още дълго. Останаха само седем тома, професор Суолоу пристига следващата седмица.

Новината, внезапно обявена преди няколко седмици, за предстоящото пристигане на Филип Суолоу в Турция с цел изнасяне на доклад върху Уилям Хазлит, е предизвикала суматоха във Катедрата по английска филология в Анкара, тъй като единствения член на преподавателското тяло, който знае нещо за есеистите-романтици (същият, който преди две години пръв беше повдигнал въпроса за отбелязване 200-годишнината на Хазлит с гостуващ лектор от Великобритания, но не получил отговор, постепенно беше забравил за това), е заминал за Съединените щати в академична отпускат; а никой друг в катедрата в момента на получаване на съобщението, не беше прочел поне за информация и една дума от писанията на Хазлит. Акбил, който бе избран, поради общопризнатия му превъзходен разговорен английски, да посрещне Филип Суолоу на летището и да го придружава из Анкара, се почувства задължен да запълни този пропуск и защити честта на катедрата. Той съответно взе събраните произведения на Уилям Хазлит в двайсет и един тома от университетската библиотека и сега работи усилено върху тях със скорост един том на два-три дни, жертвайки временно собственото си изследване върху поредица елизабетски сонети.

Том XV е „Духът на епохата“. Акбил го пъха в куфарчето си, закопчава палтото си, целува все още нацупената Оя, щипва бузката на Ахмед и напуска къщата. Тя е последната в редицата нови еднотипни къщи, построени от сиви олекотени блокчета. Всички къщи имат малки градинки с еднакви размери и форма, границите им са ясно очертани, с ниски огради от същите блокчета. Тези градинки имат доста окаян вид. Нищо не успява да израсне между оградните стени, освен жилава трева и трънливи бурени, каквито има и отвън. Това са съвсем символични градинки, плахи стъпки към уютен извънградски начин на живот, зърнат от някакъв пътуващ турски архитект по време на кратка командировка до Ковънтри или Кьолн; или може би немощни опити за отблъскване на психическия тормоз на непоносимата за душата пустош наоколо, защото отвъд задните оградни стени на всяка градинка направо започва Централната анадолска равнина. На хиляди мили няма нищо друго, освен безплодни, прашни, брулени от ветровете степи. Акбил потреперва от

полъха на вятъра, който идва чак от Централна Азия и се качва в очукания си ситроен. Не за пръв път той се чуди, дали не сбъркаха с това преместване извън града на такова пусто и безутешно място единствено, за да имат собствена къща, градина и чист въздух за Ахмед. Това му бе напомнила и Оя, когато за първи път видяха в брошура скици на квартала с малки къщи и градинки като онези, в които бяха живели през трите години изследователска работа за неговата докторска степен като стипендиант на Британския съвет. Но в Хъл имаше още: английска кръчма, магазин за чипс и риба на ъгъла, малък парк през две улици с различни люлки, над покривите се виждаха кранове и корабни мачти, и едно усещане за природа, до голяма степен подчинена на културата. От тази зима, която беше доста сурова, нещата се влошиха поради недостига на петрол, храна и електричество; двамата с Оя се скупчваха край малката печка на дърва и се топлеха със спомени за Хъл, като мълвяха вълшебните имена на улици и магазини: „Джордж стрийт“, „Хедън Роуд“, „Маркс & Спенсър“, „Бритиш Хоум Сторс“. И името на централната ж. п. гара на града — Хъл Парагон, съвсем не им звучеше странно^[3].

За разлика от заспалото предградие, зад оградения периметър на аерогара Рамидж денят отдавна вече е започнал. Морис Зап съвсем не е единственият човек в Рамидж, който заминава нанякъде. Търговци на говеждо месо в раирани костюми, раирани ризи и раирани вратовръзки, носещи лъскави директорски куфарчета и огромни чанти, целите в ципове, копчета, ремъци и джобове, минават контролна проверка за полетите си към Лондон, Глазгоу, Белфаст и Брюксел. Група подранили отпускарни, отпразвили се на почивка в Майорка, облечени с крециящи летовнически дрехи, чакат търпеливо закъснял самолет — тлъсти, спокойни хора, които седят в залата за заминаване, разкрачени, с ръце на коленете, прозяват се, пушат и ядат сладки. Няколко души наредени на опашка в очакване на места за полета до Хийтроу, поглеждат напрегнато Морис Зап, докато той се приближава към гишетото за централните графства и поставя куфара си на кантара. Предава го директно за Милано и е упътен към изход N 5. Отива до щанда за вестници и си купува един „Таймс“. Нарезда се на дългата опашка от хора, минаващи бавно през контролния пункт на охраната. Ръчният му багаж бива отворен и претърсен. Опитни пръсти тършуват

в бъркотията от тоалетни принадлежности, лекарства, пури, чорапи и един екземпляр на „Хазлит и читателя-аматьор“ от Филип Суолоу. Служителката, извършваща огледа, отваря картонена кутийка с малки, твърди цилиндрични предмети, обвити в сребристо фолио и ги търкаля в дланта си. „Патрони?“ — питащо гледат очите ѝ.

— Супозитории — обажда се Морис Зап.

Съвременните пътешественици са удостоени с твърде малко права, що се отнася до личния им живот. Непознати ровят из багажа им и могат да кажат от един поглед всичко за състоянието на храносмилателната им система, какво противозачатъчно средство използват, дали зъбната им протеза се нуждае от фиксатор, дали страдат от хемороиди, мазоли, главоболие, уморени очи, газове, сухи устни, алергичен ринит или предменструално напрежение. Морис Зап пътува с препарати за всичките тези заболявания, без последното.

Той минава през електронния детектор за метал, като първо предава калъфа на очилата си, за който от опит знае, че активира уреда, взема чантата си на рамо и се запътва към чакалнята до изход N 5. След няколко минути извикват полета за Хийтроу и Морис, заедно с наземната стюардеса и останалите пасажери, излиза отвън. Намръщва се при вида на самолета, в който ще се качи, отдавна не е летял на витлов самолет.

В Токио вече е късен следобед. Акира Саказаци се е върнал в къщи след поредния си работен ден в университета, където преподава английски. Точно навреме, за да не попадне в най-голямото улично задръстване и да избегне унижението да бъде блъскан във вагоните на метрото от широкоплещести контролори, наети специално на работа, за да осигуряват затварянето на автоматичните врати. Той живее сам във висок модерен блок, тъй като е ерген, а домът на родителите му е в малък курорт далеч в планините. Може да си позволи това жилище, защото, макар и отлично обзаведено, то е с изключително ограничена площ. В действителност, той дори не може да се изправи в него и при отключване на вратата и докато си сваля обувките, се налага по-скоро да лази, отколкото да ходи изправен.

Апартаментът, наричан жилищен модул, е нещо като много луксозна тапицирана клетка. Дълъг около четири метра, три метра широк и метър и петдесет висок; стените, подът и таванът му са

облицовани изцяло с мека синтетична материя. Една продълговата ниша, разположена ниско в едната стена служи за диван през деня и легло през нощта. Над нея има рафтове и шкафове. Наравно с отсрещната стена или навътре от нея са монтирани мивка от неръждаема стомана, хладилник, микровълнова печка, електрически чайник, цветен телевизор, стереоуредба и телефон. Ниска масичка стои на пода край прозореца — голям двойно остъклен илюминатор, от който се вижда празно мъгливо небе; ако някой, обаче, се доближи плътно до него и погледне надолу, може да види на улицата потоци от хора и коли, които се сливат, срещат и разделят като фигурки във видеоигра. Прозорецът не се отваря. Стаята е с климатик, автоматичен контрол на температурата и звукова изолация. Четиристотин идентични клетки са струпани и монтирани в тази сграда подобна на гигантски кокошарник. Тази нов тип сграда е предназначена за жилищния пазар версия на капсулните хотели, разположени близо до главните ж.п. гари, така популярни сред японските работници през последните години.

В едната стена има малък люк, който предлага достъп до миниатюрна баня без прозорци с малка вана под формата на кресло, голяма точно колкото да се седне в нея, и тоалетна, която може да се използва само в клекнало положение, по принцип обичайно за японските мъже. В приземието на сградата се намира традиционна японска баня с душеве и големи общи вани, но Акира Саказаки рядко я използва. Той е напълно доволен от жилището си, което му осигурява всички модерни удобства в компактна и леснодостъпна форма и му оставя максимум свободно време за неговата работа. Колко много време губят хората да минават от една стая в друга, особено на Запад! Пространството е време. Акира беше изключително шокиран от това как се разхищават и двете в калифорнийските домове, които той посети, докато следваше в Съединените щати. Отделни стаи не само за спане, хранене и изхождане, но също така и за готвене, учене, забавление, гледане на телевизия, игра, пране и занимания с хобита — всичко това разположено прахоснически върху акри земя, така че беше нужна цяла минута за отиване например от нечия спалня до нечий кабинет.

Сега Акира съблича костюма и ризата си и ги прибира внимателно във вградения шкаф над дивана-легло. Той пролазва през

люка в малката си баня, сапунисва се и се измива целия, после пълни кресловидната вана с много гореща вода. Безшумни вентилатори изтеглят парата от банята, докато той старателно се напарва, отваряйки всичките си пори, за да измие от тях градските нечистотии. Наплисква се с чиста, възхладка вода и пропълзва обратно в стаята. Облича памучно домашно кимоно и сяда, кръстосал крака на пода пред ниската маса, върху която има портативна електрическа пишеща машина. От едната страна на машината са подредени купчина листи, чиято повърхност е разчертана на двеста квадратчета, във всяко едно от които внимателно е изписан на ръка японски знак; от другата страна на машината има купчинка от празни листи от същата разчертана хартия и твърдо подвързано издание на роман с поомачкана обложка: „Опитай по-настойчиво“ от Роналд Фробишър. Акира поставя син лист за писмо, индиго и машинописна хартия в машината и започва да пише писмо на английски.

„Уважаеми господин Фробишър,

Превел съм почти до средата Вашата книга «Опитай по-настойчиво». Извинявам се, че Ви безпокоя толкова скоро след предишните ми въпроси, но ще Ви бъда много благодарен, ако ми помогнете за следните места, които ме затрудняват. Страниците са означени по второто издание от 1970 г., както и досега.“

Акира Саказаци взема книгата, за да намери листа с въпроси по страници от първото си запитване и се спира, за да разгледа снимката на автора от вътрешната страна на обложката. Той всеки път се спира на нея, сякаш, като разглежда лицето на автора, ще може да разбере по-добре съзнанието на човека зад него, и интуитивно да реши проблемите по особеностите на повествователния тон и стилистичния нюанс на автора, които му създават толкова проблеми. Снимката, обаче, тъмна и зърниста, пази тайните си. Роналд Фробишър е сниман край остъклена с матирано стъкло врата и гравирана с едри букви дума PUBLIC^[4]. Дори само това вече е загадка за Акира. Дали това е обществена тоалетна или обществена библиотека? Символиката би била съвсем различна в двата случая. Лицето на автора е кръгло,

месесто, със следи от шарка и посипано с малки черни точки като зрънца от барут. Косата е рядка и разрошена. Фробишър е сложил дебели очила с рогови рамки и опърпан шлифер. Той е вперил унищожителен поглед към апарата. На бележката под снимката пише:

„Роналд Фробишър е роден и израснал в Блек Кънтри. Първоначално учи в родното си място, а по-късно завършва колежа «Вси Светии» на Оксфордския университет. След дипломирането си се завръща в старото си училище като учител по английски до 1957 г., когато публикацията на първия му роман «Всички пътища» веднага го налага като водеща фигура в новата генерация на «Сърдитите млади хора». От 1958 г. е професионален писател и понастоящем живее със съпругата си и двете си деца в Гринуич, Лондон. «Опитай по-настойчиво» е петият му роман.“

И все още последният, макар че е публикуван преди девет години. Акира често се пита защо Роналд Фробишър не е публикувал нищо през последното десетилетие, но му се струва неучтиво да попита.

Акира намира страницата, която е търсил, и оставя книгата, отворена на масата. Записва, без да гледа клавишите:

„Стр. 107, 3-ти ред отдолу: Егати, ама имам мерак за няколко педалчета довечера^[5]. — Това значи ли, че Ърни чувства внезапно желание за хомосексуален акт? И ако да, защо споменава за това пред съпругата си?“

Морис Зап би трябвало вече да е на летище Хийтроу, но нещо възпрепятства излитането от Рамидж. Самолетът все още стои паркиран пред сградата на терминала.

— Какво правят тия там — навиват му ластика ли? — подхвърля саркастично Морис към седналия до него мъж.

Мъжът се вцепенява и пребледнява.

— Да не би нещо да не е наред? — казва той с акцент на американец от южните щати.

— Видимостта, сигурно. Изглежда май нещо е мъгливо нататък. От Юга ли сте?

— Мъгла? — казва стреснато мъжът и се навежда през Морис да погледне от прозореца. Очилата му са без рамки и с леко затъмнени стъкла.

В този момент четирите самолетни двигатели дават признаци на живот, като се изкашлят един след друг, точно като в стар филм за войната и витлата се завъртат във влажния утринен въздух. Самолетът стига до края на пистата, обръща и продължава да се движи, колелата му подскочат по пукнатините на бетона без видимо увеличение на скоростта. Морис почти нищо не вижда отвъд края на крилото. Мъжът с очилата е затворил очи и стиска седалката с побелели кокалчета. Морис никога не е виждал някой така изплашен. Самолетът отново обръща и продължава да се движи.

— Излетяхме ли вече? — пита мъжът, след като няколко минути са минали без промяна в ситуацията.

— Не, пилотът май се е изгубил в мъглата — казва Морис.

Мъжът припряно разкопчава колана си, като мърмори:

— Слизам от тоя шантав самолет. — Вика към кабината: — Спрете самолета, слизам!

Една стюардеса забързва по пътеката към него.

— Не бива да правите това, сър, моля ви, сър, седнете и затегнете колана си.

След протести и уговаряния мъжът сяда обратно на мястото си.

— Аз имам един от тези, специалните билети — обяснява той на Морис, — и реших да отида от Лондон до Страдфорд-на-Ейвън по въздух. Никога вече.

В този момент гласът на капитанът прозвучава от уредбата и разяснява, че е карал нагоре-надолу по пистата, за да се разпръсне мъглата с витла.

— Не ми се вярва — казва Морис.

Маневрата, обаче, е очевидно успешна. Получават разрешение за излитане. Самолетът спира за миг в края на пистата и звукът на двигателите достига най-високата си степен. Корпусът се разтриса и

задрънчава. Зъбите на южняка тракат — дали от страх или от вибрацията, трудно е да се каже. После самолетът рязко потегля, набира скорост и изненадващо бързо се издига във въздуха. Скоро те са над слою облаци и ярка слънчева светлина облива пътниците в салона. Очилата на южняка са от фоточувствително стъкло и се превръщат в два непрогледни черни диска, така че трудно може да се каже дали страхът му е намалял. Морис се пита дали да започне разговор с него, но от двигателите идва толкова силен шум, че решава да си спести усилието, пък и в тези непрозрачни очила има нещо призрачно, което не събужда желание за сприятеляване. Вместо това, Морис изважда вестника си и наостря уши в посока към приятния звук от количката за кафе, идваща по пътеката.

Морис Зап се топли на слънцето, чашата кафе вдига пара на подноса пред него, и чете в своя „Таймс“ за сблъсъци между полиция и демонстранти срещу Националния фронт в Саутхол, за земетресения в Югославия, боеве в Ливан, политически убийства в Турция, недостиг на месо в Полша, бомбени атентати в Белфаст и много други трагедии, бедствия и насилия на различни места по земното кълбо. Но тук горе, под слънцето, над облаците, всичко е спокойно, макар и не тихо. Самолетът не вози гладко и бързо като реактивните, но има повече място за краката, отколкото обикновено, и кафето е горещо и хубаво. Както го информира вестникът, има и много по-лоши места.

— Егати — изпъшква Роналд Фробишър, навеждайки се да прибере сутрешната поща от постелката до вратата, — това пък ако не е поредното писмо от оня мой японски преводач.

Часът е 8:35 в Гринуич — както се казва, по Гринуич — тук е нулевата точка, спрямо която се изчисляват всички часови пояси. Синият плик с писмо въздушна поща, което Роналд Фробишър върти между пръстите си не е, разбира се, онова, което Акира Саказки напечата преди няколко минути, а друго, изпратено миналата седмица. Трето се намира в товарното отделение на един джъмбо-джет някъде над Персийския залив, на път за Лондон, а още едно минава през компютризираната техника на Централната поща в Токио, препуска по конвейерни ленти, завива наляво, завива надясно, потъва и изплува като кану, борещо се с бързеи.

— Това трябва да е най-малко петото или шестото за последния месец — недоволства Роналд Фробишър на връщане към трапезарията.

— А? — казва жена му Ирма, без да вдига глава от вестник „Гардиън“.

— Оня приятел, дето превежда „Опитай по-настойчиво“ на японски. Досега сигурно съм отговорил на около двеста въпроса.

— Не знам защо си правиш труда — казва Ирма.

— Защото е интересно, право да ти кажа — казва Роналд Фробишър, като сяда на масата и разрязва писмото с нож.

— Едно извинение да си отлагаш работата — казва Ирма. — Недей да забравяш сценария на „Гранада“, за другия петък е.

Тя не сваля очи от страницата за жени в „Гардиън“. Разговорите с Роналд са достатъчно предсказуеми за нея, затова тя може да чете и да говори с него едновременно. Може дори да си налива кафе в същото време, което и прави в момента.

— Не, наистина, очарователно е. Слушай. „Стр. 86, 7-ми ред отгоре: И резерва на задната седалка^[6] — Това дали е резервната гума, която Енок държи на задната седалка в колата?“

Ирма се закискава, но не заради въпроса на Акира Саказаци, а от нещо на женската страница в „Гардиън“.

— Разбираш ли, проблемът е ясен — казва Роналд. — Това е съвсем естествена грешка. Искам да кажа, откъде накъде „резерва“ ще означава секс?

— Не знам — казва Ирма и отгръща нова страница. — Ти ми кажи, ти си писателят.

— „Стр. 93, 2 отдолу: Енок отиде за резерва.^[7] — Значи ли това, че Енок е отишъл да вземе резервна гума за колата си?“ Направо да ти дожалее за човека. Никога не е идвал в Англия, което още повече затруднява нещата.

— И защо ли му трябва? Не вярвам японец да се интересува от четиво за сексуалния живот по затъntenите улици на Дъдли.

— Защото аз съм изтъкната фигура в следвоенната британска литература, затова. Ти изобщо не схващаш този факт, нали? Никога не си вярвала, че мога да бъда разглеждан като „литература“? Ти просто смяташ, че съм един драскач, който фабрикува телевизионни сценарии.

Ирма, свикнала с внезапните пристъпи на раздразнение на Роналд Фробишър, продължава безгрижно да чете. Фробишър дъвче ядосано препечена филия с мармалад и отваря друго писмо.

— Слушай това: „Уважаеми г-н Фробишър, през септември в град Хайделберг ще се проведе конференция на тема «Възприемане на литературния текст» и ние очакваме с трепетно нетърпение участието на няколко изявени съвременни писатели, какъвто сте и Вие самият.“ Разбра ли сега? Това може да е доста интересно, всъщност. Никога не съм бил в Хайделберг. От някакъв шваба, фон Турпиц.

— Не ходиш ли прекалено много на такива конференции?

— Това е професионален опит. Можеш да дойдеш и ти, ако желаеш.

— Не, благодаря. Предостатъчно се размотавах по църкви и музеи, докато ти предъвкваше старите теми с тамошните подлизурковци. Защо напоследък всичките ти почитатели са чужденци? Те не знаят ли, че с тия „сърдити млади хора“ отдавна вече е свършено?

— Нещата нямат нищо общо със „сърдитите млади хора“! — сърдито казва Роналд Фробишър. Той отваря ново писмо. — Искаш ли да дойдеш на събирането в Кралската академия за литература? Тази година ще бъде на кораб. От мене се очаква да раздавам едните награди.

— Не, благодаря. — Ирма отгръща още една страница от „Гардиън“.

Над главите им прелита реактивен самолет по въздушния си път към Хийтроу.

Мъглата над Хийтроу, по причина на която полет 072 на TWA от Чикаго е отклонен към Станстед, внезапно се е вдигнала, затова самолетът се връща обратно и приближава към Хийтроу от изток. Десет километра над главите на Роналд и Ирма Фробишър, Фулвия Моргана затваря книгата „Ленин и философията“ и я прибира, заедно с пантофките от ярешка кожа в своята обемиста оранжева чанта от велур, марка „Фенди“. Тя намества ходила в кремавите ботушки „Армани“ и вдига ципа, за да загърне на топло прасците си, внимавайки да не закачи чорапогащите си. Отправя високомерен поглед надолу към извиващата се Темза, катедралата „Сейнт Пол“,

Лондонската кула и Тауър бридж. Тя съзира кубето на Британския музей, под което Маркс е изковавал концепциите, които трябваше да позволят на човека не само да разбере света, но и да го промени — диалектически материализъм, теорията за принадлежната стойност, диктатура на пролетариата. Но псевдо-готическата фантазия на сградите на Парламента, подпирани високия Биг-Бен, напомня на носещата се по въздуха марксистка колко бавна е скоростта на промяната. Майката на парламентите е майка на репресиите. Следователно всички парламенти трябва да се забранят.

— О, виж, Хауърд, Биг Бен! — възкликва Телма Рингбаум и смущава съпруга си на задната редица на икономичната класа.

— Аз съм го виждал вече — казва той без настроение.

— След минута кацаме. Да не забравиш безмитния алкохол.

Хауърд опипва под седалката за найлоновата торбичка, в която има две бутилки шотландско уиски, купени на летището в О'Хеър и пропътували приблизително осем хиляди мили от мястото на дестилацията си, които сега са само на няколко стотин от мястото на своя произход. Приглушено тупване съобщава, че колесникът е спуснат. „Трайстар“ започва спускането си към Хийтроу.

Морис вече се е приземил на Хийтроу и нагъва шунка с яйца и препечен хляб, седнал на висок стол край бар-плота на ресторанта на терминал N 1 с книгата на Филип Суолоу „Хазлит и читателя-аматьор“, подпряна на захарницата. Яде лакомо, не защото бърза, а просто от лакомия. Има цели два часа чакане до тръгването на полета му за Милано. Като облизва маслото от пръстите си, отваря книгата, която, както се и очаква, започва с епиграф от Уилям Хазлит:

„Аз съм само в позицията на защитник. Няма да направя позитивистични заключения, нито ще изляза с нещо ново, а просто ще се опитам да защита усещането за здрав разум срещу рафинираните фалшиви философии.“

Морис въздъхва, поклаща глава и си намазва още една филия.

В Куктаун, Куинсланд, Родни Уейнрайт дъвче вечерята си предпазливо — отчасти защото има разклатен кътник, а пържолите са

препечени, отчасти защото няма апетит.

— Исусе Христе, егати жегата — измърморва той, избърсвайки челото си със салфетка.

— Род, внимавай с езика — упреква го Бев, като поглежда двете им деца, Кевин, петнадесетгодишен и Синди, на дванадесет, които с мазни пръсти увлечено гложат кокали от пържоли. Докладът на Родни Уейнрайт върху бъдещето на критиката не е напреднал особено през последните три-четири часа. Той написа два листа, после ги накъса. Аргументацията му е блокирала на: „Въпросът е, следователно, как критиката може да...“. Сенките на тучната морава са дълги. Грохотът на вълните се носи през отворения прозорец. На плажа, точно в този момент, Сандра Дикс, сменила мокрия бански с избелели отрязани дънки и прилепнала тениска, обръща прясно уловена риба върху нажежена скара.

В Хеликън, Ню Хемпшир, Дезире Зап спи, дишайки дълбоко, и сънува как лети, пикира и се рее по нощница в ясното синьо небе над многочислени борове.

При събуждането си — за втори път тази сутрин — Филип Суолоу посяга към гениталиите си и бързо ги докосва. Това е жест на самоуверяване, изпълняван от него всяка сутрин от петгодишна възраст, когато майка му беше му казала, че ако не спре да си играе с пишлето, то ще се откъсне. Той се протяга под чаршафите. Там, където беше Хилари, е останала изстиваща вдлъбнатина в матрака. Поглежда будилника на нощното шкафче, разтрива очи, отваря ги, богохулства и скача от леглото. Слизайки забързано по стъпалата, се разминава със сина си Матю, тръгнал нагоре.

— Здравсти, татко наш — казва Матю, който напоследък кой знае защо е решил, че е много смешно да се прави на младеж от работническата класа на Северна Англия.

— Ти не трябваше ли да си на училище? — студено пита Филип.

— Проблем в мината — казва Матю. — Индустиална акция на учителите.

— Срамота — казва Филип през рамо. — Университетските преподаватели никога не стачкуват.

— Щото няма кой да забележи — провиква се отгоре Матю.

Артър Кингфишър спи, плътно опрян в добре оформените гръб и ханш на Сонг-ми Ли, която, преди да си легнат, му приготви лула с опиум. Затова сънищата му сега са психеделични: пустини от пурпурен пясък с дюни, които се движат като нефтено море, гора от дървета с малки златни пръстчета вместо листа, които милват пътника щом се пресегне да ги свали, огромна пирамида с мъничък стъклен асансьор, който се изкачва по едната стена, а се спуска по другата, параклис на дъното на езеро, а на олтара, където би трябвало да е разпятието, черна ръка, отрязана от китката, с дълги, стесняващи се към върха пръсти.

Зигфрид фон Тупиц сега е с черни ръкавици на двете си ръце. Те стискат волана на черното му BMW купе 625CSi, с двигател 3453 кубика, устройство за впръскване на горивото „Бош L-джетроник“, пет скорости и автоматично превключване. Той кара колата с постоянните 180 км/час по платното за бързо шофиране на аутобана между Берлин и Хановер, принуждавайки по-бавните превозни средства да му правят път не чрез светване на предните фарове (което е забранено от правилника), а чрез мълниеносно придвижване и заставане плътно зад тях; шофьорите поглеждат в огледалото за обратно виждане, което до преди миг е било чисто, ако не се смята малката черна точица на хоризонта, и откриват, за свой ужас и смайване, че то изцяло е запълнено от черния капак на беемве с тъмнеещо предно стъкло, а зад него — под ниско подстригана безцветна коса, плува бледото лице на Зигфрид фон Тупиц — и тогава бързо, доколкото нервният шок им позволява, свиват в страни и оставят беемвето да мине.

В старомодната кухня на апартамента си с висок таван на бул. „Юйсман“, Мишел Тардю ръчно мели кафе на зърна (тъй като не понася острия звук на „Мулинекс“-а) и лениво се пита защо ли Зигфрид фон Тупиц ще иска така спешно да разговаря с Жак Текстел, че да му звъни в 7:30 сутринта. Мишел Тардю лично познава Текстел, швейцарски антрополог, а понастоящем важна персона някъде в ЮНЕСКО. Време е, мисли си Мишел, те двамата с Текстел да вечерят заедно.

Като свършва с меленето, чува външната врата на апартамента да се хлопва. Албер, очарователен в тъмно-син вълнен блузон и прилепнали бели джинси „Левис“, които Мишел му донесе от Щатите при последното си посещение, влиза и тръсва на масата, с недвусмислено намусено изражение, хартиен плик с кроасани и кифлички и вестник „Le Matin“. Албер мрази да изпълнява поръчки рано сутрин и често се оплаква от това. И сега се оплаква. Мишел го убеждава да погледне на тази досадна работа в светлината на модерната теория за повествованието:

— Това е приключение, *cheri*, история с тръгване и завръщане: рискуваш да тръгнеш, за да се върнеш, натоварен със съкровища. Ти си герой.

Отговорът на Албер е кратък и обиден. Мишел се засмива добродушно и налива вряща вода в кафе машината. Той не възнамерява да освободи Албер от сутрешното му задължение — трябва да му се напомня кой плаща кроасаните и кафето, да не говорим за дрехите и обувките, и прическите, и грамофонните плочи, и уроците по пързалие на лед.

В Анкара, Акбил Борак най-сетне е пристигнал в двора на университета, около деветдесет минути след тръгване от дома, тридесет от които е прекарал на опашка за бензин. Към университета се стичат тълпи от студенти, вървящи — без да правят разлика — по улицата и по тротоарите. Като натиска клаксона на равни интервали, Акбил си пробива път през този човешки поток, който се раздвоява пред ситроена му и се събира отново отзад. Той вижда свободно място на тротоара, изкачва бордюра и паркира. Потокът пешеходци секва и се разпилява за момент, после отново се завихря около спрялото превозно средство. Акбил заключва колата си и енергично пресича централния площад. Две политически противопоставящи се групи студенти, едните от левицата, другите — от десницата, разпалено спорят. Гласовете се издигат, почва блъскане и нанасяне на удари, някой пада на земята, а едно момиче изпищява. Внезапно дотичват двама обути с тежки кубинки въоръжени войника и, с огнестрелно оръжие, насочено към нарушителите на спокойствието, им извикват да се разпръснат, което те правят, някои от тях на заден ход с ръце във въздуха в омилюващ жест на предаващи се. В Хъл не беше така,

спомня си Акбил, докато стои прикрит зад масивна чугунена статуя, изобразяваща Кемал Ататюрк, подканващ младите хора на Турция да вземат своя дял от облагите на образованието.

Акира Саказаки е написал последния си — засега — въпрос към Роналд Фробишър (много труден, за литературния и метафоричен смисъл на *stumpet*^[8] и връзката му с *rikelet*^[9]), вече го е адресирал, залепил, сложил пощенска марка, готово за изпращане утре, пъхва полуфабрикат в микровълновата печка и — докато го чака да се опече — чете пристигналото с въздушна поща литературно приложение на „Таймс“ и слуша концерт за цигулка от Менделсон в стерео-слушалките си.

Биг Бен удря един часа. Други часовници, в други краища на света, удрят десет, единадесет, четири, седем, два.

Морис Зап се уригва, Родни Уейнрайт въздъхва, Дезире Зап изхърква, Фулвия Моргана се прозява — бързо, учудващо широко, като котка — и възвръща обичайната си самоувереност. Артър Кингфишър отронва немски думи насън. Зигфрид фон Турпиц, хванат в задръстване на аутобана, нетърпеливо барабани по волана с пръсти. Хауърд Рингбаум дъвче дъвка, за да облекчи налягането върху ушните си тъпанчета, а Телма Рингбаум се мъчи да натика подутите си стъпала в обувките. Мишел Тардю сядна на бюрото си и подхваща работа върху сложно уравнение, алгебричен израз на сюжета във „Война и мир“. Ръдиърд Паркинсън си сипва индийско оризено ястие от котлон върху кухненски шкаф в трапезарията на преподавателите и заема мястото си на масата сред тишина, прекъсвана само от шумолене на вестници и потракване на съдове и прибори. Акбил Борак отпива черен чай от стъклена чаша в малък кабинет, който дели с още шест колеги, и потъва в концентрирано четене на „Духа на епохата“. Акира Саказаки къса фолиото на вечерята си и настройва радиото на BBC — World Service. Роналд Фробишър търси „spare“ в Оксфордския речник на английския език. Филип Суолоу ходи насам-натам из кухнята на къщата си в Рамидж, като избягва погледа на жена си. А Джой Симпсън, която Филип смята за мъртва, но всъщност е жива някъде по

това въртящо се кълбо, е застанала на отворен прозорец вдишва дълбоко, засенчва очите си с ръка, и се смее.

[1] Текстът на рекламата гласи: Have a Fling with Faggots Tonight — игра на думи, може да се разбере и като „Позабавлявайте се на воля с педерастите довечера“, и като „Хапнете си с мерак кюфтенца от кълцан дроб довечера“ (б. пр.) ↑

[2] coitus interruptus (лат.) — прекъснат полов акт (б. пр.) ↑

[3] Paragon — прототип, образец (б. пр.) ↑

[4] Public — обществен (б. пр.) ↑

[5] Bugger me, but I feel like some faggots tonight — игра на думи: faggot означава и „хомосексуалист“, и „кюфте“ (б. пр.) ↑

[6] And a bit of spare on the back seat (slang) — И малко секс на задната седалка (б. пр.) ↑

[7] Enoch, 'e went spare (slang) — Енок започна да чука (б. пр.) ↑

[8] crumpet — печена питка, разг. гадже (б. пр.) ↑

[9] pikelet — кръгла бисквитка, разг. гадже (б. пр.) ↑

Професията на служител от „Проверка на билети и багаж“ на Хийтроу, или на което и да е летище по света, не е блестяща или особено удовлетворяваща. Многократно и механично служителят оглежда билета, сверява го с пътническия списък в компютъра, откъсва едната част, проверява теглото на багажа, поставя етикет, пита: „Пушачи-непушачи?“, дава място и бордова карта. Единствената промяна в това еднообразие настъпва при поява на проблеми — когато полети се бавят или спират поради лошо време, стачки или технически спънки. Тогава служителят понася цялото недоволство на клиента, без да може да направи каквото и да е за негово успокоение. Повечето време работата е скучна и монотонна, тъй като представлява обработване на хора, нетърпеливи да приключат кратките си бизнес-отношения с човек, когото вероятно никога повече няма да видят.

Черил Самърби, служителка на Бритиш Еървейз в Терминал N 1 на Хийтроу, обаче не се оплакваше от скука. Въпреки че пасажерите, които минаваха през ръцете ѝ, едва ли я забелязваха, тя много добре ги забелязваше. Черил инжектираше интерес в работата си като извършваше бърза оценка на техните характери и се отнасяше с тях по съответен начин. Едни, които бяха груби или арогантни или по какъвто и да е начин неприятни, поставяше на неудобни или неподходящи места — точно до тоалетната или до майки с плачеци бебета. Други, които ѝ правеха приятно впечатление, награждаваше с най-добрите места и при възможност ги поставяше до някой симпатичен представител на противоположния пол. В ръцете на Черил Самърби разпределянето на места беше изящно изкуство, деликатно и сложно действие като организиране на първи срещи на клиенти в агенции за запознанства. Това ѝ носеше удовлетворение и приятно чувство, че тайничко върши добро; понякога си мислеше колко много любовни истории, дори бракове, са започнали благодарение на нея, пък нека хората си вярват, че са се срещнали по една чиста случайност.

Черил Самърби винаги беше на страната на любовта. Тя твърдо вярваше, че любовта върти света и даваше своя малък принос за

поддържане въртенето на земното кълбо около оста му чрез дискретен мениджмънт на местата в самолетите на Британските авиолинии. На рафта под гишето си държеше любовен роман на издателство „Билс & Муун“ за четене през редките периоди, когато нямаше пасажери. В момента четеше „Любовна сцена“ за едно момиче на име Сандра, която отива на работа като детегледачка в дома на филмов режисьор, чиято жена трагично е загинала при катастрофа, оставяйки на грижите му две малки деца. Разбира се, Сандра се влюбва в режисьора, но за съжаление той е влюбен в актрисата, изпълняваща главната роля във филма, който режисира в момента — или само се преструва, че я обича, за да я поддържа в настроение? Разбира се, че се преструва! Черил Самърби беше чела достатъчно любовни романи на това издателство, за да знае, че едва ли наистина е нужно да четеш по-нататък, за да предскажеш точно как ще свърши историята. Половината ѝ съзнание презираше тези любовни истории, но тя ги поглъщаше с алчна бързина като евтини сладки. Собственият ѝ живот засега беше лишен от романтика — не поради липса на предложения, а защото тя беше момиче със старомодни морални принципи, което възнамеряваше да застане пред олтара девица. Беше срещнала няколко мъже, които нямаха търпение да я облекчат от бремето на девствеността ѝ, но без първо да се оженят за нея. Ето защо все още очакваше Господин Идеал да се появи. Нямаше ясна представа как би изглеждал той, освен че трябва да има мощен гръден кош и твърди бедра. Всички герои от романите на „Билс & Муун“ имаха мощни гърди и твърди бедра.

Мъжът с ловджийска шапка от туид не изглеждаше да притежава тези атрибути — точно обратното, но Черил го хареса още щом го видя. В него имаше нещо изключително, всеки детайл от фигурата му бе някак карикатурно преувеличен като на герой от анимационен филм; при това той самият явно го съзнаваше, но не му пукаше. Човек го досмешаваше, само като го видеше как наперено върви сред гъмжилото от хора с абсурдната си шапка, килната напред, захапал дебела пура, с широко развян двуред шлифер над карирано спортно сако в крещящи тонове. Черил му се усмихна, докато той се двоумеше между двете гишета, обслужващи полета за Милано и, уловил тази усмивка, той застана на опашка пред нея.

— Здравейте — каза той, когато редът му за обслужване дойде, — срещали ли сме се някъде?

— Не, господине — каза Черил. — Просто се загледах в шапката ви. Харесва ми.

Тя взе билета му и прочете името върху него: „Зап, М., Проф.“

Професор Зап свали ловджийската си шапка и я показа отблизо.

— Купих я точно тук, на летището, само преди няколко дни — каза той. — Предполагам, няма да ми трябва в Италия. — После доволното му изражение се смени с тревожно: — По дяволите, обещах да я дам на младия Макгаригъл, преди да си замина — той удари шапката в бедрото си, с което потвърди липсата на твърдост в този си крайник. — Мога ли да изпратя колет оттук?

— Нашата поща е в ремонт, но има една на Терминал N 2 — каза Черил. Вероятно ще желаете място за пушач, професор Зап? До прозореца или до пътеката?

— Няма значение. Въпросът е с какво да опаковам тази шапка?

— Оставете я при мен, аз ще я изпратя.

— Наистина ли? Много мило от ваша страна, Черил.

— Просто част от обслужването, професор Зап — усмихна се тя.

Той беше от малкото пасажери, които забелязваха името ѝ върху табелката, закачена на униформата, и като го видеха, го използваха.

— Само напишете името и адреса на своя приятел върху този етикет и аз ще се погрижа, като ми свърши дежурството.

Докато той изпълняваше тази задача, тя прегледа плана на местата, поставен пред нея, а след това вдигна поглед към компютърния екран с имената на вече обслужените пасажери. Преди около четвърт час оттук беше минала една изключително елегантна италианска дама — също професор, на подходяща възраст, по-млада, но не прекалено, която говореше много добре английски, ако не се счита лекият дефект в придихателните ѝ съгласни. А, ето я: МОРГАНА Ф., ПРОФ. Тя бе доста придирчива, поиска място до прозорец, за пушачи, колкото се може по-напред, и то от лявата страна на самолета. Черил нямаше нищо против: уважаваше хората, които знаят какво искат, стига само да не създават излишни усложнения в случай, че не могат да го получат. Професор Моргана изглеждаше така, сякаш би създавала безкрайно много усложнения, но не възникна необходимост. Черил успя да я настани точно както желаше, в 10-та редица, до

прозореца, на място А. Сега тя отстрани стикера от място 10 Б на плана пред нея, и го залепи върху бордовата карта на професор Зап. Той ѝ даде шапката си, с етикета и две банкноти от един паунд, подпъхнати отстрани на вдигнатата периферия.

— Изпращането едва ли ще струва толкова много — каза тя, като прочете етикета: „П Макгаригъл, Катедра по английски език, Университетски колеж, ЛИМЕРИК, Ирландия.“

— Е, ако ви остане ресто, почерпете се.

Докато разговаряха, те чуха малка, приглушена експлозия — звук, безпогрешно различим, от бутилка безмитен алкохол, която пада върху мозаечния под на салона и се разбива на парчета в найлоновия си плик; а също и вик: „По дяволите“, и после едва-чутото плахо „О, Хауърд!“ На няколко метра оттук, мъж и жена се гледаха обвиняващо над претоварена количка, от която очевидно бе паднал найлоновият плик. Професор Зап, който бе извърнал глава, за да определи произхода на фаталния звук, се обърна пак с лице към Черил, и вдигна яката на шлифера си, снишавайки се леко.

— Гледайте да не привлечете вниманието на онзи мъж — прошепна той.

— Защо? Кой е той?

— Казва се Хауърд Рингбаум и е известен финк^[1]. Освен това, макар че той още не знае, аз отхвърлих доклада му за конференцията, която организирам.

— Какво значи финк?

— Финк значи най-общо казано гаден, досаден тип, такъв като Хауърд Рингбаум.

— Кое му е толкова лошото? Не изглежда такъв.

— Той е много самомнителен. Много е гаден. Много е стиснат. Например, когато Телма Рингбаум каже, че е време да поканят хора на гости, Хауърд не изпраща покани, а се обажда и пита дали, ако случайно организира парти, ще дойдете.

— Онова трябва да е жена му с него — каза Черил.

— Да, това е Телма. Тя е сляпа за недостатъците на мъжа си — каза професор Зап, — всички се чудят как го търпи.

През рамото на професора Черил наблюдаваше как Хауърд Рингбаум внимателно вдига найлоновата торбичка за дръжките, а дъното ѝ се издува застрашително от тежестта на разлетия алкохол.

— Може да го прецедя — каза Хауърд Рингбаум на жена си.

Докато казваше това, едно парче назъбено стъкло проби торбичката и струйка чисто шотландско се изля върху велурената му обувка.

— По дяволите! — каза той отново.

— О, Хауърд!

— Какво всъщност правим на това място? — изръмжа той. — Нали каза, че оттук се излиза.

— Не, Хауърд, ти каза, че оттук се излиза. Аз само се съгласих.

— Заминаха ли вече? — тихо каза професор Зап.

— Заминават си — каза Черил. Забелязвайки, че пасажерите на опашката зад професор Зап стават неспокойни, тя побърза да приключи с него. — Ето ви бордовата карта, професор Зап, бъдете в залата за заминаване половин час преди полета. Багажът ще ви чака в Милано. Приятно пътуване.

Ето как около час по-късно Морис Зап се озова седнал непосредствено до Фулвия Моргана в самолет „Трайдънт“ на Британските авиолинии на път за Милано. Не след дълго те откриха, че и двамата са научни работници. Още докато самолетът се придвижваше към пистата, Морис беше поставил в скута си книгата на Филип Суолоу за Хазлит, а Фулвия Моргана — своята с есетата на Алтюсе. Всеки тайничко хвърли едно око на четивото на другия. Това свърши работата на масонско ръкуване. Погледите им се срещнаха.

— Морис Зап от щата Юфория — протегна той ръка.

— А, да, слушала съм ваш доклад. Миналия декември, в Ню Йорк.

— На конференцията ли? Значи не се занимавате с философия, така ли? — кимна той към „Ленин и философията“.

— Не, моята област е културологията. Приятно ми е, Фулвия Моргана от Падуа. В Европа критиците много се интересуват от марксизма. В Америка не толкова.

— Струва ми се, че ние в Америка винаги сме предпочитали Фройд пред Маркс, Фулвия.

— Фулвия Моргана, моля.

Морис бързо прегледа картотеката от имена, която съхраняваше в паметта си. Той смътно си спомни, че е виждал това име върху

заглавните страници на различни престижни списания по литературна теория.

Фулвия Моргана каза:

— Току-що се връщам от Чикаго. В момента там всички четат Дерида. Америка е полудяла по деконструкционизма. Защо е така?

— Как да ви кажа, аз самият съм нещо като деконструкционист. Има нещо вълнуващо в него — последната интелектуална тръпка. Като да режеш клона, на който седиш.

— Именно! Това е така нарцистично. Така безнадеждно.

— На каква тема беше вашата конференция?

— Наричаше се „Кризата на знака“.

— О, да, бях поканен, но не можах да отида. Как мина?

Фулвия Моргана сви рамене под кафявото си кадифено сако.

— Както обикновено. Голям брой отегчителни доклади. Няколко интересни партита.

— Кои участваха?

— О, кои ли не. Групата на йейлската школа по херменевтика. Хората на Джоунс и Хопкинс, които работят върху проблема на читателската реакция. Местните чикагски аристотелианци, естествено. И Артър Кингфишер беше там.

— Наистина ли? Трябва да е доста стар вече.

— Той изнесе приветствената реч първата вечер.

— Какво впечатление направи?

— Ужасно. Всички очакваха да видят какво отношение има към деконструкционизма. Дали е за или против? Дали ще доведе ранните си структуралистични произведения до логичния им край или ще се върне към защита на традиционните школи? — Фулвия Моргана говореше, сякаш цитира някакъв отзив за конференцията, който вече е написала.

— Позволете ми да се опитам да отгатна — каза Морис.

— Само ще си загубите времето — каза Фулвия Моргана, докато разкопчаваше предпазния си колан и пригладжаше над колената кадифените си голф-панталони. Самолетът беше излетял по време на техния разговор, без Морис да забележи. — Той каза: „От една страна това, от друга страна — онова“. Нищо конкретно. Дрънкаше глупости и постоянно се отклоняваше от темата. Повтаряше неща, които е

казвал преди двайсет-трийсет години, и то по-добре от сега. Направо се изложи, според мен. Въпреки това, станаха на крака да го аплодират.

— Е, да, той е велик. Поне беше велик. Кралят на литературните теоретици. Смятам, че за много хора той беше въплъщение на истинския професионалист в академичната литературна наука.

— В такъв случай трябва да кажа, че тази наука е в много нездраво състояние — каза Фулвия. — Какво четете, книга за Хазлит ли?

— Тя е от един мой британски приятел — каза Морис. — Даде ми я вчера. Не е точно в кръга на обичайните ми предпочитания.

Прииска му се час по-скоро да се освободи от книгата на Филип, написана върху чудата, старомодна тема, и то по най-банален начин.

Фулвия Моргана се наведе към нея и се взря в името на обложката.

— Филип Суолоу. Познавам го. Преди няколко години дойде в Падуа и изнесе лекция.

— Точно така. Снощи тъкмо ми разказваше за ходенето си в Италия. Било е наситено със събития.

— Нима?

— Да, на връщане самолетът му се подпалил, наложило се да завие обратно и да извърши аварийно кацане. Но всичко минало добре.

— Трябва да ви кажа, че лекцията му съвсем не беше „наситена със събития“. Даже беше много скучна.

— Това не ме учудва. Хубав човек е, този Филип, но трудно може да накара пулсът ви да се ускори от интелектуална възбуда.

— Какво представлява книгата?

— Ами, чуйте това, то ще ви даде представа.

Морис прочете на глас един пасаж, който си беше отбелязал в книгата на Филип:

„Той е най-големият учен, който знае най-много за това, което е най-отдалечено от обикновения живот и реалното наблюдение, което е от най-малка практическа полза и най-малко подлежи на доказателство чрез експеримент, и което, преминавайки през най-голям брой междинни стадии, е най-пълно с несигурност, трудности и противоречия.“

— Много интересно — каза Фулвия Моргана, — това Филип Суолоу ли е?

— Не, това е Хазлит.

— Изненадвате ме, звучи много модерно. „Несигурности, трудности и противоречия“. Хазлит очевидно е бил изпреварил времето си. Това е забележително атакуване на буржоазния емпиризъм.

— Мисля, че е казано иронично — каза Морис внимателно. — Взето е от едно есе, наречено „Невежеството на учения“.

Фулвия Моргана направи разочарована физиономия.

— О, англичаните и техните иронии! Никога не можеш да ги разбереш.

Пристигането на количката с напитки в този момент беше щастливо избавление от темата. Морис поиска шотландско уиски с лед, а Фулвия коктейл „Блъди Мери“. Техният разговор се върна върху темата за чикагската конференция.

— Всички говореха за онова място към ЮНЕСКО — каза Фулвия. — Не открито, разбира се.

— Каква е тази длъжност? — внезапно безпокойство блъсна Морис като удар с нож в гърба и пресече чувството за вътрешна топлина, предизвикано от уискито и приятното обстоятелство, при което така неочаквано се беше запознал с великолепната си колежка. — Не съм чувал нищо за място в ЮНЕСКО.

— Не се безпокойте, още не е обявено — каза Фулвия с усмивка. Морис се засмя с леко пренебрежение, но дори в собствените му уши смехът прозвуча фалшиво. — Очаква се да бъде представителна длъжност за експерт по литературна критика, отпусната от ЮНЕСКО. Това всъщност е само слух. Мисля, че Артър Кингфишър го е пуснал. Казват, че той ще бъде председател на журито.

— И какво още — каза Морис с привидно безразличие — казват за тази длъжност?

Не му беше необходимо да чуе отговора ѝ, за да разбере, че това най-после беше наградата, достойна за неговата амбиция. Представителна длъжност към ЮНЕСКО! Това ще носи най-високия доход в професията. Фулвия потвърди неговата интуиция:

— Говори се за 100 000 долара годишно. Освободени от данъци, разбира се, както всички заплати в ЮНЕСКО. Задължения? Практически несъществуващи. Длъжността няма да бъде свързана с

никоя конкретна институция, за да се избегне фаворизиране на някоя страна. Това е чисто концептуална длъжност (с изключение на заплатата), която ще бъде заета, щом се яви подходящ кандидат. Той ще има кабинет и секретарски персонал в главния офис на ЮНЕСКО в Париж, ще посещава конференции, ще приема световноизвестни учени, но изцяло по свое собствено усмотрение. Няма да преподава на студенти, няма да проверява студентски работи и няма да председателства комисии. Ще му бъде плащано единствено, за да мисли — да мисли и, ако му дойде вдъхновението, да пише. Цяла стая секретарки на Плас Фонтеноа ще чакат търпеливо пред компютрите си, готови за написване, копиране, редактиране, скрепване и разпращане до всяка точка на света на неговите последни размишления върху онтологията на литературния текст, терапевтичната стойност на поезията, същността на метафората или връзката между литературните изследвания в синхрония и диахрония.

Морис Зап усети виене на свят при мисълта не само за богатството и привилегиите, които ще донесе тази длъжност на човека, който я заеме, но също и за завистта, която би се надигнала в гърдите на онези, които не успеят да я заемат.

— Той пожизнено ли ще бъде назначен или за определен срок?
— попита Морис.

— Мисля, че ще я назначат за три години, като я изтеглят от нейния университет.

— Нея? — повтори Морис разтревожен. Да не би кандидатурите на Юлия Кръстева или Кристин Брук-Роуз вече да са издигнати? —
Защо говорите за „нея“?

— А вие защо говорите за „него“?

Морис се успокои и вдигна ръце с жест на човек, който се предава:

— Touche! Някой, който е бил женен за една от най-популярните писателки-феминистки, не би трябвало да попада в този капан.

— О, така ли?

— Да, пише под името Дезире Бърд.

— О, да! „Giorni difficili“. Чела съм го — тя погледна с нов интерес към Морис. — Този роман автобиографичен ли е?

— Отчасти — каза Морис. — А тази длъжност към ЮНЕСКО — вас самата изкушава ли ви?

— Не — каза Фулвия подчертано.
Морис не ѝ повярва.

В момента, когато Морис Зап и Фулвия Моргана се заеха с лекия обяд, сервиран на 10 000 метра над Североизточна Франция, Пърс Макгаригъл пристигна на Хийтроу с метрото. След заминаването на Анджелика, нищо вече не го задържаше в Рамидж, затова той пропусна деловото заседание, което представляваше последното мероприятие на конференцията и взе влака за Лондон. Надяваше се да успее да купи евтин стендбай-билет за полета до Шанън този следобед, тъй като субсидията му за конференцията беше изчислена на базата на пътуване с влак или по море и не покриваше разноските дори за нормална икономична класа в самолет. На гишето на „Аер Лингус“ в Терминал N 2 записаха името му и го помолиха да дойде пак в 2:30. Докато се колебаеше какво да прави в промеждутъка от няколко часа, салонът бе временно блокиран от над сто мюсюлмани-поклонници, с етикети „Сарасин Турс“ върху багажа си, тръгнаха да видят Мека, които се проснаха на пода за молитва. Двама чистачи, облегли се на метлите си недалеч от Пърс, наблюдаваха този спектакъл с неприязън.

— Гадни пакистанци — каза единият. — Щом трябва да се молят, що не вървят да го правят в параклиса?

— Не става — каза другият, който изглежда не бе толкова ограничен. — Трябва им джамия, не ти ли е ясно?

— Да, бе! — каза първият саркастично. — Само това ни липсва на Хийтроу, шибана джамия.

— Не казвам, че трябва да имаме такава — каза търпеливо вторият. — Просто казвам, че християнски параклис не им върши работа. За тях ние сме „не-вер-ни-ци“. — Той видимо изпита огромно задоволство от произнасянето на тази дума.

— Ти сигурно мислиш, че тука трябва да има и синагога, и индийски храм, и тотемен кол, че да играят около него индианците? К'во правят тия тука? Да вървят на терминал три, като ще ходят на тъпата си Мека.

— Извинете, счу ли ми се, че тук има параклис? — прекъсна ги Пърс.

— Ами, аз знам, че има един — каза възмустващият се, — близо до „Загубени вещи“. Нали там беше, бе Фред?

— Тц, до Контролната кула е — каза Фред. — Вървете през подлеза към Терминал три, после гледайте знаците за автобусната спирка. От края на автобусната спирка малко наляво, после надясно. Ще го намерите, няма начин да не го намерите.

Пърс обаче не го намери, и то не веднъж. Той се замота из стълби нагоре и надолу, ескалатори, движещи се пътеки, тунели, мостове. Както и центъра на Рамидж, Хийтроу не насърчаваше прякото, хоризонталното движение. Пешеходците трябваше да вървят по най-заобиколни, измамни лабиринтообразни пътища. Веднъж видя табела „Към параклис «Сейнт Джордж»“ и старателно тръгна в указаната посока, но стигна до обществена пералня. Попита няколко служители за пътя, но получи обърквачи и противоречиви съвети. Изкушаваше се да се откаже от търсенето, защото ходилата го боляха, и куфарчето му натежаваше все повече в ръката му, но продължи да упорства. Гледката на молеците се мюсюлмански поклонници му беше напомнила в какво окаяно състояние е собствената му душа и, макар да не очакваше да намери католически свещеник в параклиса, за да му се изповяда, усещаше напирателна необходимост да извърши акт на разкаяние в някое свято място, преди да повери живота си на въздушното пътуване.

Когато се озова на Терминал N 2 за трети път, бе почти отчаян, но съзирайки млада жена в униформа на наземния персонал на Британските авиолинии, която се приближаваше към него, той я заговори, като си обеща, че вече е за последен път.

— Параклиса „Сейнт Джордж“? Той е близо до Контролната кула — каза тя.

— Всички ми казват така, но от половин час търся къде ли не и не знам защо изобщо не го намирам.

— Аз мога да ви го покажа, ако желаете — ведро каза младата жена. Малка пластмасова табелка на ревера ѝ я идентифицираше като „Черил Самърби“.

— Много мило от ваша страна — каза Пърс. — Ако сте напълно сигурна, че няма да попреча на работата ви.

— Аз съм в обедна почивка — каза Черил, чиято походка бе много интересна, тя вдигаше високо коленете си и стъпваше изящно и отмерено, като цирково пони. Създаваше впечатление за енергично движение, без фактически да изминава много, но от вървежа ѝ дългата до раменете ѝ руса коса и други части от анатомията ѝ се полюшваха

по много приятен начин. Беше съвсем лекичко кривогледа, което придаваше на очите ѝ сияещ, ненасочен вид; беше дори по-привлекателна с този дефект, отколкото ако го нямаше. Носеше пазарска чанта от ярка импрегнирана тъкан, от горната част на която се подаваше романтично романче, озаглавено „Любовна сцена“ и ловджийска шапка от жълтеникаво-кафяв туид на едри червени карета, която се стори позната на Пърс.

— Тази шапка не е моя — обясни Черил, когато я запита. — Един пасажер ми я остави сутринта да я изпратя на негов приятел.

— Не се ли казваше случайно професор Зап?

Черил спря насред стъпка, с единия крак вдигнат.

— Откъде знаете? — каза тя учудено.

— Той е мой приятел. На кого трябваше да я изпратите?

— На Пърс Макгаригъл, Лимерик.

— В такъв случай мога да ви спестя усилието — каза Пърс. — Защото аз съм същият.

Той извади от джоба на самото си бялата кръгла картонена табелка от конференцията в Рамидж и я даде на Черил за оглед.

— Виж ти — каза тя. — Това се казва съвпадение. — Тя извади шапката от чантата си, като я държеше за периферията и я постави с церемониален жест на главата му. — Идеално ви стои — засмя се тя. — Пъхна етикета, адресиран от ръката на Морис Зап в горния джоб на Пърс и на него му се стори, че кой знае защо, тя опипа за миг гръдния му мускул както пилчар щипва пиле. Тя извади два паунда. — Вашият американски приятел, професорът, ми каза да се почерпя от рестото. Сега можем и двамата да се почерпим.

Пърс се колебаеше.

— С удоволствие бих дошъл, Черил — каза той, — но аз трябва да намеря този параклис.

Това бе само една от причините да не тръгне с нея. Чувството за вярност към Анджелика, въпреки че му бе изиграла номер предната нощ, също го възпираше да приеме поканата на Черил.

— О, да — каза Черил, — съвсем забравих за параклиса. — Тя го съпроводи още четиридесет-петдесет метра, после посочи към голямо дървено разпятие недалеч от тях.

— Ето го там.

— Много благодаря — каза той и проследи с възхитен поглед отминаващото момиче.

С изключение на семплия дървен кръст, параклисът отвън напомняше по-скоро противобомбено убежище, отколкото място за молитви. Зад една ниска червеникаво-кафява тухлена стена всичко, което се виждаше, бе куполообразен покрив от същия материал и вход със стъпала, водещи под земята. В дъното на стъпалата имаше малък вестибюл, масичка с изложена религиозна литература и служебен вход. На стената имаше малка дъска за обяви, покрита със зелено сукно, върху което посетителите забождаха разнообразни молби и петиции, написани на парчета хартия: „Нека синът ни пътува без премеждия и се завърне скоро у дома“, „Бог да пази Руската православна църква“, „Господи, погледни благосклонно на слугите си Марк и Мариана, които отиват да сеят семената ти на полето на мисионерството“, „Господи, моля те да намеря багажа си (загубен в Найроби)“. Параклисът беше издълбан в земята под формата на ветрило, с олтар в най-тясната точка, а ниският таван, обсипан с вградени крушки, се извиваше, докато се срещне с пода; така че като седнеше на една от първите пейки, човек сякаш бе седнал в предната пасажерска част на голям реактивен самолет; и никак нямаше да се изненада, ако видеше надписа „Не пушете! Затегнете коланите!“ да светне над олтара, а по пътеката да се зададе стюардеса, вместо обичайната разпоредителка.

Встрани имаше малък допълнителен олтар, където, за изненада и удоволствие на Пърс, край нишата в стената, мъждукаше лампа, като знак, че Благословеното тайнство е спазено. Тук той каза проста, но искрена молитва за откриването на Анджелика и за възстановяване чистотата на собственото му сърце (защото той си обясняваше бягството ѝ като наказание за неговата лъст). Успокоен и ободрен, се изправи на крака. Мина му през ума, че би могъл да остави своя молба на дъската за обяви. Написа на лист, откъснат от тефтерчето си: „Мили Боже, позволи ми да намеря Анджелика“, като изписа името ѝ на отделен ред, с онзи непрекъснат лъкатушещ шрифт, който бе използвал, когато го издълба в снега в Рамидж. Ако такава е волята на Бог, тя може да мине оттук, да разпознае написаното от неговата ръка, да се разкае и да му се обади.

Пърс не можа да се приближи незабавно до дъската за обяви с петицията си, защото една млада жена беше застанала пред нея и

тъкмо забождаше своята върху зеленото сукно. Дори с гръб към него, тя представляваше крайно неподходяща фигура в тази обстановка: смолисточерна коса, накъдрена и сложно фризирана, къса бяла изкуствена шубка, впити панталони от червено рипсено кадифе и златни сандали на високи токчета. След като закрепил молбата си на дъската, тя постоела неподвижно пред нея за момент, после извадил от чантичката си копринен шал, украсен с рулетки и зарове, който метнал на главата си. Като се обърнал и минал край него на високите си токчета, запътен към вътрешността на параклиса, Пърс зърнал бледо лице, което смътно му се стори, че е виждал и преди, може би по време на лутанията му из Хийтроу тази сутрин. Забодел молбата си на дъската и не можа да устои да не погледне правоъгълната розова картичка, която беше видял момичето да слага.

„Моля те, Боже, майка и татко да не умират от мъка по мен и да не разберат какво правя тук, нито работниците на фермата или другите момичета в хотела, моля те, Боже.“

Пърс изтегли картичката от дъската за обяви с нокътя на палеца си, обърнал я и прочел напечатаното на задната страна:

GIRLS UNLIMITED — Международна компания
Домашни помощнички. Компаньонки. Масажистки.
Танцьорки
Офис: Soho Sq.,
LONDON, W.I. Tel: 012 4268; Телеграми: CLIMAX
London

Пърс поставил картичката на мястото, където я беше намерил, и влезе отново в параклиса. Момичето беше коленичило в последния ред с наведено лице и спуснати клепки, натезжали от грим. Пърс седнал на отсрещната пейка от страната на централната пътека и се загледал в профила ѝ. След няколко минути то се прекръсти, изправи се и стъпил на пътеката. Пърс я последвал и се обърнал към нея:

— Бернадет Макгаригъл?

Успя да я улови миг, преди да припадне.

Докато Морис Зап и Фулвия Моргана летяха над Алпите, извършвайки дисекция върху последния труд на Роланд Бардс и наслаждавайки се на втора чаша кафе, общинските служители в Милано излизаха на стачка без предупреждение в подкрепа на двама уволнени чиновника от данъчния отдел, обвинени в корупция (според горните етажи на администрацията те били освобождавали роднини от данък сгради, според долните — били принесени в жертва, защото не освобождавали шефовете си от данък сгради). Самолетът „Трайдънт“ на Британските авиолинии се приземи, следователно, наред с граждански хаос. Повечето от персонала на летището отказваха да работят и пасажерите трябваше да освобождават багажа от купчината под търбуха на самолета, и после да го носят сами през пистата до сградата на терминала. Опашките пред митницата и „Проверка на билети и багаж“ бяха дълги и неуправляеми.

— Как ще пътувате до Беладжо? — попита Фулвия Моргана, докато стояха на опашка.

— От вилата казаха, че ще изпратят кола да ме посрещне. Далече ли е дотам?

— Не много. Трябва да ни посетите в Милано по време на вашия престой.

— Би било много хубаво, Фулвия. Съпругът ви също ли е учен?

— Да, той е професор по италианска ренесансова литература в Рим.

Морис се замисли за миг-два.

— Той работи в Рим. Вие работите в Падуа. А пък живеете в Милано?

— Комуникациите са добри. Можете да летите няколко пъти на ден между Милано и Рим, а до Падуа има *autostrada*. Освен това, Милано е истинската столица на Италия. Рим е заспал, мързелив, провинциален.

— А Падуа?

Фулвия Моргана го погледна така, сякаш очакваше ирония.

— Никой не живее в Падуа — просто каза тя.

Те минаха през митницата с изненадваща скорост. Нещо в елегантния, властен вид на Фулвия или може би в нейния кадифен голф-панталон, привлякоха като магнит един служител и те скоро бяха свободни от потната, притискаща, нетърпелива тълпа. От другата страна на паспортния контрол, обаче, имаше друга потна, притискаща, нетърпелива тълпа — от посрещачи. Някои държаха вдигнати табелки с напечатани имена, но нито едно от тях не беше на Зап.

— Нека не ви задържам, Фулвия — каза Морис, с нещастно изражение. — Ако никой не се появи, ще взема автобус.

— Автобусите стачкуват — каза Фулвия. — Имате ли телефон на вилата? — Морис ѝ даде писмото-потвърждение, че ще бъде посрещнат. — Но тук пише, че пристигате миналата събота, на Малпенса, другото летище — забеляза тя.

— Да наистина, но аз промених плановете си, за да присъствам в Рамидж. Писах им за това.

— Може да не са получили писмото ви — каза тя. — Пощенските услуги са нашият национален позор. Ако имам наистина спешно писмо за Щатите, отивам с колата до Швейцария да го изпратя оттам. Пазете багажа.

Тя беше мернала празна телефонна кабина и се спусна към нея, грабвайки приза под носа на вбесен бизнесмен. Един момент по-късно се върна, за да потвърди догадките си.

— Както и мислех, не са получили писмото ви.

— По дяволите — каза Морис. — Какво да правя?

— Всичко е уредено — каза Фулвия. — Ще прекарате нощта у нас, а утре от вилата ще изпратят кола до нашата къща.

— Това е много мило от ваша страна — каза Морис.

— Изчакайте пред вратите с багажа — каза Фулвия. — Аз ще докарам колата.

Морис застана на пост край багажа им, греейки се на топлото пролетно слънце и хвърляйки погледи на познавач към най-интересните автомобили, които спираха пред летището да приберат или оставят пасажери. Бронзово масерати купе, каквото досега той беше виждал само в списания, на цена над 50 000 долара, привлече погледа му, но му трябваше известно време да осъзнае, че Фулвия беше седнала на волана му зад затъмненото предно стъкло и маха нетърпеливо към него да се качва. Като минаваха през портата на

летището, тя размаха вдигнат юмрук към стачния пост, и когато онези се засмяха широко и отговориха със същия жест, Морис разбра, че това е знак на солидарност с работническата кауза.

— Има нещо, което искам да те попитам, Фулвия — каза Морис Зап, докато отпиваше от уискито с лед, налято от кристална гарафа, донесена върху сребърен поднос от прислужница в черна униформа с бяла престилка тук, в салона за гости на първия етаж на великолепната къща от 18-ти век, недалеч от вила Наполеоне, до която бяха стигнали след толкова ужасяващо бързо каране, че улиците и булевардите на Милано се бяха изнизали като бледа сива мъгла в паметта му. — Може да звучи наивно, дори невъзпитано, но не мога да го потискам повече.

Фулвия повдигна учудено вежди над великолепния си нос. И двамата бяха си отпочинали, взели душ и преоблекли, тя — в дълга, свободно вееща се роба от фин бял памук, което подчертаваше вида ѝ на римска императрица. Седяха един срещу друг, потънали дълбоко в меки, поддаващи, покрити с животински кожи, фотьойли, на персийски килим, застлан върху полиран дървен под с меден цвят. Морис огледа просторната стая, в която немного на брой, но подбрани антични мебели, бяха умело съчетани с най-изискан модерен италиански дизайн, и по чиито кремаво-бели стени висяха, той се бе уверил с оглед отблизо, оригинални картини от Шагал, Марк Ротко и Франсис Бейкън.

— Просто искам да разбера — каза Морис Зап, — как успявате да съгласувате живота си на милионери с марксизма.

Фулвия, която пушеше цигара в наргиле от слонова кост, махна пренебрежително във въздуха.

— Типичен американски въпрос, ако мога така да кажа, Морис. Разбира се, аз признавам противоречията в нашия начин на живот, но това са самите противоречиви характеристики от последната фаза на капитализма, които в крайна сметка ще го срутят. Ако се отречем от мъничкия си дял привилегии — тук Фулвия протегна ръце с жест на скромен собственик, сякаш искаше да поясни, че тя и съпругът ѝ се наслаждават на жизнен стандарт само с един-два пункта по-висок от този, да речем, на пуерториканско семейство, издържащо се от социални помощи и живеещо в квартал за бездомници — не бихме ускорили нито с минута осъществяването на този процес, който си има свой неумолим ритъм и движещи сили, и се определя от натиска на

масовите движения, а не от жалките опити на отделната личност. Тъй като, от гледна точка на диалектическия материализъм за историческия процес няма разлика дали Ернесто и аз, като единици, сме богати или бедни, ние теоретично можем да бъдем богати, а и това е роля, която ние умеем да изпълняваме с достойнство. Докато да бъдеш беден с достойнство, беден като италианските селяни, това е нещо, което не се научава лесно, то се предава поколения наред, то е в кръвта — Фулвия говореше бързо и гладко, сякаш цитирайки неща, които тя и нейният съпруг бяха имали случай да казват повече от един път. — Освен това — добави тя, — тъй като сме богати, имаме възможност да помогнем на онези, които предприемат по-активни действия.

— Кой са те?

— О, различни групи — каза Фулвия неопределено. Телефонът иззвъня. Тя претича през стаята с развяваща се зад нея роба, вдигна го и проведе разговор на много бърз италиански, от който Морис не долови друго, освен неколккратно „саго“ и веднъж споменаването на собственото му име. Фулвия постави слушалката и се върна по-бавно на мястото си. — Моят съпруг — каза тя — ще се забави в Рим поради стачката. Миланското летище е затворено. Няма да се върне довечера.

— О, съжалявам — каза Морис.

— Защо? — каза Фулвия с усмивка — лека и загадъчна като на Мона Лиза.

— Не искаш ли да се върнеш въщи, Бернадет? Майка ти се съсипва от тревоги по теб, баща ти и той.

Бернадет поклати глава енергично и запали цигара, щракайки нервно със запалката, при което отчупи парченце от ярко червения си лак.

— Не мога да се върна — каза тя с глас, който, макар и дрезгав от многото цигари, а несъмнено и алкохолни напитки, все още беше запазил напевния акцент на родния край. — Никога вече няма да мога да се прибера у дома.

Не вдигаше очи изпод дългите, слепнали от грима мигли, за да не срещне погледа на Пърс, а мачкаше фасата от цигарата си в зеления пластмасов пепелник върху бялата пластмасова маса в снекбара на Терминал N 2. Салата с шунка, от която едва бе изяла две хапки, стоеше на масата пред нея. Унищожавайки собствената си порция,

Пърс оглеждаше лицето и фигурата ѝ и се учудваше, че беше разпознал в тях, докато тя мина покрай него в параклиса, чертите на онази Бернадет, която последно бе видял на семеен излет до пясъчната ивица на Рос Пойнт, онова лято, когато и двамата бяха тринайсет-четиринайсет годишни, срамежливи и неразговорливи един с друг. Той я помнеше като слабичко, буйно и палаво момиче с разрошена черна коса и дупчица от паднал зъб, тичащо покрай разбиващите се вълни по брега с най-хубавата си рокля, вдигната и подпъхната да не ѝ пречи, помнеше и как майка ѝ после я мъмреше, че цялата се е изпръскала.

— Защо да не можеш? — внимателно настоя той.

— Защото имам дете, а съм без съпруг, затова.

— Аха — каза Пърс. Той познаваше нравите в Западна Ирландия достатъчно, за да не омаловажава тежестта на това обстоятелство. — Значи ти все пак си родила детето?

— Те си мислят, че не съм, нали? — погледът на Бернадет за миг блесна гневно насреща му. — Че съм го махнала?

Пърс се изчерви.

— Ами, хм, вуйчо ти Майло...

— Вуйчо Майло?! Оня дърт интригант! — При спомена за д-р О'Ший изведнъж много ирландски думи навлязоха в речта ѝ, подобно на слюнка в устата или адреналин в кръвта. — Какво общо има той с всичко това?

— Нищо, само дето от него разбрах какво се е случило с теб, оня ден беше, в Рамидж.

— Ходил си натам, а? Аз не съм от години. Боже, това беше ужасно мрачна стара къща на, как беше, „Гитингс Роуд“, трябваше да мъкна прахосмукачката по стъпалата три етажа нагоре, и можех да си счупя врата, толкова тъмно беше по стълбищата, защото той е толкова стиснат, че не слага крушки в коридорите... — Бернадет поклати глава и издуха цигарен дим през ноздрите си. — Робиня бях там, работата в хотела в Слайгоу беше като почивка в сравнение с това. Единственият човек там, който се отнасяше добре с мен, беше един наемател, те му бяха дали последния етаж. Беше някакъв американски професор. Той ме пускаше при него на цветна телевизия и ми даваше да разглеждам мръсни списания. — Бернадет се засмя тихо на себе си при спомена, като показа гладки, бели, най-вероятно изкуствени зъби. — „Плейбой“, „Пентхаус“, такива. Снимки на момичета, голи, както Бог ги е

сътворил, и толкова смели, че даже имената си написали отдолу. Бях невинно момиче тогава, това ми отвори очите, така беше. — Бернадет притеснено погледна Пърс, да види дали не го е сконфузила. — Един ден моят вуйчо Майло ме хвана да ги гледам и щеше да ме пребие от бой.

— Детето ти сега къде е? — попита Пърс.

— В едно семейство, осиновено е. В Лондон.

— Значи все пак можеш да се прибереш у дома?

— И да зарежа Ферги?

— Е, поне за малко.

— Не, благодаря. Много добре знам какво ще стане. Погледите иззад завесите. Зяпането и шушукането в неделя след църква.

— И какви планове имаш за в бъдеще?

— Да спестя достатъчно пари, да се оттегля, да се заема с някой дребен бизнес — бутик, примерно — и да си взема Ферги, за да си го отгледам сама.

— Да се оттеглиш от какво, Бернадет?

— Аз съм в развлекателния бизнес — неопределено каза тя. Погледна часовника си. — Скоро трябва да тръгвам.

— Дай ми адреса си преди това.

Тя поклати глава.

— Нямам адрес. Постоянно пътувам, такава ми е работата.

— Предполагам, че от „Гърлз Ънлимитид“ ще могат да препратят писмо.

Тя пребледня под грима си.

— Откъде знаеш за тях? — После се досети. — Не е хубаво да се четат личните молби на други хора — каза тя с възмущение. — Нито написаното от другата им страна.

— Права си, Бернадет, не трябваше да я чета. Но пък в такъв случай никога нямаше да разбере, че си ти. Сега поне ще мога да кажа на майка ти и татко ти, че си жива и здрава.

— Само не им казвай за „Гърлз Ънлимитид“, каквото и да правиш — помоли тя.

— С какво всъщност се занимаваш, Бернадет? Домакинстваш ли някъде?

— Разбира се, че не! — негодуващо каза тя. — Няма пари в тази работа, освен ако не спиш с клиента след това, и аз съм го правила, до

втръсване. — Тя запали поредна цигара и погледна преценяващо към Пърс през дима. — Стриптизьорка съм, ако толкова трябва да знаеш! — каза накрая.

— Бернадет! Не може да бъде!

— Може! — каза тя, изстрелвайки думата. — малко танцувам първо, после свалям дрехите си една по една. Най-добрият ми номер се казва „Камериерката“. „Марлен, камериерката“ — това е професионалното ми име. Дават ми по-добро възнаграждение да свалям тази униформа, отколкото някога ми даваха, за да я слагам, точно така е.

— Но как можеш да понасяш това...

— Първият път е трудно, но бързо се свиква.

— Свикнала си тия мъже да те оглеждат?

— Не се прави на много важен, Пърс Макгаригъл — каза Бернадет, тръсвайки глава. — Какво ще кажеш за оня път в обора, във фермата на ваш'те, когато ме молеше да си сваля гащите и да ти покажа какво има там?

Пърс се обля в червенина.

— Тогава сме били просто деца. Почти не си спомням.

— А аз си спомням, че ти по никакъв начин не искаше да ми покажеш онова си нещо — каза сухо Бернадет. — Не е ли съвсем типично? Бог ми е свидетел, че когато видя мъжете в клуба как ме зяпат, като си изпълнявам номера, докато остана без нищо, те ми приличат на хлапаци с мръсни мисли в главата. За какво постоянно идват, чудя се? Да не би да очакват, че ще видят нещо различно някой ден? Всяка жена има същото в тази част на анатомията си. Какво толкова му е интересното?

Пърс избягна въпроса, като зададе свой:

— А бащата на детето? — каза той. — Той не ти ли помага с пари?

— Не го знам къде е.

— Нали е бил гост в хотела? Може да се издири по регистъра.

— Писах му веднъж. Писмото се върна с печат „Лицето не живее на този адрес“.

— Какъв беше? Как се казваше?

— Няма да ти кажа — каза Бернадет. — И нямам желание да се занимавам с него повече. Той може да иска да ми отнеме Ферги. Беше

доста странен и неприятен тип. — Тя погледна отново часовника си. — Наистина трябва да вървя. Благодаря за салатата. — Погледна го, сякаш се извиняваше: — Съжалявам, нямах апетит.

— Не се тревожи — каза Пърс. Виж, Бернадет, ако някога промениш решението си и искаш да се върнеш в Ирландия, има един свещеник в Рамидж, който може да ти помогне. Той разполага с фонд за връщане на млади ирландци в родината. Фонд „Прискърбна Света Богородица“.

— „Оскърбена Света Богородица“ май ще е по-точно — с тъжен смях каза Бернадет.

— Оскърбена ли?

— Да, пък може направо и заплодена.

— Та, този свещеник се казва отец Финбар О’Мали ...

— О’Мали, значи? Знам го, фермата на техните е на три мили нагоре от нашата. — каза Бернадет. — Майка му е най-голямата клюкарка в енорията. Той е последният човек на света, при когото ще отида. Не забравяй сега — не казвай на мама и татко какво правя. Само ги поздрави от мен.

— Хубаво — каза той.

Тя се надигна през масата и отърка буза в устните му. Лъхна го силно на парфюм.

— Ти си добро момче, Пърс.

— А ти се правиш на по-лоша, отколкото си — каза той.

— Довиждане — каза прегракнало тя и се отправи с поклащане, нестабилна върху високите токове, по своя си път, без да се обърне назад.

Скоро тя се изгуби от погледа му в прииждащите и заминаващи потоци хора в салона на летището. Пърс съсредоточено изконсумира неизядената ѝ шункова салата. После отиде до гишето на „Аер Лингус“, където любезно му казаха, че полетът до Шанън е запълнен. Съвсем скоро, обаче, излитал самолет на Бритиш Еървейз за Дъблин с предостатъчно свободни места, ако това можело да му свърши работа. Пърс реши да отлети до Дъблин и оттам да се придвижи на стоп до Лимерик. И затова, съответно, забърза към Терминал N 1, където се представи на гише „Проверка на билети и багаж“ за полета до Дъблин.

— Здравейте отново — каза Черил Самърби. — Успяхте ли да намерите параклиса?

— Да, благодаря ви.

— Представете си, аз никога не съм влизала вътре, за всичкото това време, откакто работя тук. Как изглежда?

— По-скоро като самолет, отколкото като църква — каза Пърс, поглеждайки неспокойно часовника си.

— Тихо и спокойно, сигурно — каза Черил, като се облегна на лакти и доближи сините си леко кривогледи очи съвсем близо до неговите.

— Да, много спокойно — каза Пърс. — Извинете ме, Черил, но самолетът не тръгва ли съвсем скоро?

— Не се тревожете, ще го хванете — каза Черил. — Сега да ви намерим едно хубаво място. Пушачи или непушачи?

— Непушачи.

Черил чукна на клавиатурата и се понамръщи срещу екрана. После вдигна вежди.

— 16 Б. Чудесно място.

Пърс се качи последен на самолета. Не забеляза нищо особено в място 16 Б — беше средното от три едно до друго. До прозореца и откъм пътеката седяха две монахини.

Вечерята — гаспачо, печена токачка и пълнени пиперки, пресни портокали на резенчета в карамелов сос и сирене долчелате — беше превъзходна, както и виното, произведено и бутилирано, информира го Фулвия, в имението на свекъра ѝ, наследствен благородник — конт. Хранеха се на свещи в трапезария с дървена ламперия, обслужвани от прислужник и прислужница, а по тъмнеещите повърхности на стените и масата пробягваха светлини и сенки. В края на вечерята Фулвия с царствен жест отпрати двойката прислужници към стаите им и осведоми Морис, че кафето и ликьорът ги очакват в салона за гости.

— Поразен съм от това щедро гостоприемство, Фулвия — каза Морис, като се облегна на белия мраморен рафт над камината и отпи от миниатюрна чашка горещо, сладко кафе с цвят и консистенция на катран и кофеинов заряд, равняващ се на хиляди волта. — Не знам как да ти благодаря.

Фулвия Моргана вдигна очи към него от дивана, където седеше полуизлегната. Добре оформен крак се подаваше изпод свляклата се

бяла роба. Червените ѝ устни се извиха над два реда остри, бели и равни зъби.

— Скоро ще ти покажа как — каза тя; и вероятността Фулвия Моргана да замисля прелъстяване, която Морис Зап бе преценявал наум цяла вечер със смесено чувство на тревога и скептицизъм, сега стана реална. — Седни тук — каза тя, потупвайки калъфките на дивана, сякаш говореше на кучето си.

— Засега и тук ми е добре — каза Морис, като остави чашката и чинийката върху камината с нервно издрънчаване и побърза да се заеме с паленето на пура.

— Каж ми, Фулвия, кой мислиш, че ще се бори за това място към ЮНЕСКО?

Тя сви рамене.

— Не знам, Тардю, може би.

— Наратолога? Не му ли е минало времето? Спомням си, преди десет години, всички говореха само за такива неща: актанти, митеми и тем подобни. Но сега ...

— Само десет години? Толкова ли е кратък животът на научната слава?

— Той непрекъснато се съкращава. Някои хора отново идват на мода, без дори да подозират, че са били излезли от нея. Друг кой?

— О, не знам. Фон Турпиц сигурно ще опита.

— Този нацист?

— Той не е бил нацист, просто войник в армията.

— Да, но изглежда точно като нацист. Като всички онези, които съм виждал, е, само на кино, да си призная.

Фулвия стана от дивана и отиде до количката за напитки.

— Коняк или ликьор?

— Коняк — с удоволствие. А четете ли последната книга на Турпиц? Тя е направо преразказ на Айсър и Джос.

— Стига сме говорили за книги — каза тя и плавно мина през сумрачната стая с чаша като стъклен мехур в ръка. — Или за постове и конференции. — Тя застана плътно до него и погали със свободната си ръка чатала му. — Наистина ли е двадесет и пет сантиметра? — измърка тя.

— Що за идея? — пресипнало каза той.

— В книгата на жена ти...

— Недей да вярваш на всичко, което пише в книгите, Фулвия — каза Морис, грабна чашата с коняк и я пресуши на един дъх. Закашля се и очите му се напълниха със сълзи. — Професионален критик като теб би трябвало да е наясно с това. Писателите преувеличават.

— Но до каква степен преувеличават, Морис? — каза тя. — Искам сама да се уверя.

— Нещо като приложна критика? — опита се да бъде остроумен той.

Фулвия не се засмя.

— Не си ли карал жена си да ти го мери с шивашкия сантиметър? — упорстваше тя.

— Разбира се, че не съм! Това е просто феминистка пропаганда. Както и цялата книга.

Той пое към един от дълбоките фотьойли, като пуфкаше облаци цигарен дим, подобно на отстъпващ боен кораб, но Фулвия го отклони с твърда ръка към дивана, седна до него и притисна бедра в неговите. Тя разкопча ризата му и плъзна хладната си ръка вътре. Той трепна, защото скъпоценните камъни от пръстените ѝ го скубнаха по гърдите.

— Космати гърди — галеше се Фулвия. — Точно като в книгата.

— Не съм казал, че книгата е изцяло измислена — каза Морис. — Някои по-незначителни детайли са взети от живота...

— Космат като звяр... Сигурно си бил звяр за нея.

— Ау — извика Морис, защото Фулвия бе забила дългите си лакирани нокти в плътта му.

— Бил си, да, връзвал си я с кожени каиши и си ѝ правил всички онези унизителни неща.

— Лъжи, и само лъжи! — отчаяно каза Морис.

— Можеш да правиш тези неща с мен, ако искаш, саго — прошепна Фулвия в ухото му, като стисна в същия миг зърното му до болка.

— Не искам да правя нищо с никого, и никога не съм го правил — изстена Морис. — Единствения път, когато сме пробвали садо-мазо неща, беше хрумване на Дезире, не мое.

— Не ти вярвам, Морис.

— Това е истината. Писателите са ужасни лъжци. Те съчиняват. Променят нещата. Черното става бяло, бялото — черно. Те са крайно неетични същества. Оуу! — Фулвия беше ухапала ухото му до кръв.

— Ела — каза тя, внезапно изправяйки се.

— Къде ще ходим?

— В леглото.

— Вече? — Морис погледна часовника си. — Още е само десет и десет. Не може ли да си допуша пурата?

— Не, няма време.

— Защо да бързаме?

Фулвия седна отново до него.

— Не съм ли привлекателна за теб, Морис? — каза тя. Притисна се съблазнително към него, но в очите ѝ за миг проблесна едва забележимо заплашително огънче, което подсказваше, че търпението ѝ се изчерпва.

— Разбира се, че си, Фулвия, ти си една от най-привлекателните жени, които познавам — побърза да я увери той. — Точно в това е проблемът. Ти неизбежно ще бъдеш разочарована, особено след писаниците на Дезире. Трябва да знаеш, че съм се отказал от подобен род занимания още преди години.

Фулвия се отдръпна и го загледа невярващо:

— Искаш да кажеш, че си ...

— Не, не импотентен. Но — отвикнал. Живея сам. Тичам. Пиша книги. Гледам телевизия.

— И никакви любовни връзки?

— Не, от доста време насам.

Фулвия го погледна съчувствено.

— Бедничкия ми!

— Да ти кажа, не ми липсва толкова, колкото си мислех. Огромно облекчение е да си свободен от цялата тази суетня.

— Суетня?

— Да, нали знаеш, това събличане и пак обличане посред бял ден, душа преди и след това, винаги да мислиш дали бельото ти е чисто, непрекъснато да си миеш зъбите и да се гаргариш с вода за уста.

Фулвия отметна глава и се засмя силно и продължително.

— Голям си смешник! — едва си поемаше дъх тя.

Морис Зап се засмя неуверено, тъй като не бе имал намерение да бъде чак толкова смешен.

Фулвия отново се надигна, като задърпа и Морис да стане.

— Хайде, смешнико, ще ти припомня какво си изпуснал.

— Добре, щом настояваш — въздъхна той и загаси пурата. Така, в по-весело настроение, Фулвия не изглеждаше толкова страшна. — Целуни ме! — каза той.

— Да те целуна?

— Да, да не си забравила да се целуваш? По мое време целувката стоеше между „Здравей!“ и „Свършвам!“. Аз съм старомоден човек.

Фулвия се засмя и се притисна с цяло тяло. Тя притегли надолу главата му, докато лицата им се срещнаха и го целуна дълго и ожесточено. Морис прокара ръце по гърба и ханша ѝ. Оказа се, че няма нищо отдолу. Той усети желание, събуждащо се в него, подобно на изсъхнали корени след пролетен дъжд.

Спалнята на Фулвия беше осмоъгълна, покрита с дебел килим и облицована с розовеещи огледала по стените и тавана, от което всеки жест се умножаваше като в калейдоскоп. Множество Фулвии пристъпиха, голи като ботичелиевата Венера, излязоха от бялата пяна на захвърлените си дрехи и се стекоха към него, протегнали сто ръце. Цял футболен отбор Морисовци се съблякоха по гащета с непохватна бързина и стиснаха с космати лапи безкрайна редица от ханшове в прасковен цвят.

— Как ти се струва, а? — попита шепнешком Фулвия, докато се прегръщаха и вкопчваха един в друг върху тъмно-червените чаршафи на огромното кръгло легло.

— Поразяващо! — каза Морис. Като в оргия, хореографирана от Бъсби Бъркли.

— Престани с шегите, Морис — каза Фулвия. — Не е еротично.

— Извинявай. Какво ти се иска да направя?

Фулвия имаше готов отговор.

— Вържи ме, запуши ми устата, после прави, каквото си искаш.

Тя издърпа от шкафа край леглото чифт белезници, кожени каиши, левкопласт и бинтове.

— Как се слагат? — каза Морис, като въртеше в ръце белезниците.

— Ето така. — Фулвия нахлузи белезниците на китките му и с щракване ги закопча. — Ха, ха! Сега си мой пленник. — Тя го събори на леглото.

— Хей, какво правиш?

Тя му събуваше гащетата, точно това правеше.

— Мисля, че жена ти е преувеличила съвсе-ем мъничко, Морис — каза тя, коленичила над него, а дългите ѝ хладни пръсти се заеха за работа.

— *Ars longa* трае кратко — успя да каже Морис, но това беше последното, отчаяно остроумие на давец се. Той затвори очи и се отдаде на усещането.

И тогава Морис чу приглушен удар откъм долния етаж, като от врата, която се затваря, и мъжки глас извика името на Фулвия. Морис отвори очи, а тялото му се вцепени в напрегнато очакване, с изключение на една част от него, която се отпусна по същите причини.

— Кой идва? — просъска той.

— Моят съпруг — каза Фулвия.

— Какво? — Многобройни голи Морисовци в белезници скочиха от леглото и размениха погледи на объркване и ужас.

— Ти не каза ли, че е останал в Рим?

— Може да е решил да се върне с колата — спокойно каза Фулвия. Тя вдигна глава и силно извика нещо на италиански.

— Какво правиш? Какво му каза? — попита Морис, докато се бореше с долните си гащета. Не беше лесно, откри той, да ги обуе с белезниците.

— Казах му да се качи.

— Да не си луда? Как ще се измъкна оттук?

Той заскача из стаята с полуобути гащета, заотваря врати на гардероби, като търсеше някакъв изход или място да се скрие, докато се спъна в собствените си обувки. Фулвия се изсмя. Той размаха белезниците на инч под римския ѝ нос.

— Бъди любезна да ми свалиш тия шибани неща — каза той с шепот, приличен на потиснат вик. Фулвия затърси мудно ключа в чекмеджето на нощното шкафче.

— По-бързо, по-бързо! — трескаво молеше Морис.

Вече се чуваше някой да изкачва стълбите, припявайки популярна песен.

— Спокойно, Морис, Ернесто е светски човек — каза Фулвия. Тя мушна ключе в белезниците и с леко щракване той беше свободен.

Но последва друго едно щракване и вратата на спалнята се отвори. Един елегантен мъж в костюм с прошарена коса и силен слънчев тен влезе вътре.

— Ернесто, това е Морис — каза Фулвия, като целуна съпруга си по двете бузи и го поведе през стаята, където Морис припряно вдигаше гащетата си.

— Felice di conoscerla, signore — Лицето на Ернесто цъфна в широка усмивка и той подаде ръка, която Морис безсилно стисна.

— Ернесто не говори английски — каза Фулвия. — Но всичко разбира.

— Аз май че не — каза Морис.

Ернесто отвори една от огледалните гардеробни врати, окачи костюма си, свали обувките си с два ритника, без да се наведе, и се отправи към прилежащата баня, като пътьом събличаше ризата си през глава. Изотдолу се чу приглушена италианска реч.

— Какво каза? — отвори уста Морис, когато вратата на банята се затвори зад Ернесто.

— Че ще си вземе душ — каза Фулвия, оправяйки възглавниците върху леглото. — И после ще дойде при нас.

— При нас ли? Къде?

— Тук, разбира се — каза Фулвия, вмъкна се в леглото и се настани в центъра му.

Морис онемя за миг.

— Хей! — с укор в гласа каза той след секунда. — Подозирам, че всичко това е нагласено!

Фулвия пусна усмивката си на Мона Лиза.

В малката баня на апартамента им на „Фицрой скуеър“ Телма Рингбаум се приготвяше за лягане с по-голямо старание от обикновено. Изминалият ден беше дълъг и изморителен: агенцията, от която бяха наели апартамента, ги остави да чакат няколко часа, докато извадят дубликат на ключа, който се бил загубил. Когато най-сетне влязоха, установиха, че водата е спряна неизвестно откъде и трябваше да се обадят на агенцията да изпрати човек да я пусне, но пък за да направят това, им се наложи да излязат и да потърсят наоколо неизпочупена от вандали телефонна кабина, защото телефонът в апартамента беше изключен. Кухненската печка беше толкова мръсна, че Телма не се реши да направи на нея дори кафе, преди да я изчисти, а вътрешността на хладилника представляваше нещо като действащ модел на глетчер и трябваше да го размрази преди употреба. Без да се

е наспала добре предната нощ, докато приключи с тези задачи, като междувременно накупи и основните хранителни продукти от местните магазини, а освен това сготви вечеря (тъй като Хауърд не обичаше да ходи по ресторанти), Телма беше вече готова да падне от умора. Но нещо специално предстоеше между нея и Хауърд, а животът на Телма не беше така препълнен с романтика, че да си позволи да го пропусне. Освен това, Хауърд се нуждаеше от утешение след получаването на това разочароващо писмо от Морис Зап.

Въпреки умората и обезсърчаваща обстановка в банята — цялата в паяжини и ронеща се боя, Телма чувстваше нарастване на еротичната си възбуда, докато се приготвяше да достави удоволствие на Хауърд. Тя омекоти водата във ваната с ароматична пяна, масажира се след това с парфюмиран крем за тяло, парфюмира се леко зад ушите и в други интимни отвори и цепнатини и си облече най-секси нощницата — фриволна дреха от черен найлон. Изчетка косата си сто и един пъти и прехапа устните си, за да се зачервят. После на пръсти се вмъкна в дневната, остави вратата отворена и застана на прага.

— Хауърд! — изгука тя.

Хауърд се беше привел пред древния черно-бял телевизор и бърникаше копчетата, докато екранът премигваше и пращеше.

— Да? — каза той, без да се обръща.

С глуповата усмивка Телма каза:

— Сега можеш да ме притежаваш, скъпи!

Хауърд Рингбаум се обърна и я погледна с безразличие.

— Ама сега не те искам — каза той и продължи да се занимава с телевизора.

В този момент Телма Рингбаум реши, че ще изневери на съпруга си при първата удаля й се възможност.

По целия свят хората са в различно състояние: обличат се или се събличат, сами или по двойки, заспиват или се събуждат, работят или почиват. В момента, в който Пърс Макгаригъл крачи по една ирландска улица посред нощ с ловджийската шапка на Морис Зап на главата си, същият слънчев лъч, който сега, отразен от луната, осветява пътя му и му показва формите на тъмнеещите ферми и селски къщи, където хора и животни спят и хъркат, само преди няколко секунди е събудил бездомниците по улиците на Бомбай и фабричните работници на Омск,

светвайки право в премигващите им лица или прокрадвайки се през пролуките на окъсани завеси и повредени щори.

Още по̀ на изток вече е предобяд. В Куктаун, Куинслънд, в кабинета си в университета на Северен Куинслънд, Родни Уейнрайт работи над доклада си за бъдещето на критиката. За да съживи и подтикне хода на разсъжденията си, той преписва това, което вече е написал, от самото начало, подобно на състезател по овчарски скок, който удължава пробега си, за да постигне изключително впечатляващ скок. Надеждата му е, че самият движещ импулс на дискурса ще го пренесе над упоритата пречка, която го спъва от толкова време. Засега върви добре. Ръката му се движи гладко по карирания лист. С лекота добавя тук-там по нещо и прави разнообразни едва доловими промени в оригиналния текст. Опитва се да потисне познанието за това, което следва, опитва се да не види съкрушителния пасаж, който се задава. Опитва се да изиграе собствената си мисъл. Не гледай, не гледай! Давай, не спирай! Събери цялата си сила в една точка, готов за скок, СЕГА!

„Въпросът е, следователно, как може литературната критика да поддържа арнолдианската функция за идентифициране на най-доброто, което е измислено и казано, при положение, че литературният дискурс сам по себе си е децентриран чрез деконструиране на традиционната концепция на автора за «авторитета». Ясно ...“

Да, ясно ... Ясно ... Ясно какво?

За миг атлетът увисва във въздуха с червено от напъна лице, с изпъкнали очи, с опнати жили, с прът, огънат почти до счупване под тежестта му, летвата е само на сантиметри от носа му. И внезапно всичко рухва: прътът се счупва, летвата се размества, атлетът пада към земята, а краката му ритат във въздуха. Родни Уейнрайт се свлича върху бюрото и зарива лице в длани. Отново победен.

На вратата се почуква плахо.

— Влез — изпъшква Родни Уейнрайт, като поглежда през разперени пръсти.

Руса, момичешка глава с големи очи надниква иззад вратата.

— Добре ли сте, д-р Уейнрайт? — казва Сандра Дикс. — Идвам във връзка с моето задание.

На същата географска дължина, но на друга ширина, Акира Саказки, преглежда студентски работи, седнал с кръстосани крака в тапицираната си кутийка в небето — упражнения по английски език на студентите от първи курс на университета. „Having rescued girl drowning, lifeguard raped her in blanket“^[2]. Поклащайки с въздишка глава, Акира оправя членуването и словореда, и замества сгрешената дума „raped“^[3] с „wrapped“^[4]. Това занимание е фасулска работа за преводача на Роналд Фробишър. „Фасулска работа“^[5] — казва на глас Акира Саказки и се засмива сам на себе си. Това е английски идиом, чийто смисъл е научил малко по-рано тази сутрин от едно писмо на романиста.

Тази сутрин Акира е облечен в спортна риза „Арнолд Палмър“, а голф-обувките му, марка „Джак Никлс“, стоят до вратата, готови за обуване, щом стане време да тръгне за университета. Днес е неговият ден за игра на голф. Като се връща вечерта, ще се отбие да поиграе един час на едно от многото игрища за голф в Токио. Отсега го сърбят ръцете да стисне дръжката на голф-стика. Обливан от мощната светлина в горната галерия на заграденото игрище, издигнато като гигантска клетка за птици под формата на равнобедрен триъгълник между три кръстосващи се железопътни линии, той ще праща в пространството една след друга жълто-оцветените топки за голф, ще ги гледа как се издигат, реят се над милион покриви и телевизионни антени, а после се удрят в мрежата и падат към земята като уцелени птици.

В този спорт Акира вижда алегория на своите върхове и спадове в работата си на преводач. Езикът е като мрежа, която държи мисълта затворена в рамките на дадена култура. Но ако успееш да удариш топката с достатъчна сила в точно пресметнат момент, тя може да мине през мрежата, да продължи своя път, и, вместо да падне на земята, да излети в орбита около света.

В Лондон, Роналд Фробишър, облечен с халат и пижама, е заспал в домашния си кабинет, неудобно излегнат пред телевизора, по който

няколко часа по-рано бе гледал повторението на епизод от полицейски трилър-сериал по негов сценарий. Отегчен от собствения си диалог, той неусетно заспа и късните новини, прогнозата за времето, както и проповедта на някакъв евангелистки духовник върху реалността на греха се изнизиха незабелязано покрай него. Сега от телевизионният апарат идва само остро пицене и слаба синкава светлина, която придава на покритите с набола брада и белязани от шарка страни на романиста мъртвешки вид. В краката му лежи пренебрегнато синьо писмо въздушна поща с прегледно написани въпроси: „Стр. 152, «jam-buttu»^[6]. — Какво е това?, «Y-fronts»^[7]. — Какви са те? Стр. 191 «Sweet fanny adams»^[8] — Коя е Фани Адамс?“

Артър Кингфишър също е пред телевизора, но не е заспал, тъй като все още е ранна вечер в Чикаго, където той е отседнал за няколко дни след конференцията върху кризата на знака с цел да повтори приветствената си реч под формата на лекция за хонорар от хиляда долара. Между другото гледа порнографски филм, поръчан по телефона и препредаван по един от видео-каналите на хотела до неговата стая — между другото, защото в същото време чете книга по херменевтика, която се е съгласил да рецензира за едно научно списание — отдавна просрочен негов ангажимент, и вдига поглед от страницата, само когато суката на текста стане непоносима дори за стария му, изсушен мозък, или щом звукът от филма, преминавайки от банален диалог към тежко дишане и стенания, го предупреди, че хилавите претенции на филма за разказване на някаква история, са изоставени в полза на истинските му цели и задачи. В същото време Сонг-ми Ли, в шармантно кимоно, се е привела над рамото на Артър Кингфишър и бърка в ухото му с помощта на малък резбован бамбуков инструмент, предназначен специално за вадене на ушна кал и широко използван в корейските бани.

Внезапно Артър Кингфишър се възбужда — дали от гледката на полов акт върху малкия екран, дали от фината стимулация вътре в ухото му, или пък от блеснал пред мисловния му взор нов хоризонт на концептуалната мисъл, подсказан от автора на херменевтиката, трудно може да се каже, но той определено усеща признак на живот между краката си, хвърля книгата и привиква бързо Сонг-ми към леглото, сваля халата си и я кара веднага да се съблече.

Тя се подчинява, но кимоното е деликатно и ценно, поясът е навит около тънката талия на Сонг-ми Ли в сложен възел и трябва най-малко половин минута, докато го свали, а дотогава възбудата на Артър Кингфишър вече е спаднала — била е кратка илюзия, призрачна копнежна мисъл. Той се връща унило към книгата и мястото си пред телевизора. Но е забравил какъв нов теоретичен скок беше започнал да вижда във възможностите, които му се разкриха през няколкото минути преди това, а голите тела се гърчат, вкопчват и треперят на екрана така, сякаш направо се подиграват с неговата импотентност. Той затваря книгата, изключва телевизора и затваря очи от отчаяние. Сонг-ми Ли мълчливо подновява отстраняването на ушна кал от ухото му.

В Хеликън, Ню Хемпшир, вечерята е свършила и Дезире Зап се привежда съзаклятнически над телефона във фоайето на писателската колония, разговаряйки с агента си в Ню Йорк с припрян шепот, неспокойна да не би някой от другите обитатели да я подслуша. Защото това, което доверява на своя агент, е, че е блокирала и тази дума, подобно на думата „рак“ в хирургическо отделение, не бива никога, при никакви обстоятелства, да се казва на глас, макар че е в главите на всички.

— Това място не ми върши работа, Алис — шепне тя в телефона.

— Какво? Не те чувам, сигурно връзката е лоша — казва Алис Кауфман от апартамента си на 48-ма улица.

— Не съм напреднала нито с ред, откакто дойдох тук преди шест седмици — казва Дезире, рискувайки малко да повиши тон. — Още на другата сутрин късам, каквото напиша предния ден. Ще полудея.

Дълбока въздишка като изпразващи се мехове идва по линията от Ню Йорк до Ню Хемпшир. Алис Кауфман тежи сто и десет килограма и ръководи агенцията от дома си, понеже е прекалено тежка да пътува удобно дори с такси до друга част на Манхатън. Доколкото Дезире я познава, а тя познава Алис много добре, нейната агентка трябва да се е излегнала на диван с купчина ръкописи от едната страна на масивното си тяло и отворена кутия с швейцарски шоколадови бонбони „Пияна вишна“.

— Тогава го зарежи, скъпа — казва Алис. — Замини още утре. Махни се оттам.

Дезире нервно поглежда през рамо, уплашена, че еретичният съвет може да е дочут.

— Накъде?

— Дай си почивка, смени мястото — казва Алис. — Замини нанякъде. Иди в Европа.

— Хм — казва Дезире замислено. — Наистина, тъкмо получих покана за конференция в Германия, точно днес сутринта.

— Приеми — казва Алис. — Разходите ще ти се приспаднат от данъка.

— Те предлагат да ми платят разходите.

— Ще има допълнителни — казва Алис. — Винаги има. Впрочем, казах ли ти вече, че „Трудни дни“ предстои да излезе на португалски? Това е седемнадесетият език, без да броим Корея, която издаде пиратка.

Далече оттам, в Германия, Зигфрид фон Тупиц, който беше изпратил поканата за конференция на Дезире, е заспал в спалнята на дома си в подножието на Шварцвалд. Преуморен от дългото шофиране, той лежи буден, по гръб, с извадена над чаршафите черна ръка. Съпругата му, Берта, заспала в съседство на общото двойно легло, никога не е виждала мъжа си без ръкавица. Когато взема вана, дясната му ръка виси извън ваната, на сухо, когато взема душ, я държи протегната хоризонтално между завесите като сигнализиращ полицаи на кръстовище. Когато дойде в леглото, никога не е сигурна дали това, което опипва гънките и отворите на тялото ѝ е неговият penis или кожен пръст. В първата брачна нощ тя го помоли да свали ръкавицата, но той отказа. „Но ако е загасено, Зигфрид?“ — молеше тя. „Първата ми жена веднъж ме помоли да направя това“ — каза Зигфрид фон Тупиц загадъчно, — „но аз забравих да я сложа пак, преди да заспя.“ За първата съпруга на фон Тупиц се знаеше, че е починала от сърдечен удар, намерена една сутрин от своя съпруг мъртва в леглото до него. Берта повече не помоли Зигфрид да свали ръкавицата.

Повечето хора в Европа сега са заспали, макар че Мишел Тардю е буден зад клепачите си на влечуго, обезпокоен от слабия аромат, който се носи откъм тялото на Албер, спящ край него; това не е обичайният мирис на неговата собствена тоалетна вода „Tristes

Troriques“, която Албер обикновено ползва в огромни количества, а нещо неприятно и натрапчиво, просташки синтетично, нещо (носът му потръпва от опитите му да преведе обонятелното усещане на словесен език), като ... (гущеровите му очи се отварят от ужас при мисълта) парфюм, какъвто жена би могла да използва! Акбил Борак, обаче, не е буден, заспал е седнал на петдесет страници от края на „Духът на епохата“, и се е килнал напред като посечен с брадва, със сплескан нос върху отворената книга, лежаща на коленете му, докато Оя, обърнала се настрани да не ѝ блести лампата за четене, спи унесено край него. Филип и Хилари Суолоу са заспали гръб до гръб на спалнята си, стара като брака им и провиснала в средата като тесен окоп, в който те се изтъркуват, като заспят, но щом кокалестите хълбоци на Филип допрат месестите на Хилари, телата им се отдръпват като противоположни магнити и, без да се събуждат, и двамата се изтеглят до краищата на матрака.

Пърс Макгаригъл спира в средата на пътя да прехвърли чантата си от едната наболяваща го ръка в другата. Пътуването на стоп бе потръгнало до Милингър, но след това го качи един човек, който се връщаше от сватба и бе попрекалил с чашките, и чак след като минаха три пъти край един и същи пътен знак, той си призна, че се е загубил, падна рязко напред и заспа на волана на колата си. Пърс сега малко съжалява, че не легна и той на задната седалка на колата, защото шансовете му да хване друга кола посред нощ са нищожни.

Той спира отново и се оглежда, обмисляйки нещо. Достатъчно топло и сухо е да поспи на открито. Съглеждайки купа сено в полето отдясно, Пърс се покатерва през портата и се отправя нагам. Сепнато магаре скача на крака и побягва. Той пуска чантата, събува обувките си и се опъва в ароматното сено, вперил очи в безкрайното небе, извито над главата му, набодено с милиони звезди. Те трепкат с блясък, какъвто гражданите не могат и да си представят. Една от тях май че се движи, сравнена с другите звезди, и отначало Пърс мисли, че е открил нова комета. После разбира по бавното и устойчиво напредване, че това е комуникационен сателит в геостационарна орбита, една миниатюрна изкуствена луна, която послушно стои над Атлантика, следва скоростта на земното въртене, получава и изпраща съобщения, образи и тайни към и от безчетните човешки създания там долу. „О,

ярък сателит!“ — тихо казва той. — „Да бях устойчив като теб!“ И той рецитира целия сонет на глас, обзет от желание стиховете да рикошират от космоса в мислите на Анджелика или в сънищата ѝ, където и да е, за да почувства тя силата на неговия копнеж да бъде с нея.

*„Как легнал бих на младата ти гръд, любима
Унесен кротко, равно залюлян
Завинаги полюшван сладко
Заслушан тихо в нежния ти дъх
Тъй нека да живея вечно или — да погина, да умра.“*

Но не, махни това последното, за смъртта. Бедният Кийтс е поемал последните си глътки въздух, когато го е писал, и е знаел, че няма повече да сложи глава на младите гръди на Фани Браун, защото собствените му гръди са били останали почти без дробове. Но той, Пърс Макгаригъл, няма още намерение да умира. Дори вероятно ще живее вечно, особено ако намери Анджелика.

С тези мисли в главата, Пърс кротко заспива.

[1] fink — стачкоизменник; разг. мръсник, гадняр (б. пр.) ↑

[2] След като спаси момиче давещо се, спасител изнасили в одеало нея (б. пр.) ↑

[3] gaped — изнасили (б. пр.) ↑

[4] wrapped — загърна (б. пр.) ↑

[5] Small beer — букв. малка бира; дребна работа, нищо работа (б. пр.) ↑

[6] Jam-buty — филийка с масло; разг. гадже (б. пр.) ↑

[7] Y-fronts — букв. У-образни предници; разг слипове. ↑

[8] Sweet fanny adams — букв. Сладката фани адамс; разг. пълно спокойствие, сладък живот (б. пр.) ↑

ТРЕТА ЧАСТ

Когато Пърс най-после се върна в катедрата на Университетски колеж, Лимерик, там го очакваха две писма от Лондон. Един бегъл поглед му стигаше да разбере, че нито едното, нито другото беше от Анджелика — пликовете бяха прекалено официални на вид и името му — напечатано прекалено професионално, но пък съдържанието им не беше безинтересно. Едното беше от Феликс Скинър, да му напомни, че „Леки, Уиндръш и Бърнстейн“ биха проявили интерес към дипломната работа на Пърс върху влиянието на Т. С. Елиът върху Шекспир. Другото беше от Кралската академия по литература с информация, че му е присъдена награда от 1000 паунда съгласно завещанието на Мод Фицсимънс за окуражаване на англо-ирландската поезия. Пърс им беше изпратил свои стихотворения за тази награда преди шест месеца и бе забравил напълно за тях. Той нададе ликуващ вик и хвърли писмото във въздуха. Хвана го, докато падаше, и дочете втория параграф, в който се казваше, че наградата, заедно с други почетни награди, раздавани от Академията, ще бъде връчена на прием, на който — надявах се — той ще може да присъства, и който ще се проведе след три седмици в „Анабел Ли“, Чезринг Крос Ембаркмънт.

Пърс отиде при шефа на катедрата, професор Лайъм Маккриди, да го попита дали може да ползва академичен отпуск през следващия семестър.

— Отпуск? Това е твърде неочаквана молба, Пърс — каза Маккриди, надничайки иззад обичайните си крепостни кули от книги. Вместо да използва бюро, професорът седеше зад огромна маса, почти изцяло покрита с нестабилни купчини от научни томове — речници, азбучни показалци, староанглийски текстове — като само малка повърхност пред него беше разчистена от писания. Посетителят, седнал на другия край срещу тези укрепления, бе поставен в неизгодната позиция да не вижда събеседника си при дискусия. — Не смятам, че сте били достатъчно дълго при нас, за да имате право на академичен отпуск — колебливо каза Маккриди.

— Добре, обикновен отпуск тогава. Неплатен. Току-що спечелих награда от хиляда паунда за моята поезия, — каза Пърс, насочвайки гласа си към едно издание на „Битката при Малдън“, обаче главата на професор Маккриди изскочи от другия край на масата, над „Речник на диалектите“ на Скийтс.

— Виж ти! — възкликна той. — Добре, сърдечни поздравления. Това коренно променя нещата. Хм, и какво по-точно смятате да правите през този отпуск?

— Възнамерявам да се занимавам със структурализъм, г-н професор — каза Пърс.

Това изявление отпрати професора отново зад прикритие, окопан дълбоко зад публикациите на Обществото за ранно-английски текстове, откъдето гласът му се дочу приглушено и с нотки на оплакване:

— Г-н Макгаригъл, не знам как ще водим курса по съвременна литература без вас.

— През летния семестър няма лекции — изтъкна Пърс, — защото всички студенти учат за изпити.

— А, точно така! — тържествуващо каза Маккриди, прицелвайки се от позиция зад „Беоулф“ на Клебер. — А кой тогава ще проверява изпитните работи по съвременна литература?

— Аз ще се върна и ще свърша това — обеща Пърс. Това нямаше да е кой знае колко тежко задължение, тъй като курсът се състоеше само от пет студенти.

— Добре тогава, ще видя какво мога да направя — въздъхна Маккриди.

Пърс се върна в квартирата си близо до газ-завода на Лимерик и нахвърли пет-шест страници резюме на книга за влиянието на Т. С. Елиът върху съвременния прочит на Шекспир и други писатели от времето на кралица Елизабет, после ги напечата и изпрати на Феликс Скинър с придружаваща кратка бележка, че би предпочел засега да не изпраща оригиналната дипломна работа, понеже тя се нуждае от основно ревизиране преди да стане годна за публикация.

Морис Зап потегли от Милано по възможно най-бързия начин, който благоприличието позволяваше, ако изобщо думата „благоприличие“ можеше да се отнесе към начина на живот на

Моргана, в което той си позволи да се усъмни. Опитът за организиране на „тройка“ беше неуспешен. Щом само му стана ясно, че от него се очаква да се излежава не само с Фулвия, но и с Ернесто, Морис се беше извинил набързо, след което напусна огледалната спалня. После взе предпазни мерки и се заключи в стаята за гости. Когато стана на другата сутрин, Ернесто, очевидно пристрастен към пътуванията, бе вече потеглил обратно за Рим, а Фулвия, хладно учтива над кафето и кроасаните, не направи и намек за събитията от предишната нощ, така че Морис започна да се пита дали не е сънувал целия епизод, обаче парещата болка от разнообразните повърхностни рани по плътта му, оставени от дългите нокти на Фулвия върху гърдите и плещите му, го убедиха в обратното.

Следобеда, един шофьор в униформа дойде от вила „Сербелони“ и Морис изпусна въздишка на облекчение, когато големият Мерцедес се отдалечи от портала на Фулвия: струваше му се, че тя е някаква вещица, от чиято сфера на влияние сега се измъква. Милано бе обвит в мъгла, но щом колата наближи града, слънцето се показва и алпийските върхове станаха видими на хоризонта. Те минаха покрай езеро, дълго няколко мили, като влизаха и излизаха от тунели с прозорци, изрязани в скалите през равни интервали, които просветваха на ивици — сини от морето, зелени от брега. Вила „Сербелони“ се оказа достолепна и луксозна къща, построена откъм заветната страна на склон, издигащ се между двете езера, Комо и Леко, с великолепни гледки на изток, юг и запад, които се разкриваха от балконите и просторните ѝ градини.

Морис бе заведен до отлично обзаведен апартамент на втория етаж и оттам на балкона, за да вдиша въздуха, наситен с ароматите на всякакви пролетни цветя, показаха му и гледките в далечината, на които ще може да се наслаждава. Долу, на терасата, други почиващи учени тъкмо се събираха за малък аперитив преди обяда — той бе мернал масата, наредена за обяд в трапезарията, като се качваше нагоре: бели колосани кърпи, кристални чаши, карти с меню. Огледа сцената с чувство на задоволство. Почувства се убеден да остане тук. Сред не най-малките предимства бе и това, че всичко е напълно безплатно. За да попадне човек на такова идилично място, да бъде глезен от слуги, щедро хранен и поен, да са му подсигурени всички удобства за размисъл и творчество — за всичко това бе необходимо само едно: да попълни формуляр.

Разбира се, трябва да е известен с нещо, например да е присъствал на други, подобни на това места, или да е получавал субсидии, стипендии и т.н. в миналото. Това бе красотата на академичния живот, точно така я виждаше Морис. Които имат, ще получат пак. За да започне всичко това обаче, човек първо трябва да напише една наистина дяволски добра книга, което съвсем не е лесно, ако е само млад университетски преподавател, току-що започващ кариерата си, натоварен с преподаване на недобре познат материал, а вероятно и с жена и увеличаващо се семейство. Но благодарение на тази дяволски добра книга, би могъл да получи субсидия за написване на втора книга, вече в по-благоприятни условия; след две написани книги следва повишение, а значи и по-малко натоварване в университета, както и курсове по собствен избор, тогава вече е възможно преподаването да се използва като един вид научно изследване за следващата книга, което вече се отдава още по-бързо. Тази продуктивност носи ново повишение, нови и по-престижни научни награди, още по-голямо облекчение от преподавателска и административна дейност. Теоретично е напълно възможно човек да се издигне до пост на професор, като не прави нищо друго, освен постоянно да отсъства поради някакъв вид академичен платен отпуск. Морис още не беше достигнал върховната цел, но работеше върху въпроса.

Той се прибра в хладната, спокойна сянка на просторната си стая и откри малък кабинет в съседство. Върху широко, покрито с кожа бюро, го очакваше подредена купчинка писма, препратени до Беладжо по уговорка. Сред тях имаше телеграма от някой си Родни Уейнрайт от Австралия, когото Морис напълно бе забравил, съдържаща извинение, че не е спазил крайния срок за изпращане на доклада си за конференцията в Йерусалим, имаше и едно запитване от Хауърд Рингбаум относно същата конференция, което се бе разминало във въздуха с отговора на Морис, че отхвърля доклада му, и едно писмо от адвокатите на Дезире, касаещо таксата за следване на близнаците в колежа. Морис пусна тези съобщения в кошчето за боклук и, като взе лист хартия с герба на вила „Сербелони“ от чекмеджето на бюрото, напечата на електрическата пишеща машина, оставена там за целта, писмо до Артър Кингфишър, напомняйки му, че преди няколко години заедно са участвали в семинар по символизма, като му каза, че е

научил за неговото, на Артър Кингфишър, брилянтно слово при откриването на неотдавнашната Чикагска конференция върху кризата на знака, и го помоли, с най-ласкаещи изрази, за услугата да му изпрати едно ксерокс копие от текста на тази реч. Морис препрочете писмото. Не беше ли прекалено любезно? Не, това беше едно от правилата на академичния живот: невъзможно е да бъдеш прекалено любезен към колегите си. Дали не трябваше да спомене интереса си към длъжността към ЮНЕСКО? Не, щеше да е преждевременно. Времето да натисне ще дойде. Това сега беше само нежно, предварително побутване за опресняване паметта на великия мъж. Морис Зап облиза плика и го залепи с удар на косматия си до кокалчетата юмрук. На път към терасата за аперитива го пусна в пощенската кутия, поставена специално за целта в коридора.

Робин Демпси се върна в Дарлингтън в напълно деморализирано състояние. След унижението от шегата на Анджелика (бузите му, и четирите, още пламтяха от мисълта, че оня ирландски дръвник го е наблюдавал как се приготвя за лягане от вътрешността на гардероба), последва още един ден, пълен с неприятности и досада. Работното събрание на конференцията с председател Филип Суолоу — объркан и задъхан от късното си пристигане, отхвърли предложението на Демпси за провеждане на следващата конференция в Дарлингтън, и гласува за Кембридж. После, като се обади предобед на бившето си семейство да изведе двете си по-малки деца на разходка през деня, ги чу да хленчат, че не искат да ходят. Джанет все пак направи всичко възможно те да излязат с него, но само защото, намекна му тя, искаше следобед да си легне с нейния приятел, Скот, едно застаряващо хипи, дете още носеше дънки и дълга коса, тридесет и пет-годишен вече. Скот беше фотограф на свободна практика, който рядко намираше работа, и една от причините Демпси да недоволства срещу бившата си жена беше, че с част от парите за издръжка на децата тя купува цигари и обективи на тоя некадърен нехранимайко.

Дженифър, 16-годишна, и Алекс, на 14, намусено го придружиха до центъра, където отклониха предложението му да разгледат Художествената галерия или Музея на науката, в полза на ходене по магазините да разглеждат безкрайни рафтове с плочи и касети или дрехи по бутиците на Търговския център. Малко от малко живнаха,

когато Робин им купи по чифт джинси и по една дългосвиреща плоча, а когато им взе, по тяхно настояване, хамбургери и чипс за обяд, те дори благоволиха да поговорят с него. Разговорът обаче не подобри настроението му, защото съдържаше главно имена на музиканти, за които той не беше чувал, и възторжени отзиви за Скот, който очевидно ги познаваше добре.

Така си мина денят. Хамбургерите, в добавка към средновековния банкет, му докараха газове и той отпътува за Дарлингтън в крайно дискомфортно състояние. Пристигна по здрач. Малкият му модерен градски дом с вестниците и рекламните листовки, подпъхнати зад входната врата, изглеждаше студен и отблъскващ. Той мина от стая в стая, включи радиото, телевизора, електрическите печки, дано прогони самотата и депресията, но напразно. И вместо да разопакова багажа си, седна пак в голфа и отиде в Компютърния център на университета.

Както и очакваше, Джош Колинс, главният асистент по информатика, беше още там, самичък в яркоосветената панелна сграда, занимаващ се с някаква програма. Някои хора казваха, че Колинс никога не си ходи у дома, че въобще нямал дом, ами спял на пода между своите бръмчащи, мигащи и цъкащи апарати.

— Здравсти, Джош, к'во ново? — каза Робин пресилено весел.

Джош вдигна поглед от една дълга хартиена лента с данни.

— ИЛАЙЗА пристигна — каза той.

— Така ли? — рече Робин Демпси. Това беше тъкмо развлечението, което му трябваше.

ИЛАЙЗА, наречена така по името на героинята от „Пигмалион“, беше програма, която даваше възможност на компютъра да разговаря, тоест, да провежда свързани разговори на книжовен английски с потребители-хора с помощта на визуален дисплей. Разговорът трябваше да бъде от определен контекстов тип, с ясно определени правила и цели, в който компютърът предимно подсещаше и задаваше въпроси, като беше програмиран с репертоар от възможни отговори на най-често употребявани реплики в този контекст. Като модел за ИЛАЙЗА беше адаптиран разговор между психоаналитик и пациента му, като се смяташе, че той идеално отговаря на целите на тази

програма. Експериментът представляваше голям интерес за езиковеди, изследващи систематичните аспекти на речевото взаимодействие.

— Дай да я изпробвам — каза Робин.

— Окей — каза Джош. — Използвай терминала в ъгъла. Като ти кимна, напиши „Здравей“.

Робин Демпси се настани на мястото, състоящо се от клавиатура за печатане и визуален екран. Джош занесе една голяма ролка с лента в другата част на стаята, където зад стъклена преграда се намираше главният компютър, и скоро кимна на Робин в знак, че ИЛАЙЗА е готова.

ЗДРАВЕЙ — набра Робин на клавиатурата.

ЗДРАВЕЙ, КАК СЕ ЧУВСТВАШ? — отговори ИЛАЙЗА с думи, излизаци буква по буква върху екрана.

ЧУВСТВАМ СЕ УЖАСНО — отговори Робин.

КАКВО ИСКАШ ДА КАЖЕШ ПО-ТОЧНО?

ЧУВСТВАМ СЕ ДЕПРЕСИРАН.

ЗАЩО МИСЛИШ, ЧЕ СИ ДЕПРЕСИРАН?

ЗАЩОТО СЪМ САМОТЕН.

ИМАШ ЛИ СЕМЕЙСТВО?

НЕ.

ИМАШ ЛИ ПРИЯТЕЛИ?

НЕ СЪВСЕМ.

ЗАЩО ТАКА?

Робин Демпси поспря за известно време, преди да напише отговора си:

НЕ ЗНАМ.

НАИСТИНА ЛИ НЕ ЗНАЕШ ИЛИ СЕ ОПИТВАШ ДА ИЗБЕГНЕШ ВЪПРОСА?

Робин Демпси се изчерви и бързо написа:

НЯКОГА ИМАХ ПРИЯТЕЛИ.

КОГА БЕШЕ ТОВА?

ПРЕДИ ДА СЕ ОЖЕНЯ.

ТИ НЕ КАЗА, ЧЕ СИ ЖЕНЕН.

АЗ СЪМ РАЗВЕДЕН.

РАЗКАЖИ МИ ЗА РАЗВОДА СИ.

Робин Демпси писа забързано около петнадесет минути, без да спре, докато не усети Джош Колинс зад гърба си.

— Да? — каза той хладно, закривайки екрана от погледа на Джош.

— Добре ли си, Робин?

— Да, благодаря.

— Интересно ли ти е?

— Много.

— Може ли да прочета?

— Не — каза Робин Демпси. — Не може.

Феликс Скинър прегледа резюмето на Пърс и реши, че е определено обещаващо.

— Но преди да сключим договор с него, ни трябва предварителен отзив — каза той. — На кого да го изпратим за прочит?

— Не знам, г-н Скинър, наистина — каза Глория, неговата секретарка, като праметна крак връз крак и приглади вълнистата си коса, боядисана в златисто-меден цвят. Тя чакаше търпеливо с молив, поставен върху бележника ѝ. Лична секретарка на Феликс Скинър едва от няколко месеца, тя вече бе свикнала с навика на шефа си да мисли на глас и да ѝ задава въпроси, на които тя нямаше как да знае отговора.

Феликс Скинър оголи жълтеникавите си кучешки зъби, забелязвайки, не за първи път, какви изваяни крака притежава Глория.

— Какво ще кажеш за Филип Суолоу? — предложи той.

— Добре — каза Глория. — Адресът му във файла ли е?

— Като си мисля пак — каза Феликс, вдигайки предупредително пръст, — може би не. Имам чувството, че той май нещо ревнуваше младия Макгаригъл от моя интерес оня ден. Може да не е обективен.

Глория се прозина изящно и отстрани мъничко пухче от предницата на сакото си. Феликс запали нова „Голоаз“ направо от фаса, тлеещ между пръстите му, и задържа възхитен поглед върху очертанията на сакото.

— Сетих се кой — възкликна той триумфиращо. — Ръдиърд Паркинсън.

— Чувала съм това име — каза енергично Глория. — Той не е ли в Кембридж?

— Оксфорд. Бивш мой преподавател, по-точно. Да му звъннем ли първо?

— Ами, може би вие по-добре, г-н Скинър.

— Мъдър съвет — каза Феликс Скинър и се пресегна към телефона. Като набра номера, той се облегна назад в стола с въртяща се седалка и възнагради Глория с поредната кучешка усмивка. — Знаеш ли какво, Глория, мисля, че е време да ме наричаш просто Феликс.

— О, г-н Скинър... — Глория се изчерви от удоволствие. — Благодаря ви.

Феликс се свърза с Ръдиърд Паркинсън сравнително бързо. (Той беше ангажиран с един аспирант, чиято научна работа ръководеше, но портиерът на „Ол Сейнтс“ беше инструктиран да го свързва веднага с телефонни обаждания от други градове, дори да е зает. Такива обаждания обикновено значеха книги за рецензиране.) Паркинсън обаче отказа да поеме рецензията на Пърс Макгаригъл.

— Съжалявам, драги колега, но доста ми се е насъбрало в момента — каза той. — Следващата седмица ще ми присъждат почетна длъжност във Ванкувър. Когато приех, не бях наясно, че за да я получа, ще трябва всъщност да ходя там.

— Е, да, досадно — каза Феликс Скинър съчувствено. — Можеш ли да предложиш някой друг? Касае се за нещо като модерно възприемане на Шекспир и прочие под влияние на Т. С. Елиът.

— Възприемане? Нещо ми е познато. Да, да, вчера получих писмо за конференция върху нещо такова. Един прусак на име фон Турпиц. Познавате ли го?

— Да, ние публикувахме превод на последната му книга..

— Защо не пробвате с него?

— Добра идея — каза Феликс Скинър. — Трябваше да се сетя сам.

Той затвори телефона и продиктува писмо до Зигфрид фон Турпиц, в което го молеше да даде мнението си за резюмето на Макгаригъл срещу хонорар от 25 до 50 паунда под формата на книги от най-новия каталог на издателство „Леки, Уиндръш и Бърнстейн“.

— Приложи каталога, Глория, и, разбира се, едно ксерокс-копие от материала на Макгаригъл. — Той загаси цигарата си и погледна часа. — Направо съм капнал след всичкото това напрежение. Имам ли записан някой за обяд днес?

— Май че не — каза Глория, поглеждайки в бележника си. — Не.

— Тогава какво ще кажеш да похапнем и да пийнем чаша-две италианско вино в траторията на „Ковън Гардън“?

— Би било чудесно ... Феликс — каза Глория доволно.

— Безобразие! — възкликна Ръдиърд Паркинсън, като сложи обратно слушалката. Аспирантът под ръководството му, без да е сигурен дали това се отнася към него или не, не коментира нищо. — Откъде-накъде ще си мисли, че аз трябва да чета загубените драсканици на някакъв абсолютно неизвестен ирландец? Разни бивши студенти си въобразяват, че имат връзки. Аспирантът, който беше завършил в Нюкясъл и чието първоначално възхищение от Паркинсън все по-бързо се превръщаше в разочарование, се опита да придаде на чертите си нещо като израз на съчувствие и загриженост. — И тъй, докъде бяхме стигнали? — каза Ръдиърд Паркинсън. — Предсмъртното желание на Ийтс...

— Предсмъртното желание на Кийтс.

— А, да, моля за извинение. — Ръдиърд Паркинсън попипа бакенбардите си и се загледа през прозореца към купола на върха на Шелдониън и по-нататък, към островърхата кула на църквата „Сейнт Мери“. — Я ми кажи, ако трябваше да пътуваш до Ванкувър, какво щеше да избереш: Британските или Канадските авиолинии?

— Аз не съм добре запознат с пътуването по въздух — каза младият човек. — Един чартърен полет до Майорка е целият ми опит.

— Майорка? Ах, да, спомням си, веднъж ходих там при Робърт Грейвз. Имал ли си шанс да се запознаеш с него?

— Не — каза аспирантът. — Аз ходих на организирана екскурзия. Робърт Грейвз не беше включен в програмата.

Ръдиърд Паркинсън хвърли кратък поглед, пълен с подозрение, към младия човек. Беше ли възможно един неоперен нюкясълец да го иронизира — за негова сметка? Безизразното лице на младежа го убеди, че е точно така. Паркинсън се обърна към прозореца.

— Мисля да постъпя като патриот и да пътувам с Британските — каза той. — Струва ми се, че така е правилно.

Оксфорд все още беше във ваканция, поне що се отнася до студентите, но в Рамидж настъпи първият ден от летния семестър, и той се случи прекрасен ден. Слънцето блестеше от безоблачното небе

върху стъпалата на библиотеката и квадратната тревна площ. Филип Суолоу стоеше до прозореца на кабинета си и наблюдаваше откриващата се сцена със смесено чувство на удоволствие, завист и неопределена страст. В топли следобеди като този навън винаги излизаха момичета, облечени в летни дрехи, като луковици пробиха меката пръст и цъфнали внезапно в ярки цветове. Те се бяха пръснали по целия двор, в безгрижно настроение, със смъкнати презрамки и вдигнати поли да пекат белите си от зимата крайници. Момчетата, струпани на групи, наблюдаваха момичетата или лудуваха сред тях, разсъблечени до кръста, само по джинси, или подхвърляха пластмасови „летящи чинийки“ с показна демонстрация на мускули и пъргавина. Тук-там вече се бяха чифтосали и младите двойки се припичаха прегърнати или се боричкаха игриво, а пантомимата, която изпълняваха, бе прозрачна любовна игра. Учебници и подвързии лежаха пренебрегнати на тревата. Зовът на пролетта беше омагьосал неустоймо тези млади тела. Мускусът на взаимното им привличане бе почти видим, както цветният прашец във въздуха.

Точно под прозореца на Суолоу, едно изключително красиво момиче, облечено семпло, но пленително в тясна рокля без ръкави, държеше ръцете на висок, атлетичен млад мъж в тениска и джинси. Те стискаха дланите си на една ръка разстояние един от друг и прехласнато се гледаха в очите, явно неспособни да се откъснат и да отидат на каквато и да било лекция или лабораторно упражнение. Филип не ги винеше. Те представляваха чудесна двойка, излъчваща здраве и съзнание за своя добър вид, тръпнещи на прага на еротично блаженство. „О, щастлива любов“ затананика Филип зад прашния прозорец.

*„О, щастлива любов
вечно гореща, сладка любов
вечно задъхана, млада любов“*

За разлика от влюбените върху гръцката ваза обаче, тези тук накрая се целунаха: дълга и страстна прегръдка, при която момичето се изправи на пръсти, а Филип я почувства косвено в дълбините на душата си.

Той се извърна от прозореца, смутен и леко засрамен. Нямаше смисъл да се поддава на пролетните ритуали в Рамидж. Беше престанал да проявява сексуален интерес към студентки след онази зловещата афера със Сандра Дикс, поне към студентки от Рамидж. Разчиташе на пътуванията си в чужбина за нежни авантюри. Не знаеше точно какво да очаква от Турция, на границата между Европа и Азия. Дали жените ще бъдат свободни и достъпни или пък заключени по къщите си? Телефонът звънна.

— Обажда се Дигби Соумс от Британския съвет. За вашите лекции в Турция.

— А, да. Не ви ли дадох заглавията? Те са „Наследството на Хазлит“ и „Парченце слонова кост“ на Джейн Остин, това е цитат от...

— Да, известно ми е — прекъсна го Соумс. — Проблемът е, че турците не искат това.

— Не искат ли? — Филип усети лек задух.

— Току-що получихме телекс от Анкара. В него пише: „Тук няма интерес към Джейн Остин, може ли вместо това Суолоу да изнесе лекции по литература, история, общество, философия и психология?“

— Това е непосилна задача — каза Филип.

— Да, така е, наистина.

— Мисълта ми е, че няма време за подготовка.

— Бихме могли да изпратим оттук телекс „НЕ“, ако желаете.

— Не, недейте — каза Филип. По принцип той много държеше да зарадва домакините си при всяко от пътуванията си в чужбина, а също и служителите от Британския съвет, за да не спрат да го канят. — Все ще измисля нещо.

— Много добре, тогава ще им телеграфирам, че приемате — каза Соумс. — Останалото наред ли е?

— Мисля, че да — каза Филип. — Не знам точно какво да очаквам от Турция. Как да ви кажа, дали е приемлива... модерна държава?

— Турците държат на това, че са. Но напоследък не им е лесно. Вълна от тероризъм, политически убийства и т.н., и от ляво, и от дясно.

— Да, четох за това във вестниците — каза Филип.

— Доста смело от ваша страна да заминете, наистина — каза Соумс с весел смях. — Страната е в недоимък, вносът е забранен, няма

кафе, няма захар. Няма и порно вестници, доколкото знам, така че се налага да си носите. Недостигът на бензин няма да ви засегне, но спирането на тока може...

— Не ми звучи много ободряващо — каза Филип.

— О, затова пък турците са много гостоприемни. Ако не ви застрелят случайно и ако си пиете чая без захар, ще прекарате чудесно — каза Соумс, пак се засмя, и после затвори.

Филип Суолоу устоя на изкушението да се върне при прозореца и да поднови наблюдението над студентското поведение при чифтосване. Вместо това, той плъзна поглед по книжните рафтове в търсене на вдъхновение за лекция по литература, история, общество, философия и психология. Както винаги, вниманието му бе привлечено от редицата непокътнати броеве на „Хазлит и читателя-аматьор“ в техните бледо-сини подвързии, които беше купил от „Леки, Уиндръш и Бърнстейн“ с отстъпка, за да ги раздава на посетители, отчаян от търговския неуспех на книгата. Лек спазъм на негодувание срещу издателите му го подсети да вдигне телефона и да се обади на Феликс Скинър.

— Съжалявам — каза момичето отсреща, — г-н Скинър е на събрание.

— Предполагам, че става дума за обяд — саркастично каза Филип, като погледна часовника си. Беше три без петнадесет.

— Е, добре, така е.

— Мога ли да говоря със секретарката му?

— И тя е на обяд. Да предам ли нещо?

Филип въздъхна.

— Предайте на г-н Скинър, че професор Зап изобщо не е получавал безплатен брой от моята книга, а аз специално бях помолил да му бъде изпратен такъв при публикуването.

— Добре, професор Зап.

— Не, не, името ми е Суолоу, Филип Суолоу.

— Добре, г-н Суолоу. Ще предам на г-н Скинър, веднага щом се върне.

Всъщност, по времето, когато Филип Суолоу се обаждаше по телефона, Феликс Скинър се бе върнал от обяд. Той се намираше, ако трябва да бъдем точни, в подземното хранилище на „Леки, Уиндръш и

Бърнстейн“. Той беше при това, ако трябва да бъдем съвсем точни, в Глория, която пък беше приведена над куп кашони, със свалени пола и гащички, докато Феликс, с панталони на тънко райе около глезените, и колене, сгънати в маймунски клек, се сношаваше мощно с нея изотзад. Връзката им беше узряла набързо от сутринта насам, стоплена от няколко джина с тоник и голяма бутилка италианско вино по време на обяда. В таксито след това, изследователските ръце на Феликс не срещнаха съпротива — точно обратното, защото Глория беше млада жена с гореща кръв, чийто съпруг, инженер в Комисията по електричество в Лондон, работеше нощни смени. Съответно, когато влязоха в асансьора в сградата на „Леки, Уиндръш и Бърнстейн“, Феликс натисна бутона за слизане надолу вместо за нагоре. Той беше използвал хранилището в подземията няколко пъти досега при подобни случаи, както правилно се досети Глория, без да коментира темата. Мястото трудно можеше да се нарече будоар на блаженството, подът бе твърде студен и мръсен за лягане, но настоящата им поза устройваше и двамата, тъй като на Глория не ѝ се налагаше да гледа ужасните зъби на Феликс, нито да вдишва дъха му, който сега вонеше и на чесън в добавка към „Голоаз“-ите, той пък в същото време можеше да се наслаждава, понеже я държеше за ханша, на начина, по който пълничките ѝ бели бузки се издуваха между пристягащия ги колан с жартиери и дамските чорапи.

— Чорапи! — изпъшка той. — Откъде знаеше, че обожавам чорапи и жартиери?

— Не знаеххх! — изохка тя. — Ох! ох! ох! — Глория усети, че кашоните се разместват и изплъзват под нея, докато Феликс мушкаше все по-здраво и бързо. — Пази се! — извика тя.

— Какво? — плътно стиснал очи, Феликс се концентрираше за оргазма.

— Падам!

— Свършвам!

— Ох!

— Ах!

Те свършиха и паднаха заедно сред куп намачкани кашони и разпилени книги. Прах изпълни въздуха. Феликс се @претъркули по гръб и въздъхна от удовлетворение.

— Беше адски готино, Глория. Земята се разтърси, дето се вика.

Глория кихна.

— Не беше земята, ами тия кашони. — Тя разтри коляното си. — Пуснала ми се е бримка — оплака се тя. — Какво ли ще си помислят горе?

Тя погледна към Феликс за някакъв отговор, но неговото внимание беше привлечено от книгите, изпадали от накъсаните кашони. Той беше още на четири крака и все още с панталони около глезените, и стоеше така, втренчил изумен поглед в книгите. Това бяха еднакви томове, в бледо-сини подвързии. Феликс отвори един и извади малък лист, пъхнат в него.

— Господи — каза той. — Нищо чудно, че старият Суолоу не получи нито един отзив.

В деня, преди да замине за Ванкувър, Ръдиърд Паркинсън получи писмо от Феликс Скинър и един брой от „Хазлит и читателя-аматьор“. „Уважаеми Ръдиърд“ — пишеше там, — „ние издадохме тази книга миналата година, но тя беше пренебрегната от пресата — несправедливо според мен. Във връзка с това, тази седмица изпращаме нова партида броеве за рецензиране. Ако Вие самият евентуално бихте могли да поместите някъде една рецензия за нея, би било чудесно. Известно ми е, че сте изключително зает, но имам предчувствието, че книгата ще Ви хареса. С уважение: Феликс Скинър“.

Ръдиърд Паркинсън изкриви устни над това послание и погледна към книгата с хладен интерес. Никога не беше чувал за Филип Суолоу, а първа книга на професор от непрестижен университет не обещаваше много. Като разгръщаше страниците, обаче, вниманието му бе привлечено от цитат, взет от есе на Хазлит, озаглавено „За критиката“: „Нищо не прави в днешно време критикът, ако не се опитва да намери хиляди значения дори в най-очевидния израз... Работата му не е да бъде справедлив към автора, когото той третира без да се церемони излишно, а да отдаде почит на себе си, като покаже познаване на всички критически въпроси и източници“. Хм, помисли си Ръдиърд Паркинсън, оттук могат да се извадят боеприпаси за битка срещу Морис Зап. Той пусна книгата в куфарчето си, заедно с паспорта и червено-белия билет за самолета.

Пътуването до Ванкувър не беше комфортно. За да спести малко от пътните, си беше взел билет за икономична класа, тъй като

университетът-домакин му плащаше за първа. Това се оказа грешка. Първо се беше спречкал с едно устато момиче на контролния пункт, което отказа да приеме куфара му за едно пренощуване като ръчен багаж. После, като се качи на самолета, установи, че е имал лошия късмет да получи място до майка с малко дете на скута, което се извиваше, ревеше и плюеше храна отгоре му през по-голямата част от дългия и уморителен полет. Той започна горчиво да съжалява за суетата, която го подтикна да приеме това свършено ненужно звание, да прелети десет хиляди мили за три дни само заради удоволствието да облича чужди тоги, да слуша кратки и вероятно неточни възхвали в негова чест и после да разговаря за глупости с тълпа досадни канадски нищожества на някой противен прием или банкет, където несъмнено ще се пие само ръжено уиски с лед през цялото време.

В крайна сметка, на вечерята след церемонията по награждаването сервираха вино, и то, Ръдиърд трябваше да признае, доста добро вино — „Пуйи Фюсе ’74“ с рибата, и наистина забележително „Жаври Шамбертан ’73“ с филето. На масата се говореха баналности, както се бе опасявал, но той все пак успя да проведе интересен разговор преди приема с един от другите кандидати за звание, Жак Текстел, швейцарския антрополог и бюрократ от ЮНЕСКО, който любезно го почерпи със сухо мартини.

— Поздравления — каза той. — Аз знам, че съм тук само защото университетът се надява да измъкне малко пари от ЮНЕСКО, но вие сте заслужили почит със собствения си труд.

— В никакъв случай, вашата награда е напълно заслужена! — би отговорил всеки друг, но не и Ръдиърд Паркинсън. Той, бидейки Ръдиърд Паркинсън, просто се подсмихна самодоволно и изпръхтя в бакембардите си.

— Нямате си представа, колко почетни награди съм събрал, откакто станах ПГД — каза Текстел.

— ПГД?

— Помощник главен директор.

— Харесвате ли работата си?

— Като антрополог, да. Парижкият отдел е като племе. Има си ритуали, табута, ред по превъзходство... Очарователно. Но като администратор, ме докарва до лудост. — Текстел сръчно постави празната си чаша върху подноса на минаващия келнер с едната си ръка

и взе пълна с другата. — Да вземем например тази длъжност за експерт по литературна критика.

— Какво представлява тя?

— Вие не сте чували за нея? Изненадан съм. Зигфрид фон Турпиц е наясно — той ми звънна в седем и половина сутринта да ме пита за това. Тъкмо бях заспал изтощен от смяната на времето след един полет от Токио.

— И каква е тази длъжност? — настоя да чуе Ръдиърд Паркинсън.

Текстел му разказа.

— Интересува ли Ви? — завърши той.

— О, не — каза Ръдиърд Паркинсън с усмивка и леко поклащане на глава. — Аз съм напълно удовлетворен.

— Приятно е да се чуе подобно твърдение — каза Жак Текстел. — Според моя опит най-издигнатите академици са най-неудовлетворените хора на света. Те винаги смятат, че тревата в съседното поле е по-зелена.

— Аз не мисля, че тревата където и да било е по-зелена от тази в парка на „Ол Сейнтс“ — каза Ръдиърд Паркинсън надменно.

— Сигурно е така — каза Жак Текстел. — Но, разбира се, този, който заеме длъжността към ЮНЕСКО, няма да се мести никъде.

— Няма ли?

— Не, това е чисто концептуална длъжност. С изключение на заплатата, която вероятно ще бъде от порядъка на сто хиляди долара.

В този момент обявиха, че вечерята е сервирана. Ръдиърд Паркинсън бе настанен на известно разстояние от Жак Текстел, а последният напусна веднага след като се нахрани, за да хване влака за Перу, където на другия ден трябваше да открие конференция върху запазване културните останки на инките. Тази раздяла причини леко безпокойство у Ръдиърд Паркинсън; искаше му се по възможност да коригира впечатлението, което може би бе оставил, че е изцяло незаинтересуван от длъжността към ЮНЕСКО. Колкото повече мислеше за това — а той мислеше за него през по-голямата част на пътуването си на връщане към Лондон — толкова по-привлекателно му изглеждаше. Той така беше навикнал към покани за кандидатстване на щедро финансирани длъжности в Северна Америка, че отказът беше станал нещо като рефлекс за него. Те винаги се опитваха да го

изкушат с обещания за научен колектив, от който той изобщо не се нуждаеше (научният колектив ли щеше да пише рецензиите вместо него?) и големи привилегии за пътуване, които биха му позволили да лети до Европа колкото често си иска. (Но аз вече съм в Европа, изтъкваше той, ако въобще си направеше труда да отговори.) Тази длъжност, обаче, бе определено различна.

Може би той я отхвърли твърде прибързано, макар че ЮНЕСКО беше институция, редовно вземана на подбив в Оксфорд. Но никой не би се шегувал със сто хиляди долара годишно, освободени от данъци, при това без дори да си преместиш книгите. Проблемът беше, как да запознае Текстел с малко позакъснелите си мисли, без да му се натрапва твърде очевидно. Несъмнено, длъжността ще бъде обявена, като му дойде времето, но Ръдиърд Паркинсън беше достатъчно опитен да знае, че хората, назначавани на висши академични длъжности никога всъщност не кандидатстват за тях, преди да им бъде лично предложено. Това правеше Текстел — сега, в ретроспектива, беше ясно като бял ден, а той пропусна възможността. Ръдиърд Паркинсън огорчено стисна облегалките на стола си. Да речем, една дискретна бележка до Текстел да му намекне за промяната в настроението. Но нещо повече бе необходимо, нещо като кампания, рекламна листовка, манифест — обаче изтънчено, по заобиколен начин.

Като отваряше куфарчето си да потърси лист за писмо до Текстел, погледът на Ръдиърд Паркинсън попадна върху книгата на Филип Суолоу. Той я извади и запрелиства. Скоро се зачете повнимателно. В съзнанието му се очерта план. Една статия в средата на литературното приложение на „Таймс“. „Английската критическа школа“. „Колко добре е да попаднеш, сред потискащата пустиня на съвременната критика, на човек, който защитава благородната традиция за хуманна наука, здрав разум и чисто удоволствие от великите книги... Навременното изследване на професор Суолоу дава насоки... Обратното на претрупаното с професионален жаргон и твърде педантично произведение на професор Зап, в което перверзните парадокси на модните европейски учени са интерпретирани претенциозно и стерилно... Настанало е време тези, които вярват, че литературата е израз на универсални извънвремеви човешки

стойности, да се изправят и преброят ... Професор Суолоу е този ясен призив към действие. Кой ще отвърне?“

Нещо такова може да свърши работа, помисли си Ръдиърд Паркинсън, загледан през прозореца към слънцето, което изгръваше или залязваше някъде или другаде над хоризонт от вълнообразни облаци. Ванкувър, където бе зърнал набързо само измитите от дъжда улици между летището и университета, вече се бе заличил от паметта му.

Филип Суолоу потегли за лекторското си турне в Турция в напълно объркано състояние. До последния момент бе работил върху лекция за литературата, историята, обществото, философията и психологията, пренебрегвайки други, по-банални занимания, като например приготвянето на багажа. Хилари, намусена и дръпната, го гледаше късно вечерта преди самото отпътуване как рови за чисто бельо и чорапи.

— Трябваше да помислиш за това по-рано — каза тя. — Знаеш много добре, че утре е денят на голямото пране.

— Ти пък знаеше, че утре заминавам — огорчено каза той, — можеше да се сетиш, че ще ми трябват чисти дрехи.

— Защо ли аз трябва да мисля от какво се нуждаеш ти? Ти мислиш ли аз от какво се нуждая?

— От какво? — попита Филип.

— Не можеш даже да си представиш, че имам нужда от нещо, нали? — каза Хилари.

— Хайде да не се караме — уморено каза Филип. — Не може ли просто да ми дадеш чисти чорапи, гащи и потници? Ако не смяташ, че искам твърде много.

Той беше застанал на прага на хола, хванал разбъркана купчина мръсно бельо, което току-що беше извадил от панера за пране. С рязък удар по масата Хилари остави романа, който държеше, и сграбчи купчината от ръцете му. Тя се затътри към кухнята, оставяйки след себе си пътека от изпадали чорапи.

— Ще трябва да ги центрофугирам до сухо — подхвърли тя през рамо.

Филип се качи в кабинета си, за да прибере нужните книги и документи. Както обикновено, изгуби много време в чудене кои книги

да вземе със себе си. Той страдаше от натрапливата невроза, че може да се озове изоставен в някой чуждестранен хотел или железопътна гара без нищо за четене, поради което винаги пътуваше с много книги, повечето от които връщаше неотваряни.

Тази вечер, като не можа да реши кой от късните романи на Тролоп да избере, сложи и двата, заедно с томче поезия от Сиймъс Хийни, една нова биография на Кийтс и „Божествена комедия“ в превод, която вземаше почти при всяко пътуване през последните тридесет години, без да беше напреднал много в четенето ѝ. Докато привърши с тази си работа, Хилари бе вече в леглото. Той легна до нея, буден и неспокоен, заслушан в шума на центрофугата, която глухо бучеше в кухнята, подобно на корабен двигател. Той тревожно си припомняше наум списъка на нещата, които трябваше да носи: паспорт, пари, билети, пътнически чекове, лекции, слънчеви очила, турски разговорник. Те всички бяха в куфарчето му, но все му се струваше, че нещо липсва. Щеше да се качи на същия ранен самолет, с който Морис Зап беше пътувал, и нямаше да има много време сутринта.

Филип рядко спеше добре преди пътуване в чужбина, но тази вечер безсънието особено го измъчваше. Обикновено той и Хилари правеха любов в такива случаи. Между тях съществуваше негласно споразумение да забравят за различията си в прощална прегръдка, която, колкото и формална да бе, поне имаше ефект на релаксанти, колкото да поспят за няколко часа. Но щом Филип опита едно-две пробни погалвания върху извисяващите се форми на Хилари, тя дръпна ръката си и сънено изръмжа. Филип се обърна на другата страна, изпълнен с негодувание и самосъжаление. Представи си, че загива в самолетна катастрофа на път за Турция, и си помисли с мрачно задоволство какво чувство за вина ще изпита Хилари при новината и как ще се укорява. Единствения недостатък на този сценарий беше, че включваше собствената му гибел, твърде висока цена за наказание, че не му е изпратила чорапите навреме. Той се опита да измисли нещо друго за компенсация — например любовна авантюра в Турция, но се затрудни, защото си нямаше на представа как изглеждат туркините. Накрая се спря на случайна среща с Анджелика Пабст, за която никога не се знаеше откъде идва и накъде отива и, значи, можеше да се срещне и в Турция, както и където и да е другаде.

Едно от многото разочарования на конференцията в Рамидж беше, че не извлече нищо от дружеските взаимоотношения, които установи с тази привлекателна млада жена през първата вечер. С помощта на фантазията, че измъква Анджелика от лапите на турски политически терористи в някакъв турски влак и е възнаграден с пламенни сексуални ласки от нея, облечена само с прозрачна нощничка по време на конфликта, Филип задряма, макар че се будеше начесто през цялата нощ, и се почувства повече уморен, отколкото отпочинал, когато будилникът най-сетне го събуди в 5:30 часа.

Пет и половина наистина не е толкова рано, като се има предвид, че таксито е поръчано за шест. Филип осъзнава това, докато се мие, облича и бръсне с непослушни крайници. Опипом изважда от чекмеджетата и гардероба в полутъмната спалня дрехите, с които ще пътува, ключалките на куфара заяждат. Хилари не мръдва — нито да стане и помогне, нито да му направи чаша кафе. Не би трябвало да я обвинява, твърде рано е, но той наистина я вини. В шест без три минути е готов, така да се каже, избръснат как да е, несресан и с нелъснати обувки, но готов. Тогава си спомня за нещо, което е изпуснал да вземе — тоалетна хартия. Безуспешно търси в кухненския шкаф ново руло и, в нарастващата си паника, разхвърля пакети с прах за пране, хартиени салфетки, препарат за миене на съдове. Бързо изкачва стълбите, влиза с трясък в спалнята, светва и заповедно пита завития гръб на Хилари:

— Къде е тоалетната хартия?

Хилари се надига в леглото и извърта глава, с глупав сънен поглед:

— Ъ?

— Тоалетна хартия. Трябва ми.

— Свършила е.

— Какво?

— Мислех да купя днес.

Филип издига ръце във въздуха: „Невероятно! Направо невероятно!“

— Можеш да си купиш по пътя.

— В шест часа сутринта?

— Може на аерогарата...

— Пък може и да не може. Може и да нямам време.

— Вземи каквото е останало в долната тоалетна, ако искаш.

— Много ти благодаря — казва саркастично Филип.

Той изтрополява надолу по стълбите, като взема по две стъпала наведнъж. В тоалетната на долния етаж намира половин ролка хартия, заредена с пружинен механизъм в керамичен държател, закрепен на стената. Филип се мъчи да освободи хартията от пружинения механизъм. Звънецът на входната врата остро извънхва. Филип се сепва, хартията пада на земята и рулото се развива с изумителна скорост по целия под. Филип тихо псува, опитва се да я навие отново, отказва се, отива да отвори на шофьора, посочва му багажа, на бегом се качва в кабинета, натъпква пакет хартия за пишеща машина в куфарчето си, тича обратно в антрето, извиква едно сърдито „Довиждане!“ в посока към горния етаж, грабва шлифера си от закачалката и напуска къщата, като трясва вратата след себе си.

— Всичко наред ли е, господине? — казва шофьорът на таксито, щом Филип се отпуска тежко на задната седалка.

Филип кимва. Шофьорът включва на скорост и отпуска амбреажа. Таксито потегля, после внезапно спира, подчинявайки се на извикване от къщата. И ето Хилари идва, носейки се по градинската пътека в нощница и едно старо манто, наметнато отгоре, не особено благопристойна на вид, притиснала към пазвата си разбъркана купчина от чорапи и бельо. Филип сваля прозорчето на колата.

— Забрави да ги извадиш — казва задъхано Хилари и пъха чорапи, потници и слипове през отвора върху скута му. Шофьорът на таксито наблюдава смаян.

— Благодаря — казва Филип навъсен и прибира дрехите.

Хилари му отправя широка усмивка.

— Довиждане тогава. Приятно пътуване!

Тя се навежда към прозорчето за целувка с откренати устни и затворени очи. Филип трудно може да ѝ откаже и се навежда към нея за формалното докосване.

Но тогава се случва нещо необичайно. Старото манто на Хилари се смъква, деколтето на нощницата ѝ се отваря и Филип зърва извивката на дясната ѝ гръд. Тя представлява добре познат му обект. Преди двайсет и пет години направи първия си тактилен опит за запознанство с нея чрез плахо опипване през дебелия плетен пуловер и широкия здрав сутиен, докато целуваше младата ѝ притежателка,

тогава току-що завършила студентка, за лека нощ пред квартирата ѝ една вечер след прожекция на „Броненосецът Потъомкин“ в клуба на кинолюбителя. За първи път видя голата ѝ плът през първата им брачна нощ, беше като изпаднал в транс. Оттогава сигурно я бе виждал и докосвал (нея и близначката ѝ) няколко хиляди пъти — галил и месил, близал и завирал нос в нея, гледал как му кърми децата и сам посуквал при случай. През това време тя постепенно изгуби девствената си твърдост и кадифена повърхност, наедря и натежа, еластичността ѝ намалая, и му стана мила като стара възглавничка — удобна, но незабележима. Но такава е мистерията на желанието — непостоянството и непредвидимостта на неговите движещи сили — че тази неочаквана мимолетна картина на гърдта, люлееща се свободно в широките гънки на нощницата, над прикрити дълбини, от които до ноздрите му достига приятен мирис на топло легло и тяло, доведе Филип почти до припадък от желание отново да докосва, ближе, суче, завира носа си и т. н ...

Не много часове след като Филип Суолоу отлетя от аерогара Хийтроу на борда на един DC — 10 на турските въздушни линии в посока към Анкара, Пърс Макгаригъл долетя на Хийтроу на борда на Боинг 737 от Шанън, тъй като беше денят за раздаване на наградите в Кралската академия.

„Анабел Ли“ беше един стар параход за увеселителни разходки, извършвал някога редовни рейсове по Темза. Пребоядисан и с подновена мебелировка, с неподвижни витлови колела и изчистен комин, сега стоеше закотвен на брега на Темза при Чезъринг Крос Ембаркмънт, превърнат в ресторант с бар и няколко стаи за настаняване, и можеше да бъде наеман за специални случаи като този например. Лондонските литератори ахкаха от възхищение пред оригинално решеното място за научна среща, като слизаха от такситата или се изсипваха накуп от метрото за кратка разходка към реката. Беше прекрасна майска вечер, Темза бе пълноводна, а лек бриз развяваше знамената и флагчетата по „Анабел Ли“. Когато се качиха на борда, някои вече не бяха толкова сигурни, че идеята е добра. Под краката се усещаше непрекъснато поклащане, а когато минеше по-голям морски съд, „Анабел Ли“ се повдигаше и спадаше доста рязко, така че гостите

залитаха върху червения плюшен килим на главния салон. Скоро обаче бе невъзможно да се направи разлика между ефекта от реката и ефекта от пиенето. Пърс никога не бе присъствал на литературна вечеря досега, но както изглеждаше, главната цел беше да пиеш колкото може повече и колкото може по-дълго, като същевременно говориш с пълен глас и гледаш през рамото на този, с когото говориш, за да се усмихваш и махаш с ръка на останалите, които също пият, говорят и ръкомахат. Що се отнася до Пърс, той само пиеше, тъй като не познаваше никого. Той стоеше встрани, усещайки, че се задушаваштегнат в необичайните му яка и вратовръзка, и пристъпяше от крак на крак, докато станеше време за отиване до бара за поредното питие. Келнери разнасяха бяло и червено вино сред гостите, но Пърс предпочиташе бира „Гинес“.

— Извинете, „Гинес“ ли пиете? — чу се глас до рамото му. — Откъде я взехте?

Пърс се обърна и видя едно широко, месесто и покрито с белези от стари пъпки лице да се взира жадно в чашата му през очила с рогови рамки.

— Поисках си я на бара — каза Пърс.

— Това вино е като конска пикня — каза мъжът, като изпразни чашата си в една саксия с цвете. Той изчезна сред тълпата, но се появи след малко, мъкнейки каса „Гинес“. — Аз по принцип не обичам бутилирана бира — каза той, — но „Гинес“ според мен е по-добра бутилирана, отколкото наливна, поне в Англия. Друг въпрос е в Дъблин.

— Споделям мнението ви — каза Пърс, когато мъжът му допълни чашата догоре. — Дали не е от водата?

Те поведоха научен разговор за варенето на силна бира, начесто илюстриран с мостри, преди да пристъпят към запознаване един с друг.

— Роналд Фробишър! — възкликна Пърс. — Чел съм няколко ваши книги. Ще ви награждават ли тази вечер?

— Не, аз представям един „многообещаващ първи роман“. Когато започнах да пиша, нямаше повече от две-три литературни награди, и те бяха на стойност около сто паунда всяка. Днес има толкова много, че трудно можеш да избегнеш получаването на някоя,

достатъчно е само да публикуваш нещо. Извинявам се, нямах предвид да омаловажавам вашия...

— Няма нищо — каза Пърс. — Разбирам какво изпитвате. Всъщност аз дори още не съм публикувал стихотворенията си.

— Точно това ми беше думата — каза Фробишър и отвори нова бутилка бира. Той много умело отваряше бутилките, като използваше едната за лост, с който повдигаше капачката на другата. — Искам да кажа, не ми се зловидят парите, които ще вземеш — да са ти честити — но ситуацията става ненормална. Тази вечер тук има хора, които от това и живеят — от награди, академични субсидии и какво ли не. Представям си деня, когато за всяка една издадена книга ще има отделна награда. „Най-добър първи роман за домакиня, живееща в Камдън Таун с две малки деца и неверен съпруг, който работи в сферата на рекламата“. „Най-добър пътепис от мъж под двадесет и девет-годишна възраст, обиколил света, използвайки само редовен автобусен транспорт и едни джинси“, „Най-добър ...“

Фробишър можеше още да се горещи по темата, но една млада жена се приближи до него и му каза, че идва неговият ред за презентация на наградата „Най-добър първи роман“. Той остави чашата си.

— Наглеждай ми „Гинес“-а — поръча той на Пърс и изчезна.

Пърс продължи да пие и да пристъпя от крак на крак. Скоро видя познато лице и му помахна по начина, по който бе наблюдавал другите да го правят. Феликс Скинър се доближи, следван от гърдеста млада жена със златисто-медена коса и още една двойка.

— Здравей, приятелче, какво те води насам? — каза той.

— Дошъл съм да получа награда за поезия.

— Виж ти, наистина ли? — Скинър се засмя, разкривайки жълтите си зъби. — Поздравления! Между другото, съжалявам за книгата „Шекспир-Елиът“. Това е секретарката ми, Глория. — Той побутна гърдестата млада жена, която се здрависа вяло с Пърс. Лицето ѝ бе бледо.

— Кога ще си тръгваме, Феликс? — попита тя. — Зле ми е, страдам от морска болест.

— Не можем още да си тръгнем, мила, наградите не са раздадени — каза Феликс и се обърна да представи другата двойка. — Професор и г-жа Рингбаум от Илинойс. Хауърд е един от нашите автори.

Хауърд кимна намусено към Пърс. Съпругата му се усмихна и изхълца.

— Телма, престани — каза той, почти без да мърда устни.

— Не мога да спра — каза тя, премигвайки срещу Пърс.

— Не трябваше да пиеш толкова — каза Рингбаум.

В другия край на салона някой удари с юмрук по масата и започна да държи реч.

— Ужасен човек е Рингбаум — прошепна Скинър в ухото на Пърс. — Издадохме една от книгите му преди около четири години, казвам издадохме, но всъщност подготвихме петстотин екземпляра и трябваше да ги разпродаваме с намаление. Заради това той ме изнуди да го поканя на обяд с жена му днес и сега не мога да се отърва от тях. Той е страхотен досадник, а тя изглежда е нещо като нимфоманка — през цялото време си игра с краката ми под масата. Дяволски неудобно е, казвам ти, а и Глория беше там.

Точно в този момент, Пърс усети присъствието на друг крак до неговия. Той се обърна и видя госпожа Рингбаум съвсем близо до себе си.

— Вие наистина ли сте поет? — каза тя задъхано. Дъхът ѝ беше наситен с джин.

— Да — каза Пърс.

— А ще напишете ли едно стихотворение за мен — каза госпожа Рингбаум, — ако заслужавам вашето внимание?

— Боя се, че стихотворенията не се пишат по поръчка — каза той и отстъпи назад, но госпожа Рингбаум го последва, залепена за него като партньорка по танц в бална зала.

— Нямам пред вид пари — каза тя.

— Телма — каза Хауърд Рингбаум с плачевен глас зад гърба ѝ, — аз алергичен ли съм към аншуа? — Той вдигна малък нахапан сандвич.

Пърс се възползва от ситуацията да постави Скинър между себе си и госпожа Рингбаум.

— Та какво казахте за моята книга? — попита той Скинър.

— А, не получи ли писмото ми? Не? Тази Глория, нещо се е поотпуснала напоследък. Ами, боя се, че получихме силно отрицателна рецензия на твоето предложение. Виж, Ръдиард Паркинсън обявява наградата за биография.

Един мъж с бакенбарди и пълно самодоволно лице се бе изкачил на подиума и говореше на събралите се гости. Речта му беше похвала на нечия книга, макар че насмешливата усмивчица върху устните му някак изкривяваше и девалвираше отношението му и предизвикваше сподавен смях сред публиката.

— Ръдиърд Паркинсън... Чел си книгите му, нали, Хауърд? — каза Телма Рингбаум.

— Абсолютен боклук — каза Хауърд Рингбаум.

Пърс си отвори още една „Гинес“, като приложи похвата на Роналд Фробишър.

— Значи, не искате да публикувате книгата ми изобщо? — каза той на Феликс Скинър.

— Боя се, че не, момчето ми.

— Какъв всъщност беше отзивът от предварителния прочит?

— Ами, че няма да стане. Не е актуално. Не е издържано. Това е.

— Кой го направи?

— Съжалявам, не мога да кажа — каза Феликс Скинър. — Поверително е.

Избухнаха аплодисменти и блесна светкавица на фотоапарат, биографът се качваше да си получи наградата от Ръдиърд Паркинсън.

— Той не е ли случайно тук тази вечер? — попита с мрачен копнеж Пърс. — Защото ако е тук, готов съм да се бия с него.

Феликс Скинър се засмя неуверено.

— Не, не, той е далече от Лондон. Но е много изтъкнат авторитет, уверявам те. А, Ръдиърд, колко се радвам да те видя! Чудесна реч!

Ръдиърд Паркинсън, който беше отстъпил подиума на Роналд Фробишър, се усмихна доволно и поглади бакенбардите си с opakото на ръката си.

— О, здравей, Скинър ... Да, мисля, че мина много добре.

Феликс Скинър представи Рингбаум на Паркинсън.

— Това е голяма привилегия, професор Паркинсън — каза Хауърд Рингбаум, като задържа ръката на Паркинсън, отправяйки му възхитен поглед. — Аз съм голям почитател на вашето дело.

— Много мило — измрънка Паркинсън.

— Хауърд! Хауърд, това е Роналд Фробишър — извика Телма Рингбаум развълнувана, сочейки към подиума. — Помниш ли, аз четях

една от неговите книги в самолета на път за насам.

— Препоръчвам вашата книга за Джеймс Томпсън на всички мои студенти — каза Хауърд Рингбаум, без да обръща внимание на жена си. — Аз самият съм написал няколко статии на тази тема и би било истинско удоволствие, ако...

— Ах, да, горкият Фробишър — каза Паркинсън, който явно предпочиташе тази тема на разговор, — той беше в Оксфорд, когато бях млад. За съжаление, вече се е изчерпал. Не е публикувал нов роман от години.

— Една от книгите му е направена на телевизионен сериал — каза Глория някъде изотзад и отдолу. Всички се извърнаха и погледнаха с изненада към нея. Тя се беше излегнала на една пейка покрай заоблената стена на кораба със събути обувки и затворени очи.

— Да — изкриви устни Паркинсън. — Смя да кажа, че да. Аз самият не притежавам телевизионен приемник.

Една жена в навалищата пред тях се извърна и намръщи, а някой друг изсъска: „Шт!“ Роналд Фробишър държеше реч с плътен глас и с ръце, пъхнати дълбоко в джобовете на кадифеното си сако, а стъклата на очилата му бяха замъглени и приличаха на бухалски очи.

— Не мога да си представя той да каже нещо, за което си струва да си напругаш слуха — измърмори Паркинсън. — Всъщност, той май е подпийнал.

— Между другото — обърна се Феликс Скинър към него, — получи ли, хъм, случайно, хъм, една книга от, хъм, Филип Суолоу, която, хъм...

— Да, получих. Съвсем не лоша. Уредих да бъде представена в литературното приложение на „Таймс“, заедно с една друга книга. Трябва да излезе утре. Мисля, че ще бъдеш доволен.

— О, много добре! Аз съм изключително благодарен.

— Смятам, че съдържа важни изводи — каза Паркинсън тържествено. — Повече, отколкото самият автор съзнава.

Отново избухнаха аплодисменти, докато Роналд Фробишър връчваше някакъв плик на усмихваща се млада жена с бретон и рокля от домашно тъкано платно. Председателят, който беше открил процедурата по награждаването, се върна на подиума.

— А сега няколко награди и субсидии за млади поети — обяви той.

— Това трябва да е за теб — каза Телма Рингбаум на Пърс. — Побързай.

Пърс започна да си пробива път напред.

— Първо, по завещанието на Мод Фицсимънс за окуражаване на английско-ирландска поезия — каза председателят. — Пърс Макгаригъл...?

— Тук! — извика Пърс отдолу. — Един момент, идвам.

Взрив от смях приветства появата му на подиума, което Пърс със закъснение отдаде на факта, че все още държеше бутилка „Гинес“ в ръка.

— Поздравления — каза председателят и му връчи чек. — Виждам, че си носите вдъхновението.

— Моето вдъхновение — каза Пърс развълнувано, — е едно момиче на име Анджелика.

— И сигурно много красиво — каза председателят, избутвайки го леко към стъпалата. — Следващата награда...

Когато Пърс се върна обратно, завари Роналд Фробишър да се кара с Ръдиърд Паркинсън.

— Какво си мислиш, че разбираш от литературно творчество? — настъпателно питаше Фробишър. — Ти си просто един подмазвач, който работи за неделните вестници. Веднъж станал подмазвач, такъв си оставаш. Нали те помня какво правеше в „Ол сейнтс“...

— Хайде, стига, стига — каза Феликс Скинър, опитвайки се да разтърве двамата.

— Ама те ще се бият ли? — каза Телма Рингбаум развълнувана.

— Млъквай, Телма — каза Хауърд Рингбаум.

— Наистина, Фробишър — каза Паркинсън, — такова поведение е лошо дори в твоите романи, а в живота е направо непоносимо. — Той говореше с презрение, но същевременно отстъпваше. — И, между другото, аз не бях единственият рецензент, който не обърна внимание на романа ти, кога беше то, преди десет години?

— Осем, но ти беше единственият, дето гадно обиди баща ми, Паркинсън. Още не съм ти простил за това.

Хванал една празна бутилка „Гинес“ за гърлото, Фробишър я размаха в посока към Паркинсън. Някой извика. Феликс Скинър хвана ръцете на Фробишър, а Хауърд Рингбаум го сграбчи за яката и задърпа романиста до задушаване. Смятайки, че това е не само нечестна, но и

излишна употреба на сила, Пърс се опита да възпре Рингбаум. Телма се хвърли в битката и енергично срита мъжа си в глезена. Той извика от болка и пусна Фробишър, а после се нахвърли възмутено върху Пърс. Резултатът от всичко това беше, че няколко минути по-късно Пърс и Фробишър се намериха заедно изхвърлени на брега, след като бяха настойчиво помолени от управата на „Анабел Ли“ да напуснат незабавно.

— Глупаци, мръсници — каза Фробишър, като си оправяше вратовръзката. — Да не си мислят, че съм тръгнал да се бия с оня подмазвач? Просто исках да го сплаша.

— Мисля, че успя — каза Пърс.

— Хубаво, сега само гледай — каза Фробишър, — как здравата ще ги изпоплаша, всичките тия... — Той се спусна по някакви влажни стъпала надолу по брега.

Беше тъмно и Пърс не можеше да види какво прави там другарят му. Подпрял брадичка на лактите си, а тях на крайбрежната стена, той се вираше през реката към осветените бетонни стени на Фестивалната зала и Националния театър. Празни бутилки, хартии от сандвичи, картонени кутии, фасове и други свидетелства за лятната нощ се носеха по водата, тъй като приливът беше настъпил. Светлините на „Анабел Ли“ трептяха и подскачаха в златни отражения върху тъмната вода. На кърмата се виждаше женска фигура, надвесена над перилата, явно повръщаше. Фробишър се появи отново, тежко дишащ, бършейки ръцете си в някакъв парцал.

Вътре в салона инцидентът бе предизвикал шумна възбуда.

— Също като през петдесетте — каза някой. — Тогава често се случваше някой писател да намушка критика си. Кръчмата до Кралския двор беше място само за такива работи.

Ръдиърд Паркинсън не бе склонен да гледа толкова леко на случилото се.

— Ще настоявам да изключат Фробишър от Академията заради този скандал — каза той, леко разтреперан. — Ако не, аз ще подам оставка.

— Точно така — каза Феликс Скинър. — Някой видя ли къде отиде Глория?

— Този ирландски пънкар едва не ми счупи глезена — каза Хауърд Рингбаум. — Аз ще осъдя някой за това.

— Хауърд — каза Телма, — корабът сякаш се движи.
— Млъквай, Телма.

Много бавно „Анабел Ли“ започна да се отдалечава от брега. Въжето, което придържаше кораба към мостика за качване, изпука от напрежение и се скъса. Между страничната част на кораба и мостика зина празнина.

— Не мисля, че трябваше да правиш това — каза Пърс.

— Когато завършвах Оксфорд — каза Фробишър със замечтан тон, сякаш седеше край камината — мама и татко дойдоха за церемонията. Паркинсън отговаряше за научната работа в същия колеж. Беше ми преподавал един семестър — надут мазник си беше още тогава, макар да не отричам, че беше чел доста. И тъй, налитаме на него този ден наред двора и аз го запознавам с мама и татко. Баща ми беше квалифициран работник, матричар в леярна, имаше златни ръце, щом излезеше някоя по-завързана работа, шефовете него търсеха, молеха му се той да я свърши. Разбира се, Паркинсън много добре знаеше всичко това, но малко го беше грижа. За него татко беше един прост пролетарий с каскет, който не заслужаваше друго, освен покровителствено високомерно отношение, като към луд. Той взе да говори бързо и непрекъснато, без да даде думата на никой друг, а татко се притесни и почна да се покашля, за да прикрие неудобството си. И сега, така стана, той отскоро си беше загубил всичките зъби, често срещано положение при работниците на средна възраст, беше ги извадил до един, това се правеше превантивно, зъболекарите го препоръчваха в нашия край, а протезата му не пасваше хубаво. С една дума, горният ред изпадна, направо го изкашля. Успя да го хване все пак и го пъкна в джоба си. Беше смешно, наистина, но Фробишър гледаше като че ли всеки момент ще припадне. Минаха години и в един от моите романи аз описах герой по спомени за баща ми — той беше починал вече — и Паркинсън го рецензира в един от неделните вестници. Той писа, спомням си точно думите: „Трудно може да се разбере симпатията на автора към главния му герой. Това, че нечия зъбна протеза е направена зле, не гарантира автоматично, че той е солта на земята“. Виж сега, в книгата нямаше нищо за изкуствени зъби. Това беше напълно лична злоба. Никога няма да простя на Паркинсън за това.

Корабът сега се движеше по течението на известно разстояние от първоначалното си положение. Глория вдигна побелялото си лице от перилото и се загледа към тях, сякаш смътно ги разпозна. Фробишър й махна с ръка и тя, някак озадачено и колебливо, също помахна в отговор.

— Не трябваше да правиш това, казвам ти — каза Пърс. — Може да се ударят в някой мост.

— Няма им нищо — каза Фробишър. — Оставих им едно дълго въже. Знам това-онова за корабите. Като студент работех на товарни катери през ваканциите. На каналите в Стафордшър и Уорсестършър. Хубави времена бяха!

Приглушени викове и тревожни писъци се чува от кораба. Някаква врата се отвори и палубата се обля в светлина. Един мъж извика от кораба.

— Мисля, че трябва да си заминаваме — каза Пърс.

— Добра идея — каза Фробишър. — Ще те черпя едно. Сега е само — той си погледна часовника, — девет без пет. — След това се плесна по челото — Ей, аз трябваше да бъда в радиото за интервю от девет! — той застана на платното и помахна на едно минаващо такси — „Буш Хауз“ — каза на шофьора и дръпна Пърс в колата. Те се наклониха на задната седалка от едната страна към другата, докато таксито правеше обратен завой.

— Кой ще взема интервю от теб? — попита Пърс.

— Някой си от Австралия.

— От Австралия?

— Да, в днешно време правят смайващи неща по сателита. Австралийската телевизия скоро ще пусне сериала „Някъде далеч напред“ и искат да вземат интервю на живо за някаква културна програма.

— Не си спомням да съм чел „Някъде далеч напред“ — каза Пърс.

— Нищо чудно. Това е само телевизионен сериал. Какво се случва с Арон Стоунхауз, когато става богат, известен и преситен като мен — той отново погледна часовника си. — Ангажирано е студийно време в Би Би Си, няма да им хареса, ако закъснея.

За щастие на Роналд Фробишър, връзката с Австралия се бе забавила и той се настани спокойно в студиото, преди да се чуе гласът

на продуцента от Сидни, изненадващо силен и чист. Пърс седна в контролната зала със звукооператора, като слушаше и гледаше очарован. Звукооператорът му обясни ситуацията. Продуцентът беше в Сидни, задаващият въпроси — в Куктаун, Куинсланд. Въпросите минаваха през Куктаун до Сидни по кабел и от Сидни до Лондон през Индийския океан и европейските сателити, а отговорите на Роналд Фробишър се връщаха в Австралия през атлантическите и тихоокеанските сателити. Една кратка размяна на въпрос и отговор обикаляше света за около десет секунди.

Като наблюдаваше Роналд Фробишър със слушалките на главата през голямата стъклена преграда, която отделяше студиото от контролната зала, Пърс се възхити от лекотата, с която писателят се справяше при тази необичайна дискурсивна ситуация, разговаряйки със събеседника си — някакъв мъж на име Родни Уейнрайт с възглух глас, който обаче звучеше така, сякаш беше на другия край на масата, а не на другия край на света. Уейнрайт попита дали Арон Стоунхауз е все още сърдит млад мъж. Все още сърдит, но вече не млад — каза Роналд. Загива ли романът? Като всички нас, и той умира от деня, в който е роден. Кога е най-продуктивен? В първите десет минути след сутрешното си кафе.

Когато интервюто свърши, Пърс излезе да го посрещне.

— Браво — каза той.

— Добре ли мина? — Фробишър изглеждаше доволен от себе си. Звукооператорът ги повика в контролната зала.

— Чуйте нещо — каза той. — Мисля, че ще ви е забавно.

Гласовете на Родни Уейнрайт и продуцента му в Сидни, мъж на име Грег, все още се чуваха от говорителите. Ясно беше, че са стари приятели.

— И кога ще идваш към Сидни, а, Род?

— Не знам, Грег, доста съм зает. Имам да пиша доклад за една конференция.

— Защо не се съберем да пийнем бира и да огледаме талантите по Бонди бийч.

— Право да ти кажа, Грег, талантите и тук в Куинсланд не са лоши.

— На бас, че момичетата не ходят по монокини.

Настъпи кратка пауза.

— Е, само по лична уговорка.

Грег се изкикоти.

— Трябва да видиш Бонди тези дни, някоя хубава неделя. Очите ти ще изскочат.

Звукооператорът се засмя към Пърс и Роналд.

— Сидни е забравил да затвори линията — каза той. — Те не подозират, че ние все още ги чуваме.

— А те чуват ли ни? — попита Пърс.

— Не, освен ако не включи този микрофон.

— Искате да кажете, че ние подслушваме от дванадесет хиляди мили разстояние? — каза Пърс. — Любопитно.

— Шшт! — изсъска Роналд Фробишър, вдигайки пръст. Разговорът в Австралия се бе насочил към друга тема — към него самия.

— Не ми хареса последния му — казваше Родни Уейнрайт. — И това беше кога, преди осем години май?

— Повече от осем — съгласи се Грег. — Не мислиш ли, че се е изтъркал?

— Сигурен съм — каза Родни Уейнрайт. — И не можа абсолютно нищо да каже за постмодернизма. Сякаш дори не разбра въпроса.

Роналд Фробишър се наведе и включи микрофона:

— Що не си завреш постмодернизма в задника, Уейнрайт?!

От отсрещната страна млъкнаха зашеметени. После Родни Уейнрайт с треперещ глас попита:

— Кой каза това?

— Господи! — каза Грег.

— Господ ли?

— Искам да кажа, господи... по дяволите, още сме в ефир — каза Грег.

На две хиляди мили от Англия, в Турция, от няколко часа е тъмно. Еднотипните къщи в предградието на Анкара, подредени в редица, изглеждат на Акбил Борак, който се приближава към тях с колата си по шосето встрани от главната магистрала, като кораб с осветени илюминатори, закотвен на ръба на тъмната безбрежност, която представлява централната Анадолска равнина. Той спира, изключва двигателя, и схванато излиза от колата. Денят е бил дълъг.

В кухнята Оя му е оставила нещо за хапване и термос с черен чай. Тъй като се е нахранил добре вечерта за сметка на университета, той не докосва храната, но изпива чая. После се качва на горния етаж, стъпвайки внимателно по стълбата, за да не събуди Ахмед.

— Ти ли си, Акбил? — сънено пита Оя от спалнята. Акбил измрънква потвърждаващ отговор и отива в стаята на Ахмед да погледне нежно спящия си син и да прибере провисналата ръчичка под одеалото. После влиза в банята. А след това се вмъква в леглото и се люби с Оя.

Акбил Борак редовно се люби с жена си, като правило почти всяка нощ (освен когато му се налага да стои до късно над събраните съчинения на Уилям Хазлит). В Турция зимата, която мина, му предложи много малко други удоволствия. Освен това е полезно за здравето, смята той. Тази вечер, понеже е уморен, любовта им е кратка и без увертюри. Акбил скоро се обръща по гръб с въздишка на удовлетворение и придърпва юргана над раменете си.

— Не заспивай, Акбил — оплаква се Оя. — Кажи ми как мина денят. Професор Суолоу пристигна ли благополучно?

— Да, самолетът му само малко закъсня. Ние с г-н Къстър отидохме да го посрещнем с колата на Британския съвет.

— Той как изглежда?

— Ами, висок, слаб, прегърбен. Има хубава сребриста брада.

— Хубав мъж значи?

— Не е лош. Малко нервен обаче. Ексцентричен, така да се каже. От джоба на шлифера му висеше потник.

— Потник?

— Да, бял потник. Може да го е свалил в самолета, защото е било прекалено горещо, не знам. А като излизахме от аерогарата, взе че падна.

— О, боже! Да не би да е пил нещо в самолета?

— Не, кракът му пропадна в някаква шахта. Знаеш колко са лоши пътищата след зимата. Тази дупка сигурно беше половин метър дълбока, точно пред сградата на терминала. Стана ми неудобно. Ние наистина си нямаме понятие от строеж на пътища в тази държава.

— Професор Суолоу женен ли е?

— Да, има три деца. Но нещо не му се говори за тях — каза Акбил сънено.

Оя го пощипна.

— После какво стана? Като падна?

— Вдигнахме го, аз и г-н Къстър, изтупахме прахта от дрехите му и го откарахме в Анкара. По време на пътуването беше доста неспокоен, постоянно залягаше зад гърба на седалката на шофьора. Нали знаеш, че на някои отсечки от магистралата пътят е в ремонт и движението е само от едната страна, така че трафикът в двете посоки използва само едното платно. Предполагам, че това е бая обезпокояващо, ако не си свикнал.

— После какво стана?

— После отидохме на Аникабир да положим венец пред гробницата на Ататюрк.

— Защо?

— Г-н Къстър сметна, че това би било хубав жест. И там стана една, чакай да ти кажа. — Акбил внезапно се разсънва и се повдига на лакът, за да разкаже на Оя случката. — Нали знаеш какво страхопочитание те обхваща, като отидеш за първи път на Аниткабир. Вървиш покрай онзи дълъг площад с лъвовете и другите статуи, с войниците на стража край парапетите, неподвижни и мълчаливи и те като статуите, че и въоръжени до зъби. Може би не трябваше да казвам на професор Суолоу, че да изразиш непочтителност към паметта на Ататюрк е върховна обида.

— Ами то си е така.

— Е, но аз му го казах почти на шега. Той пък взе, че се разтревожи много от тази информация. Постоянно питаше: „Може ли да си издухам носа?“ или „Войниците да не сметнат, че съм съмнителен, като куцам?“

— Той куц ли е?

— Откакто падна на летището, понакуцваше малко, да. Както и да е, г-н Къстър му каза: „Не се безпокойте, правете точно каквото правя аз“. И така, минахме през целия площад, г-н Къстър отпред с венеца, професор Суолоу и аз след него в крачка, под погледите на войниците. Завихме наляво към Великия събор така, много тържествено, направо като самите войници, и наближихме Залата на честта. И тогава, не щеш ли, г-н Къстър се спъна в едно паве, което стърчеше, и както държеше венеца, падна на ръце и крака. Преди да

успя да го спра, професор Суолоу се метна на земята и легна проснат като мюсюлманин за молитва.

Оя зяпна и се разкикоти.

— И какво стана после?

— Вдигнахме го и пак го изтупахме. След това положихме венеца и посетихме музея. После се върнахме в Британския съвет да обсъдим програмата на професор Суолоу. Този човек трябва да е невероятно начетен.

— В смисъл?

— Ами, нали знаеш, че е дошъл тук да чете лекции върху Хазлит, защото миналата година беше стогодишнината. Другата лекция, която предлагаше, беше за Джейн Остин, а само студентите от четвърти курс са я чели. Затова ние помолихме Британския съвет, ако му е възможно, да предложи лекция върху по-широка тема, например литература и история или литература и общество или литература и философия... — Акбил се прозя и затвори очи. Сякаш изгуби нишката на разказа си.

— Е, и? — каза Оя, като го смуща нетърпеливо в ребрата с лакът.

— Ами, явно молбата ни е била изопачена при изпращането на телекса. В нея пишело, бихте ли изнесли лекция върху литературата, историята, обществото, философията и психологията — върху всичко това. И той, представи си, се съгласил! Подготвил си лекция върху литературата и всичко останало. Ама че се смяхме после!

— И професор Суолоу ли се смя?

— Е, г-н Къстър най-вече — призна Акбил.

— Горкият професор Суолоу — въздъхна Оя. — Не смятам, че денят е бил много приятен за него.

— Затова пък вечерта мина по-добре — каза Акбил. — Заведох го на кебапчийница и си хапнахме добре, пихме и ракия. Говорехме за Хъл.

— Той познава ли Хъл?

— Чудно, той никога не е ходил там — каза Акбил. — Така че аз му разказах доста неща.

Той се обърна настрана, с гръб към Оя и придърпа юргана над раменете си. Като разбра, че той повече няма да разговаря, Оя се

нагласи да спи. Протегна ръка да угаси нощната лампа, но миг преди пръстите ѝ да докоснат ключа, светлината угасна от само себе си.

— Пак спряха тока — рече тя на мъжа си. Но той вече дълбоко спеше.

— Проблемът е — каза Роналд Фробишър, че оня глупак Уейнрайт и тоя мазник Паркинсън са прави за едно. Аз съм изчерпан. Блокирал съм върху един роман от шест години, не съм публикувал от осем. — Той погледна тъжно халбата си със светла бира. Пърс беше още на „Гинес“. Намираха се в една кръчма близо до Странд.

— Та си изкарвам прехраната от телевизията. Адаптирам мои романи или чужди. Някой път епизод от „Колите «Z»“ или от „Летящия отряд“. Понякога за „Пиеса на деня“.

— Чудно, че още можеш да пишеш пиеси, а романи не можеш.

— Ами, виж сега, справям се с диалога много добре — каза Фробишър. — А някой друг се заема с картините. Но в литературата точно разказът придава индивидуалност на книгата. Описанията на хора, места, природа, такива неща. Това е като бира, съхранявана в дървен съд — ароматът на дървото преминава в бирата. Телевизионната драма пък е като бидон — само се пени, никакъв аромат. Говоря точно за стила — специалния уникален начин за употреба на езика от писателя. А ти си поет, ти знаеш за какво говоря.

— Да, знам — каза Пърс.

— Аз имах стил някога — каза Фробишър сериозно. — Но го изгубих. Или по-скоро загубих вяра в него. Което е същото, всъщност. Още едно?

— Мой ред е — каза Пърс, изправяйки се. Но се наложи да се върне от бара с празни ръце. — Много ми е неудобно — каза той, — но ще ми се наложи да те помоля за заем. Всичко на всичко имам няколко банкови документа и чек за хиляда паунда. Барманът отказа да го осребри.

— Всичко е наред. Черпя те още едно — каза Фробишър, като му подаде банкнота от десет паунда.

— Ако нямаш нищо против, ще взема банкнотата назаем — каза Пърс.

— И за какво мислиш да изхарчиш тези хиляда паунда? — го попита Фробишър, когато се върна с напитките, стиснал пакет

картофен чипс между зъбите си.

— Ще търся едно момиче — каза Пърс недостатъчно ясно.

— Ще търсиш какво ...?

— Момиче, Анджелика се казва. Вземи си малко чипс.

— Не, благодаря. Хубаво име. Къде живее тя?

— Точно това е проблемът. Не знам.

— Хубава ли е?

— Прекрасна.

— Знаеш ли, на онзи американски професор жена му ми се слагаше.

— Тя и на мен ми се слагаше — каза Пърс. Фробишър изглеждаше леко разочарован от тази информация. Той започна разсеяно да яде чипс. За нула време в пакетчето не остана нищо друго, освен няколко трохи и зърна сол. — Как така загуби вяра в своя стил? — попита Пърс.

— Ще ти кажа. Започна точно преди шест години от едно пътуване до Дарлингтън. Сега там има нов университет, нали знаеш, една от онези модерни постройки, целите от стъкло и бетон, в края на града. Те искаха да ми връчат почетно звание. Не беше най-престижният университет в света, но никой друг не ми беше предлагал почетно звание. Идеята беше, че Дарлингтън е работнически, индустриален град, затова те ще удостоят с почетно звание писател, който пише за работническата класа и индустриалния живот. Аз се хванах. Бях поласкан, да ти кажа истината. И така, отидох да си получа званието. Обичайните празни комплименти, тоги, поклони, сваляне на шапка пред заместник ректора и т.н. Ужасно отвратителен обяд. Но аз го приех, нямах нищо против. Обаче после, когато официалната част свърши, бях сразен от един мъж на име Демпси от факултета по английски.

— Робин Демпси — каза Пърс.

— О, ти го познаваш? Да не ти е приятел?

— Определено не.

— Хубаво. Както вероятно знаеш, този Демпси е кукнал по компютрите. Научих това по време на обяда, защото той седеше срещу мен.

„Следобед бих искал да ви заведа в нашия компютърен център“ — каза той. — „Имаме нещо уредено за вас, което мисля, че ще ви

заинтересува“. Той се клатеше на стола си от възбуда, докато казваше това като хлапе, което не може да дочака да отвори коледните си подаръци. Така че, когато награждаването свърши, аз отидох с него в този компютърен център. Твърде гръмко име, всъщност това беше просто една сглобяема постройка с няколко овце на тревата отвън. Там имаше още един младеж, нещо като отговорник, казваше се Джош. Но само Демпси участваше в разговора. „Сигурно сте чували“ — каза той — „за нашия център по компютърна стилистика?“ „Не“ — казах аз. — „Къде е той?“ „Къде ли? Ами тук, предполагам“ — каза той. — „Искам да кажа, това съм аз, така че той е там, където съм аз. По-точно, където съм аз, когато се занимавам с компютърна стилистика, което е само част от моите научни интереси. Става дума не толкова за място“ — каза той, — „колкото за озаглавена хартия за писма. Както и да е“ — продължи той, — „когато научихме, че университетът възнамерява да ви даде почетно звание, ние решихме да създадем, във ваша чест, първия пълен масив в нашата лентова архива“. „Какво значи това?“ — казах аз. „Това значи“ — каза той, хванал плоска метална кутия, подобна на тези за филмови ленти, — „това значи, че всяка дума, която някога сте публикували, се намира вътре“. Очите му блестяха с някаква маниакална радост, сякаш беше Франкенщайн или някакъв магьосник, сякаш ме беше заключил в тази плоска метална кутия. Коего донякъде и наистина беше направил. „Каква е ползата от това?“ — попитах аз. „Каква е ползата от това ли?“ — повтори той с истеричен смях. — „Каква е ползата?! Хайде да му покажем, Джош“. И той подаде кутията на другия, който извади лентата от нея и я постави в едно от устройствата. „Елате насам“ — казва Демпси и ме слага да седна пред нещо като пишеща машина с прикрепен към нея телевизионен екран. — „Чрез тази лента“ — каза той, — „можем да накараме компютъра да ни даде каквато пожелаем информация за вашия идеолект“. „Моля?“ — казах аз. „Вашият собствен, специален, характерен, уникален начин за употреба на английския език. Коя е любимата ви дума?“ „Моята любима дума? Нямам такава“. „Напротив, имате!“ — каза той. — „Думата, която използвате най-често“. „Това вероятно е «и» или «със»“ — казах аз. Той поклати глава нетърпеливо. „Ние сме инструктирали компютъра да игнорира всички така наречени граматически думи — членове, местоимения, съюзи, модални глаголи, които имат висока честота във всички видове дискурс. И тогава

стигаме до същината, това, което наричаме лексикални думи, думите с характерно семантично съдържание. Думи като «любов», или «тъмнина», или «сърце», или «Бог». Да погледнем“. И той написа нещо на клавиатурата и веднага моята любима дума се появи на екрана. Коя мислиш, че беше тя?

— Бира? — опита се да познае Пърс.

Фробишър го погледна леко подозрително през бухалските си очила и поклати глава.

— Опитай пак.

— Не знам. Наистина — каза Пърс.

Фробишър спря, за да пийне една глътка, после погледна тържествено към Пърс.

— „Мазен“ — каза той накрая.

— Мазен? — попита Пърс неразбиращо.

— Масло, мазен, смазан. Различни производни от един и същ корен с буквална и метафорична употреба. Отначало не му повярвах, изсмях се в лицето му. Тогава той натисна един бутон и машината започна да изброява всички фрази в моите книги, където думата мазен се появява под една или друга форма. Те се появяваха, изреждаха се по екрана пред мен, по-бързо, отколкото можех да ги прочета, с отбелязани страници и редове. „Мазен под, пътища, лъснали мазно от дъжда, изцапан с мазнотии маншет, намазана с конфитюр филия, мазна усмивка, омазана маса, мазнишки дребни теми на разговор, дори, ще повярваш ли, тялото му се движеше в нейното като добре смазано бутало“. Бях смаян, повярвай ми. Всичките ми работи изглеждаха пропити с мазнина. Никога не бях осъзнавал, че съм така вманиачен на тази тема. Демпси се смееше от радост и натискаше още бутони, за да ми покаже кои са другите мои любими думи. „Сив“ и „мръсен“ бяха на първите места в списъка, доколкото си спомням. Изглежда имах вкус към депресираци думи, започващи с буквата „г“. Още: „потъвам, пуша, чувствам, боря се, бягам, чувствен“. След това той премина към класификация по категории. Частите на тялото, които най-често споменавах, бяха „ръка“ и „гърди“, обикновено една върху друга. Пряката реч на мъжете-герои неизменно завършваше с „каза той“. Но речта на жените изобилстваше от експресивни глаголни групи: „каза задъхано тя“, „въздъхна тя, нетърпеливо прошепна тя, страстно извика тя“. Всички мои герои имат кафяви очи като мен. Любимото им

възклицание е „егати“. Жените, в които се влюбват, като правило носят библейски имена, особено такива, които започват с „Р“ — Рут, Рахел, Ребека и т.н. Главите обикновено завършват с кратко, потискащо изречение.

— И ти помниш всичко това отпреди шест години? — учуди се Пърс.

— Да не би да забравя, Робин Демпси ми даде разпечатка на цялото това нещо, пхна го в папка и ми го даде да си го нося вкъщи. „Малък сувенир от днешния ден“ — той бил доволен да го нарече. Е, занесох го, препрочетох го във влака, а на другия ден, като седнах на бюрото и опитах да поработя върху романа си, открих, че не мога. Всеки път, когато ми трябваше прилагателно, „мазен“ изскачаше от паметта ми. Всеки път, когато напишех „каза той“, го задрасквах и пишех „изстена той“ или „засмя се той“, но не ми изглеждаше добре, а когато се връщах отново на „каза той“, то също не ми изглеждаше добре, струваше ми се банално и механично. Робин и Джош наистина ме бяха прекарвали здраво. Оттогава не съм в състояние да пиша художествена литература.

Той свърши и изпразни халбата си наведнъж.

— Това е най-тъжната история, която някога съм чувал — каза Пърс.

Осветлението в кръчмата притъмня и отново светна.

— Време е, дами и господа! — извика барманът.

— Хайде — каза Фробишър. — Знаем едно местенце, където можем да пийнем по още едно. В Сохо.

В компютърния център на Дарлингтън до късно свети. Студентите, които идват тук да работят, са си отишли отдавна в квартири и общежитийни стаи, в Студентския бар или в Студентската дискотека, оставяйки след себе си хартиени отпадъци — резултат от труда им през деня: перфокарти в различни цветове, рула принтерна хартия, цигарени угарки и смачкани картонени чаши. Въздухът е напоен със застоял, леко прегорял мирис, като че ли машинарията е изгорила цялата си натурална сладост. Само двама мъже са останали в сградата. Единият, седнал в остъклена кабина, обелва целофанената опаковка от сандвич със сирене и го яде, наблюдавайки замислено другия, който се е прегърбил над конзолата в ъгъла на главната зала.

НИКОЙ НЕ МЕ ХАРЕСВА — печата Робин Демпси.

КАКВО ТЕ КАРА ДА МИСЛИШ ТАКА? — отговаря ИЛАЙЗА.

В СТОЛА НА ПЕРСОНАЛА ГЛЕДАМ МОИТЕ КОЛЕГИ КАК ИДВАТ КЪМ МАСАТА МИ С ПОДНОСИ В РЪКА И КАК СМЕНЯТ ПОСОКАТА, ЩОМ МЕ РАЗПОЗНАЯТ.

ЗАЩО МИСЛИШ, ЧЕ ПРАВЯТ ТАКА?

ЗАЩОТО НЕ ИСКАТ ДА РАЗГОВАРЯТ С МЕН.

ЗАЩО МИСЛИШ, ЧЕ НЕ ИСКАТ ДА РАЗГОВАРЯТ С ТЕБ?

ЗАЩОТО СЕ ОПАСЯВАТ, ЧЕ ЩЕ ИМ ГОВОРЯ ЗА МОЯТА НАУЧНА РАБОТА, А ТЕ НЕ МОГАТ ДА ПОНАСЯТ, ЧЕ АЗ ВЪРША ПОВЕЧЕ НАУЧНА РАБОТА, ОТКОЛКОТО ТЕ ВСИЧКИ ВЗЕТИ ЗАЕДНО.

РАЗКАЖИ МИ ЗА НАУЧНАТА СИ РАБОТА.

Робин Демпси печата в продължение на един час, без да спре.

Пърс никога не беше посещавал Сохо. Той беше шокиран, но и възбуден от дръзките опити за дразнене на похотта на всяка крачка, предназначени за всякакви вкусове. Стриптийз, пийп-шоу, масажни салони, порнографски филми, видео, книги и списания. Ритмично думкане на див рок, идващо на тласъци от дъното на стълби, слизаци под земята. Мирис на риба и чесън, издухван от вентилаторите. Проститутки и сутеньори, облягащи се на вратите. Думата „СЕКС“ пламтеше отвсякъде — по витрини, заглавни корици на книги, тениски, с големи и малки букви, печатни, неоновни, от електрически крушки, в червено, жълто, синьо, вертикално, хоризонтално, диагонално.

— Сохо е съсипан — оплака се Роналд Фробишър. — Вече е само една голяма порнографска пустош. Всички приятни италиански бакалии и винарни са изместени. — Той спря на ъгъла на една пресечка, леко разколебан. — Може да се загубиш, толкова бързо се променя. Тук имаше магазин за кафе, доколкото си спомням.

Сега тук имаше магазин за порнографска литература. Пърс надникна вътре. Мъже разглеждаха стенни рафтове, мълчаливи и съсредоточени, сякаш уринираха или се молеха.

— Не ми се струва много весело тук — отбеляза той, като отминаха.

— Не, но това не е за учудване, нали? Ако започнат да мастурбират в магазина, веднага ще ги изхвърлят.

Фробишър свърна в една тясна странична уличка и спря пред навес, над който имаше ярко осветена табела: „Клуб Екзотика“

— Егати — каза Фробишър. — Какво е станало със стария „Лайтс аут“?

— Изглежда е превърнат в стриптийз-клуб — каза Пърс, разглеждайки фотографиите на танцьорки, изложени в стъклена витрина отвън на стената: Лола, Шармен, Манди.

— Влизате ли, момчета? — каза нисък смугъл мъж от вътрешната страна на вратата. Тези момичета ще поставят графит в молива ви.

— Лента за пишеща машина ми трябва на мене — каза Фробишър. — Какво е станало с „Лайтс аут“, дето беше тук?

— Де да знам — сви рамене мъжът. — Влезте вътре да видите шоуто, няма да съжалявате.

— Не, благодаря. Хайде, Пърс.

— Един момент само — Пърс се подпря с ръце на стената, почувствал внезапна слабост. Една от снимките беше несъмнено фотография на Анджелика. На нея тя беше гола, омотана във вериги, с ръце, вързани на гърба. Косата ѝ се развяваше назад. Изражението ѝ симулираше отчаяние и страх. Червен хартиен кръг върху пубиса ѝ гласеше „Цензурирано“, а червена лента през гърдите ѝ я идентифицираше като „Лили“. А. Л. Пабст. Анджелика Лили Пабст.

— Какво има, Пърс? — каза Фробишър. — Да не ти е зле?

— Искам да вляза — каза Пърс.

— Какво?

— Точно така — каза портиерът. — Младият мъж има добра идея.

— Как може да искаш да влезеш вътре, тези са обирджии! — каза Фробишър.

— Не го слушайте — каза портиерът. — Само три паунда, които включват и едно питие.

— Виж какво, ако наистина ти се гледа стриптийз, позволи ми да те заведа на място от класа — каза Фробишър. — Знаем едно заведение на „Бруър стрийт“.

— Не — каза Пърс. — Трябва да вляза точно тук.

— А, вие знаете нещо? — въпросително каза портиерът. — Имате добър вкус, не като този стария с вас.

— Кого наричаш стар? — каза Фробишър заядливо. Като мърмореше, той последва Пърс по стъпалата надолу. Пърс плати за двамата с остатъка от банкнотата на Фробишър.

— Чувствам се обиден, че плащаме за такова нещо — каза писателят, докато се спъваха и опипвайки, търсеха свободна маса. „Клуб Екзотика“ беше тъмен като секс-киното в Рамидж, с изключение на малка сцена, където, окъпана в розова светлина и под акомпанимент на записана диско музика, една млада жена, но не Анджелика, обути само в ботуши с шпори, енергично яздеше люлеещо се конче. Те седнаха и поръчаха уиски.

— Думата ми беше, че ако искам да видя малко цици и задници, трябва само да го напиша в телевизионен сценарий — каза Фробишър. — „С измъчваща усмивка тя бавно разкопча блузата си. Робата ѝ се плъзна към пода; беше съвсем гола под нея“. Такива работи. После, след няколко седмици, сядам комфортно в собствения си дом и гледам. Това тук е нещо като дразнещо стриптийз шоу, където момичетата винаги се правят, че вършат нещо друго.

Преценката на Роналд Фробишър изглежда беше правилна. Поредица от номера последваха ездачката на кончето, при които голотата се показваше в най-различен несъответстващ контекст — в пожарна, в самолет, в иглу. Понякога участваше повече от една танцьорка, имаше и млад мъж, мускулист, но явно хомосексуален, който от време навреме се комбинираше с момичетата в пантомима на банална тема, въоръжен по правило с камшик или друг инструмент за мъчение. Нямаше и следа от Анджелика.

Масите бяха наредени в полукръг, с лице към сцената. Когато някой от предната редица си тръгнеше, друг се придвижваше напред, за да заеме мястото му.

— Искаш ли да отидеш по-напред? — попита Фробишър.

Пърс поклати глава.

— Стига ли ти? — попита Фробишър с надежда.

— Искам да изчакам края.

— Края ли? Да останем тук цяла нощ! Те просто въртят номерата докато стане време за затваряне, не знаеш ли?

— Добре, но още не сме видели всичко — каза Пърс.

Сценичното осветление намаля при гледката на голо момиче, мязащо се като риба в мрежа, провисена от тавана. Последваха слаби аплодисменти от публиката. Завесите се затвориха и зад тях се чу слабо дрънкане на вериги, което достигна до ушите на Пърс. Той стана и се наведе напред, едва сдържайки дъха си.

Записаната музика този път не беше толкова безвкусна, беше по-скоро симфоничен рок, отколкото диско, с много дисторжън от електрическа китара. Завесата се вдигна и разкри голо момиче, точно в същата поза като фотографията на Лили отвън: гола, прикована във вериги към картонена скала, гърчейки и извивайки се в своите окови, устата и очите — широко отворени от страх, дългата коса — развяваща се в струята въздух, духащ от машина за вятър зад кулисите. Но това не беше Анджелика. Беше момичето от люлеещото се конче. Пърс се свлече в стола си, без да е сигурен дали от облекчение, или от разочарование.

— Да вървим — каза той.

— Добре, де, но дай да изчакаме края на този номер — каза Фробишър. — Всъщност, това е първото нещо, което малко от малко ми действа. Май че е от начина, по който веригите се впиват в плътта, така ми се струва.

Пърс трябваше да се съгласи, че спектакълът притежава сила, която липсваше на предишните номера. Голотата, например, беше тематично подходяща. Осветлението и звукът — експресивни: ефект на вълни се прожектираше върху завесата, а шум на прибой се смесваше с китарени акорди. Който и да бе измислил този номер, явно разбираше нещо от Андромеда като архетип, въпреки че накрая беше пародия. Младият хомосексуалист, облечен като Персей, или може би като св. Георги, пристигаше да спаси жертвената девица, но беше прогонен от сцената от друго голо момиче с маска на дракон, което се оказа, че има по-скоро любовни, отколкото насилнически намерения към пленницата. Осветлението притъмня при сцената на лесбийска любов.

— Доста добре — каза Фробишър по стълбите на излизане.

— Хареса ли ви шоуто, момчета? — попита портиерът.

— Какво се е случило с Лили? — попита Пърс.

— Коя?

Пърс посочи фотографията.

— О, искаш да кажеш Лили Папс^[1]?

Фробишър гръмко се разсмя.

— Хубаво име за стриптизьорка.

— Тя сама ли се наричаше така? — попита Пърс.

— Да, Лили Папс, с двойно „л“. Тя напусна преди две седмици.

Още не сме направили снимка на новото момиче.

— Какво стана с Лили? Къде мога да я намеря? — каза Пърс.

Мъжът сви рамене.

— Не ме питайте. Тези момичета идват и си отиват. Да ви кажа, Лили беше нещо специално. Не само хубава в тяло, но имаше и мозък. Видя ли номера с дракона? Бива си го, а? Това беше нейна идея.

— За твоя позната ли ставаше дума? — попита Фробишър, когато се отдалечиха от „Клуб Екзотика“.

— Това е момичето, за което ти казах. Тази, която търся.

Фробишър повдигна вежди.

— Ти не ми каза, че е стриптизьорка.

— Тя не е точно такава. Не знам защо го прави. За пари, предполагам. Иначе е образовано момиче. В момента работи върху докторат. Изобщо не би трябвало да се занимава с такива работи.

— А, да — каза Фробишър, — разбирам. Ти вървиш по следите на тази девойка и смяташ да я спасиш от мръсния живот, на който я е обрекла бедността?

— Искам да го направя — каза Пърс. — Заради нея самата.

— Не заради себе си?

Пърс се поколеба.

— Е, добре, да, предполагам... Но това беше шок, да видя снимката ѝ на такова място. Аз не знаех, разбираш ли?

Все още му беше трудно да си представи, че момичето, което помнеше от конференцията в Рамидж, с което пламенно разговаряха за структурализма, романа, поезията на Кийтс, играе голо в кабаре под земята някъде из мръсното Сохо. Душата му се гърчеше при тази мисъл, но в края на краищата това не беше неизкупимо падение. Несъмнено, за Анджелика, както и за Бернадет, това беше просто вид работа, начин за изкарване на пари — макар че въпросът защо е трябвало да избере този начин, си оставаше загадка. Един ден той ще знае отговора. А междувременно, трябва да вярва в Анджелика и в

първото впечатление от нея. „Да“ — каза си той, ускорявайки крачка. — „Искам да я намеря заради себе си“.

Филип Суолоу се събуди внезапно в хотелската си стая с всички признаци на започваща диария. Беше непрогледен мрак. Той се пресегна към ключа на лампата на стената над главата си и го натисна, но нищо не стана. Изгоряла крушка, спрян ток? Изпотен и леко треперещ, той се опита да си спомни географията на стаята. Куфарчето му беше до тоалетката срещу долната табла на леглото. На около метър и половина оттам беше банята. Внимателно стана от леглото и, стиснал мускула на сфинктера си, напипа пътя покрай ръба на леглото до края му. С ръце, протегнати напред като слепец, затърси тоалетната масичка, но така стана, че първи палецът му установи местонахождението ѝ. Скимтейки от болка, затършува в куфарчето да извади листите, които бе сложил вместо тоалетна хартия, а оттам с придържане към стената като алпинист се добра до вратата на банята. Опита се да светне вътре, но без успех. Спрели са тока, значи. Мивката наляво, тоалетната — отвъд нея. А, най-последно. Той се наведе, седна на чинията и изпразни втеченото съдържание на червата си. Смрад изпълни тъмнината. Това ще да е от кебапа, или, по-вероятно, от салатата към него. Добре поне, че успя да стигне клозета навреме, въпреки спрения ток.

Филип започна да се бърше. Когато лампите светнаха от само себе си, видя, че е стигнал до пета страница на лекцията за Хазлит.

[1] Paps — цицки (б. пр.) ↑

Пърс се събуди късно на следващата сутрин след нощ, пълна с кошмари, със суха уста и умерено главоболие. Полежа малко на гръб, втрепен в противопожарната пръскалка на тавана — металният пъп на стаята му в ИМКА^[1], чудейки се какво да направи най-напред. Реши да се върне в „Клуб Екзотика“ и да попита пак къде може да е Лили.

Огрян от утринното слънце, Сохо съвсем не изглеждаше толкова грешно място. Наистина, порно магазините и секс кината вече бяха отворени и няколко предани клиенти вече бяха дошли, но фасадите и светещите надписи имаха избелял, срамежлив вид. По улиците и тротоарите сновяха хора, заети с работа: чистачи събираха боклук, пощальони на скутери разнасяха колетни пратки, костюмирани служители носеха куфарчета, младежи бутаха рафтове на колела с дамски дрехи. Въздухът ухаеше приятно на зеленчуци, пресен хляб и кафе. Пърс си купи по един брой от „Гардиън“ и литературното приложение на „Таймс“. „ЛОНДОНСКИТЕ ЛИТЕРАТОРИ ПУСНАТИ НА ДРЕЙФ“ беше заглавието на първа страница в „Гардиън“. „РЪДИЪРД ПАРКИНСЪН ЗА АНГЛИЙСКАТА КРИТИЧЕСКА ШКОЛА“ гласеше корицата на „Таймс“.

Като се върна по пътя, който бяха извървели с Роналд Фробишър предната вечер, Пърс намери „Клуб Екзотика“. Само че това не беше вече „Клуб Екзотика“. Името, изписано със стъклени тръбички, лежеше свалено на тротоара, с влачещ се кабел. Над вратата двама работника издигаха нова, по-голяма табела „ПУСИВИЛ“

— Какво е станало с „Екзотика“? — попита ги Пърс.

Единият го погледна отвисоко и сви рамене, другият, без да се обръща, рече:

— Сменили са й името.

— Нови собственици ли има?

— А-ха. Шефът в момента е вътре.

Пърс слезе по стълбите и блъсна тапицираната люлееща се врата в дъното. Вътре оголени крушки, висящи от тавана, хвърляха мижави

светлина върху килим на петна и износена мебелировка. Прахосмукачка бучеше между масите. В средата на стаята, мъж в костюм оглеждаше млада жена, която беше само по бикини и обувки с високи токчета. Мъжът държеше папка в едната си ръка и обикаляше около момичето като продавач на стари коли, разглеждайки евентуалната си покупка за следи от ръжда. Покрай стената бяха наседали още момичета в negliже, очевидно очакващи същия оглед.

— Да? — каза мъжът, мярвайки Пърс. — Донесохте ли новото осветление?

— Не — каза Пърс, скромно извърщайки очи от полуголите жени. — Аз търся едно момиче на име Лили.

— Някоя тук да се казва Лили? — каза мъжът.

След кратка тишина, едно момиче се надигна от края на редицата.

— Аз съм Лили — каза тя, сложила ръка на ханша си, със сластно-замечтан поглед под тупирана руса коса.

— Боя се, че не ви познавам — заекна Пърс.

— Ти никога не си била Лили — каза момичето до блондинката, като я дръпна назад да седне. — Ти просто му хвърли око.

Смях блисна на вълни покрай редицата от столове.

— Тя е работела тук — каза Пърс, — когато това беше „Клуб Екзотика“.

— Да, ясно, но това вече не е „Клуб Екзотика“. Тук е Пусивил, а аз трябва да намеря дванадесет голи до кръста сервитьорки до понеделник, така че, ако нямате нищо напротив... — мъжът намръщено погледна папката си.

— Кой държеше „Клуб Екзотика“? — попита Пърс.

— „Гърлз Ънлимитид“ — каза мъжът, без да го погледне.

— Те са на площад „Сохо“ — каза блондинка.

— Знам — каза Пърс, — но благодаря все пак.

За пет минути пеша той стигна до площад „Сохо“. „Гърлз Ънлимитид“ беше на четвъртия етаж в една сграда от западната страна. След като обясни по каква работа е дошъл, той беше приет в кабинета на една дама на име г-жа Гасгоан. Стаята беше покрита с червен килим и мебелирана с бели шкафове и тръбни столове и маси. На стената имаше голяма карта на света. Г-жа Гасгоан беше облечена елегантно в черно и пушеше от цигаре.

— Какво мога да направя за вас, г-н Макгаригъл?

— Търся едно момиче, казва се Лили Папс. Доколкото знам, тя е работела за вас в „Клуб Екзотика“.

— Ние продадохме акциите си от „Клуб Екзотика“.

— Да, разбрах.

— Вие наш клиент ли сте?

— Клиент?

— Наемали ли сте някое от нашите момичета?

— Господи, не! Аз съм само приятел на Лили.

Г-жа Гасгоан гневно издуха дим през ноздрите си.

— Да не искате да кажете, че сте се разхождали на луна с нея?

— Би могло да се каже, струва ми се — отговори Пърс, като си спомни остъкления коридор високо в небето на Рамидж, снегът под луната, цитатите от Кийтс.

Г-жа Гасгоан изгаси цигарата си и завъртя цигарето, за да изкара угарката. Тя падна в пепелника като гилза от изгърмял патрон.

— Лили е една от най-многостранните ни служителки. Тя се прехвърли на друга работа — нещо, което излезе съвсем наскоро.

— Къде?

— Не мога да ви кажа. Това е част от договора с нашите момичета, да не издаваме къде са пред техни роднини или приятели. Доста често, разбирате ли, те бягат от някакви неприятности в дома си.

— Аз дори не знам къде е домът ѝ! — протестира Пърс.

— И аз не ви познавам, г-н Макгаригъл. Бихте могли да бъдете частен детектив, например. Ще ви кажа какво мога да направя. Ако ми оставите името и адреса си, ще го препратя на Лили и ако тя желае, може да се свърже с вас.

Пърс се подвоуми, неуверен дали Анджелика ще отговори, ако разбере, че той е научил тайната ѝ.

— Благодаря, но не желая да ви създавам затруднения — каза той накрая.

Г-жа Гасгоан го погледна така, сякаш подозренията ѝ се потвърдиха.

Той напусна офиса на „Гърлз Ънлимитид“ и тръгна да търси банка, където да осребри чека си. По пътя си мина покрай витрината на една книжарница, на която продавачът тъкмо подреждаше няколко прашни на вид броя от „Хазлит и читателя-аматьор“ на Филип Суолоу,

заедно с едно увеличено ксерокс-копие от рецензията на Ръдиърд Паркинсън в литературното приложение на „Таймс“ встрани от тях. В банката Пърс взе повечето от парите си в пътнически чекове. После отиде до клон на Томас Кук и си купи билет за самолета до Амстердам. Единственото нещо, за което можеше да мисли в момента, бе да потърси бащата-осиновител на Анджелика.

Той бе едва от три часа в Амстердам, когато срещна Морис Зап. Пърс беше застанал на един от извитите мостове над каналите в стария град, мъчейки се да разгадае туристическата карта, когато американецът се приближи до него и го потупа по гърба.

— Пърс! Не знаех, че и ти си на конференцията!

— Каква конференция?

Морис Зап посочи голямата пластмасова кръгла значка на ревера си, на която бе написано неговото име в средата на кръгов надпис: „VII Международен конгрес по литературна семиотика“. На другия му ревер имаше ярко емайлирано копче, на което пишеше: „Всяко декодиране е ново закодиране“.

— Направиха ми го по поръчка в един наш магазин за копчета — обясни той. — Всички тук са луди по него. Ако бях донесъл един куп такива копчета, щях да забогатяя. Един японски професор ми предложи десет долара за него. Но ако не си на конференцията, какво тогава правиш в Амстердам?

— Нещо като почивка — каза Пърс. — Спечелих награда за поезия. — Той усети, че няма желание да се довери на Морис за Анджелика.

— Сериозно? Поздравления!

На Пърс внезапно му хрумна нещо.

— Случайно Анджелика не е ли на конференцията?

— Не съм я виждал, но това не означава, че не е тук. Конференцията се откри едва вчера, а присъстват стотици хора. Всички сме настанени в „Сонеста“ — отличен хотел. Ти къде си отседнал?

— В един малък пансион наблизко.

— Не е била много голяма наградата, значи?

— Аз се опитвам да я пестя за по-дълго — каза Пърс. — Може да намина на конференцията.

— Защо не? Аз самият се канех да отида днес следобед. Между другото, какво ще кажеш за един обяд? Тук има страхотна индонезийска храна.

— Добра идея — каза Пърс. Развлечението беше добре дошло след обезсърчителната сутрин. В главния офис на KLM бяха любезни, но дискретни. Те подвърдиха, че Херман Пабст е работил като изпълнителен директор в аеролиниите през петдесетте, но бе напуснал през 1961, за да заеме някакъв пост в Америка, подробностите около който те не можеха или не желяха да разкрият. Пърс се сблъска с перспективата да продължи търсенето в Америка. Той се питаше как ли неговите 1000 паунда ще му стигнат.

Морис Зап изглежда бе вече овладял паяжината на амстердамските канали и улици. Той уверено поведе Пърс покрай крайбрежния цветен пазар, по мостове, по тесни алеи и оживени търговски улици.

— Знаеш ли какво? — каза той. — Тук наистина ми харесва. Равно е, което значи, че мога да се разхождам, без да се задъхвам, има хубави пури, евтини при това, а пък чакай само да видиш нощния живот.

— Онази вечер бях в Сохо — каза Пърс.

— Сохо-шмохо — каза Морис Зап. — То е детска градина в сравнение с това, което става в *gosse buurt*, квартала на червените фенери.

Те излязоха от тясната уличка на широк площад, където столове и маси бяха разположени на открито пред кафенетата. Морис Зап предложи един аперитив.

— Имаме ли време? Кога започва конференцията? — каза Пърс.

Морис сви рамене.

— Няма значение, ако изпуснем няколко доклада. За мен единствено важно е да чуя фон Турпиц.

— Кой е той?

Морис Зап махна към един келнер.

— Джин, нали? Това е местното вино.

Пърс кимна.

— Два „Болс“-а — поръча Морис с разперени два пръста във въздуха.

— Турпиц е един шваба, дето се занимава с теория на възприемането. Преди години написа книга, „Романтичният читател“ — защо хората се самоубиват след прочитане на „Вертер“ или тръгват на поклонение към страната на „Новата Елоиз“... Не лошо, но по принцип традиционна литературна история. След това Йаус и Изер от Констанц направиха удар в теорията на възприемането и Турпиц се прехвърли на печелившата страна.

— Защо тогава искате да го чуете?

— Само за да се убедя. Той е нещо като мой съперник.

— За жена?

— О, боже, не! За работа.

— Аз мислех, че сте доволен от сегашната си работа.

— Всеки човек си има цена — каза Морис Зап. — Моята е сто като субсидия годишно, без данъци. Да си чувал за нещо ново, някаква длъжност към ЮНЕСКО по литературна критика?

Докато Морис разказваше на Пърс за нея, келнерът донесе две чаши изстуден джин.

— Сега трябва да го изпиеш на една глътка — каза Морис, помирисвайки чашата.

— Твой човек съм — каза Пърс, вдигайки своята.

— Наздраве за двама ни — каза Морис. — Да постигнем всичко, за което мечтаем.

— Амин — каза Пърс.

Те обядваха много добре в един индонезийски ресторант, където тъмнокожи келнери с бели тюрбани донесоха на масата им безброй ароматични ястия от пиле, скариди, свинско и зеленчуци. Морис Зап беше вечерял там предишния ден и беше изучил менюто.

— Това е фъстъчен сос — каза той, като ядеше лакомо, — това е месо, задушено в кокосово мляко, това са късчета печено на скара прасенце. Хапни си скаридена бисквитка.

— Няма ли да ти се доспи днес следобед? — попита Пърс, докато слизаха тежко по стъпалата от ресторанта и се отправяха към „Сонеста“.

Небето се бе заоблачило и атмосферата бе станала душна и потискаща, като пред буря.

— Аз ще подремна на първия доклад — каза Морис. — Ти ще ме събудиш, щом Турпиц се появи на подиума. Няма да го сбъркаш, той

винаги ходи с черна ръкавица на едната си ръка. Никой не знае защо и никой не смее да го пита.

„Сонеста“ беше огромен модерен хотел, залепен до едни стари здания на ул. „Катенгат“, като бе обхванал в границите си една Лутеранска църква с форма на ротонда, превърната в зала за конференции.

— Надявам се да са свалили осветението от нея — отбеляза Пърс, като влизаха под огромния куполообразен свод. Мощен орган от дърво, с позлатени ръбове, и резбован амвон, издаден от стената, единствено напомняха за първоначалното предназначение на постройката.

— Отново да е осветена, искаш да кажеш — каза Морис Зап. — Информацията е религията на съвременния свят, не знаеш ли това?

Пърс огледа бързо пълнещите се редици столове, отчаяно надявайки се да види Анджелика, сериозна и владееща се зад тежките очила, с писалка от неръждаема стомана, поставена върху бележника ѝ. Един мъж с кожесто лице и провиснали клепачи, придружен от намусен младеж в тесни джинси, се поклони едва доловимо на Морис Зап, като минаваха покрай него.

— Това е Мишел Тардю — прошепна Морис Зап. — Още един вероятен претендент за длъжността към ЮНЕСКО. Хлапакът би трябвало да е научният му асистент. Можеш да разбереш колко е добър в изследванията по начина, по който си върти задника.

— Привет, млади човече! — Пърс усети леко потупване върху рамото си. Като се обърна, видя мис Сибил Мейдън, застанала зад него в пъстра рокля със сгънато ветрило в ръка.

— Ах, здравейте, мис Мейдън! — поздрави я той. — Не знаех, че се интересувате от семиотика.

— Реших да разбера за какво всъщност става дума — отговори тя. — Човек никога не бива да отхвърля нещо, което не разбира.

— И какво разбрахте от семиотиката досега?

Г-ца Мейдън размаха ветрилото си.

— Мисля, че са празни приказки — заяви тя. — Обаче Амстердам е очарователен град. Ходихте ли в музея на Ван Гог? Ах, тези късни пейзажи от Арл! Кипарисите са така прекрасно фалически, нивите — така препълнени с плодовитост.

— Струва ми се, че трябва вече да сядаме — каза Пърс. — Мисля, че започват.

На всеки стол имаше листовка, която на пръв поглед приличаше на проект за електростанция, цялата в стрелки, линии и квадратчета, надписани „трагедия“, „комедия“, „пасторал“, „лирика“, „епос“ и „романс“. Заглавието на доклада беше „Семиотична теория на жанра“. Четеше го някакъв потен славянин на лош английски, смесен с френски, официалният език на конференцията. Зад гърба на Пърс ветрилото на мис Мейдън равномерно шумолеше; отвреме навреме в залата се разнасяха възклицания на недоверие или присмех. Главата на Пърс натежа като гюле. Той задряма и главата му клюмна напред, но веднага се събуди от болезненото разтягане на вратните сухожилия. Накрая той подпря брадичка на гърдите си и заспа дълбоко.

Пърс сепнато се събуди от сън, в който четеше доклад за влиянието на Т. С. Елиът върху Шекспир от амвона в някакъв параклис, приличен на вътрешността на реактивен самолет. Събудила го бе гръмотевица. Зад високите прозорци на ротондата небето бе тъмно и осветлението бе включено. Дъжд затрополи по покрива. Той се прозя и разтърка очи. На трибуната някакъв мъж с бледо лице и руса коса говореше в микрофона на английски със силен немски акцент, отхапвайки съгласните и плюейки ги върху микрофона, сякаш бяха семки от плод, и от време на време жестикулираше с ръка в черна ръкавица. Пърс тръсна глава като плувец, който изтръсква вода от ушите си. Макар видимо да се беше събудил, сънят му сякаш продължаваше по аудио-канала. Той се оципа и усети болка. После оципа задрямалия до него Морис Зап.

— Стига, Фулвия! — измънка Морис Зап. След това, отваряйки очи, той се надигна. — А, да, това е фон Турпиц. Откога говори?

— Не знам точно. И аз бях заспал.

— Бива ли го докладът му?

— Мисля, че е много добър — каза Пърс. Морис Зап го погледна намръщено с недоумение. — Но все пак — продължи Пърс, — може да съм пристрастен. Защото лично аз съм го писал.

— Какво? — зяпна Морис Зап.

Светкавица блесна навън и светлините в аудиторията угаснаха. Чуха се изненадани и уплашени викове сред публиката, удавени на

мига от ужасна гръмотевица над главите им, която ги накара да подскочат от страх. Лампите отново светнаха. Фон Турпиц продължи да чете със своя безмилостно отчетлив акцент, без да се спре или разколебае. Той очевидно бе говорил от доста време, защото достигна края на дискурса си след десет минути. Той сгъна листите, вдървено се поклони към председателя и седна под вежливи аплодисменти. Председателят покани за въпроси. Пърс се изправи. Председателят се усмихна и кимна.

— Бих искал да попитам лектора — каза Пърс, — дали е чел предварителния проект за влиянието на Т. С. Елиът върху модерния прочит на Шекспир, предаден неотдавна от мен на издателство „Леки, Уиндръш и Бърнстейн“ в Лондон.

Председателят изглеждаше озадачен. Фон Турпиц — смаян.

— Бихте ли повторили въпроса, моля? — помоли председателят.

Пърс го повтори. Силен шепот от коментари и предположения премина като бриз през залата. Фон Турпиц се наведе към председателя и каза нещо в ухото му. Председателят кимна и се приведе над микрофона, обърнат към Пърс. Значката на ревера му дрънна като медал.

— Може ли да ви попитам, господине, вие официално регистриран участник ли сте в конференцията?

— Не, не съм... — каза Пърс.

— Боя се тогава, че вашият въпрос е неуместен — каза председателят. Фон Турпиц бърникаше листовете хартия, сякаш процедурната схватка нямаше нищо общо с него.

— Това не е справедливо — протестира Пърс. — Имам основания да смятам, че фон Турпиц е плагиатствал част от доклада си от един мой непубликуван ръкопис.

— Съжалявам — каза председателят. — Не мога да приема въпрос от някой, който не е участник в конференцията.

— Добре, ето аз съм участник — каза Морис Зап, ставайки на крака край Пърс, — така че позволете ми аз да задам въпроса: Чел ли е професор фон Турпиц ръкописа на Пърс Макгаригъл за издателите „Леки, Уиндръш и Бърнстейн“ или не го е чел?

Ропот се надигна в залата. Викове: „Позор!“, „Да се приеме!“, „Отговорете!“ и „Нека да говори!“ ведно със съответните възклицания на различни езици се откроиша в смесения говор. Председателят

погледна безпомощно към фон Турпиц, който хвана микрофона и гневно заговори на немски, размахал механично черен пръст към Пърс и Морис Зап, а после наперено слезе от трибуната.

— Какво каза той? — попита Морис.

Пърс сви рамене.

— Не говоря немски.

— Каза, че няма намерение да стои тук и да слуша обиди — каза мис Мейдън зад тях, — но ми изглеждаше определено виновен. Вие бяхте съвсем прав да защитите себе си пред Черната ръка, млади човече.

— Да, това ще се разчуе — каза Морис Зап, потривайки ръце. — И няма да повиши ни най-малко реномето на фон Турпиц. Хайде, Пърс, ще те черпя още едно уиски.

Ликуването на Морис обаче не продължи дълго. В бара той забеляза сгънатия брой на литературното приложение на „Таймс“, подаващо се от джоба на Пърс.

— Това ли е последният брой? — попита той. — Може ли да го разгледам?

— По-добре недей, ако питаш мен — каза Пърс, който го беше чел във самолета за Амстердам.

— Защо не?

— Ами защото съдържа една доста враждебна рецензия за твоя книга. От Ръдиърд Паркинсън.

— Този задник? В деня, когато получа хубава рецензия от него, ще знам, че съм изчерпан. Я да видя. — Морис почти насила издърпа списанието от Пърс и с треперещи пръсти запрелиства страниците, докато стигна до рецензията на Паркинсън. — Но тук всичко е за книгата на Филип Суолоу — каза той намръщен, като плъзгаше поглед надолу по печатните колони.

— Писаното за теб е в края — каза Пърс. — И няма да ти хареса.

Действително, на Морис Зап не му хареса. Когато свърши с четенето на рецензията, той замълча за момент, блед и тежко дишащ.

— Това е гаден заговор — каза той накрая. — Паркинсън пробутва собствената си заявка за длъжността към ЮНЕСКО под прикритието на хвалби за мизерното книжле на Филип Суолоу върху Хазлит.

— Така ли мислиш? — каза Пърс.

— Разбира се. Погледни заглавието: „Английската критическа школа“. Трябваше да я нарече „Английската школа на благородните говна“. Може ли да ми го дадеш за малко? — завърши той и, изправяйки се, натъпка приложението на „Таймс“ в джоба си.

— Разбира се, но къде ще ходиш?

— Ще прегледам доклада си за утре сутринта да видя дали не мога да вмъкна някоя и друга хаплива забележка срещу Паркинсън.

— Аз не знаех, че ще изнасяш доклад.

— А как иначе ще си покрия разходите по конференцията? Това е същият доклад, който изнесох в Рамидж, само че леко променен. Той е идеален за нагаждане. Смятам да го чета из цяла Европа това лято. Искаш ли да се поразходим из града довечера?

— Добре — каза Пърс.

Те си уговориха среща. Щом само Морис Зап изчезна, сухата кожеста фигура на Мишел Тардю се приплъзна в освободилото се пространство в тапицираното полукръгло сепаре до Пърс.

— Драматична интервенция — каза той, след като се представи. — Да смятам ли, че сте специалист по творчеството на Т. С. Елиът?

— Точно така — каза Пърс. — Магистърската ми дисертация беше върху него.

— Тогава може да ви заинтересува конференцията, която едни мои швейцарски приятели организират това лято.

— Не съм сигурен къде ще бъда това лято — каза Пърс.

— Аз самият смятам да посетя тази конференция — каза Мишел Тардю, поставяйки ръката си върху коляното на Пърс под масата.

— Аз търся едно момиче, разбирате ли — каза Пърс.

— Ах — потръпна Тардю и отдръпна ръката си. „С'est la vie, с'est la narration“. Всеки от нас е субект в търсене на обект. Виждали ли сте между другото един млад човек в черен кадифен костюм?

— Не, за съжаление, не съм — каза Пърс. — Бихте ли ме извинили, трябва да тръгвам.

Навън от хотела, небето отново беше синьо и късното следобедно слънце грееше върху измития, блестящ град. Пърс се качи на едно от лъскавите, покрити с плексиглас туристически корабчета, които се плъзгаха по тесните водни пътища и се провираха под мостовете с безразсъдна скорост, почти жулвайки се едно в друго при разминаване в различни посоки, грачейки обяснения на четири езика от

високоговорителите си. Веднъж мярна момиче, разхождащо се по един от мостовете на петдесетина метра пред него, което от толкова разстояние изглеждаше като Анджелика, но това, той знаеше много добре, беше само мираж, породен от собственото му желание. Когато корабчето стигна до моста, момичето беше изчезнало.

По-късно вечерта, когато каналите бяха станали дълги, черни огледала, гладко положени между дърветата и уличните лампи, Морис заведе Пърс на разходка из квартала с червените фенери — един лабиринт от улички близо до Нюемаркт. Това беше, както Морис бе обещал, далеч по-шокиращ и необичаен спектакъл от онова, което предлагаше Сохо и като че ли прекалено много за младо момче от Каунти Майо. Във всяка ярко осветена витрина седеше проститутка, облечена само с лека, очертаваща фигурата ѝ роба или прозрачно неглиже и всяка от тях дръзко оглеждаше минувачите за евентуални клиенти. Това наистина бяха улиците на греха, с обектите на мъжка похот, откровено изложени като стока във витрина на магазин. Нужно бе само да влезеш, да уговориш цената, и жената щеше да дръпне плътната тежка завеса и да задоволи желанието ти. Две неща предпазваха този трафик на женска плът от долнопробност. Първото беше интериорът на къщите — безупречно чист и издържан в уютен дребно-буржоазен стил с тапицирани столове, бродирани калъфчици, цветя и безукорно спално бельо, застлано на леглото, което обикновено можеше да се зърне в задната част. Второто бяха самите жени — млади и привлекателни, които в повечето случаи прекарваха времето си заети по домашному с плетене.

— Защо ли го правят? — чудеше се Пърс на глас пред Морис. — Такива хубави момичета на вид. Биха могли да се омъжат и да гледат семейства, вместо да се продават по този начин. — Той внимаваше да не улови погледите на жените, не толкова, защото се боеше да не го омаят, колкото, защото се чувстваше леко засрамен, че наблюдава тяхното себеизлагане, докато той самият е обвит в добродетел. Морис сви рамене.

— Може би те планират да се задомят по-късно. Когато понапечелят.

— Но кой ще се ожени за... момиче, което е вършило такива работи, за да се прехранва?

Морис вървеше пред Пърс по тесния, пълен с народ тротоар. Повечето от хората явно бяха зяпачи, туристи като тях самите, а не сериозни клиенти. Сред навалищата можеха да се видят дори влюбени двойки или женени, разхождащи се, хванати за ръка, смеещи се и смущаващи се един друг, сякаш извличаха огромно сексуално удоволствие от атмосферата на сексуална свобода. Кой знае защо, това депресира Пърс повече, отколкото всеки друг компонент на сцената и го накара да се почувства още по-натъжен заради момичетата във витрините.

И тогава той я видя — в една къща с ниска червена врата и номер тринадесет върху нея. Анджелика. Бе във от всяко съмнение, това беше Анджелика. Тя не беше седнала във витрината, а в малка приемна, на шезлонг край лампион с розов абажур, и лакираше ноктите си, така съсредоточена върху заниманието си, че дори не вдигна поглед, когато той спря на тротоара и впери невярващи очи във витрината. Дългата ѝ черна коса бе свободно пусната върху раменете ѝ, облечена бе в дълга черна рокля с дълбоко деколте от някакъв блестящ плат. Лакът на ноктите ѝ беше ярко червен. Когато изпъна ръка, за да огледа ефекта на светлината от лампата, изглеждаше сякаш е потопила пръстите си в прясна кръв.

Пърс отмина замаян. Усещаше, че нещо го дави, не му достигаше въздух. Сблъска се с блещкавата в друг пешеходец, спъна се в бордюра на тротоара, чу остро скърцане на спирачки и се намери проснат върху предния капак на една лека кола, чийто шофьор, показал се от прозорчето, ядосано му крещеше на холандски или немски.

— Толкова е жалко, че е курва — каза Пърс на шофьора.

— Пърси, какво по дяволите правиш? — каза Морис Зап, изниквайки от тълпата, която наблюдаваше инцидента с вял интерес — Търсех те навсякъде. — Той хвана Пърс за ръката и го отведе на тротоара. — Какво ти е? Какво искаш да правиш?

— Да остана за малко сам, ако нямаш нищо против — каза Пърс.

— Аха! Ти май видя нещо интересно в някоя от тези витрини, а? Добре, не те обвинявам, Пърси, човек е млад само веднъж. Само бъди така добър да ме послушаш, ако момичето ти предложи кондом, забрави за папата, сложи го заради мен, окей? Не ми се ще да ставам причина да лепнеш нещо. Аз се връщам в хотела. Чао!

Морис Зап стисна ръката на Пърс и отмина с поклащаща се походка. Пърс се върна по стъпките си назад, нарочно. Морис му бе подсказал една идея: ще блъсне вратата на тази уютна, розова приемна и ще попита: „Колко?“ Колко да плати на това вечно убягващо му момиче, което беше ухажвал и преследвал по алеите и коридорите на Рамидж, без да спечели нищо повече от целувка, колко пари иска, за да си разтвори краката пред клиент, който плаща? Даваше ли търговска отстъпка за стар приятел, за поет, за редовен член на Асоциацията на университетските преподаватели? Като репетираше такива саркастични въпроси в главата си и си представяше как Анджелика ще скочи сепната от шезлонга си с пребледняло лице, слисана, с ръка, притисната към сърцето ѝ, той си пробиваше път през множеството от зяпачи, докато стигна до къщата с червената врата. Завесите бяха спуснати.

На Пърс му призля. Той се облегна на стената и заби пръсти в твърдата зърниста повърхност. Група английски младежи минаха покрай него, в редици по четирима, като ревяха запаянковска песен и дриблираха бирена кутийка на земята пред тях. Един от тях блъсна Пърс с рамо, но Пърс не протестира. Чувстваше се вцепенен и празен, дори гняв не му бе останал.

Скандирането на английските хлапаци отзвуча, след като те завиха зад ъгъла и улицата моментално утихна и опустя. След няколко минути червената врата се отвори и после затвори зад млад човек, който спря за миг да си оправи тесните черни панталони. Пърс разпозна в него компаньона на Мишел Тардю. Той крадешком се огледа наляво и надясно, после спокойно закрачи. На тротоара падна светлина от завесите, които отново бяха дръпнати широко и разкриваха предната стая. Пърс излезе от сянката и погледна вътре. Красива девойка от смесен евро-азиатски тип му се усмихна насърчително. Пърс зяпна от почуда. Той огледа вратата на къщата: червена, номер тринадесет, изписан с блажна боя. Нямаше грешка. Върна се при витрината. Същото момиче му се усмихна пак и с премигване на очи и леко накланяне на глава го покани да влезе. Той така и направи и когато влезе, тя го поздрави с усмивка и няколко неразбираеми думи на холандски.

— Извинете — каза той.

— Американец? — попита тя. — Вие искате да прекарва време с мен? Четиридесет долара.

— Преди малко тук имаше едно друго момиче — каза Пърс.

— Тя няма тук, гледа бебе. Не се тревожете, вие прекарва добре с мен.

— Тя се занимава с гледане на бебета? — надежда, облекчение и упрек към себе си изпълниха гърдите на Пърс.

— Да, аз имам дете горе. Не се тревожете, то спи, няма да чуе нищо.

— Анджелика гледа вашето бебе?

— Тя се казва Лили. Приятелка, помага ми. Аз казвам да пусне завеса, но тя не тревожи.

— Къде отиде тя? Къде мога да я намеря?

Момичето сви рамене и се понамръщи.

— Не знам. Прекарва време с мен или не? Тридесет долара.

Пърс извади тридесет-доларова банкнота от портфейла си и я остави на масата.

— Къде мога да намеря Лили?

С бързината и ловкостта на фокусник момичето грабна банкнотата, сгъна я с пръстите на едната си ръка и я пхна в деколтето си.

— Тя работи в кабаре „Сини небеса“ на Ахтербург Вал.

— Къде е това?

— Свийте надясно в края на тази улица, после по моста. Вие ще видите табела.

— Благодаря — каза Пърс.

Той се затича по улицата като хокеен играч, маневрирайки през навалищата и уличното движение, жонглирайки топката на обърканите си емоции. В един замаян миг си мислеше, че е открил Анджелика, заета с напълно невинна, благородна работа като светска сестра от благотворителна мисия сред проститутките на Амстердам. Това беше мисъл, пълна с мечти. Но ако Анджелика не беше просто детегледачка, то тя не беше и курва — как бе могъл изобщо да го допусне? Засрамен, че е имал подобна идея, колкото и вероятна да бе изглеждала при дадените обстоятелства, сега охотно прие факта, че тя участва в спектакли на голо. Не че одобряваше това, надяваше се да я убеди да напусне, но то не накърняваше фундаментално чувствата му.

Той сви зад ъгъла на улицата и се затича по моста; видя сини неонов букви, трепкащи в черната вода, и заслиза бързо надолу, като вземаше по три стъпала наведнъж. Няколко души, наредени на опашка за представлението в „Сини небеса“, обърнаха главите си и изгледаха Пърс, който пристигна с трясък до входа и рязко спря, задъхан, пред фойето. Фасадата беше добре осветена и приличаше по-скоро на малко кино. Програмата се рекламираше с движещи се букви. „СЕКС НА ЖИВО“, обявяваше тя на английски. „ИСТИНСКИ СЕКСУАЛЕН АКТ, ПРЕДСТАВЕН НА СЦЕНАТА“. Върху колоните, които поддържаха тавана на фойето, имаше фотографии от представлението. На една от тях, гол космат мъж, широко засмян, повдигаше изотзад голата коленичила Анджелика. Тя изглеждаше точно като в онзи кадър от филма в Рамидж, който той бе смятал за халюцинация. Пърс се завъртя на пети и бавно си тръгна.

Какво направи Пърс след това? Напи се, разбира се, като всеки лишен от илюзии си влюбен. Купи си половин литър уиски от един магазин за спиртни напитки, върна се в пансиона, легна на леглото и пи до безсъзнание. Събуди се на следващата сутрин под неизгасената електрическа крушка, без да е сигурен кое е по-лошо — болката в главата му или вкуса в устата му, макар че нито едното, нито другото можеше да се сравни със сърдечната му болка. Имаше билет за връщане в Лондон без определена дата. Той не си направи труда да провери в колко часа има полет, а направо напусна пансиона и взе автобус за аерогара Шипхол, загледан безцелно през прозореца към депресиращите околности на Амстердам: фабрики, бензиностанции и оранжерии, пръснати из равния и безличен пейзаж, като корабни отпадъци върху бряг, от който приливът се е оттеглил.

Той си осигури място за следващия самолет до Лондон и прекара един час в салона за заминаващи, близо до изхода, без да чете, без да мисли, просто го проседя; празнотата и анонимността на мястото с редицата пластмасови столове срещу огромен матиран прозорец, който ограждаше като в рамка безизразното небе, подхождаха на нулевото състояние на ума и сърцето му. Полетът бе обявен, той се затътри към борда, покрай механично усмихващия се и кимащ екипаж, самолетът се издигна във въздуха като асансьор, той се загледа втренчено през илюминатора към небесния пейзаж, равен и безличен като онзи земния долу. Поднос с храна, увита в целофан, бе поставен пред него и той

вяло се зае да консумира съдържанието му, без да усеща нито вкус, нито аромат. Самолетът го разтовари отново на земята и той мина през безкрайните покрити коридори на Хийтроу, толкова дълги, сякаш линиите им се пресичаха на хоризонта.

За полета до Шанън имаше само места „клубна класа“, но той осребри още един чек и плати надбавката без възражение. За какво ли трябваше да пести парите си сега? Животът му бе станал пуст, изчезнал бе целият смисъл. Лятото се простираше пред него, безплодно като пустиня. Имаше два часа до тръгването на самолета. Той повлече крака към параклиса на св. Георги. Неговата молба все още стоеше забодена на зеленото сукно, леко огъната в ъглите: „Господи, помогни ми да намеря Анджелика“. Откъсна листа от крепящото го габърче и го смачка в юмука си. Влезе в параклиса и седна на най-задната пейка, отправил празен поглед към олтара, и остана така в продължение на цял час. На излизане остави друга молба на дъската за обяви: „Господи, помогни ми да забравя Анджелика. И моля те, отклони я от този унизителен живот“.

Той прекара още половин час, седнал в друга анонимна чакалня, после се затътри на опашка за качване на друг самолет, мина покрай механично усмихващ се и кимащ екипаж и зае мястото си. Самолетът се издигна като асансьор във въздуха и той се загледа през илюминатора към друга безлична прерия от облаци. Един друг поднос с храна без мирис и без вкус бе поставен на скута му заедно с половин бутилка изстуден кларет като поздравление, задето пътуваше в „клубната класа“. Но този път като че ли се очертаваше известно отклонение от монотонната рутина на полета. Пърс, седнал в предната секция на самолета, забеляза необичайно сноване на екипажа напред-назад през завесата, която закриваше вратата на пилотската кабина. Постепенно в притъпеното му апатично съзнание проникна фактът, че трите стюардеси са обезпокоени от нещо.

И наистина, капитанът се обади по интеркома и информира пасажерите, че самолетът е спукал предна гума при отлитането, следователно ще трябва да извърши аварийно кацане в Шанън, където пожарните и спасителните екипи вече ги очаквали. Разтревожен шепот премина през самолета при това съобщение. Сякаш дочул го, капитанът се опита да успокои пасажерите, като обясни, че той не се и съмнявал в благополучното приземяване, но тази процедура била

задължителна при спукване на гума, защото евентуално — добави той — може да се спука и друга гума (което обяснение дойде може би в повече). Малко преди приземяването, пасажерите щели да бъдат инструктирани да свалят обувките си и да заемат положение за аварийно кацане. Екипажът ще демонстрира и ще даде съвет или помощ, където е необходимо.

В действителност, самият екипаж изглеждаше така, сякаш имаше нужда от съвет и помощ. Пърс рядко бе виждал три млади жени да изглеждат толкова уплашени. Малко по малко страхът им се предаде на пасажерите. Ужасът на последните се увеличаваше и от силната турбулентност, в която навлезе летателният апарат, преди да започне спускането. Въпреки че това нямаше нищо общо със спуканата гума, някои технически неграмотни хора направиха обратното заключение и взеха да издават страхливи писъци или набожни възклицания, докато самолетът се накланяше и подрусваше във въздуха. Някои се зачетоха в пластмасовите карти с инструкции по техника на безопасност, пъхнати отзад на всяка седалка, на които имаше разноцветни схеми на аварийните изходи и неубедителни рисунки на пасажери, весело плъзгащи се по надувни улеи, като деца на пързалка в детски кът. Други, по-практични, изтегляха спасителните жилетки изпод седалките си и се опитваха да ги облекат. Стюардесите подтичкваха объркано нагоре-надолу по пътеката, разубеждавайки хората да не надуват спасителните си жилетки и парирайки спешните поръчки за алкохолни напитки.

Безразличен към живота, Пърс наблюдаваше поведението на тези около него с безстрастно любопитство. От мястото му екипажът в кабината се виждаше добре. Той се загледа в главната стюардеса, която взе микрофона от една ниша близо до кухненското помещение, прочисти гърло и се приготви да направи съобщение. Изражението ѝ беше тържествено.

— Дами и господа — каза тя с провинциално произношение, — получи се молба от пасажер да кажем заедно молитвата за разкаяние. Има ли свещеник на борда, който би желал да ни води в тази молитва? — тя зачака напрегнато с поглед, насочен по дължината на самолета (завесата между клубна и икономична класа беше дръпната да не пречи) за знак от някой доброволец. Другата стюардеса дойде от секцията на икономична класа, поклащайки глава: „Нямаме късмет,

Мойра“ — прошепна тя на главната стюардеса. „Нали знаеш как е, точно когато ти трябва свещеник, няма ни един. Няма дори монахиня“. „Какво да правя?“ — каза Мойра притеснено с ръка на микрофона. „Ще трябва ти сама да кажеш молитвата“. Мойра изглеждаше отчаяна. „Забравила съм я“ — изхленчи тя. „Не съм ходила на изповед, откакто вземам противозачатъчни“. „О, Мойра, не си ми казвала, че вземаш хапчета“. „Ти я кажи, Бриджит“. „О, аз не бих могла“. „Можеш, можеш. Нали казваше, че си била «дете на Дева Мария»?“ Главната стюардеса каза в микрофона:

— Тъй като на борда очевидно няма свещеник, колежката ми Бриджит О’Тул ще ни води в молитвата за разкаяние. — Тя пхна микрофона в ръцете на смаяната Бриджит, която го погледна така, сякаш очакваше всеки момент да я ухапе. Самолетът се вдигна и падна гадещо. Двете момичета, загубили равновесие, се вкопчиха една в друга за подкрепа.

— В името на Отца ... — подсказа шепнешком Мойра.

— В името на Отца и Сина и Светаго Духа — пресипнало каза Бриджит в микрофона. Тя го закри с длан и шепнешком се тросна: „Паметта ми е празна. Не мога да си спомня молитвата“. „Добре тогава, кажи която молитва знаеш“ — настоя Мойра. — „Каквото ти дойде наум“.

Бриджит стисна здраво очи и поднесе микрофона към устните си.

— За това, което скоро ще получим — каза тя, — нека Бог ни направи истински благодарни.

Пърс все още се смееше, когато след десет минути те кацнаха, напълно благополучно, на летището в Шанън. Бриджит му се усмихна глупаво на излизане от самолета.

— Извинете за тревогата, г-не — измънка тя.

— Ни най-малко — каза той. — Вие ми върнахте апетита за живот.

Той отиде в Ирландската туристическа агенция и попита може ли да наеме селска къща в Конемара.

— Искам нещо много тихо и изолирано — каза той. Беше решил какво да направи с остатъка от парите и отпуската. Щеше да си купи кола на старо, да напълни задната седалка с книги и листи за писане, да си вземе достатъчно „Гинес“ и касетофона с песните на Боб Дилън,

и да прекара лятото в някой скромен еквивалент на самотната кула на Ийтс, зает с писане на поезия.

Докато изчакваше разговорите по телефона, преди да получи отговор, той разгърна някаква брошура, рекламираща кредитните карти „Америкън Експрес“, и като нямаше какво друго да прави, попълни един формуляр за заявка.

Филип Суолоу уреди хотелската си сметка и седна във фоайето с готовия багаж до него в очакване да бъде откаран с колата на Британския съвет или по-скоро, с лендроувъра, защото такава бе превозното средство, благоразумно предпочетено от Съвета в Анкара. Филип никога не бе виждал такива улици в модерен град, целите в дупки и ями, като повърхността на луната. Когато завалеше дъжд, пътищата се наводняваха, защото работниците, които ги бяха полагали, бяха разчистили строителните отпадъци, изсипвайки ги в отводнителните шахти, поради което те постоянно се запушваха.

Управителят на хотела мина покрай Филип, усмихна му се и се поклони.

— Заминавате за Англия тази вечер, г-н професоре?

— Не, не. За Истанбул. С нощния влак.

— А! — Лицето на управителя светна от възторг и завист. — Истанбул е много красив град.

— Да, чувал съм.

— Много стар. Много красив. Не като Анкара.

— О, Анкара много ми хареса — каза Филип. Такива лъжи стават втора природа на културния пътешественик. Анкара изобщо не му бе харесала и се радваше да изтръска тукашния прахоляк от обувките си, а прах имаше много, освен когато беше валяло.

Трябваше да признае, че нещата се бяха подобрили след първия му ден: те просто не можеха да се влошат повече. Борак беше много мил и внимателен, макар че имаше само две теми за разговор — Хъл и Хазлит. Несъмнено той знаеше изключително много за Хазлит, много повече, отколкото самия Филип; но пък, сякаш за да наблегне на факта, че те двамата споделят общи интереси и знания за романтичния есеист, го наричаше твърде фамилиарно Бил Хазлит. Филип дни наред се опитваше да намери начин да го поправи, без да изглежда груб.

Останалите турци, с които се бе запознал, бяха не по-малко любезни и гостоприемни. Почти всяка вечер имаше коктейл или вечеря или прием в негова чест в някой от университетите или в нечий тесен, претрупан с мебели апартамент. На частните сбирки винаги имаше храна и напитки, кой знае как доставени или запазени при общия недостиг — на каква цена и с какви домашни жертви, Филип не смееше и да помисли. Официалните приеми бяха дискретно снабдявани с алкохол от Британския съвет — щедрост, високо ценена от турците, които съответно гледаха на Филип като на някакъв талисман, носещ щастие. Университетските преподаватели по английски език в Анкара отдавна не бяха ходили на толкова много почерпки за толкова кратко време. Те се появяваха вечери наред, все едни и същи лица, грейнали от удоволствие, енергично здрависващи се с Филип, сякаш току-що са се запознали с него. Смееха се, разговаряха, слушаха музика на запис, понякога танцуваха. Филип също се смееше, разговаряше, пиеше, веднъж дори се впусна в тромаво „pas de deux“ с една г-жа професор на зряла възраст, която бе съхранила забележително умение да играе кючек. Това изпълнение беше приветствано с шумни овации и дори назовано от представител на Британския съвет, който го бе наблюдавал със замъглени очи, „пробив в английско-турските културни връзки“. Но някъде дълбоко в себе си, където ракията и уискито не можеха да достигнат, Филип се чувстваше самотен и депресиран. Той разпозна признаците на неразположението си, защото и преди беше страдал от него по време на пътуванията си, макар че никога толкова тежко. Това беше чувство, което се дефинираше като прост, настойчив въпрос: „Защо съм тук?“. Защо беше дошъл в Анкара, Турция, вместо да бъде в Рамидж, Англия? Този въпрос стоеше пред него и по време на приеми, но особено остро го мъчеше, когато се изправяше на катедрата в някоя прашна аудитория с лице срещу редици от любопитни мургави млади мъже и тъмнооки млади жени и слушаше как някой турски професор го представя надълго и нашироко, изброявайки всяко академично отличие, което би могло да се измъкне от справочници и свидетелства (Филип тайно очакваше някой ден да чуе, че дори скромният му успех в прогимназията също е бил брилянтно представяне), докато той нервно прелистваше набързо преписаните първи страници от лекцията му за Хазлит; или пък когато лежеше в хотелското си легло в

свободните часове между четене на лекции и разглеждане на забележителности (не че имаше кой знае какво за разглеждане в Анкара, щом веднъж си видял Аниткабир и Хититския музей, но неуморимият Акбил Борак се престараваше да го води навсякъде), препрочитайки за кой ли път омачкания „Гардиън“, който бе донесъл със себе си при пристигането, под звуците на чужда музика, гласове, говорещи чужд език и остри шумове от уличното движение, достигащи през стената.

Защо съм тук? Стотици, може би хиляди паунда държавни пари бяха изхарчени за изпращането му в Турция. Секретарки бяха писали писма, телекси бяха бръмчали, телефони бяха звънели, папки — набъбвали в Анкара, Истанбул, Лондон. Ценни изкопаеми горива бяха изгорели, за да бъде издигнат като стрела в стратосферата от Хийтроу до Есенбога. Домашните бюджети и храносмилателните системи на академичното общество бяха подложени на изпитание до границите на тяхната издръжливост, само и само да го забавляват. И с каква цел? За да донесе добрата новина за Хазлит или за литературата, историята, обществото, психологията и философията на тези млади турски буржоа, чийто главен мотив за изучаване на английски език бе да си осигурят работа като държавни служители или стюардеси (това му довери Акбил Борак в миг на вдъхновена от ракията откровеност), както и да избегнат убийствено политизираните факултети по социални науки. Когато го развеждаха с кола из улиците на Анкара, гъмжащи от анонимни безбройни обеднели пролетарии, облечени в еднообразни прашни памучни дрехи, блъскащи се нагоре-надолу по бетонните склонове с неразгадаемата упоритост на мравки, под вечно намръщените погледи на вездесъщите въоръжени военни, той като че ли започваше да разбира посредствения прагматизъм на студентските амбиции. Но как би им помогнал Хазлит?

— Извинете, г-не — хотелският управител се бе върнал. — Ще желаете ли вечеря? Влакът за Истанбул тръгва чак след няколко часа.

— О, не, благодаря — каза Филип. — Излизам.

Управителят се поклони и се оттегли.

Къстър, британският служител по културните въпроси, беше поканил Филип на лека вечеря в апартамента си. „Без претенции да е във ваша чест“ — беше му обяснил той. — „Днес следобед ще пристигне струнен квартет от Лийдз. Трябваше да организирам нещо

за тях, така че защо не наминете и вие? Няма да е нищо специално, съвсем неофициално събиране. Ще има още няколко души. Знаете ли какво?“ — добави той, сякаш му бе хрумнала блестяща идея, — „Ще поканя и Борак“. „Струва ми се, че той се е нагледал на мен през последните няколко дни ...“ — предположи Филип. „О, не, може да се обиди, ако не го поканя. Съпругата му също. Хасим ще ви вземе от хотела около седем. Носете багажа със себе си и аз ще ви закарам на гарата около десет да хванете влака си“.

Разпознавайки високата фигура и меланхоличните мустаци на Хасим, шофьора на Съвета, канещ се да стъпи на въртящата се врата, Филип се изправи и пренесе багажа си през фойето. Хасим, който не говореше английски, взе куфара от ръцете му и го поведе към лендроувъра.

Филип се настани на седалката до Хасим и джипът потегли с подрусване. Филип си мислеше, че сигурно щеше да се чувства съвсем различно, ако не беше онова ненадейно спазматично влечение, което изпита към Хилари в последния миг, преди да се разделят. Топлото обещание на люлеещата се гръд, която бе мернал за кратко, се запечата в съзнанието му, дразнейки и измъчвайки го, докато лежеше буден в тясното хотелско легло, задавайки си за пореден път въпроса „Защо съм тук?“ Сексът с Хилари не беше най-великото еротично преживяване на света, но все пак беше нещо. Временно освобождаване от напрежението. Кратка приятна забрава. Тук, в Турция, нямаше надежда за еротично приключение. Вежливите жени, които срещаше, бяха омъжени, и съпрузите им галантно, но бдително ги охраняваха. Студентките с трапчинки и тъмни бадемове очи изобщо не бяха допускани до него на по-близко разстояние от необходимото за слушане на лекциите, с изключение на дъщерите на една от академичните двойки, но Филип имаше чувството, че ако направи намек на някоя от тях, ще стане дипломатически скандал. Турция, поне на повърхността, беше държава, която държеше на морала.

Лендроувърът пълзеше сред сгъстения трафик. В центъра на Анкара сякаш винаги имаше улични задръствания, ако това беше центърът. Филип не можеше да се ориентира в географията на града, защото виждаше все едно и също — гол бетон, напукани тротоарни плочки, улици с дупки, всичко с цвят на пепел, рядко някое дърво или стрък трева, въпреки че беше пролет. Смрачаваше се и под оскъдното

улично осветление по улиците плъзваха дълги, зловещи сенки, с изключение на местата, където горяха газени лампи с трепкащ пламък наред импровизирани улични сергии, пълни със забрадени жени, пазарящи се за зеленчуци и кухненски съдове, или където мътна флуоресцентна светлина, отразена от лъскавите изкуствени покрития на масите в някое задимено работническо кафене, проникваше през дебелия стъкла на прозорците. Филип имаше чувството, че ако Хасим внезапно спре лендровъра и го изхвърли на улицата, той ще изчезне завинаги — ще бъде завлечен в сенчестата тъмнина, съблечен и ограбен до шушка, убит и захвърлен в някоя от задръстените шахти. Чувстваше се безкрайно далеч от къщи. Защо беше тук? Може би беше време да сложи край на пътуванията си, да се откаже от търсенето на интензивни преживявания, за които бе говорил с Морис Зап, да прибере лекторските си записки, да осребри пътническите си чекове, да се отдаде на спокоен домашен живот, безопасен секс с Хилари и привичния кръговрат на учебната година в Рамидж, от срещата с първокурсниците до заседанието на Държавната изпитна комисия, докато стане време да се оттегли, да се оттегли и от секса, и от работата. След което надлежно ще последва и оттегляне от живота. Това ли го очакваше?

Лендровърът спря; бяха пристигнали пред модерен блок на един от хълмовете, които опасваха града. Хасим с жест показва на Филип да се качи на асансьора и натисна бутона за шестия етаж. Къстър излезе на входната врата на апартамента, зачервен, само по риза, с чаша в ръката.

— А, ето ви и вас, заповядайте! Позволете да взема куфара ви. Влизайте в хола, а аз ще ви донеса нещо за пийване. Джин с тоник? Борак е ей-там. Между другото, квартетът не е струнен, а джазов. В Лондон пак нещо са объркали.

Къстър го поведе по коридора, отвори една врата и въведе Филип в хола, умерено пълен с хора, застанали на групички с чаши в ръка. Първото лице, върху което Филип спря погледа си, бе на Джой Симпсън.

Акил Борак не спираше да се изненадва от поведението на Филип. В деня на пристигането си англичанинът два пъти бе мерил ръста си на земята, а сега, в деня на заминаването си, изглежда се

канеше да го направи отново, в хола на г-н и г-жа Къстър, защото той се спъна на прага и ако не падна, то бе благодарение само на това, че успя да се хване за облегалката на един стол. Всички глави се обърнаха към него, и за миг настъпи сконфузено мълчание; след това, като се убедиха, че нищо сериозно не е станало, групите възобновиха веселия си разговор.

Акбил стоеше до Оя и разговаряше с барабаниста на квартета и с г-жа Симпсън, библиотекарката на Британския съвет в Истанбул — приятна, сдържана дама с добре оформени хълбоци и прекрасна руса коса. Акбил тъкмо разказваше на г-жа Симпсън за магазините в Хъл, като се чудеше наум дали северните жени имат руси косми и на пубиса, както на главите си, когато Филип влезе шумно, удряйки се в мебелите до вратата. Акбил се втурна напред да предложи помощта си, но Филип, както беше паднал на колене, сам се надигна, отърси длани и направи няколко несигурни крачки в посока към г-жа Симпсън. Лицето му бе побеляло.

— Вие! — каза той с дрезгав шепот, втренчен в г-жа Симпсън.

Тя също бе леко пребледняла, още повече след този странен поздрав.

— Здравейте — каза тя, стиснала здраво чашата си с две ръце. — Алек Къстър ми каза, че ще се отбиете тук тази вечер. Как ви харесва Турция?

— Вие се познавате, така ли? — каза Акбил, гледайки ту него, ту нея.

— Съвсем малко — каза г-жа Симпсън. — Преди няколко години се запознахме, беше в Генуа, нали така, професор Суолоу?

— Мислех ви за мъртва — каза Филип Суолоу. Той не бе отклонил погледа си нито за миг, дори не мигваше.

Оя задърпа ръкава на Акбил от вълнение.

— О, какво ли значи това? — извика тя.

Г-жа Симпсън се понамръщи.

— О, господи, сигурно сте чели онзи списък във вестниците преди три години — каза тя към Филип Суолоу. — Той беше публикуван преждевременно от индийските власти. Стана причина за голямо объркване и притеснения, за съжаление.

— Искате да кажете, че сте оцелели от катастрофата?

— Аз не бях в самолета. Всъщност трябваше да бъда — това стана преди три години — в скоби обясни тя на Акбил, Оя и барабаниста. — Моят съпруг бе назначен на работа в Индия. Аз щях да замина с него, но в последния момент моят лекар каза да не заминавам, бях бременна в осмия месец и той смяташе, че ще бъде твърде рисковано, затова Джон замина сам, а аз останах с Джерард, нашия син, но не знам защо имената ни бяха оставени в пасажерския списък, или в някой от пасажерските списъци. Самолетът се разби по време на буря.

— И вашият съпруг? — потрепера Оя.

— Имаше много малко оцелели — каза спокойно г-жа Симпсън, — и той не беше сред тях.

Оя плачеше със сълзи.

— Колко ми е мъчно за вас! — каза тя, като се изсекна в кърпичка.

— Мислех ви за мъртва — каза Филип Суолоу пак, сякаш не бе чул обяснението или го бе чул, без да го осъзнае.

— Но нали виждате, професор Суолоу, че тя изобщо не е мъртва! Жива е, жива! — Оя плясна с ръце и се надигна на пръсти, засмяна през сълзи. Акбил имаше чувството, че жена му осигурява всички емоции, които двамата англичани би трябвало да покажат. Джаз-барабанистът се бе изнизал незабелязано по време на разказа на г-жа Симпсън.

— Трябва да сте щастлив — каза Оя на Филип. — Това е като вълшебна приказка.

— Разбира се, много съм щастлив, че г-жа Симпсън е жива и здрава — каза той. Той като че ли бе възстановил самообладанието си, макар лицето му все още да бе бледо.

— А изкуството да ощастливяваш се състои в това, сам да бъдеш щастлив, както Бил Хазлит го е казал — вметна Акбил, според самия него — много духовито.

— Но какво правите в Анкара? — Филип попита г-жа Симпсън.

— Тук съм само за няколко дни, за няколко съвещания. Аз работя в библиотеката на Съвета в Истанбул.

— Аз заминавам за Истанбул тази вечер — каза Филип, показвайки леко вълнение.

— О? Колко време ще останете там?

— Три-четири дни. Връщам се у дома в петък.

— За съжаление, аз съм тук до петък.

Филип гледаше, сякаш не можеше да повярва на тази информация. Той се обърна към Акбил:

— Акбил, Алек Къстър като че ли съвсем забрави за моето питие, ако обичате, бихте ли...

— Разбира се — каза Акбил. — Ще отида да видя.

— Аз ще ти помогна — каза Оя. — А и чашата на г-жа Симпсън е празна. — Тя взе чашата на г-жа Симпсън и почти избута Акбил към вратата.

— Защо не останеш при тях? — измърмори Акбил към Оя на турски. — Ще си помислят, че сме невъзпитани.

— Чувствам, че имат нужда да останат сами — каза Оя. — Мисля, че има нещо между тях.

— Така ли мислиш? — Акбил беше смаян. Той погледна назад през рамо. Филип очевидно бе потънал в разговор с г-жа Симпсън, която пък изглеждаше доста развълнувана. — Този човек не спира да ме изненадва — каза той.

Три часа по-късно, Филип крачеше нетърпеливо нагоре-надолу по широкия перон на централната железопътна гара на Анкара пред високите вагони на експреса Анкара-Истанбул. Влакът изглеждаше старомоден, смътно напомняше приключенските филми от тридесетте, както впрочем и цялата сцена. Струйки пушек и пара се носеха над дълбоките сенки към яркия блясък на електрическите крушки. Селско семейство се беше разположило на една пейка да прекара нощта, заобиколено от вързопи и кошници. Майката, кърмеща бебе, гледаше с безразличие жените в елегантни кадифени панталони и сака, които предвождаха армия от хамали, носещи техните също така елегантни куфари към вагоните първа класа. Служители в униформа, с папки в ръце, наперено ходеха напред-назад, даваха нареждания на черноработниците и гонеха просяците по пътя си. Вагоните втора и трета класа бяха вече пълни, бълвайки миризми на чесън, тютюн и пот от вентилаторите си, а пътниците вътре, притиснати един в друг, глава до глава, крак до крак, стоически се приготвяха за дългото нощно пътуване. От време на време някой слизаше от вагоните и притичваше

до малкия павилион, където се продаваше чай, безалкохолни, кръгли хлебчета и отровни на външен вид сладки.

В купетата на първа класа, където Филип имаше спално място, атмосферата беше по-спокойна. Чуваше се звън от удрящи се бутилки и чаши, а някъде играеха на карти, макар че осветлението вече бе доста слабо, за да се различават картите. Усещаше се атмосфера на клюки и интриги, на поръчки и подкупи. В края на коридора червенееха пламъци в отвора на малка пещ за твърдо гориво, която же-пе служителят, отговарящ за спалния вагон енергично зареждаше и пот се стичаше от челото му. „Така се осигурява отопление и топла вода за спалните вагони“ — беше му обяснил Къстър, като го изпращаше. „Изглежда доста примитивно, но пък е ефективно. През нощта става много студено в откритите равнини, дори и пролетно време“.

Филип бе успял да убеди Къстър и Борак да не стоят на гарата чак до тръгването на влака. „Няма смисъл, наистина“ — беше ги уверил той. — „Аз ще се оправя и сам“. „Едно от най-приятните неща на света е да тръгнеш на път“ — каза Акбил с усмивка, — „но аз предпочитам да бъда сам“. „Така ли?“ — каза Къстър. — „Аз пък предпочитам компания“. „Не, не“ — разсмя се Борак. — „Аз само цитирах Хазлит. Есето му «За пътуването»“. „Моля ви, тръгвайте си“ — каза Филип. „Добре“ — каза Къстър. — „Аз може би трябва да се върна да се погрижа за джаз квартета“. „А аз трябва да прибера съпругата си от вашия апартамент, г-н Къстър“. Те си стиснаха ръцете след размяна на любезности, обичайни в такива случаи, и заминаха. Филип с облекчение гледаше как си отиват. Ако Джой решише да го последва, нямаше да ѝ е приятно Къстър и Борак да я видят.

Но това беше преди половин час, а тя все още не идваше.

„Невъзможно е да се върна в Истанбул тази вечер“ — беше казала тя, когато останаха за малко сами в апартамента на Къстър. — „Току-що пристигнах в Анкара. Багажът ми е все още в коридора, неразопакован“. „Това прави нещата още по-лесни“ — каза Филип. „Просто го вземаш и тръгваш с мен“. Той я пиеше с очи, алчно поглъщайки чертите, които не се бе надявал някога пак да види, меката вълниста руса коса, широката щедра уста, леко възголямата брадичка. „Дошла съм тук по работа“. „Можеш да измислиш някакво извинение“. „Защо трябва да го правя?“ „Защото те обичам“. — Думите излязоха, без да мисли. Тя се изчерви и сведе очи. „Не ставай

смешен“. „Никога няма да забравя онази нощ“ — каза той. „За бога“ — промълви тя. „Не тук. Не сега“. „Тогава къде и кога? Трябва да говоря с теб“.

„Ах, вие двамата се запознахте вече?“ — извика г-жа Къстър, идвайки към тях с поднос сандвичи. „Ние всъщност се познаваме. От Генуа“ — каза Джой. „Така ли? Ах, добре, така става, когато човек работи в Съвета, нали, винаги попада на стари познати и то на най-необичайни места. Как сте, Джой? Как са децата — Джерард, нали така беше, и...“ „Г-жа Симпсън тъкмо ми казваше, че Джерард не бил съвсем добре“ — каза Филип. Джой го погледна смутено. „О, мили боже! Нищо сериозно, надявам се?“ — каза г-жа Къстър на Джой. Сърцето на Филип заби силно, докато очакваше нейния отговор. „Имаше лека температура, когато тръгнах“ — каза тя най-сетне. — „Ще трябва да се обадя на момичето по-късно да попитам как е сега“. Филип извърна глава, за да прикрие триумфа си. „Но моля ви се, обадете се“ — каза г-жа Къстър. — „Използвайте телефона, който е в спалнята, там е по-тихо“. Тя огледа стаята като бдителна домакиня на прием. „О, господи, саксофонистът разглежда книгите в библиотеката ни — винаги съм смятала това за лош знак, сигурно скучае, нали така? Моля ви, елате да поговорите с него, Джой. Бихте ли ни извинили, професор Суолоу?“ „Разбира се“ — каза Филип.

До края на приема той не можа да намери начин да остане насаме с Джой. Следеше всяко нейно движение, но не я видя да влиза в спалнята на Къстъррови. Когато стана време да тръгва за гарата, доста преди края на партито, бе длъжен да стисне ръката ѝ формално, в присъствието на останалите гости.

„Е, довиждане“ — каза той, опитвайки се да задържи погледа ѝ. — „Надявам се, че момченцето ви е добре. Обадохте ли се?“ „Още не“ — каза тя. — „Довиждане, професор Суолоу“. И това беше всичко. Той ѝ отправи един кратък умоляващ поглед и напусна апартамента с Къстър и Борак. Сега можеше само да се надява, че след неговото излизане, тя се е обадила до Истанбул и е съчинила някаква история около детето, която да изисква спешно завръщане.

Филип отново закрачи пред спалния вагон и свери часовника си с този на гарата. Оставаха само три минути до заминаването на влака. Чувстваше се напрегнат до агония и при все това странно бодър и весел. Депресията от миналата седмица беше отминала, беше

забравена вече. Той отново беше мъжът в центъра на собствения си живот — и то какъв живот!

Все още му бе трудно да повярва, че Джой изобщо не е мъртва, а жива. Жива! Топлата дишаща плът, която бе държал в прегръдките си онази пурпурна спалня в Генуа все още беше топла, все още дишаше. Почувства се напълно променен от чудотворния обрат на съдбата, сякаш някаква вълна го бе вдигнала нависоко. Той се чу да й казва „Защото те обичам“ в ъгъла на големия хол — просто, искрено, без колебание, без смущение, като филмов герой. В края на краищата, той не беше изчерпан, свършен, готов само за пенсия. Все още беше способен на силни чувства. Интензивността се бе върнала, за да я изживее отново. Къде щеше да го отведе всичко това, той не знаеше, нито го бе грижа. Имаше смътно предчувствие за очакващи го трудности и болка, нещо във връзка с Хилари, децата, кариерата му, но той ги изтласкваше настрани. Цялата му мисловна енергия бе концентрирана върху желанието Джой да се появи.

Започнаха да затварят вратите на влака. Же-пе служители, застанали на равни разстояния като часови, се изпънаха в готовност да приемат последни сигнали. Минутната стрелка на гаровия часовник подскочи напред. Оставаше една минута.

Филип неохотно се качи на влака, свали прозореца на вратата и се надвеси от него, отчаяно вгледан в посока към билетната бариера. Един униформен служител под него погледна надясно, после вдигна свирката до устните си.

— Стой! — извика Филип, блъскайки вратата и скачайки на перона. Той беше видял женска фигура да се появява внезапно на бариерата с коса, блеснала в светлината на електрическите крушки. Мъжът със свирката, протестирайки на турски, се опита да качи обратно Филип във влака и като не успя, посегна да затвори вратата. Те се вкопчиха един в друг, а в това време Джой се затича през перона, размахала малко куфарче в ръка. Филип посочи към нея, служителят престана да се бори и си заоправя униформата с вид на засегнато достойнство. Филип му подаде една едра деноминирана банкнота. Мъжът се усмихна и им държа вратата отворена, докато се качат. Вратата хлопна след тях. Свирката остро изсвири. Влакът дръпна напред-назад и потегли. В слабо осветения коридор любопитни лица

занадничаха иззад вратите, докато Филип водеше Джой към купето си. Той я въведе вътре и затвори с трясък плъзгащата се врата.

— Ти дойде — каза той. Това бяха първите думи, разменени между тях. Джой се отпусна върху оправеното легло и затвори очи. Гърдите ѝ се надигаха и спадаха от учестеното ѝ дишане.

— Имам билет — каза тя. — Но нямам легло.

— Можеш да споделиш моето — каза той.

Докато влакът се тресеше и бучеше в нощта, те се любиха несръчно, но екстатично върху тясното легло, а въздишките и стоновете им се заглушаваха от скърцането и тракането на вагоните. После лежаха прегърнати и разговаряха. По-скоро Джой говореше — накъсано, неуверено в началото, но все по-плавно след това — докато Филип слушаше, като в отговор реагираше с конвулсивни спазми и ритмични притискания към мекото ѝ тяло.

— Толкова ми е хубаво ... за първи път, откакто Джон ... Имах възможности, всъщност, да, но бях измъчвана от вина. Мислех си — това, че Джон загина, е нещо като наказание, нали разбираш? За това, че му изневерих. С теб, разбира се, да не си помисли, че съм имала много връзки? Това беше единственият път, да, изненадан ли си? Защо ти позволих, да, често се питах защо? Не бях правила нещо така неразумно нито преди това, нито след, чак до днес, а сега е различно, понеже те познавам, така да се каже, а и Джон не е жив. Но първия път, представяш ли си, аз, щастливо омъжена жена, горе-долу щастливо, е, поне не по-малко от доста други омъжени жени, изведнъж се отдавам на напълно непознат човек, който се появява посред нощ, като бог или ангел, или не знам какво, и аз не мога да направя нищо друго, освен да се подчиня. Когато се събудих на другата сутрин, мислех, че съм сънувала, но като видях, че Джон е заминал, а твоя багаж е в коридора, осъзнах, че всичко това наистина се бе случило и едва не полудях. Може да съм ти изглеждала хладна, но всъщност бях на ръба на истерията, трябваше да ходя няколко пъти в банята и да бода дланта си с ножицата за нокти, така че болката в ръката да отвлече за малко вниманието ми от мисълта за това, което бях направила.

Имал ли си някога чувството, например като караш бързо при натоварено движение, че всичко е толкова несигурно, макар всеки да

смята, че животът му е гарантиран за вечни времена? Всички до един в колите и камионите изглеждат отегчени, разсеяни, всеки иска само да се придвижи от А до Б; а през цялото време от смъртта ги делят само някакви сантиметри или секунди. Един от тях да завърти волана с няколко сантиметра повече, отколкото трябва, и ще започнат да се блъскат един в друг. Или когато шофираш по криволичещ път покрай морския бряг, мислил ли си си, че ако пуснеш за миг кормилото, можеш да излетиш от пътя надолу в пропастта? Това е страшно чувство, защото разбираш колко лесно можеш да го направиш, колко е бързо, просто и невъзвратно. Аз самата имах чувството, че съм направила нещо такова, с тази разлика само, че излетях към живота, а не към смъртта.

Не можех да се оплача от Джон като съпруг. Той беше добър човек и верен съпруг, доколкото ми е известно, безумно обичаше Джерард, работеше много. По обичайните стандарти, това беше успешен брак. Интимните ни отношения не бяха лоши, доколкото мога да преценя. Запознахме се като студенти в университета и живяхме заедно няколко години, преди да сключим брак. Родителите ни бяха ужасно шокирани, като научиха, но ние всъщност бяхме съвсем неопитни по отношение на секса, искам да кажа, никой от нас не бе имал връзка преди това. Понякога имах странното подозрение, че Джон е решил, може би несъзнателно, разбираш ли, но все пак решил да си намери момиче още през първата година и да заживее на семейни начала, за да не би мисълта за секс да му пречи на следването. Искам да кажа, живеехме съвсем като женени, наистина, а когато действително сключихме брак, това беше чиста проба обществено мероприятие, един скъп обяд — без да настъпи никаква промяна в живота ни. Меденият месец беше просто почивка в чужбина. Спомням си, че се чувствах малко тъжна през първата брачна нощ от това, че всичко е толкова познато, че не бяхме нито притеснени, нито смутени, и на мен ми хрумна странната идея, че може би е най-добре да излезем и да потърсим друга двойка в същото положение — хотелът беше пълен с новобрачни — и да си разменим партньорите или пък да легнем всички заедно в едно легло. Не го мислех сериозно, беше просто хрумване, но предполагам, че беше симптоматично. Не посмях да го споделя с Джон, той нямаше да разбере, щеше да се почувства засегнат или да помисли, че го вземам на подбив. Той беше

добросъвестен любовник, беше чел книги за предварителната игра и т.н., правеше всичко възможно да ме задоволи, и наистина ме задоволяваше — искам да кажа, не че имах желание да правя любов с него, поне не дотолкова, че да взема инициативата сама, това оставях на него, но когато поискваше да се любим, обикновено ми беше приятно.

Но някак си нещо липсваше. Постоянно усещах това. Страст може би. Никога не бях чувствала Джон да ме желае страстно, нито аз него. Обичах да чета романи за влюбени, те изглеждаха така отнесени, така отдадени на чувствата си. Аз никога не изпитвах нищо такова. След това взех да чета практични книги за секса и брака и писма до редакцията в женски списания и реших, че романите лъжат, писателите бяха измислили всичко това, а аз съм имала голям късмет, че правя изобщо някакъв секс, без значение с чувства или не. А после, през онази нощ ти се появи, и за първи път в живота си разбрах какво значи да бъдеш страстно желана.

Тук монологът на Джой се прекъсна, докато Филип още веднъж пламенно демонстрира колко основателна е била интуицията на Джой. След известно време тя продължи:

Бях седнала на дивана с Джон срещу теб и той говореше надълго и нашироко за фонетика, изпитни методики и езикови лаборатории. Усещах как твоето желание, излъчващо се като радиоактивност, ме изгаря през пеньоара. За мен беше поразително, че Джон не усеща нищо и е така потънал в разговор, че смята да замине и да ни остави заедно сами. Бях очарована, възбудена. Нямах намерение да ти позволя да се любиш с мен, в действителност смятах, че ти няма да имаш смелост дори да ми предложиш. Бях толкова сигурна в себе си, че пуснах Джон да тръгне за Милано без никакво угризение на съвестта. Но когато се върнах в дневната и ти започна да трепериш, аз също започнах да треперя — ти забеляза ли? А после, когато бяхме в спалнята, и ти трепереше все повече и повече, на мен ми се стори, че си като ядро на атомен реактор, който е, как се казваше ..., стигнал критичната точка, че ще се пръснеш, ще прогориш дупка в пода и ще се самоунищожиш от собствената си страст, ако аз не направя нещо.

— Бях се върнал от света на мъртвите — приглушено каза Филип, като си спомняше. — Ти беше животът и красотата. Аз трябваше да се върна към живота. Ти ме излекува.

— Аз пуснах волана — каза Джой — и полетях в пропастта с теб, защото никой дотогава не ме бе пожелавал толкова силно.

В ранното утро те седяха един срещу друг във вагон-ресторанта и пиеха горещ черен чай, като държах чашите с една ръка, а пръстите на другата им бяха сплетени под масата, докато влакът се носеше покрай китни градчета и селца по азиатския бряг на Мраморно море. Между къщите имаше зеленина — дървета, храсти и лози. Пейзажът беше много по-свеж от сухите плата на Анкара. Няколко ранобудни жители бяха вече в дворовете си и поливаха растенията или спокойно пушеха под полегатите лъчи на изгряващото слънце. Те махаха с ръка на минаващия влак.

— Ти нито веднъж не ми писа — каза Джой.

— Боях се да не те компрометирам — каза Филип. — А и мислех, че ти не желаш. Толкова студена изглеждаше онази сутрин, когато си тръгнах от Генуа. Аз сметнах, че искаш да забравиш всичко, което се е случило.

— Наистина исках — каза Джой, — но разбрах, че е невъзможно.

— Не след дълго прочетох във вестниците, че си загинала.

— Да, не се бях замисляла за това. Вестниците публикуваха корекция.

— Сигурно съм я пропуснал — каза Филип. — Както и да е, но ти можеше да ми пишеш, особено след като твоят съпруг... Искам да кажа, когато ти вече беше...

— Свободна? Не исках да се намесвам в твоя живот. Поинтересувах се и открих информация за теб. Знам всичко. Ти си женен, с три деца — Аманда, Робърт и Матю. Съпруга Хилари, по баща Брум, дъщеря на капитан трети ранг и госпожа А. Дж. Брум. Не исках да развалям семейството ти.

— Не е останало кой знае колко от този брак — каза Филип. — Децата вече са пораснали, Хилари е отегчена. Преди десет години даже бяхме пред развод. Защо ли не го направихме тогава? — образът на гръдта на Хилари почти бе изчезнал от паметта му, заличен от близкото и по-силно усещане на заоблените цилиндрични зърна на Джой, втвърдяващи се при допира му. — Аз преча на Хилари — каза той сериозно. — Без мен тя ще се оправя по-добре.

— Тук Азия се среща с Европа — каза Джой, докато минаваха по огромен новопостроен висящ мост, седнали в раздрънкано такси. Долу под тях огромни танкери и множество по-малки плавателни съдове пореха водите на Босфора. В дясно — зелени хълмове, изпъстрени с бели къщи, се издигаха над стесняващия се канал. Вляво куполи и минарета начупваха силуета на огромния град, зад който се простираше море.

— Мраморно море — обясни Джой. — Черно море е от другата страна на Босфора.

— Прекрасно е — каза Филип. — Комбинацията от вода и небе, хълмовете и архитектурата ми напомнят Юфория и изгледа, който виждах всяка сутрин, когато се събуждах и дръпвах завесите. Тук е люлката на древния свят.

— Знаеш ли какво ще направим? — каза Джой. — Ще отидем с това такси до моста Галата и оттам с ферибот по Босфора до Боазиджи, където живея аз. Най-добрият начин да добиеш първи впечатления от Истанбул е откъм водата.

Филип погали коляното ѝ.

— Ти си моята Юфория, моята Нюфаундленд!^[2] — каза той.

Половин час по-късно те стояха хванати за ръка на палубата на бял параход, който ги отнасяше нагоре по Босфора, далеч от гъмжащия с народ кей. Джой посочваше забележителностите.

— Онова там е Света София, а ей-там е Синята джамия. Ще те заведа да ги разгледаш. Златният рог е зад моста. Ей-там е Мраморно море с всичките там отломки от корабокрушения.

— Защо са толкова много?

— В този район има твърде много движение на плавателни съдове, корабите непрекъснато се сблъскват, особено големите танкери. Понякога удрят къщите на брега на Босфора. Аз си наех апартамент доста нагоре по хълма.

— Аз при теб ли ще отседна? — попита Филип.

Джой се намръщи леко.

— Не смятам, че ще е удобно. При мен живее едно турско момиче, а и децата ще бъдат любопитни. Няма да имаме спокойствие. Знаем един хубав хотел недалеч оттук, ще идвам при теб там. Но ти можеш да се храниш с нас, разбира се.

— Но няма ли да прекарваш нощите с мен? — умолително попита Филип — Искам като се събудя сутрин, да те намирам край себе си.

— Не можеш да имаш всичко, което искаш — каза тя с усмивка.

Фериботът бавно се движеше по Босфора, като спираше на малки дървени кейове, които бяха нещо като морски автобусни спирки. Той завиваше към брега, спираше сред пяна и тракащ шум от витлата, които се завъртаха обратно; пътници, понесли чанти и куфари, бързо слизаха, нови пътници се качваха на борда, звънваше камбанка, и след секунди потегляха отново. Къщите на брега постепенно ставаха по-модерни, а бреговете — по-обрасли със зеленина. На една от спирките, която имаше спокойния вид на морски курорт, Джой го поведе към брега и те взеха такси до апартамента на Джой, разположен на стръмен лъкатушещ път между дворове с високи стени и надвиснали цъфтящи лози. Детски викове и плач се чуваха от прозорците, докато Филип плащаше на таксиметровия шофьор сумата, която Джой беше уговорила още при тръгването („Ако не свалиш цената поне наполовина, значи си измамен“, беше го предупредила тя).

— Децата ще бъдат изненадани да ме видят, че се връщам толкова скоро.

— Какво ще им кажеш?

— О, че срещите са отменени или нещо такова.

Децата вече тичаха надолу по градинските стъпала да посрещнат майка си, следвани от пълничка засмяна девойка с малки черни очи, разположени на кръгло мургаво лице като стафиди в кифла.

— Внимавайте — викаше тя. — Джерард, Миранда! По-полека!

Филип разпозна Джерард, който го подложи на същия враждебен оглед, който си спомняше добре от Генуа. Миранда, около тригодишна, се усмихваше сладко, докато я представяха.

— Носиш ли ни подаръци, мамо? — попита Джерард.

Джой погледна съкрушено.

— О, миличко, нямах време. Върнах се така неочаквано.

— Аз имам нещо — каза Филип. — Обичате ли локум? — той отвори куфарчето си и извади кутия с шипков и бадемов локум. — Това е от Анкара, казаха ми, че е най-доброто, което може да се намери.

— Сигурен ли си, че не е за някой друг? — каза Джой.

— О, не — каза Филип, който го беше купил за Хилари, — освен това, винаги мога да купя друг.

— Само по едно парченце, тогава — каза Джой. — Дайте кутията на Селина и кажете благодаря на професор Суолоу.

— Моля, казвайте ми Филип — каза той.

— Благодаря — каза Джерард намусено с уста, пълна с локум.

— Благодаря, Филип — каза Миранда.

— Миранда, покажи на Филип пътя към къщи — каза Джой.

Момиченцето сложи лепкавата си ръчичка в ръката на Филип и го поведе нагоре по стръмните стълби, които водеха към къщата. Той се почувства странно привлечен от това дете с доверчиви очи, винаги готово да се засмее. По-късно, докато седяха с Джой на балкона на апартамента ѝ, който беше на първия етаж, той наблюдаваше как Миранда играе с куклите си в градинката долу. Те пиеха кафе (удоволствие, толкова рядко в Турция, че тамошните хора едва ли не припадаха, като го намерят) и Джой му разказваше в съкратена форма историята на сегашния си живот.

— Аз, разбира се, можех да остана в Англия и да живея от вдовишката си пенсия, но реших, че това би било твърде потискащо, така че убедих Съвета да изкарам курсове за библиотекарка и да ми дадат работа. Те не бяха много склонни, но аз успях да упражня известен морален натиск. Както и да е, от мен се получи добра библиотекарка.

— Не се и съмнявам — каза Филип разсеяно, като гледаше надолу към градинката. Миранда беше сложила куклите седнали в полукръг и най-сериозно им говореше.

— Питам се какво ли казва Миранда на куклите си?

— Сигурно им разказва за теб — каза Джой. — Тя е много впечатлена от брадата ти.

— Така ли? — Филип се засмя и приглади брадата си със самочувствие. Беше му странно приятно — Тя е много привлекателно момиченце. Напомня ми за някого, но не мога да се сетя за кого.

— Не можеш ли? — Джой го погледна особено.

— Ами, не си ти...

— Ами да, не съм аз...

— Предполагам, че трябва да е съпругът ти, но не си го спомням много добре.

— Не, тя не прилича на Джон.

— А на кого тогава?

— На теб — каза Джой. — Тя прилича на теб.

Четири дни по-късно, като се взираше в заснежените върхове на Алпите от илюминатора на Боинг 727 на Турските въздушни линии, Филип все още се обливаше в горещи и студени вълни при спомена за невероятния миг, когато смисълът на това, което му каза Джой — „Тя прилича на теб“ — постепенно проникваше в него, докато осъзна, че това мъничко момиченце, играещо в градината под тях — крехко създание в бяла памучна рокля със загорели ръчички и руса коса, малко по-голямо от куклите, с които се занимаваше, това късче плът е съществувало, било е в орбита около неговия живот — тихо и скрито, като неоткрита звезда. „Какво!?“ — задъха се той. „Искаш да кажеш, че Миранда е моя... наша... Сигурна ли си?“

— Не съм сигурна, но ще се съгласиш, че приликата е поразителна.

— Но, но... — той търсеше думите и трудно си поемаше дъх. — Но ти ми каза тогава, че ти..., нали знаеш, каза, че всичко е наред.

— Излъгах те. Бях спряла таблетките, двамата с Джон искахме да имаме второ дете. Боях се, че ако ти призная, това ще развали магията и ти може да се откажеш. Нали беше много подло от моя страна?

— Не, това е чудесно от твоя страна, прекрасно е, но, боже мой, защо не ми каза?

— Отначало не знаех дали съм бременна от теб или от Джон. Шокът от катастрофата предизвика преждевременно раждане. В мига, когато видях очите на Миранда, аз знаех, че е твоя. Но какъв беше смисълът да ти казвам?

— Можех да се разведа с Хилари и да се ожения за теб.

— Точно така. Казах ти тази сутрин, че не исках това.

— Но сега вече ще го направя — каза Филип.

Джой нищо не каза в продължение на няколко минути. После, без да го гледа, и като чертаеше кръгчета по пластмасовата повърхност на масата с пръст, натопен в локвичка от разлято кафе, каза:

— Когато чух, че пристигаш в Турция, реших да избегна евентуална среща с теб, защото се страхувах, че може да завърши ето така. Уредих да отида в Анкара точно през дните, когато си в Истанбул — Алек Къстър ме молеше от доста време да се срещна с хората там и да обсъдим някои въпроси. Аз се запознах с твоята програма и направих така, че да пристигна в Анкара, точно когато ти заминеш. Но изчисленията ми се оказаха погрешни с някакви си два-три часа. Когато отидох при Къстър, ми казаха, че ще дойдеш същата вечер.

— Това е съдба — каза Филип.

— Да, и аз стигнах до това заключение — каза Джой. — Затова дойдох с теб на влака.

— И направи много добре, че дойде.

— Исках да дам на съдбата втори шанс — каза Джой.

Ниска облачност покриваше Англия. Когато самолетът се потопи в нея, слънцето изчезна като изгасена светлина, а под облаците валеше дъжд. Влажни капки се стичаха по прозорците на летателния апарат, докато той се приземяваше на влажното пистово покритие в Хийтроу. Чакайки в задушната, влажна зала за багажа си, Филип усещаше как повяхва и се свива след наситените със събития последни дни. Той седна и притвори очи, прожектирайки пред вътрешния си поглед картини от Истанбул, гледките, звуците, ароматите; църкви и минарета, вода и небе, огромния влажнеещ килим под стъпалата им, докато отправяха взор към купола на Синята джамия, цветните стъкла, проблясващи като скъпоценни камъни, в дворцовия харем, стъпалата на Истанбулския университет, като затворнически, с по един въоръжен войник на всяка площадка, лабиринтообразните алеи на огромния закрит пазар, ресторантите досами брега, където вълната от един минаващ кораб внезапно преля през ниския прозорец и заля цяла маса с вечерящи хора, хотела, където с Джой се любеха следобедите, а руските танкери се плъзгаха под прозореца така близо, че за миг засенчваха светлината, която се процеждаше през венецианските щори. Когато слънцето грееше право върху прозореца, той нагласяваше щорите под ъгъл така, че лъчи от топла светлина нашарваха тялото на Джой, а русите ѝ пубисни косми лумваха като пламък. Той ги наричаше „златното руно“ с пълното съзнание, че Хелеспонт не е далече. Когато я целуваше там, брадата му я

гъделичкаше по корема, а той иронично говореше за среброто сред златото, мислейки си за контраста между нейното красиво, все още младо тяло, и неговото — кокалесто, застаряващо, но тя го галеше по главата и го уверяваше: „С тебе се чувствам желана, това е най-важното“. Той се завираше в нея, вдъхвайки аромати на брегове и езера, кожата от вътрешната страна на бедрата ѝ бе мека като обелена гъбка; тя имаше чист солен вкус, като на морска молюска. „О-о“ — шептеше той, — „това е божествено“.

Филип отвори очите си и видя куфара си да се върти самотно върху багажния конвейер. Той го прибра и леко смутен от сексуалната възбуда в резултат от своите мечти, пробяга целия път до първи терминал, за да хване самолета за Рамидж.

Отново горе, сега за кратко, сред слънчевата светлина в бучащ Фокър Френдшип; после надолу през сивите облаци към подгизналите поля и проблясващите магистрали, които заобикаляха летището на Рамидж. Той беше изненадан и объркан от това, че Хилари бе дошла да го посрещне. Обикновено се прибираше с такси и беше разчитал на възможността да бъде още малко сам по време на последния етап от пътуването си, за да обмисли какво да ѝ каже. Но тя беше там, в стария си бежов шлифер, махайки му с ръка от терасата на терминала, докато той и другите пътници слизаха по стълбата от самолета и вървяха през мазните локви на платформата. В сградата на терминала Хилари се спусна към него и въодушевено го целуна.

— Добре ли си, скъпи? Толкова се радвам да те видя жив и здрав, такива събития се случиха — четете ли рецензията?

— Не — каза той. — Каква рецензия?

— В литературното приложение на „Таймс“. Ръдиърд Паркинсън рецензира твоята книга за Хазлит по най-благоприятен начин, на почти две страници.

— Мили боже — каза Филип, чувствайки, че почервенява от удоволствие. — Това трябва да е под влияние на Морис. Ще трябва да му пиша и да му благодаря.

— Мисля, че не е така, скъпи — каза Хилари, — защото Паркинсън е ужасно груб към книгата на Морис в същата рецензия. Той е писал и за двама ви.

— О, не може да бъде! — каза Филип, усещайки спазъм на подло злорадство при тази новина.

— От „Сънди Таймс“ и „Обзървър“ поискаха твоя фотография, а Феликс Скинър — той е толкова въодушевен от това — каза, че това означава, че те също ще те рецензират. Аз едва намерих една твоя снимка по шорти край морето, но те сигурно ще използват само главата.

— Мили Боже! — каза Филип.

— Имам и нещо друго да ти казвам. Отнася се лично за мене.

— Какво?

— Нека първо да докарам колата, докато ти чакаш за багажа.

— И аз трябва да ти кажа нещо.

— Чакай да докарам колата.

Когато тя докара колата до изхода на терминала, Хилари предложи да се премести на пасажерското място, но Филип ѝ каза да не си прави труда. Тя шофираше крайно невнимателно, като форсираше двигателя между смяната на скоростите и рязко спираше на светофарите. Когато познатите улици на тяхното предградие се появиха край прозорците, тя му каза голямата си новина:

— Намерих си работа, скъпи. Е, не точно работа, но нещо, което наистина искам да правя, нещо наистина интересно. Минах предварителното интервю и съм почти сигурна, че ще ме приемат за обучение.

— И каква е тази работа? — каза Филип.

Хилари се обърна и го дари с широка усмивка:

— Брачен консултант — каза тя. — Не знам защо досега не бях помисляла за това. — Тя отново насочи вниманието си към пътя, тъкмо навреме.

— Разбирам — каза Филип. — Трябва да е много интересно.

— Абсолютно очарователно. Нямам търпение да започна подготовката. — Тя отново погледна към него. — Не ми изглеждаш много въодушевен.

— Изненадан съм — каза Филип. — Не бях подготвен за това. Сигурен съм, че ще бъдеш много добра в работата си.

— Ами да — каза Хилари. — Чувствам, че наистина съм наясно по въпроса. Искам да кажа, ние с теб сме имали и хубави, и лоши моменти, но все още сме заедно след всичките тези години, нали?

— Да — каза Филип. — Заедно сме. — Той се загледа навън в имената на магазините: Скечлис, Ръмбелоус, Рейдио Ренталс, Улуъртс. Дебели стъклени витрини, заредени с хладилници, музикални уредби, телевизори.

— А ти какво искаше да ми кажеш? — каза Хилари.

— А, нищо — каза Филип. — Нищо важно.

[1] YMCA — Организация на младите християни (б. пр.) ↑

[2] Euphoria — еуфория, Newfoundland — новооткрита земя; перифразиран цитат от стихотворение на Джон Дон (края на XVI-ти век), посветено на поредната му любима: „Ти си моята Америка, моята Ньюфаундленд!“ (б. пр.) ↑

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

към аеролинии, които разполагат с Боинг 747 и Локхид Трайстар; или когато ги принудят да се съгласят на място в някой бавен раздрънкан DC-8 — без прожекция на филми и със запушени тоалетни, който лети за Европа през Нюфаундленд и Рейкявик. Много конфериращи това лято пристигат до местоназначението си доста по-уморени от обикновено, обезводнени и изтормозени; и затихващият звук на вече изключените двигатели — фиууу — е сладка музика за техните уши, но разговорите им не намаляват, тяхната нужда от информация е ненаситна.

Какъв бакшиш е редно да се даде? Кой е най-добрият начин за придвижване от аерогарата до центъра? Разбирате ли нещо от това меню? Бакшишът на такситата в Бангладеш е десет процента, в Италия — пет, в Мексико не е прието да се дава, а в Япония шофьорът може дори да се обиди, ако му предложите бакшиш. Аерогара Нарита е на четиридесет километра от центъра на Токио. Има бърз електрически влак, но той спира далече от центъра, по-добре вземете луксозния автобус. Гръцката дума за спирка е stasis. Полската дума за бъркани яйца е jajecznicе, изговаря се „йайечнице“, което е до някъде ономатопоетично, ако можете да го произнесете. В Израел яйцата за закуска се сервират полусварени и студени, ужас! В Корея на закуска сервират супа. Както и на обяд, и на вечеря пак. В Норвегия вечерята е в четири следобед, в Испания — в десет вечерта. В Токио нощните клубове затварят в 11:30 вечерта, в Берлин по това време тъкмо ги отварят.

О, това поразително разнообразие от езици, храни и обичаи в страните по света! Но почти толкова поразително е и как сплотените академични редици преодоляват тези трудности. По целия свят, в хотели, университетски общежития и конферентни центрове, в замъци и вили и в извънградски къщи, в столици и в курортни градове, край езера, в планини, по бреговете на студени и топли морета, хора от всякакъв цвят и националност се събират, за да дискутират романите на Томас Харди, проблемните пиеси на Шекспир, постмодернистичния разказ или поетиката на имажинизма. Разбира се, не всички конференции, които текат това лято, са свързани с английската литература, съвсем не. В същото време се провеждат и конференции върху френските средновековни шансони, испанската поетична драма на шестнадесети век, немското движение „Штурм унд Дранг“ и

сръбските народни песни; има и конференции върху династиите на древен Крит, социалната история на шотландските Хайландс, външната политика на Бисмарк, социология на спорта и икономическите противоречия на монетаризма; има още конференции върху физика на ниските температури, микробиология, орална патология, квазари и теория на катастрофите. Понякога, когато две конференции се провеждат на едно място, възникват недоразумения: разказват, че един библиограф, специализиращ история на пунктуацията, слушал в продължение на двадесет минути медицински доклад за малфункциите на дебелото черво, преди да разбере грешката си.

Но, общо взето, академичните групи по интереси са самоопределящи се общности, изключващи други, чужди за тях. Всяка такава общност има свой жаргон, йерархичен ред, професионални връзки и отношения. Членовете обикновено се срещат веднъж годишно — на конференция. Следва размяната на безброй „Как сте?“, „Много ми е приятно!“, „Над какво работите?“ на чашка в бара, по време на обяд, в почивките между докладите. Това е нещо като неформален контакт разбира се, и то именно е *raison d'être* — първопричината за съществуване на конференциите, а не програмата с доклади и лекции, които само привидно събират участниците, и които повечето от тях намират непоносимо отегчителни.

Всяка тема и всяка конференция, посветена на нея, е свят сам по себе си, но тези светове се скупчват заедно в галактики, така че един опитен пътешественик (като Морис Зап, например), може да прескача от една на друга, да се появява в Амстердам като семиолог, в Цюрих — като експерт по Джеймс Джойс, а във Виена — като наратолог. Тези, на които английският е роден език, са в по-благоприятна позиция, защото английският е международният език на литературната теория, а теорията е това, което обединява всички тези и многото други конференции. Това лято най-често обсъжданата тема на всички конференции, които посещава Морис, е дължността към ЮНЕСКО по литературна критика и това, кой ще я заеме. Какъв тип теоретични изследвания ще бъдат одобрени — формалистки структурализъм, марксизъм или деконструкционизъм? Или ще я заеме някой блудкав еkleктичен либерален хуманист, или пък дори такъв антитеоретик като Филип Суолоу?

— Филип Суолоу? — невярващо казва Сай Гутблат на Морис Зап. Денят е 15 юни, навечерието на Цветница, симпозиумът в Цюрих върху Джеймс Джойс е по средата си, а те са застанали на бара в препълнената кръчма „Джеймс Джойс“ на „Пеликанштресе“. Това е прекрасно запазена, оригинална ирландска кръчма, цялата в тъмен махагон, червен плюш и месингови дръжки, спасена от събаряне, на което я били обрекли ирландски строителни предприемачи, транспортирана на части, всяка с номер на нея, и съвсем точно реконструирана в града, където авторът на „Одисей“ емигрира през Първата световна война и където умира през Втората. Атмосферата ѝ е напълно автентична, с изключение на абсолютната чистота навсякъде, особено в тоалетните на етаж под земята, където можете, стига да имате желание за това, да вечеряте направо върху облицования с плочки под — нещо много различно от зловонните, хлъзгави дупки, каквито са подземните тоалетни в Дъблин. — Филип Суолоу? — казва Сай Гутблат. — Сигурно се шегувате.

Сай е стар приятел на Морис от щата Юфория, който той напусна преди пет години, за да отиде в Пен, променяйки в същото време интересите си от Хукър към по-сигурната област на литературната теория. Той изглежда добре — изящен, облечен в тъмно, тип денди, но дребен на ръст; постоянно се надига на пръсти, сякаш търси да види някого в пълния салон.

— Искан ми се да се шегувам — казва Морис, — но онзи ден ми изпратиха изрезка от лондонски вестник, където се казва, че той е посочен като вероятен кандидат за длъжността.

— И какви са шансовете — девет милиона към едно? — казва Сай, който си спомня Филип главно като изобретател на играта „Унижение“, с която развали едно от партитата, които те с Бела бяха организирали преди много години. — Той не е публикувал нищо ценно, нали?

— Той пожъна невероятен успех с една абсолютно безмозъчна книга за Хазлит — казва Морис. — Ръдиърд Паркинсън я превъзнесе в рецензия в литературното приложение на „Таймс“. В момента британците са на антитеорийна вълна и книгата на Филип направо ги накара да се въргалат по гръб с лапи във въздуха.

— Но аз чуох, че Артър Кингфишър е съветник на ЮНЕСКО по въпроса за назначаването — казва Сай Гутблат. — А той не вярвам да

препоръча някой, който е враждебно настроен към теорията.

— Точно това си повтарям и аз — казва Морис. — Но тези старци вършат странни неща. На Кингфишър не му харесва мисълта, че може да се намери някой, не по-лош от него самия на млади години, и току-виж подкрепил назначаването на глупак като Филип Суолоу само и само да докаже своето.

Сай Гутблат допива чашата си „Гинес“ и прави гримаса.

— Боже, мразя я тази гадория — казва той. — Хайде да отидем на друго място. Открих един бар на отсрещния бряг на реката, там има „Будвайзер“.

Като задигат бирените подложки за спомен от кръчмата на Джеймс Джойс, те си пробиват път към вратата — процедура, която отнема известно време, тъй като на всяка крачка единият или другият попада на някой, когото познава. Морис! Сай! Радвам се да те видя! Как е Бела? Как е Дезире? О, не знаех! Върху какво работиш понастоящем? Хайде да вечеряме някой ден, хайде да пийнем по нещо заедно, хайде да закусим. Накрая те са отвън, на тротоара, в меката вечер. Наоколо няма много хора, но улиците имат безопасен, спокоен вид. Витрините на магазините са ярко осветени, изпълнени с луксозни стоки за изкушение на богатите граждани на Цюрих. Витрината на швейцарските авиолинии е аранжирана скромно с няколко тумбести самолетчета, изработени от бели цветя, закачени на движещи се жички. Те напомнят на Морис градински гирлянди.

— Хубаво име за DC-10 — отбелязва той, — „Летящата гирлянда“.

Черният хумор отразява мрачното му настроение. Напоследък нещата не вървят добре за Морис. Първо, тази атака срещу книгата му от Ръдиард Паркинсън в приложението на „Таймс“. После докладът му не мина добре в Амстердам. Група феминистки, наети най-вероятно от бившата му съпруга, го апострофираха, докато той развиваше тезата си за аналогия между интерпретацията и стриптийза, като викаха „Путките са хубави!“ в момента, когато той четеше: „Заковали поглед в цепнатината, ние откриваме, че някак сме подминали целта на диренето си“. Младият Макгаригъл, от когото можеше да получи някаква подкрепа или поне съчувствие по време на инцидента, беше изчезнал безотговорно от Амстердам, без да остави бележка. След това дойде нелепият слух, че кандидатурата на Филип Суолоу се разглежда

за длъжността към ЮНЕСКО, но след като го видя черно на бяло, сериозно се разтревожи, че може да е напълно вероятно.

— Кой ти изпрати изрезката? — пита Сай.

Морис не знае. Всъщност, това беше Хауърд Рингбаум, който забеляза статията в лондонския „Сънди Таймс“ и я изпрати анонимно на Морис Зап, като правилно позна, че тя ще му причини болка и безпокойство. Но кой стоеше зад идеята да се спомене името на Филип Суолоу във вестника? Много малко хора знаят, че това беше Жак Текстел, който беше получил от Ръдиард Паркинсън един брой на статията му „Английската критическа школа“, заедно с ласкателно придружително писмо, което Текстел, раздразнен от надутото самодоволство на Паркинсън във Ванкувър, погрешно изтълкува като знак на интерес от страна на Паркинсън да издигне по-скоро кандидатурата на Филип Суолоу, отколкото своята. Текстел подшушна името на Филип на своя зет в Англия, журналист в „Сънди таймс“, по време на обяд в разкошен ресторант на шестия етаж на Плас Фонтеноа, и зет му, на когото бяха възложили да напише една редакторска статия върху „Ренесанса на старите университети“, а не му достигаха факти в подкрепа на темата, беше посветил цял абзац от статията си на професора от Рамидж, чиято неотдавна излязла книга бе причинила такова раздвижване и чието име се споменаваше във връзка с наскоро предложената длъжност по литературна критика към ЮНЕСКО — а всичко това накара Ръдиард Паркинсън да се задави с кеджерито си^[2], когато разгърна броя на „Сънди таймс“ с тази статия, в столовата на персонала в „Ол Сейнтс“.

Морис и Сай минават по моста над река Лимат. Барът, който Сай е открил през деня, тази вечер се оказва в средата на квартала с червените фенери. С швейцарска педантичност лицензираните проститутки са се разположили по улиците, на всеки ъгъл по една. Всяка от тях е облечена и гримирана почти като за театрално представление, за да задоволят различните вкусове. Тук виждате класическа курва в къса червена пола, черни мрежести чорапи и високи токчета; там — истинска тиролска девойка в национална носия с бродирано елече; а по-нататък, ексцентричен модел с плътно прилепнал кожен костюм. Всички изглеждат безупречно чисти и излъскани като тоалетните в кръчмата на Джеймс Джойс. Сай Гутблат,

чиято съпруга Бела е при майка си в Мейн по това време, разглежда жените с едва прикрито любопитство.

— Колко ли мислиш, че вземат? — пита той тихо Морис.

— Да не си луд? Никой не плаща за такава работа на конференция.

Морис има право. И не е за учудване, като си помисли човек: мнозинството от тези мъже и жени имат много повече общи интереси помежду си, отколкото със семейните си партньори, и са попаднали заедно в коренно различна обстановка, при това далеч от дома. В продължение на една-две седмици те са отвързани от домашното въже и живеят в необичайно отдаване на удоволствия — захвърлят хавлиите си на пода в банята, за да ги вдигне камериерката, хранят се в ресторанти, късно в летните вечери седят на чашка в кафенета на открито, вдишвайки ароматите на кафе, капорал, коняк и бугенвил. Те са уморени, превъзбудени, леко пийнали и никак не им се прибира, нито им се ляга сами. След цял живот подтискане и сублимиране на либидото им в интерес на интелектуалния труд, те сякаш са попаднали в онзи рай, така добре видян от поета Ййтс:

*„Танцува и цъфти трудът, където
не страда тялото под бича на душата,
ни красотата е от нашата тъга родена,
ни мъдростта — с помътен взор от свещ в
тъмата“*

За душата са аудиториите и семинарните зали, а за тялото — ресторантите и нощните клубове. Очевидно не съществува никакъв конфликт на интересите. Можете да продължите да говорите за работа, за фонетика, за деконструкция, за пасторалната елегия или тоничния ритъм, докато се храните, пиете или танцувате, или даже плувате. Учените вършат поразителни неща под шокиращото въздействие на това откритие, неща, които техните близки и колеги изобщо не биха допуснали, че са в състояние да извършат: танцуват цяла нощ в дискотеките, пеят дрезгаво в бирарии, танцуват по маси в кафенета, захапали букети с цветя, ходят на голо нощно къпане, посещават панаири и се спускат по гигантски ролби край морето, крещейки и

вкопчвайки се един в друг, докато се спускат по блестящите улеи, йе-ееее! Нищо чудно, че доста често завършват деня заедно и в леглото. Те откриват младостта, пожертвана в учение, доказват сами на себе си, че изобщо не са никакви лишени от емоции зубрачи, а живи, дишащи и тръпнещи човешки същества, с топла плът и кръв, които се вълнуват, секретират и пулсират при нежен любовен допир. След всичко това те се връщат в къщи, приятели и семейства ги питат как е минала конференцията, а те казват: „О, много добре, но не толкова заради докладите, които бяха малко отегчителни, колкото заради неформалните контакти, които установява човек в такива случаи“.

Разбира се, тези любовни истории по време на конференциите не минават без някоя и друга конфузна ситуация. Случва се например да бъдете сексуално привлечен от някой, чиято научна работа професионално не одобрявате. На конференцията във Виена по наратология, няколко седмици след симпозиума върху Джеймс Джойс в Цюрих, една вечер Фулвия Моргана и Сай Гутблат се оказват в обща компания във винарна на „Михаелерплац“, хвърляйки си все по-чести погледи над надрасканата дървена маса със стари петна, а бялото вино изобилно се лее. При първия удобен случай, Сай се примъква на пейката до Фулвия и се представя. Сред врявата на препълнения салон успява да чуе само първото й име, но на него повече не му и трябва. Дружбата им бързо узрява. Фулвия е отседнала в „Бристъл“, Сай — в „Кайзерин Елизабет“. „Бристъл“ е с повече звезди, затова прекарват нощта там. Едва сутринта, след една изтощителна нощ, в резултат на която Сай си мисли с копнеж за цюрихските курви (с тях поне си сигурен, че ти си този, който поръчва музиката), Сай научава фамилното име на Фулвия и я идентифицира като яростната марксистка постструктуралистка, в чието есе стилът на писане, наречен „поток на съзнанието“, е назован инструмент на буржоазната хегемония, потискащ работническата класа с книги, които те не могат да разберат. Заради това есе, той я е направил на пух и прах в рецензия, която ще излезе в следващия брой на „Романът“. Сай прекарва останалата част от конференцията, като придружава овчедушно Фулвия, криейки се из кафенетата, щом види някой познат, и като кима сериозно, докато Фулвия обяснява необходимостта от революция с уста, пълна с торта „Захер“.

В Хайделберг, Дезире Зап и Роналд Фробишър са направили тласнати към изневяра от социалната динамика на конференцията по естетика на възприемането. Като единствени писатели сред присъстващите, те се оказват постоянно заедно, до известна степен по собствен избор, тъй като и двамата са ужасени от жаргона на литературните критици, използван от техните домакини, и двамата смятат, че той вероятно е пълна безсмислица, но не са съвсем сигурни, тъй като не го разбират добре, а и едва ли биха могли да кажат какво мислят в лицето на тези, които им плащат разходите, така че за тях е облекчение да си го казват един на друг; но също и защото литераторите, вътрешно отегчени и разочаровани от приноса на Дезире Зап и Роналд Фробишър за конференцията, все по-често ги оставят сами да се забавляват. Зигфрид фон Турпиц, който ги покани, следваше да поеме грижата за тяхните развлечения, но бързо разбра, че конференцията е пълен провал и след няколко дни си спомни, че има неотложна работа в друг европейски град. Така че Дезире Зап и Роналд Фробишър се оказват много често насаме, разхождат се и разговарят, обикалят по Филозофенвег над Некар или ходят насам-натам из парковете и из порутената крепост, и си говорят, като едни професионални писатели, за пари и издатели, за посредници и продажби, за творчески привилегии и творчески застои. И макар не чак неустойимо привлечени един от друг, те не са и отблъснати, и никой не иска да изглежда срамежлив или уплашен от евентуална сексуална авантюра. Всеки е чел произведенията на другия, преди да се срещнат на конференцията, и всеки е бил впечатлен от яркото и живо описание на сексуалния акт в тези текстове, както и от общото им мнение, че всяка среща между мъж и жена, които не са си крайно противни, рано или късно свършва в леглото. Накратко, всеки е приписал на другия силен сексуален апетит и голям опит, което е всъщност доста преувеличено, и това взаимно недоразумение ги тегли все по-близо и близо един към друг, докато една топла вечер, леко пийнали след добрата вечеря във Вайнстубе Шлос Хайделберг, с терасата му, издадена точно над вътрешния двор на осветената от луната крепост, както се клатушкат заедно по калдаръмената настилка на хълма над бароковите покриви на стария град, Роналд Фробишър спира в сянката на една древна стена, взема Дезире в прегръдките си и я целува.

После, то се знае, няма как да не отидат в леглото заедно. И двамата са наясно за неизбежното заключение след едно такова начало на разказа: ако героите се отдръпнат сега, значи са я фригидни, я импотентни. Само едно нещо не дава мира на Роналд Фробишър и охлажда страстта му, както си лежи гол под чаршафите в хотелското легло на Дезире и я чака да се покаже от банята, и това не е угризение, че не е верен на Ирма (Ирма се отказа от секса преди години след хистеректомията, като му намекна, че не възразява Роналд да си търси плътски забавления другаде, стига само да не е нещо дълбоко емоционално, и тя и нейните познати да не чуят нищо). Роналд не подозира, че същата мисъл измъчва и Дезире, докато тя се съблича в банята, старателно се измива и нагласява диафрагмата (тя има идеологически и медицински възражения срещу таблетките). Като се вмъква в леглото край Роналд в затъмнената стая, тя не се обръща веднага към него, нито той към нея. Лежат по гръб, умълчани и замислени. Дезире решава да подхване разговор, и Роналд прочиства гърло, за да направи същото.

— Помислих си...

— Хрумна ми...

— Извинявай.

— Извинявай.

— Какво щеше да кажеш?

— Не, моля ти се, първо ти.

— Аз се канех да кажа — казва Дезире в тъмното, — че преди да продължим, може би трябва да си изясним нещо.

— Да! — нетърпеливо казва Роналд, после променя интонацията си във въпросителна: — Да?

— Това, което си мисля, е ... — Дезире спира. — Трудно е да се каже, без да изглежда, че ти нямам доверие.

— Това е съвсем нормално — казва Роналд. — И аз изпитвам същото.

— Искаш да кажеш, че ми нямаш доверие?

— Искам да кажа, че има нещо, което трябва да ти кажа, но може да си помислиш, че не ти вярвам.

— Какво е то?

— То е ... трудно е да се каже...

— Искам да кажа, че ... — казва Дезире — че досега никога не съм го правила с писател.

— Точно така!

— Това, което се опитвам да ти кажа, е ...

— Че не искаш да го прочетеш в някой от следващите ми романи? Или да го видиш по телевизията?

— Как позна?

— И аз за това си мислех.

Дезире плясва с ръце.

— Значи можем да се договорим никой да не използва материала? Бил той добър или лош?

— Абсолютно вярно. Честна скаутска.

— Тогава давай да се любим, Роналд — казва Дезире, претъркулвайки се отгоре му.

Фиууууууууууууу! Центрофугата на Хилари Суолоу вдига шум не много по-различен от този на реактивен самолет, особено когато тя натиска бутона за изключване и пронизващият вой на въртящия се барабан затихва, с понижаващ се звук, точно като двигателите на джъмбо джета, когато пилотът ги спира в края на дългото пътуване. На Хилари такова сравнение изобщо не ѝ хрумва, докато отваря кръглата вратичка на предната страна на уреда и изважда разбъркана купчина от влажни, сбити дрехи, защото звукът, издаван от реактивните двигатели не ѝ е толкова познат, колкото на нейния съпруг, който не е тук, за да отбележи приликата, а в Гърция. Отсъствието на Филип е източник на разбираема тъга за Хилари, която простира ризите, гащите, потниците и чорапите му в градината, тъй като в последно време той се прибира у дома, само за да изпразни куфарите си от мръсното пране, да ги зареди с чисто изпрани ризи и бельо и да потегли отново на път.

— Виж сега, съжалявам — беше ѝ казал Филип последния път, — но Дигби Соумс ме моли да замина за Гърция. Мисля, че някой се е отказал в последния момент.

— Но защо трябва да си ти? Тъкмо се върна от Турция.

— Да, знам, но се чувствам длъжен да помогна на Съвета.

Истината е доста различна. Щом се върна от Истанбул, Филип се залепи за телефона и замоли Дигби Соумс да го уреди възможно най-скоро за ново лекторско турне, конференция, лятно училище —

каквото и да е, само да е югоизточна Европа. Той вече се бе уговорил с Джой да се срещнат в Израел на конференцията на Морис Зап върху бъдещето на критиката, но тя щеше да е чак през август, и той чувстваше, че не може да чака толкова дълго, докато я види.

— Хм — каза Дигби Соумс. — Сега е трудно за Европа, академичната година е почти приключила. Случайно не те ли интересува Австралия?

— Не, Австралия е много далече. Гърция е най-подходяща.

— Подходяща за какво? — попита Соумс подозрително.

— Правя едно изследване върху влиянието на античността върху английската поезия — импровизира Филип. — Трябва ми повод да отида до Гърция.

— Добре, ще видя какво мога да направя — каза Дигби Соумс.

Той успя да уреди няколко лекции в Солун и Атина.

— Няма да е съвсем като турне на специалист — предупреди го той. — Ще ти платим пътя, без дневни обаче. Но там сигурно ще ти заплатят лекциите.

Филип отлетя за Солун през Мюнхен, изнесе лекциите си и се срещна с Джой в Атина. Докато Хилари простира прането в задната си градина на Сейнт Джоунс Роуд, Рамидж, Филип и Джой закусват късно сутринта на слънчевия балкон на тяхната хотелска стая с изглед към Акропола.

— Съпругата ти ще се съгласи ли на развод? — пита Джой и отхапва от кроасана.

— Ако избира подходящ момент — казва Филип. — Прибрах се с намерение да ѝ кажа за нас, но когато тя ми заяви, че иска да работи като брачен консултант, просто не можах, щеше да е много жестоко. Помислих си, че може да я деморализира, преди още да е започнала. Може би дори няма да я вземат. Представяш ли си какво ще кажат хората: „Лекарю, излекувай първо себе си“ и така нататък.

Джой отхапва и дъвче замислено.

— Какви са плановете ти?

— Мисля — казва Филип, хвърляйки бегъл поглед с присвити от слънцето очи към Акропола, вече гъмжащ от туристи, като буца сирене, налазена от черни мравки, — да наемем кола и да отидем до Акропола.

— Нямам предвид днес, глупчо такъв, питам те какво планираш за в бъдеще. За нас.

— А-а — казва Филип. — Ами, мисля да не казвам на Хилари, докато не започне подготовката си за брачен консултант. Мисля, че когато почувства, че има цел в живота, тя с радост ще се съгласи на развод.

— И после какво?

— После се женим, разбира се.

— А къде ще живеем? Не в Рамидж, предполагам.

— Не съм мислил чак толкова надалеч — казва Филип. — Мисля, че мога да си намеря работа някъде другаде, в Америка, може би. Реномето ми се вдигна неочаквано, нали ти казах, съвсем отскоро. Един от „Сънди“-тата даже споменал името ми във връзка с онази длъжност към ЮНЕСКО.

— Това в Париж ли ще е? — казва Джой. — Няма да е лошо да живеем в Париж.

— Може да бъде, където поискаш — казва Филип. — Но това е само пожелание засега. Те няма да ме назначат. Не ми е ясно как така името ми се появи във вестниците.

— На тебе никога нищо не ти е ясно — казва Джой.

Далече отгук, в Дарлингтън, Робин Демпси също е прочел вестниците.

ЗДРАВЕЙ, КАК СЕ ЧУВСТВАШ ДНЕС? — казва ЕЛАЙЗА.

УЖАСНО — пише Демпси.

КАКВО ПО-ТОЧНО ОЗНАЧАВА УЖАСНО?

ЯДОСАН. НЕВЯРВАЩ. ЗАВИСТЛИВ.

КАКВО ТЕ НАКАРА ДА ИЗПИТАШ ТЕЗИ ЧУВСТВА?

НЕЩО, КОЕТО ПРОЧЕТОХ във вестниците ЗА ФИЛИП СУОЛОУ.

РАЗКАЖИ МИ ЗА ФИЛИП СУОЛОУ.

Робин Демпси пише двадесет и пет минути, без да спре, докато Джош Колинс се надига от стъкления си бокс, гризейки „Кит-Кят“, при което Робин спира да печата и закрива компютъра с пластмасов калъф.

— Искаш ли малко? — казва Джош, като му предлага парче шоколадова бисквита.

— Не, благодаря — казва Робин, без да го погледне.

— Нещо си приказваш с Илайза, така ли?

— Да.

— Не мислиш ли, че прекаляваш?

— Прекалявам с какво? — казва студено Робин.

— Без да се обиждаш, но ти си все тук — сутрин, обед и вечер, и говориш с това нещо.

— Тебе к'во те бърка?

— Е, все пак това е моето място.

— Твоето е. Ти и без това си винаги тук.

— Аз седях тук, това си беше моето място — казва Джош, като се изчервява. — Работех си върху моите програми на спокойствие. И да ти кажа ли — продължава той (това е най-дългият разговор, който Джош някога е провеждал), — че направо тръпки ме побиват, като те гледам как се гърбиш над този компютър, ден след ден. Ти си се пристрастил към него.

— Аз просто си върша научната работа.

— Това се нарича трансфер. Прочетох го в един учебник по психология.

— Глупости! — извиква Робин Демпси.

— Ако питаш мен, имаш нужда от добър психиатър — казва Джош Колинс, разтреперан от гняв. — Ти си откачил. Това нещо — той посочва с треперещ пръст към ЕЛАЙЗА, — въобще не може да говори истински, да знаеш. То не може истински да мисли. Не може да отговаря на въпроси. Да не мислиш, че ти е някакъв оракул?

— Знам много добре как работят компютрите, благодаря — казва Робин Демпси, ставайки на крака. — Ще се върна след обяда.

Той напуска стаята в объркано състояние и забравя да изключи компютъра. Джош Колинс сваля пластмасовия калъф и чете написаното на екрана. Той се намръщва и почесва носа си.

Делфи, както и Акропола, е напълнен от туристи, но мястото е подсигурено срещу тяхната инвазия, съгласяват се Филип и Джой, като спират, за да си поемат дъх по средата на стръмното катерене и поглеждайки надолу към пътя и Свещената равнина, където ветровете духат през маслинените горички към Коринтския залив.

— Върховно е — казва тя. — Толкова се радвам, че дойдохме.

— Явно древните са мислели, че тука е пътят на света — казва Филип, като се консултира с пътеводителя. — Тук, от тази страна, е имало камък, наречен omphalos. Пътят на света. Предполагам, че онази голяма скална цепнатина е била вагината.

— Ти само за това си мислиш — казва Джой.

— Не е честно! — казва Филип. — Нощес ти смуках десетте пръстчета, едно по едно.

— Не е нужно да казваш на всички в Делфи — казва Джой, изчервявайки се очарователно.

— Дай ми целувка.

— Не, не тук. Гърците не одобряват целувките на обществени места.

— Няма много гърци наоколо — коментира той, което е доста вярно. Автобусите, наредени долу, са докарали туристи от почти всички нации, с изключение на гърци. Въпреки това, Филип е изненадан и леко объркан, когато в светилището на Аполон чува поздрав на английски от възрастна дама с широка сламена шапка, завързана под брадичката ѝ с ефирен шал, подпираща се на сгъваем бастун-столче.

— Сибил Мейдън — напомня му тя за себе си. — Бях на конференцията, която организирахте в Рамидж.

— О, да — казва Филип. — Как сте?

— Много добре, благодаря. Жегата е същинско наказание, но аз току-що се охладих в Касталианския извор — изключително освежаващо. Това също много ми помага. — Тя издърпва дръжките на бастуна си и, поставяйки върха му в една пукнатина между два древни скални блока, сяда върху малко платнено столче в горната част на уреда. — Отначало ми се смееха. Сега, разбира се, всички от курса искат такъв.

— Какъв курс?

— Върху литературата, живота и мисълта в Древна Гърция. Дойдохме от Атина само за един ден с туристически автобус за най-голямо удоволствие на колегите студенти, повечето от които са от Америка. Те всички са на прекрасно запазения стадион, надолу по хълма и бягат по състезателните пътеки.

— Бягат ли? В тази жегата? — възкликва Джой.

— Правят джогинг. Така май че му казват. Това сякаш е станало епидемично психическо заболяване сред днешните американци. Форма на мазохизъм, като самобичуването през Средновековието. Вие, предполагам, сте г-жа Суолоу?

— Да — казва Филип.

— Не — казва Джой едновременно с него.

Мис Мейдън хвърля изпитателен поглед от единия към другия.

— Имаше надпис на стената на храма тук „Опознай себе си“. Но никой не е счел за необходимо да добави „Опознай своята съпруга“ ...

— С Джой смятаме да склучим брак — обяснява Филип малко сконфузено. — Личният ми живот в момента е в преходен етап. Ще ви бъда благодарен, ако не споменавате за срещата ни тук на никой от нашите общи познати в Англия.

— Не съм клюкарка, професор Суолоу, уверявам ви. Но, струва ми се, че трябва да пазите репутацията си. Сега много се пише за вас. Наскоро в един неделен вестник прочетох доста ласкателна статия.

— О, онази... не знам откъде на журналистите им е хрумнала идеята, че съм се кандидатира за длъжността към ЮНЕСКО. Научих за това първо оттам.

— А, да, „Опасната обсада“! — мис Мейдън вдига ръка, за да привлече вниманието им, и започва да рецитира високо, пророчески напевно:

*„О, братко,
в голямата ни зала стоеше стол свободен,
измайсторен от Мерлин в последния му час,
със странни фигури резбован; отвътре и отвън
те виеха се като змии в спирален орнамент
от знаци на език, неразгадан от хора.
И Мерлин го нарече «Опасната обсада»,
опасна за добро и зло; защото там — той каза —
тоз, който седне, ще умре веднага“*

Мис Мейдън отпуска ръката си и въпросително повдига глава по посока на Филип.

— Е, професор Суолоу?

— Звучи като Тенисън — казва той. — Не е ли от „Светия Граал“, от Идилиите?

— Браво! — възкликва мис Мейдън. — Уважавам човек, който може да познае цитат. Това е отмиращо изкуство. — Тя леко избърсва челото си с фина носна кърпичка. — Напоследък всеки в Амстердам говори за това място в ЮНЕСКО. Всичко друго е крайно отегчително на тази конференция.

— Изглежда много сте пътували по света, мис Мейдън — забелязва Джой.

— Това ме запазва млада, мила. Държа да знам какво става в света на науката. Кой излиза на сцената и кой слиза от нея.

— И кой — каза Джой импулсивно, — според вас, ще заеме мястото в ЮНЕСКО?

Мис Мейдън затваря очи и сякаш се залюлява около опорната точка на своя съваем бастун, докато обмисляше въпроса. — Най-неочакваната личност — казва тя с неясен глас. — Така е винаги в такива случаи.

Уплашен, да не би тя да припадне, Филип се приближава към нея, за да я подхване, но мис Мейдън изведнъж отваря очи и се изправя.

— Мисля да се върна в екскурзионния автобус — казва тя. — Там има климатик. Радвам се, че ви срещнах и двамата.

— Сигурна ли сте, че можете сама да се качите по стъпалата? — казва Филип.

— Абсолютно сигурна, благодаря — казва мис Мейдън. — Довиждане, довиждане!

Те наблюдават внимателното ѝ изкачване по витите стъпала към пътя, където са наредени множество екскурзионни автобуси.

— Странно старо момиче — казва Филип. — Но духът ѝ заслужава възхищение.

— Най-неочакваната личност може да си ти — казва Джой.

В Дарлингтън е хубава лятна вечер. Широко откритият, недостроен колеж изглежда почти привлекателен на меката вечерна светлина, макар че нищо не е в състояние да подобри вида на сглобяемата барака, в която се помещава Компютърният център. През прозорците му достигат звуците от летни занимания: туп-туп от

топките за тенис, сновящи напред-назад на близките кортове, редките викове на играчите от игрищата и звуците от китари и хармоники от импровизираното надсвирване на открито край изкуственото езеро. Двата мъже вътре, обаче, не забелязват тези шумове. Единият наблюдава другия, който пък наблюдава екрана. Диалогът, представен там, изглежда така:

Р. Д.: ВЪОБЩЕ НЕ СЕ ЧУВСТВАМ ПО-ДОБРЕ.

ЕЛАЙЗА: ЗАЩО ТАКА?

Р. Д.: ЗАРАДИ ТАЗИ ИСТОРИЯ С ФИЛИП СУОЛОУ.

ЕЛАЙЗА: РАЗКАЖИ МИ ЗА ФИЛИП СУОЛОУ.

Р. Д.: ВЕЧЕ ТИ РАЗКАЗАХ ЗА НЕГО.

ЕЛАЙЗА: НЯМА ЛИ НЕЩО, КОЕТО ДА ДОБАВИШ КЪМ ПРЕДИШНИЯ СИ РАЗКАЗ?

Р. Д.: ЗА МЕН СУОЛОУ ВЪПЛЪЩАВА НЕСПРАВЕДЛИВОСТТА НА ЖИВОТА. В РАМИДЖ ТОЙ ПОЛУЧИ МЯСТО НА ГЛАВЕН ЛЕКТОР, КОЕТО СЕ ПОЛАГАШЕ НА МЕН. ПОСЛЕ ОГЛАВИ КАТЕДРАТА ПО ЕДНА ЩАСТЛИВА СЛУЧАЙНОСТ. СЕГА ЖЪНЕ УСПЕХИ С ТАЗИ ЖАЛКА КНИГА ЗА ХАЗЛИТ.

ЕЛАЙЗА: РАЗКАЖИ МИ ЗА ХАЗЛИТ.

Р. Д.: НЕ МЕ ИНТЕРЕСУВА ХАЗЛИТ. ДОРИ НЕ СЪМ ЧЕЛ СКАПАНАТА МУ КНИГА. НЯМА НУЖДА ДА Я ЧЕТА. В ТОЛКОВА ИЗПИТНИ КОМИСИИ СЪМ БИЛ С НЕГО, ЧЕ ЗНАМ КАКВА МОЖЕ ДА Е. А ИДЕЯТА ТОЙ ДА ЗАЕМЕ ДЛЪЖНОСТТА В ЮНЕСКО Е НЕЛЕПА.

ИЛАЙЗА: НЕ БИХ КАЗАЛА.

Именно в тази последна реплика Робин Демпси е забил поглед като парализиран от десет минути насам. При появата ѝ космите на врата му настръхнаха, защото това е съвсем различно от всичко, което ИЛАЙЗА е казвала досега; не е въпрос, не е молба, не е повтаряне на нещо вече споменато в разговора — това е изразяване на мнение. Как е възможно ИЛАЙЗА да има мнение? Откъде ще знае тя нещо, което той самият не знае, нито ѝ е казал за длъжността в ЮНЕСКО? Робин не смее да попита. Най-сетне, бавно и несигурно, той напечатва:

КАКВО ЗНАЕШ ЗА ТОВА?

ИЛАЙЗА отговаря на секундата:

ПОВЕЧЕ, ОТКОЛКОТО ДОПУСКАШ.

Робин побледнява, после почервява и написва:

ДОБРЕ ТОГАВА, КАТО СИ ТОЛКОВА УМНА, КАЖИ КОГО
ЩЕ ИЗБЕРАТ

Екранът остава празен. Робин се усмихва поуспокоен. После се сеща, че е забравил да обозначи края на съобщението. Той натиска клавиша за точка. На екрана буквите пробягват отляво на дясно бързи като мисълта и се появява името:

ФИЛИП СУОЛОУ.

Столтът на Робин Демпси се катурва и пада с трясък на пода, докато той скача на крака и се олюлява назад, втрещен с ужас в екрана. Лицето му е пепеляво. Джош Колинс излиза от стъкления си бокс.

— Какво има?

Но Демпси залита край него и тръгва към вратата с фиксиран поглед, като сомнамбул. Джош Колинс го наблюдава как излиза от сградата, след това пресича залата и прочита какво е написано на терминала. Ако Джош Колинс изобщо е способен да се усмихва, би могло да се каже, че в момента той се усмихва на себе си.

След конференцията за Джойс в Цюрих Морис се връща в луксозното си гнездо на брега на езерото Комо. Дните минават приятно. Сутрин чете и пише, следобед си почива и се занимава с кореспонденцията си, докато жегата понамалее. После става време за джогинг през гората, питие преди вечерята, и игра на покер или табла в залата за почивка. Оттегля се рано за лягане и заспива, слушайки рок музика по транзистора. Това е спокоен, цивилизован режим. Единствено кореспонденцията му напомня за безпокойствата, желанията и конфликтите на външния свят.

Едно от писмата, например, е от адвокатите на Дезире с молба да отговори на предишното им съобщение, касаещо таксите за обучение на близнаците в колежа, а друго — от самата Дезире със заплахи, че ще го посети в неговата Рокфелерова вила и ще направи публичен скандал, ако не получи парите по най-бързия начин. Тя явно е в Европа това лято: писмото е с печат от Хайделберг — неприятно близо. Има писмо от неговия личен адвокат, който го съветва да плати. Морис неохотно отстъпва. Родни Уейнрайт е изпратил телеграма с платен отговор за ново удължаване на срока за предаване на доклада му за

конференцията в Йерусалим. Морис му телеграфира: „ЕЛАТЕ НА КОНФЕРЕНЦИЯТА С ГОТОВ ДОКЛАД“, защото вече е късно да изключва Родни Уейнрайт от програмата.

Има и писмо, написано на ръка върху хартия на катедрата по английски език в Рамиджския университет; то е от Филип Суолоу в потвърждение, че приема поканата на Морис за участие в конференцията в Йерусалим и с въпрос може ли да доведе със себе си „една приятелка“:

„Няма да повярваш коя е тя. Помниш ли Джой, жената, за която ти разказвах, че срещнах в Генуа, и която мислех за мъртва? Представи си само, тя не е загинала в онзи самолет, тя изобщо не се е качвала, само съпругът ѝ е бил в самолета. Срещнах я съвсем случайно в Турция и сега сме лудо влюбени. Хилари още не знае. Когато му дойде времето, ще я помоля за развод. Ти сигурно знаеш, че бракът ни от доста време не върви. Междувременно, Йерусалим ще бъде чудесна възможност за нас да се срещнем пак. Естествено, аз ще платя разходите ѝ за настаняване. (Моля те, резервирай ни двойна стая в «Хилтън»)”

Това послание никак не радва Морис. „Лудо влюбени“, как пък не! Може ли петдесет годишен мъж да използва такъв език? Не е ли разбрал досега, че самото „влюбване“ е нереално преживяване, форма на културния процес, илюзия, породена от взаимните отражения на милион розово-оцветени огледала: любовна поезия, популярни песни, филмови образи, вестникарски колони с лични драми, реклами на шампоани, романтични романи? Очевидно не е. Писмото звучи като излияние на сляпо увлечен тинейджър. Морис не иска да си признае, че в неговата сурова присъда има и малко завист. Той предпочита да вярва, че реакцията му е справедливо възмущение срещу това, че е принуден да участва в нещо като заговор срещу Хилари. За човек, който твърди, че вярва в позитивното влияние на великата литература върху морала, Филип Суолоу (така си мисли Морис) се отнася много несериозно към брачния си обет.

Артур Кингфишър му е изпратил кратко писмо, в което вежливо потвърждава последния посочен от Морис адрес и прилага ксерокс-копие от речта си на Чикагската конференция върху кризата на знака. Морис незабавно му отговаря, като пита дали Артур Кингфишър не би могъл евентуално да помисли за участие в конференцията върху

бъдещето на критиката в Йерусалим. Морис е убеден, че ако успее да го докара за около седмица, с ласкателство и хитрост ще може да го убеди в своята собствена безспорна легитимност за длъжността към ЮНЕСКО. Той прекарва целия ден в съставяне на това писмо, подчертавайки изключителността на тази конференция — малка група от подбрани учени, не толкова конференция, колкото симпозиум — и подчертавайки удобствата на Йерусалимския „Хилтън“ като седалище на научния форум, като не забравя да намекне деликатно за полу-еврейския произход на Артър Кингфишър, както и да изброи многото екскурзии по интересни забележителности, които ще се организират за участниците. Спомняйки си, че Фулвия Моргана беше споменала за някакво красиво азиатско момиче, от което Артър Кингфишър не се отделял на Чикагската конференция, Морис дава да се разбере, че поканата за Йерусалим включва и придружаващо лице по негов избор. Като последен стимул добавя, че ще му бъде осигурен и безплатен полет с Конкорд през океана, за което е говорил вече с израелския си приятел Сам Сингерман — съорганизатор на конференцията, и е уредил финансова подкрепа за целта от една британска верига супермаркети, чийто ционистки президент е убеден, че събитието ще способства за повишаване международния престиж на Израел.

— Няма проблем да се плати пътуването на Артър Кингфишър — Сам увери Морис. — Имаме достатъчно пари. Единственото условие е да се чуе името на нашата компания, какво ще кажеш например за Международен симпозиум „Прайсвайс“ върху бъдещето на критиката?

— Става — каза Морис. — Ще го преживеем. Само да не искате да раздаваме рекламни брошури преди всяка лекция.

Той адресира и запечатва писмото до Артър Кингфишър и излиза на балкона на стаята си да се поразкърши. Късен следобед е и лека златиста светлина пада върху планината и езерото. Време е да потича.

Морис се преоблича в червени копринени шорти за бягане, тениска и адидаски и пуска писмото в коридора на излизане от вилата. Няколко от другите почиващи, излегнати на слънце, му се усмихват и махват с ръка, когато минава в лек тръс покрай тях. Щом навлиза в градините и изчезва от погледа им, той забавя темпо до подтичване едва-едва. Но дори и така пот се лее от челото му, а най-силният шум, който чува, е свистенето на дробовете му. Стъпките му са заглушени от

нападалите борови иглички, които покриват пътеката като с килим. Всеки път минава по един и същ маршрут — около миля в кръг през гората, на отиване нагоре, на връщане към вилата — надолу, което нормално продължава 35 минути. Той е решил един ден да направи цялата обиколка без да спира, но тази вечер, както обикновено, му се налага да спре горе на склона на сред половината път, за да възстанови дишането си. Обляга се на едно дърво, гръдният му кош се издува и спада, и вдига поглед към замъгленото синьо небе.

После изведнъж всичко става черно.

[1] JAT — Joke About Time — (б. пр.) ↑

[2] Kedgereе — индийско оризено ястие с риба (б. пр.) ↑

Фиуууууууу!

Вятърът подсвирна меко в тръстиките на брега на Лок Гил. Пърс Макгаригъл погледна обезпокоен към небето. Над него то беше синьо като очите му, но хоризонтът изглеждаше застрашително тъмен. Обаче студентите от лятното училище за келтска култура, тръгнали на литературен поход и отдалечили се на два дена път от базата в Лимерик, не поглеждаха чак толкова надалеч. Те бяха в екстаз от слънчевите отблясъци по набраздената от вълнички водна повърхност, от тръстиките, навеждащи се грациозно на вятъра, от зелените хълмове, заобикалящи езерото и от пурпурните очертания с форма на кит на връх Бен Бълбен в далечината. Повечето от тях бяха американци на средна възраст, набиращи кредити за задочното си обучение или комбиниращи европейска ваканция с културно самоусъвършенстване; те изскочиха от автобуса с въодушевени викове и се пръснаха по брега, щракайки и жужейки с фотоапаратите си, наблюдавани снизходително от група лодкари от Слайго, обути с високи ботуши и мръсни износени пуловери. Край малък дървен кей леко се поклащаха три обрулени гребни лодки, наети, за да откарат студентите през езерото към Острова на Инисфрий, обект на най-често влизащата в антологиите поема на В. Б. Ийтс.

— „Ще стана и ще тръгна аз към остров Инисфрий“ — рецитира на висок глас с бруклински акцент пълна матрона в карирани бермудки и розова тениска и се усмихва разбиращо на Пърс. През последните две лета Пърс бе водил този курс, напътстван от професор Макгриди и понеже остана свободен след разочароващото пътуване до Амстердам, се бе съгласил да продължи и това лято. — „Измазана със глина колибка от дърво“. Ще видим ли колибката, г-н Макгаригъл?

— Аз не смятам, че Ийтс наистина си е играл да я строи, г-жо Финкълпърл — каза Пърс. — Това е било повече мечта, отколкото реалност. Както и повечето от най-честолюбивите ни стремежи.

— О, аз не съм на това мнение, г-н Макгаригъл. Аз съм убедена оптимистка.

— С тези малките лодки ли ще ни карат?

Пърс се обърна да види кой зададе този въпрос с изненада и дори удоволствие, защото това беше първата дума, произнесена от този човек, откакто започна лятното училище.

— Да, не е далече, г-н Максвел.

— Но те даже нямат мотори.

— Мъжете са много добри гребци — увери го Пърс. Но Максвел потъна в мрачно мълчание. Той беше облечен много по-официално от останалите в групата със спортен жакет и камгарни панталони, а слънчевите му очила бяха от онези, дето потъмняват или изсветляват в зависимост от яркостта на слънцето. Под ослепителните отблясъци от езерната повърхност в момента, стъклата представляваха два непрогледно черни диска. Максвел беше малко потаен, колегите му не го обичаха и дори се страхуваха от него — знаеха, че е преподавател някъде из затъntenите краища на американския Юг, но на семинарите все създаваше впечатление, че нивото на дискусиите е прекалено ниско, за да го изкуши да вземе участие.

— Да не те е страх да се качиш в лодките, Максвел? — взе го на подбив г-жа Финкълпърл.

— Аз не мога да плувам — каза той кратко.

— И аз не мога! — извика г-жа Финкълпърл. — Но нищо няма да ми попречи да отида на езерния остров Инисфрий. „И девет бобени лехи, и кошер за пчели“. Само ще си взема якето от автобуса. Този бриз нещо яко хладнее.

Пърс одобри намерението ѝ, макар да знаеше, че нейното яке е от тънка найлонова материя на червени и жълти ивици и със сини кантове. Той отиде при групата лодкари.

— Не трябваше ли да има четири лодки? — попита той.

— Лодката на Пади Малоун е пробита — каза единият от мъжете. — Но ще се оправим с останалите три. Ще поберем хората.

— А времето? — каза Пърс, оглеждайки отново небето. — Много тъмнее на запад.

— Времето ще се задържи още два часа — увериха го те. — Докато се вижда Бен Бълбен, няма защо да се тревожите.

Този съвет едва ли беше безкористен, досещаше се Пърс, защото лодкарите щяха да изгубят парите си, без да споменаваме бакшишите,

ако превозването се отменеше. Но съмненията му бяха прекратени от професор Макгиди, който не искаше да разочарова студентите.

— Тогава нека не се бавим — подкани той групата. — Събирайте се и се качвайте в лодките.

Те само това и чакаха — тръгнаха към лодките с весели смехове, шумни съвети и закачки с американските матрони, облечени с анораци в ярки цветове и сандали от пластмаса, а засмените лодкари държаха здраво лодките в плитките води, за да могат те да се качат. Пърс се намери на носа на едната лодка с колене, опрени в седящия срещу него Максвел. Групата беше от тридесет и шест човека — по дванадесет в лодка плюс гребците. Това беше прекалено много. Лодките нагазиха дълбоко във водата — Пърс можеше да докосне повърхността ѝ, без да се навежда.

Отначало вървеше добре. Лодкарите гребяха усилено и между лодките възникна нещо като състезание, при което всяка група подтикваше своя екипаж да кара още по-бързо. Вълничките, които се плискаха в лодките, опръскваха пасажерите леко, дори приятно. Но малко по-късно, когато брегът остана назад, а ниският бряг на Инисфрий се очерта пред тях, светлината сякаш се сгъсти, а вятърът задуха по-силно. Пърс разтревожено огледа хоризонта, който се виждаше много по-наблизо от преди. Бен Бълбен се бе скрил. Слънцето изчезна зад тъмен облак и цветът на водата се промени веднага от син на черен, изпъстрен с бели къдрици от пяна. Лодките започнаха да се повдигат и пропадат, а пръските студена вода караха пасажерите да издават тревожни и уплашени писъци. Много скоро седналият на носа Пърс бе подгизнал до кости.

— Най-добре да се връщаме — извика той на двамата гребци в лодката.

Единият поклати глава. — Не може да рискуваме да завием при този вятър — извика той. — А и вече сме на половината път.

Островът обаче все още изглеждаше обезсърчително далеч, обгърнат от дъждовен плащ, който бързо се движеше към тях над развълнуваната вода и скоро зашиба лицата на пасажерите болезнено като камшик. Сега всички бяха мокри и вече не се оплакваха, ако някоя вълна прелееше през борда. Мълчанието им беше показател за това, колко уплашени бяха те — стиснали планшира, до глезени във вода, очакващи лодкарите да кажат нещо за успокоение. Но двамата гребяха

мрачно срещу вятъра — тежестта на водата в лодката усложняваше задачата им. Нямахме съдове за изгребване на вода и един-двама от пътниците безрезултатно опитаха да импровизират с обувки и шапки.

Дали защото техният съд пропускаше повече от другите или товарът му бе по-тежък, а гребците му — по-слаби, но Пърс забеляза, че тяхната лодка изостава от другите две. Г-жа Финкълпърл със затворени като за молитва очи напевно изреждаше думи от поемата „Езерният остров Инисфрий“, сякаш повтаряше мантри:

— „Душевен мир ще имам аз и той ще дойде там
от утринен воал роден, от песен на шурец“

Една особено голяма вълна се разби в носа на лодката и рецитацията внезапно премина в булбукащо даване и хленч. Очилата на Максвел бяха станали прозрачни от навъсеното небе, а сивите му очи красноречиво издаваха истински ужас. Той се хвана за ръката на Пърс и я стисна в здрава хватка като тази на Древния моряк.

— Потъваме ли? — пресипнало изкрещя той.

— Не, не — каза Пърс. — Всичко е наред.

Но гласът му не звучеше убедително. Лодката беше нагазила опасно дълбоко във водата — по-скоро приличаше на вана, отколкото на лодка. Вените се издуваха по челата на гребците, а греблата сякаш се огъваха от напрежението да поддържат в движение пълния с вода съд. Лодкарите се спогледаха с мълчаливо разбиране и оставиха греблата. Единият извика към Пърс:

— Боя се, че е поела доста вода, г-не.

— Казах ли ви, че потъваме! — изкрещя Максвел и още по-здраво се хвана за Пърс. — Спасете ме!

— За бога, човече, овладей се малко! — протестира Пърс и се опита да се освободи от френетичната хватка на другия.

— Но аз не мога да плувам! Ще се удавя! Къде са другите лодки? Помощ! Помощ!

— Ти само за собствената си кожа ли мислиш? — възкликна възмутено Пърс. — Няма ли да се сетиш за дамите тук?

— Не ме оставяйте да се удавя. На съвестта ми лежи голям грях. — Лицето на Максвел беше изкривено от страх и вина. — Тази буря е

божията присъда над мен.

— В такъв случай бог е несправедлив към останалите — скастри го Пърс и се взря през дъжда към брега на острова, който другите две лодки изглежда вече бяха достигнали благополучно.

— Хайде да извикаме „Помощ“ всички заедно, дами и господата! — подкани ги той, за да поддържа духа им. — Едно, две, три...

— Помо-ощ! — извикаха всички в нестроен хор, с изключение на Максвел, очевидно загубил надежда.

— Да, това е божията присъда — стенеше той. — Да ме удави в езеро край Слайго, точно където измавих горкото момиче. Аз не знаех, че ще идваме тук, като се записвах за курса.

— За какво момиче говориш? — каза Пърс.

— За една камериерка — подсмръкна Максвел — сълзи, а може би дъжд или вода от езерото течеха по лицето му и капките увисваха на носа му. — От един хотел, където бях отседнал преди години за лятното училище. Докторската ми дисертация беше върху келтската митология в ранните поеми.

— Дявол да вземе дисертацията ти! — извика Пърс. — Как се казваше момичето?

— Името ѝ беше Бернадет. Не помня фамилията ѝ.

— Макгаригъл — каза Пърс, — като моята.

Максуел внезапно се пусна от Пърс и го загледа невярващо. — Точно така. Беше Макгаригъл. Откъде знаете?

В този момент лодката бавно започна да потъва надолу под акомпанимента на жалостив плач от останалите пасажери, които обаче скоро откриха, че за късмет са заседнали в плитчина до коляно. Другите лодкари прецапаха от брега да пренесат по-възрастните и нестабилни корабокрушенци до суха земя. Пърс трябваше да носи Максвел, който бе увиснал на врата му в момента, когато лодката тръгна надолу, и отказваше да отпусне прегръдката си.

— Иде ми да ти завра главата под водата и да те удавя — изръмжа Пърс. — И пак ще ти е малко. Ти съсипа живота на братовчедка ми. Да я зарежеш с дете от теб!

— Аз ще се отплатя — хленчеше Максвел. — Ще се ожения за нея, ако кажете.

— Млък, тя няма да се омъжи за негодник като теб — каза Пърс.

— Ще ѝ припиша имот. Ще направя завещание за нея и детето.

— Това по бива — каза Пърс. — Ще трябва да го уредим писмено с адвокат от Слайго още утре сутринта. Подписано и подпечатано. Аз ще имам грижата да го предам.

Два дни по-късно Пърс отлетя от Дъблин за Хийтроу, като носеше в джоба си копие от юридическия документ, депозиран при адвоката в Слайго, съгласно който професор Сидни Максуел от колеж „Ковенънт“, Атланта, Джорджия, признава бащинство над сина на Бернадет Макгаригъл — Фергъс, и декларира, че ѝ осигурява годишна рента в размер, достатъчен тя да напусне настоящата си работа. Професор Макгриди му беше разрешил да отсъства двадесет и четири часа от лятното училище и той възнамеряваше да отиде отново при г-жа Гасгоан и да я попита за адреса на Бернадет или да препрати писмо до нея. Но когато стигна до сградата на площад „Сохо“, той откри офиса, който бе посетил преди, зает от пътническа агенция.

— „Гърлс Ънлимитид“? — каза служителката в приемната. — Не, никога не съм ги чувала, но аз съм тук само от две седмици. — Един господин търси „Гърлз Ънлимитид“, Дорийн, да знаеш нещо? — Не, тя също не знае. — Можете да попитате във видеотеката на партерния етаж.

Пърс попита във видеотеката на партерния етаж, но те сякаш го заподозряха, че е полицай — първо му предложиха подкуп, а когато ги запита за какво е той, му казаха да изчезва. Никой в цялата сграда не беше и чувал, че „Гърлз Ънлимитид“ изобщо съществуват, камо ли да знаят нещо за настоящия им адрес. Пърс не можеше да направи нищо друго, освен да се върне в Ирландия и да опита с обяви във вестниците или в списанията за шоу-бизнес.

Върна се до Хийтроу с метрото в унило настроение, обезверен не само от неуспеха да намери Бернадет, но и защото пътуването бе съживило спомените му за Анджелика. Той и така не беше прекъсвал да мисли за нея повече от пет минути през цялото лято. Молбата, която остави в параклиса при последното си минаване оттам, беше без отговор, поне частта, която се отнасяше до него самия: „Господи, помогни ми да забравя Анджелика“. Щеше ли някога да забрави това фино лице, тези изящни форми? Тъмната коса, падаща на блестящи вълни по врата и раменете ѝ на приема в Рамидж, или развяваща се на вятъра, когато се носеше в маратонки по пътеката, непрогледно тъмните ѝ очи — сериозни в залата за лекции, замечтано-очаровани от

поемата му в снега под луната? Или празни и безизразни в срамните фотографии пред „Сини небеса“? Пърс тръсна раздражено глава при последния спомен, ядосан, че е позволил на съзнанието си да го извика пред вътрешния му поглед. С тези мисли Пърс слезе от вагона на метрото.

Той откри, че ще трябва да чака два часа до следващия полет за Дъблин. Пред очите му попадна табелка „Към параклиса «Сейнт Джордж»“ и понеже нямаше какво друго да прави, се насочи в указаната от нея посока. Този път тя не го заведе в пералнята на аерогарата, а до бункера от тъмно-червени тухли под черния дървен кръст. Той бутна летящата врата и слезе по стълбите към тихия параклис под земята.

Молбата му все още бе там, забодена на зеленото сукно върху дъската за обяви: „Господи, помогни ми да забравя Анджелика. И моля те, отклони я от този унижителен живот“. Но тя бе аотирана с дребен почерк, който Пърс познаваше добре — толкова добре, че сърцето му спря да бие за миг, дробовете му се издуха от задържания дъх, погледът му се замъгли и той залитна встрани.

„Външността е измамна. Виж «Царицата на феите», II, xii 66“

Пърс възстанови равновесието си, свали листчето от дъската за обяви и се затича с него към най-близката сграда на терминала. Блъсна няколко протестиращи пътници от нетърпение да стигне до павилиона с книги. Имат ли „Царицата на Феите“ от Сър Едмънд Спенсър? Не, нямат я. Поне в издание на „Пенгуин“? Не, в никакво издание. Но те не разбират ли, че „Царицата на феите“ е една от перлите в короната на английската поезия? Нямамо голямо търсене на поезия тук, на летището. Господинът можел, ако желае, да провери в другите книжарски павилиони наоколо, но шансовете му за успех са нищожни. Пърс мина тичешком от терминал в терминал, от щанд на щанд, питайки на висок глас за някой брой от „Царицата на феите“. Една продавачка му предложи Енид Блайтън, друга последния брой на „Гей новини“. Той зарови отчаяно пръсти в косата си. Очевидно можеше да направи само едно: да се върне в центъра на Лондон, където книжарските магазини може да са, дай боже, още отворени.

Докато бързаше към изхода на първи терминал с това намерение, той беше заговорен от бодър женски глас:

— Здравейте!

Пърс разпозна Черил Съмърби, застанала зад информационното бюро на Британските авиолинии. Той спря и се върна малко назад.

— Здравейте, как сте? — каза той.

— Скучая. Предпочитам да работя на гишето за заминаващи, особено на терминал три — там е за продължителните полети. Дава повече... възможности. Защо не сте с онази красива шапка?

— Шапка ли? А, онази ловджийската на професор Зап? Много е топло за нея.

— За дълго ли сте тук?

— Не, само за един ден. Тази вечер си заминавам за Ирландия. Утре трябва да се срещна със студентите от лятното училище в Голуей.

Черил въздъхна с копнеж.

— Така бих желала да отида в Западна Ирландия. Там сигурно е много красиво.

— Да, красиво е. Особено в Конемара. Аз съм наел там една селска къща от няколко месеца... Вижте, Черил, много ми е приятно да си говорим, но истината е, че ужасно бързам. Трябва да стигна до центъра на Лондон, преди да затворят книжарниците.

— Коя книга търсите?

— О, това е книга с поезия, една дълга поема, наречена „Царицата на феите“. Трябва да погледна нещо в нея, много е спешно.

— Няма проблем — каза Черил и за голямо учудване на Пърс тя се наведе под бюрото и извади дебело издание на „Царицата на Феите“.

— Бог да ви благослови! — възкликна той. — Това се казва обслужване! Ще пиша до Бритиш Еървейз да ви повишат.

— Не би трябвало да правя така — каза Черил. — Книгата е моя, за четене в свободните моменти. А не ни е разрешено.

Както бърникаше из джобовете си за листчето с точно посоченото място в книгата, Пърс вдигна изненадан поглед към Черил.

— Книгата е ваша? Аз мислех, че повече ви допадат романите от „Билс енд Муун“. — Той май беше загубил ценното листче. По дяволите!

— По-рано, да — съгласи се Черил. — Но аз надрастнах този тип книги. Те всъщност са боклук, нали? Щом прочетеш една, все едно, че си прочел всичките.

— Така ли? — измънка разсеяно Пърс. Той се опитваше да си спомни посоченото място, което Анджелика бе написала с дребничкия си почерк. Беше стих шестдесет и нещо, като че ли от книга втора, но точно коя песен? Той запрелиства всяка песен от книга втора, а Черил продължаваше да говори.

— Искам да кажа, че те не са истински романи, нали така? Не са романи в истинския смисъл. Те са принизени похотливи версии на сантименталните романи за ухажване и женитба, които започват с „Памела“ на Ричардсън. Нали знаете, реалистична среда и обикновена героиня, с която читателят може да се идентифицира, семпла фабула около търсенето на съпруг, безкрайни тревоги за това, какво може да си позволи едно момиче преди брака — възбуждащо, но напълно морално.

— Мм, ммм — измрънка Пърс разсеяно, както разгръщаше страниците на „Царицата на Феите“ с навлажнени пръсти.

— Романът на 17-ти век е белетристика преди истинския роман. Той е пълен с приключения и съвпадения, с изненади и чудеса, и има множество герои, които са били изгубени, очаровани или се търсят взаимно, или търсят Светия граал, или нещо такова. Разбира се, много често те са и влюбени.

— А! — възкликна Пърс, попадайки на епизода с беседката на блаженството, защото си спомни, че Анджелика бе споменала пред Морис Зап за двете девойки, които Сър Гуйон вижда да се къпят във фонтана. Очите му се забиха в стих 66 и две думи отскочиха от страницата към него:

*„Съзрели, че ги гледа, игривите девизи
надигнаха се и видяха чудатото му облекло
след туй едната клекна дълбоко под водата
уплашена от погледа на странника до тях,
а другата, напротив, изправи се високо
и двете бели цицки^[1] тя дръзко му откри
и всичко, що сърцето мъжко привлича и топи
вси прелести девичи нехайно му дари
но скритата накара го от страст да изгори.“*

— Лили Папс! — извика радостно Пърс. — Има две момичета, не е едно. Лили и Анджелика! Трябва да са близначки. Едната скромна, другата — дръзка. Той се наведе над бюрото и, хванал главата на Черил между двете си длани, заглуши все още продължаващия ѝ монолог със звучна целувка.

— Бог да те благослови, Черил! — каза той пламенно. — За това, че се случи да бъдеш тук точно когато трябва и да имаш точно книгата, която търсех. Днес е велик ден за мен, наистина.

Черил силно се изчерви. Лекото ѝ кривогледство се засили, а дишането ѝ се затрудни. Въпреки тези симптоми на стрес, тя успя да завърши изречението, което беше започнала, преди Пърс да я прекъсне:

— ... от психоаналитична гледна точка, романсът е търсене, осъществявано от либидото или от егото, желаещо да се освободи от тревогите на действителността, като при все това запази тази реалност. Ще се съгласите ли с това?

Сега вече Пърс показва отдавна просроченото си смайване. Той се възря в очите на Черил, които имаха забележително красив син цвят.

— Черил, да не си ходила на вечерни курсове, откакто за първи път се срещнахме?

Черил почервения още по-силно и сведе очи.

— Не — каза тя с пресипнал глас.

— Да не би да искаш да кажеш, че това за романа, сантименталния роман и желаещото его са твои собствени идеи?

— Желаещото его е идея на Нортроп Фрай — съгласи се тя.

— Ти си чела Нортроп Фрай?! — гласът му се издигна нагоре като реактивен двигател.

— Е, не точно чела, разказаха ми за него.

— Кой? — Пърс почувства ново ускорение на вътрешното си вълнение, първоначалните вибрации от ново откритие. Кой на света би занимавал летищен персонал в обичаен разговор с генеричните характеристики на романа?

— Една клиентка. Полетът ѝ беше отложен и ние си поговорихме. Тя забеляза, че чета розови романи под бюрото и каза: „Защо четете тези боклуци?“, е, не точно така, тя не беше груба, и започна да ми обяснява за старите романи, за това, колко по-интересни и вълнуващи са те. Аз я помолих да ми запише заглавията

на няколко книги, за да ги взема от библиотеката. „Царицата на феите“ беше една от тях. Честно казано, не съм напреднала много в четенето ѝ. По ми хареса „Орландо Фуриозо“, по-забавен е. Тя знаеше страхотно много неща за книгите. Мисля, че работи в същата област, като вас.

Пърс едва смееше да диша по време на разказа.

— Млада жена, нали? — каза той дрезгаво.

— Да, тъмнокоса, красива, с много хубава коса. Името ѝ беше чуждо, макар че тя самата говореше перфектен английски.

— Пабст, така ли беше името ѝ?

Сега беше ред на Черил да се смае.

— Точно така беше.

— Кога говорихте двете с нея?

— Онзи ден. В понеделник.

— Помниш ли закъде пътуваше тя?

— Полетът ѝ беше за Женева, но тя каза, че отива в Лозана.

Познавате ли я?

— Дали я познавам? Аз съм влюбен в нея! — възкликна Пърс. — Кога е следващият самолет за Женева?

— Не знам — каза Черил, която сега бе побледняла.

— Моля те, провери заради мен, ти си добро момиче. А тя не спомена ли къде ще отседне в Лозана? Име на хотел?

Черил поклати глава. Нещо не ѝ се удаваше да намери информацията за полета до Женева.

— Побързай, Черил, преди малко ми намери „Царицата на феите“ по-бързо, отколкото сега информация за полета — шеговито ѝ се скара Пърс. За негово учудване, една сълза се стече по бузата ѝ и капна върху отворената страница на разписанието.

— Какво има, за Бога?

Черил издуха носа си в хартиена кърпичка, изпъна рамене и му се усмихна професионално.

— Нищо — каза тя. — Следващият полет до Женева е в 19:30 часа. Но в 15:45 има полет на швейцарските авиолинии, който можете да хванете, ако тръгнете веднага.

Пърс тръгна веднага, на бегом.

Дишането на Пърс още не се бе успокоило, когато швейцарският Боинг 727 се вдигна във въздуха. Той бе благодарен за импулса да се снабди с карта „Американ Експрес“, която правеше качването на самолет така просто, както хващането на автобус. Спомняше си сложните приготовления за първия си полет преди няколко години от Дъблин до Хийтроу, когато трябваше да изтегли дебела пачка банкноти от спестовния си влог към пощата и да плати с нея на гишето на Аер Лингъс на улица „О’Конъл“ седмици преди датата на тръгване. Сега беше достатъчно само да размаха малкия зелено-бял пластмасов правоъгълник, за да бъде откаран до Швейцария с петминутна заявка преди полета.

На летището в Женева, Пърс обмени наличните си пари във франкове и взе автобуса до центъра на града, където се прехвърли незабавно на електрически влак за Лозана. Вечерта беше топла и безветрена. Влакът вървеше покрай бреговете на езерото с гладка, перлено-розова повърхност като опънат сатен, в проблясъците на залязващото слънце, което грееше розово върху върховете на далечните планини от другата страна на водата. Уморен от целодневното пътуване, пълно с емоции и, поклащан нежно от люлеещото движение на влака, Пърс заспа.

Събуди се внезапно и установи, че влакът е спрял в предградие на голям град. Беше доста тъмно, пълната луна се отразяваше в повърхността на езерото Леман на известно разстояние по-долу от железния път. Пърс не знаеше къде е, а в купето му нямаше други пътници да ги попита. След около пет минути влакът бавно потегли и спря на някаква гара. Високоговорители съобщиха името „Лозана, Лозана“. Той слезе, очевидно единствен, от влака и се изкачи по стъпалата до входа на гарата. Преди да излезе от гарата, спря за момент в предверието с колони, за да се ориентира. Пред него имаше пиаца със спрели таксите. Един шофьор вдигна вежди въпросително. Пърс поклати отрицателно глава. Имаше по-голям шанс да попадне на Анджелика, ако тръгнеше из града пеша.

Тази вечер по улиците на Лозана се чувстваше радостно раздвижване, което изненада Пърс — винаги бе смятал швейцарците за дисциплинирани и благоприлични хора. Тротоарите бяха пълни с разхождащи се, като много от тях бяха облечени някак театрално по модата на минали години. Като че ли първата половина на двайсетте

беше последната мода в Лозана през този сезон — дамски костюми с дълги сака, мъжки костюми с жилетка и малки тесни ревери. Открити усмихнати лица по терасите на кафенетата под нанизите от разноцветни крушки. Ръце, сочещи и махащи. Непрекъснат шум от многоезични разговори идваше от масите и се смесваше с репликите на разхождащи се пешеходци, така че ушите на Пърс, наострени за евентуален поздрав от Анджелика, доловиха ефект, подобен на този от бърза смяна на радиостанции, при което се чуват кратки откъси от чужда реч: „Bin gar keine Russin, stamm' aus Litauen, echt deutsch... Et ces voix d'enfants, chantant dans la coupole!... Poi s'ascose nel foco che agli affina...“. Макар че беше слаб лингвист и говореше свободно само английски и ирландски, тези речеве фрагменти звучаха в ушите на Пърс странно познато, както и думите на песен, носеща се от един отворен прозорец, изпълнявана от оперен тенор:

*„Frisch weht der Wind
Der Heimat zu
Mein Irisch Kind
Wo weilest du?“*

Пърс застана под прозореца да послуша. Някъде от съседна уличка се чу биене на часовник — девет часа, с глух звук при последния удар, въпреки че според часовника на Пърс беше девет и двадесет и пет. Някаква жена с дългополо сако, хванала се за мъж с копринена шапка и оперен фрак, мина покрай него, казвайки към придружителя си:

— А веднъж като деца бяхме на гости на братовчед ми, графа, той ме заведе на пързалка и аз много се изплаших.

Пърс се обърна кръгом и се загледа след двойката, чудейки се сънува ли или е изпаднал в делириум. Един млад мъж му пъкна картичка в ръцете: „Мадам Сососрис, гледачка. Хороскопи и карти Таро. Най-мъдрата жена в Европа“.

— Стетсън!

Пърс спря да разглежда картичката, вдигна замаян поглед и видя един мъж, облечен в униформа на офицер от Първата световна война с кафяв брич и навои да размахва декоративно бастунче.

— Вие, който бяхте с мен на корабите в Майли! Започнаха ли да избиват филизи по група, който засадохте в градината си?

Пърс отстъпи обезпокоен. Група хора в близката градинска бирария, облечени в съвременни всекидневни дрехи, се засмяха и изръкопляскаха. Лудият в униформа бързо се стрелна покрай Пърс и изчезна в навалищата. Скоро Пърс го чу да се обръща към друг с вик „Стетсън!“ Часовникът удари отново девет. Редица от мъже, облечени в еднакви делови костюми на райета с бомбета и свити чадъри в ръце, вървяха в равна крачка по тротоара, всеки фиксираше поглед в земята пред себе си. След тях се появи развеселена тълпа от гуляйджии — мъже и жени в джинси и летни рокли, които повлякоха същисания Пърс със себе си докато той се намери отново близо до гарата. Там видя неоновата реклама: „Английска кръчма“ и се отправи към нея, но тя се оказа толкова пълна, че не можа дори да се промъкне през вратата. „Тази вечер, 20 — 22 ч. — бира на цени от 1922 г“.. На всеки няколко минути отвътре идваше дрезгаво възклицание: „ПОБЪРЗАЙТЕ, МОЛЯ, ВРЕМЕТО ИЗТЕЧЕ“ последвано от шумни протести от страна на тези, които още чакаха да бъдат обслужени. Пърс усети натиск от ръка върху рамото си и се обърна. Насреща му стоеше кафеникаво, кожесто лице, с увиснали клепачи и усмивка на влечуго.

— Професор Тардю! — възкликна той, щастлив да види познато лице, дори и такова.

Онзи поклати глава, все още засмян:

— Je m'appelle Eigenides — каза той. — Negotiant de Smyrne. Goutez la marchandise, je vous prie — Той извади ръката си от джоба на сакото си и му предложи няколко сбръчкани стафиди направо от отворената си длан.

— За Бога — помоли Пърс, — кажете ми какво става тук?

— Мисля, че се нарича уличен театър — каза Тардю на безупречен английски. — Но вие трябва да сте прочели за това в програмата на конференцията.

— Каква конференция? — каза Пърс. — Аз току-що пристигам.

Тардю го изгледа и избухна в продължителен смях.

По предложение на Тардю, те взеха въжената линия до малкото пристанище Уши и заедно хапнаха perches du lac и пиха сухо вино на открито пред таверната на пристанището. Отвътре се дочуваше

приятен трем на мандолина, защото хепънингът по „Безплодна земя“ стигаше чак дотук.

— На всеки три години „Т. С. Елиът Нюзлетър“ организират международна конференция върху творчеството на поета по местата, където е живял — обясни Тардю. — Сейнт Луис, Лондон, Кембридж Мас, последния път беше в Ййст Кокър. Направо бяхме заляли това малко селце с народ. Тази година е ред на Лозана. Както несъмнено знаеш, Елиът е съчинил първия вариант на „Безплодна земя“ тук, докато се възстановявал от нервната криза през зимата на 1921–22 г.

— „Край водите на Леман стоях и плачех аз“ — цитира Пърс.

— Точно така. Аз съм на мнение, че кризата на поета е била предизвикана от невъзможността му да приеме латентния си хомосексуализъм... По принцип не одобрявам прекаленото търсене на биографични черти в литературния текст, но едни мои приятели ме склониха да участвам в конференцията на връщане от Виена и трябва да призная, че идеята да се изиграе „Безплодна земя“ по улиците на Лозана е много находчива. Много развлекателна.

— Кой са артистите? — попита Пърс.

— Предимно студенти от тукашния университет с участието и на няколко доброволци от конфериращите, като мен например, и Фулвия Моргана — ей-там. — Мишел Тардю кимна към една тъмноруса жена с римски нос в прилепнала, украсена с пайети черна рокля, седнала на маса с дребен слаб мъж с вид на евреин.

— „Белладонна, Дамата на ситуациите“. Мъжът е професор Гутблат от Пен. Гледа, сякаш му се ще да е някъде другаде, не смяташ ли?

Името „Фулвия“ накара Пърс да помисли за Морис Зап по причина, която той не можа да определи в момента.

— Морис Зап на конференцията ли е?

— Не. Очакваха го на конференцията по наратология във Виена миналата седмица, но не дойде. Неговото необяснимо закъснение беше сред темите за разговор — каза Тардю. — Но какво правите вие, млади човече, във Виена, като не сте знаели за конференцията?

— Аз търся едно момиче ...

— Ах, да, спомням си. — Тардю въздъхна при спомена. — Такъв беше и проблемът на моя научен сътрудник, Албер. Все търсеше

момичета. Каквито и да са, никак не ги подбираше. Неблагодарно момче, трябваше да го пусна. Но ми липсва.

— Момичето, което аз търся, трябва да е на тази конференция — каза Пърс. — Къде се провежда тя? В колко часа е първото заседание?

— Mais, c'est finie! — възкликна Тардю. — Конференцията е закрыта. Уличният театър беше заключителното събитие. Утре всички се пръсваме.

— Какво! — Пърс скочи на крака, поразен. — Тогава трябва да започна да я търся веднага. Къде мога да намеря списък на хотелите в Лозана?

— Но те са стотици, приятелю. Никога няма да я намериш по този начин. Как се казва младата дама?

— Едва ли сте чували за нея, тя е студентка. Казва се Анджелика Пабст.

— Разбира се, че я познавам добре.

— Вие я познавате? — Пърс седна пак.

— Mais oui! Тя слушаше моите лекции в Сорбоната миналата година.

— Тя тук ли е, на конференцията?

— Наистина, да, тя е тук. Тази вечер тя изигра Момичето-Хиацинт. Спомняте ли си:

*„Ти пръв закичи ме със хиацинт;
и оттогава всички ме наричат
Момиче-Хиацинт“*

— Да, да — кимна нетърпеливо Пърс. — Добре знам поемата. Но къде мога да я намеря?

— Тя се разхождаше по улиците в дълга бяла рокля, с букети от хиацинт в ръце. Много очарователна, ако някой харесва тъмна и зряла женственост, но малко прекалено женствена, според мен.

— Аз харесвам такава — каза Пърс. — Имате ли представа къде е отседнала?

— Нашите швейцарски домакини, с характерната им прецизност, са ни снабдили със списък на местата за настаняване на конфериращите — каза Тардю, изваждайки сгънат лист хартия от

предния си джоб. Той прокара дълъг, кафяв пръст по списъка. — А, да, ето. Пабст А., мадмоазел. Пансион „Белгард“, „Рю де Гран-Сен-Жан“.

— Къде е това?

— Ще ви покажа — каза Тардю, като повика с жест един сервитьор за сметката. — Доста скромно място за дъщеря на изключително богат човек.

— Така ли?

— Доколкото знам, той е изпълнителен директор на Американските въздушни линии.

— Познавате ли добре Анджелика? — попита Пърс френския професор, когато въжената линия го спускаше към града.

— Не много добре. Тя дойде в Сорбоната за една година, след като беше завършила основния курс на следването си. На моите лекции винаги сядаше на първия ред, имаше очила с дебели рамки. През цялото време държеше отворен бележник и писалка в ръка, но нито веднъж не я видях да записва нещо. Това ме подразни, да си призная. Един ден, на излизане от аудиторията, спрях пред нея и реших да се пошегувам: „Извинете, мадмоазел“ — казах, — „но това е седмата лекция, на която присъствате, а бележникът ви е празен. Не казах ли нито дума, която заслужава да бъде записана?“ И знаете ли какво ми каза? „Професор Тардю, не това, което казвате ме впечатлява, а това, което премълчавате: идеи, морал, любов, смърт, различни неща... Този бележник“ — тя прелисти празните страници, — „е записал вашето задълбочено мълчание. Vos silences profonds“. Тя говори отличен френски. Аз излязох, горд от чутото. По-късно се питах дали не се бе подиграла с мен. Какво ще кажете?

— Не бих посмял да изразя мнение — каза Пърс, спомняйки си една от репликите на Анджелика в Рамидж: „Човек трябва да се отнася внимателно с тези професори. Трябва да ги ласкае“. Той попита Тардю дали е срещал сестра ѝ.

— Сестра ѝ? Не, тя има ли сестра?

— Почти съм сигурен, че има.

— Това е улицата.

Щом завиха, Пърс внезапно изпадна в паника, че не знае какво да каже на Анджелика. Че я обича, разбира се, но тя вече знаеше това. Че беше сбъркал в преценката си за нея? Но тя и това знаеше, само, надяваше се той, дано не разбере колко сериозна бе грешката му. При

цялото си въодушевление, докато я преследваше, нея или нейната двойничка, през Европа, той никога не бе помислял да си подготви подходяща реч за момента на срещата. Прииска му се тя все още да е по улиците на Лозана с цветя в ръцете, за да има време да седне и се подготви във фоайето на пансиона, докато тя се върне.

Тардю спря пред една къща с малка табела под лампа над вратата: „Пансион «Белгард»“.

— Стигнахме — каза той. — Желая ви лека нощ и успех.

— Няма ли да влезете? — Пърс усети, че е объркан и притеснен от мисълта да се срещне с Анджелика насаме.

— Не, не, моето присъствие ще бъде излишно — каза тардю. — Аз изпълних задължението си за тази вечер.

— Много ми помогнахте — каза Пърс.

Тардю се усмихна и сви рамене. — Ако човек не е субект или обект, той е или помощник, или опонент. На вас помогнах. На професор Зап се опонирах.

— Защо сте му опонирали?

— Може би сте чули за длъжността към ЮНЕСКО?

— О, това ли?

— Да, това. *Au revoir*.

Те стиснаха ръце и Пърс усети нещо като топчица в дланта си. Когато Тардю отмина, той наклони ръката си към уличната лампа и откри самотна стафидка, залепнала за нея. Той я лапна, обърна се, пое дъх и звънна на вратата на пансиона.

— *Oui*?

— *Je cherche une jeune femme* — заекна Пърс. — Мис Пабст. Научих, че е отседнала тук.

— Ах, мадмоазел Пабст! — жената се усмихна, после понамръщи. — Уви, тя напусна.

— О, не! — изстена Пърс. — Не може вече да си е заминала!

— *Pardon*?

— Замина ли? Напуснала ли е Лозана?

— *Oui, m'sieu*.

— Кога замина?

— Преди половин час.

— Каза ли къде отива?

— Попита за влак до Женева.

— Благодаря. — Пърс се обърна и спринтира по улицата.

Той тича по целия път до гарата, използвайки средата на уличното платно, тъй като тротоарите бяха все още пълни с хора, окуражаван с викове от зрители, които явно мислеха, че това е част от шоуто, макар той да не си спомняше всъщност някой да тича в „Безплодна земя“ — това беше поема, в която всички само ходеха и никой не тичаше. С такива мисли отвличаше вниманието си от болката в сърцето си и огорчението, че пак изпусна Анджелика с толкова малко. Влезе бежешком в гарата и извика на първия човек, който му се изпречи на пътя: „Женева?“ с въпросителна интонация. Човекът посочи към стъпалата и Пърс заскача надолу през три стъпала. Но той беше или зле упътен, или недоразбрал. Влакът бе спрял на отсрещния перон, отделен от Пърс с още един коловоз. Той чу вратите да се захлопват и свирката да пищи. Нямаше време за връщане назад — единствения му шанс да хване влака беше да пресече линиите и да се качи от тази страна. Той погледна наляво и надясно по линията да провери дали е чиста, но в момента, когато се канеше да скочи, чифт униформени ръце се сключиха около него и го изтеглиха обратно на перона.

— Non non, m'sieu! C'est defendu de traverser!

Пърс се сби с него за кратко, но като видя влакът да се отдалечава плавно, веднага се отказа. В едно от купетата мярна тила на момиче с черна коса, което можеше да е Анджелика.

— Анджелика! — извика той отчаяно и напразно.

Служителят отпусна хватката и го погледна неодобрително.

— Кога е следващият влак за Женева? — попита Пърс. — *A quelle heure le train prochain pour Geneve?*

— *Demain* — каза мъжът с праведно задоволство. — *A six heures et demi.*

На излизане от сградата на гарата, един шофьор вдигна въпросително вежди. Този път той прие да се качи.

— Пансион „Белгард“ — каза той и се облегна изтощен на задната седалка.

Осветлението над външната врата бе изгасено и когато Пърс звънна, съдържателката не се показва веднага. Тя изглеждаше изненадана, че го вижда пак.

— Бих искал стая за тази нощ, моля.

Тя поклати глава:

— Съжалявам, m'sieu, всичко е заето.

— Не може да бъде! — протестира Пърс. — Г-ца Пабст току-що напусна. Не може ли да ми дадете нейната стая?

Жената посочи часовника на ръката си:

— Късно е, m'sieu. Стаята трябва да се почисти, бельото да се смени. Това не може да стане сега.

— Мадам — каза Пърс пламенно, — позволете ми да наема стаята, точно както си е, и ще ви платя двойно.

Съдържателката очевидно погледна с недоверие на предложението, идващо от някакъв развлечен чужденец без багаж, но когато той обясни, че младата дама, която бе обитавала стаята, бе обект на сантименталната му привързаност, тя се засмя весело и му каза, че може да наеме стаята в това състояние на половин цена.

Стаята беше под стръмната стреха на къщата с малко прозорче, което предлагаше поглед към езерото далече надолу. Прозорчето беше затворено и въздухът наситено ухаеше на хиацинти от кошчето за боклук, където беше оставен букет от тях — смачкан и вехнеш. Стаята показваше всички белези на бързо и скорошно заминаване. Пърс вдигна влажна кърпа от пода под мивката и я допря до бузата си. Той допи капките вода от дъното на чаша с такова почитание, сякаш това бе вино за причастяване. Внимателно разгъна смачкана хартиена салфетка, оставена на масата за хранене, и, откривайки в средата ѝ следи от червило от нейните устни, долепи своите към тях. Легна гол между чаршафите, все още намачкани от допира с прекрасните крайници на Анджелика и вдиша от възглавницата под главата си задържалия се аромат от нейния шампоан. Заспа в делириум от сладки усещания, остро съжаление и физическо изтощение.

При събуждане то си на другата сутрин направи две ценни открития под хиацинтите в кошчето: чифт найлонови чорапогаци с дупка на едното коляно, които пъкна в един от вътрешните си джобове близо до сърцето си, и късче хартия с телефонен номер и „ТАА 426 зам. 22:50 прист. 06:20“, написани с равния почерк на нейната ръка, което той занесе веднага до телефона в коридора на долния етаж. Набра номера и чу женски глас.

— Трансамерикън Еърлейз.

— Бихте ли ми казали закъде отлетя полет 426 — този, който тръгна снощи от Женева в 22:50?

— Да, г-не, полет 426 за Ню Йорк и Лос Анджелис трябваше да замине по това време снощи. Но поради технически причини полетът беше отложен за тази сутрин. Наложих се смяна на самолета.

— А той кога замина?

— Ще замине след един час, в 9:30, г-не.

— Има ли едно свободно място?

— Не само едно, г-не, но трябва да побързате.

Пърс мушна щедро количество франкове в ръцете на стъписаната съдържателка и се спусна на бегом по склона към спрелите пред гарата таксита.

— Аерогара Женева — извика той задъхан и се тръшна на задната седалка. — Колкото се може по-бързо.

Шосето до аерогарата беше магистрала и таксито задминаваше всички по пътя си. Пристигнаха на „Международни полети — заминаващи“ точно в девет часа. Пърс даде всичките си останали франкове на шофьора, който изглеждаше предоволен. Спусна се стремглаво към автоматичните врати, които се отвориха точно в мига, преди да се блъсне в дебелото им стъкло. Двама служители, мъж и млада жена, които си говореха спокойно зад празното контролно гише, го изгледаха с изненада, щом Пърс застана пред тях.

— Имате ли пасажер Пабст на полет 426? — попита той. — Г-жа Анджелика Пабст.

Мъжът набра нещо на компютърния си терминал и потвърди, че г-ца Пабст наистина се е регистрирала за полета и е резервирала място до Лос Анджелис.

— Моля, дайте ми билет до Лос Анджелис и място до г-ца Пабст, ако е възможно.

Макар че времето за регистриране беше изтекло и пасажерите вече се качваха на самолета, служителят получи разрешение да издаде билет на Пърс — добре, че нямаше багаж. Двамата служители направиха всичко възможно да ускорят процедурата: докато мъжът попълваше билета и формуляра на кредитната карта, момичето му определяше място.

— Имате късмет, г-не — каза тя, като разгледа екрана на компютъра. — Мястото точно до г-ца Пабст е свободно.

на юг към откритите плажове и замърсени води на Средиземно море, а южняците са се устремили към хладните заливчета и облачни планини на Шотландия и Скандинавия. Азиатците летят на запад, американците — на изток. Нашата цивилизация е с лек багаж и лека раздяла. Като че ли всеки заминава или се връща от някъде. Йерусалим, Атина, Александрия, Виена, Лондон. Или Ахачо, Палма, Тенерифе, Фаро, Маями.

На летище Гатуик, светлокожи пътешественици в добре изгладени рокли и костюми за сафари, стиснали нетърпеливо паспорти и билети, бързат от железопътната станция към сградата на терминала, преборвайки се с насрещната приливна вълна от загорели и омачкани туристи, носещи се в противоположна посока, окичени с плетени кошнички, кукли в национални носии, сламени сомбрера и смъртоносни количества безмитни цигари и алкохол.

Пърс Макгаригъл е повлечен от заминаващото течение. Минала е седмица от провала, който преживя на Женевската аерогара, през което време той успя да се върне в Ирландия, да намери свой заместник за лятното училище и да се снабди с виза за САЩ. Сега е на път за Лос Анджелис в търсене на Анджелика и ще пътува със „Скайтрейн“ — най-евтиният начин за пътуване до Щатите без резервация, според информация от афиши, разлепени навсякъде из Лондон. Но входните пунктове на „Лейкър“ са обезпокояващо пусти. Дали не е объркал часа за заминаване? Не. Уви, „Скайтрейнът“ е бил задържан поради спирането от полет на всички DC-10, обясняват служители от „Лейкър“ на Пърс със съжаление, съчувствие и известно недоумение. Има ли човек на света да не е чувал за спирането на DC-10 от полет? Не съм чел вестници напоследък, извинително казва той. Живеех в една отдалечена вила в Конемара, пишех поезия. Как най-бързо да стигна до Лос Анджелис? Можете да вземете хеликоптер до Хийтроу, макар че ще ви излезе скъпо, и оттам с някоя от националните въздушни компании. Или да пътувате оттук с „Браниф“ до Далас/Форт Уърт, те имат връзка за Лос Анджелис. Пърс успява да купи последния резервен билет за Боинг 747, оцветен в оранжево, който го откарва на безкрайно летище с радиус не по-малък от шест-седемстотин метра, печашо се като огромна бисквита на температура от 40 градуса по Целзий, докато той трепери от студ зад матираните стъкла в залата за заминаващи, където климатикът поддържа температура на изстудена

кока-кола, а после отлита за Калифорния с Боинг 707 на Западните авиолинии.

Когато започва снижаването над Лос Анджелис, вече е тъмно, а градът, така както се вижда от въздуха, представлява вдъхваща страхопочитание гледка — пробляскваща светлинна решетка от хоризонт до хоризонт, но Пърс, който е пътувал непрекъснато цяло денонощие, е твърде уморен, за да я оцени. Той се беше опитал да поспи в двата самолета, но все го събуждаха, за да му сервират. В това отношение, реши той, пътуването на далечни разстояния е като престой в болница, така че никак нямаше да се изненада, ако някоя от стюардесите му пъкнеше термометър в устата между две сервирания. Накрая, при последната вечеря, която му бяха предложили, едва бе имал сили да отвори найлоновия пакет с прибори за хранене.

Той излиза олюлявайки се от сградата на терминала в топлата калифорнийска нощ и застава замаян на тротоара — безкрайна процесия от коли и автобуси се носи пред него. Един мъж застава на ръба до него и махва на минибус с надпис „Хотел «Бевърли Хилс»“ от едната му страна, който веднага свива, спира и отваря вратата си със свистене на компресиран въздух. Мъжът влиза и Пърс го последва. Пътуването е безплатно, затова пък хотелската стая — зашеметяващо скъпа, далеч над обичайната за Пърс класа, но той е прекалено уморен, за да се отказва и да търси по-евтина алтернатива. Един портиер настоява да носи смешно малкия му пътен сак, който е целият му багаж, после го води по дълги, постлани с килими коридори, покрай стени, украсени с огромни и леко зловещи шарки във форма на зелени листи над цокъла, и го настанява в красив апартамент с легло голямо като футболно игрище. Пърс съблича дрехите си и се вмъква в леглото, заспива моментално, но се събужда само след три часа, в два часа през нощта местно време, защото по неговия биологичен часовник вече е 10 сутринта, а после се опитва да заспи, като изучава телефонните номера под името Пабст в указателя на Лос Анджелис. Те са двадесет и седем на брой, но нито едно от тях не е Херман.

Но къде е Морис Зап? Това, че не се появи във Виена, не събуди кой знае какъв интерес — хората често не посещават конференции, за които са се записали предварително. В Беладжо обаче са сериозно разтревожени. Морис Зап не се завърна от разходката си в гората онзи

следобед, след като написа писмото до Артър Кингфишър. То е открито в заминаващата от фоайето на вилата поща и конфискувано от полицията като вероятен източник на догадки за изчезването му, после отворено и внимателно прочетено, предизвиквайки пълно недоумение, а сега е прибрано в папка и забравено; и понеже не стигна до Артър Кингфишър, той така и не научи, че е поканен на конференцията в Йерусалим. Групи за търсене оглеждат гората и обмислят претърсване по дъното на езерото.

Няколко дни по-късно, Дезире, която е на почивка в Ница, е потърсена по телефона в хотелската си стая от парижкия „Хералд-Трибюн“. Млад, леко задъхан, американски мъжки глас пита:

— Г-жа Дезире Зап?

— Не съм тази.

— Моля, не ви разбрах, мадам?

— По-рано бях г-жа Дезире Зап. Сега съм г-жа Дезире Бърд.

— Съпругата на професор Морис Зап?

— Бившата му съпруга.

— Авторката на „Трудни дни“?

— Същата.

— Току-що ни се обадиха, г-жо Зап...

— Г-жа Бърд!

— Извинете, г-жо Бърд. Току-що ни се обадиха анонимно и казаха, че съпругът ви е отвлечен.

— Отвлечен?!

— Да, госпожо. Говорихме с италианската полиция и се оказва вярно. Професор Зап излязъл да тича от една вила в Беладжо преди три дни и не се върнал повече.

— Но защо, за Бога, някой ще отвлеча Морис?

— Похитителите са поискали половин милион долара откуп.

— Какво! Кой ще им плати толкова пари?

— Ами, предполага се, че вие, г-жо.

— Майната им — казва Дезире и затваря телефона.

Веднага след това младият мъж се обажда отново.

— Но не е ли вярно, г-жо Зап... г-жо Бърд, че сте получили половин милион долара само от филмовите права над „Трудни дни“?

— Да, но аз съм изкарала с труд тези пари, по дяволите, и сигурно не с цел да откупвам съпруг, от който се отървах преди доста

години.

Дезире трясва телефона. Почти веднага той звънва пак.

— Нямам какво повече да кажа — изсъсква тя.

За момент отсреща се мълчи, после глас със силен акцент казва:

— Синьора Зап?

Пърс закусва в уютна зала на първия етаж в „Бевърли Хилс“, наречена „Поло Лаундж“ — пълна с хора, които приличат на филмови звезди, и които всъщност, постепенно осъзнава Пърс, наистина са филмови звезди. Закуската струва колкото цял обяд в най-добрия ресторант на Лимерик. Кредитната му карта ще се погрижи за сметката, но Пърс е разтревожен от мисълта за дебитите, които се натрупват в компютъра на „Америкън Експрес“. Няколко дни живот на това място ще ликвидира остатъка от банковия му баланс, но пък няма смисъл да тръгва преди обяд. Той се връща в луксозния си апартамент и телефонира на двадесет и седемте Пабст от телефонния указател, без да открие нито един с дъщеря на име Анджелика. След това, като се проклина, че не се е сетил по-рано, той проверява управленията на авиолиниите в Жълти страници, питайки за г-н Пабст, докато накрая телефонистката на Трансамерикън казва:

— Момент, моля, ще ви свържа със секретарката на г-н Пабст.

— Кабинет на г-н Пабст, моля — казва копиринен калифорнийски глас.

— Мога ли да говоря с г-н Пабст?

— Съжалявам, в момента е на събрание. Да му предам ли нещо?

— Въпросът е личен. Необходимо е да говоря с него лично.

Спешно е.

— Боя се, че днес няма да е възможно. Г-н Пабст е на събрание до обяд, а следобед отлита за Вашингтон.

— О, това е ужасно. Идвам чак от Ирландия, за да се срещна с него.

— Имате ли уговорен час, г-н...?

— Макгаригъл. Пърс Макгаригъл. Не, нямам, но трябва да го видя. — После рискува да каже: — Отнася се за дъщеря му.

— За коя от двете?

За коя от двете!! Пърс стисва юмрука на свободната си ръка и удря триумфиращо кроше във въздуха.

— За Анджелика — казва той. — Но и за Лили, донякъде.

От другата страна замислено мълчат.

— Мога ли да ви се обадя след малко, г-н Макгаригъл?

— Да, аз съм отседнал в хотел „Бевърли Хилс“ — казва Пърс.

— „Бевърли Хилс“, така — секретарката изглежда впечатлена.

Десет минути по-късно телефонът звъни отново.

— Г-н Пабст може да се срещне с Вас за няколко минути на аерогарата, непосредствено преди заминаването си за Вашингтон — казва тя. — Моля ви да бъдете в клуб „Ред Карпит“ в терминала на Трансамерикън в 13:15 часа днес.

— Ще бъда там, благодаря — казва Пърс.

Морис Зап чува телефонен звън в съседната стая. Той не знае къде е, защото при отвличането беше зашеметен с някаква инжекция, а когато се събуди, един господ знае след колко часа, очите му бяха превързани с черна лента. От пеенето на птиците и липсата на уличен шум извън стените на стаята му, направи заключение, че е извън града; а от хладината на въздуха около краката си, все още обути в червените шорти за бягане — че е някъде из планините. Неколккратно бе настоявал да свалят превръзката от очите му, докато похитителите не му обясниха, че ако види някого от тях, ще трябва да го убият. Оттогава основното му притеснение е да не би случайно превръзката да се смъкне. Помоли ги да чукат на вратата, за да може да ги предупреди, ако такова нещо се случи. Те идват, за да му дадат храна или да го отведат до тоалетната, като за целта развързват ръцете му. Не го пускат навън, така че той прави малко упражнения, като ходи насам-натам из малката, тясна стая. Повечето от времето прекарва легнал на кушетката, измъчван от монотонен цикъл на гняв, самосъжаление и страх. С отминаването на дните, страховете му стават по-примитивни. Отначало главно го занимаваше мисълта за уреждането на Йерусалимската конференция. По-късно — това, да остане жив. Всеки път, когато телефонът в другата стая звънне, го обзема трепетна, ирационална надежда. Може да е шефът на полицията, военните, американските военноморски сили. „Знаем къде сте, заобиколени сте от всички страни. Освободете пленника невредим и излезте с ръце на тила си“. Няма никаква представа за какво всъщност са техните разговори, тъй като те се провеждат тихо на италиански.

Един от пазачите на Морис, наричат го Карло, говори английски и от него Морис подразбра, че е отвличен не от мафията, нито от приближен на някой от съперниците за длъжността към ЮНЕСКО, като например фон Турпиц, а от група леви екстремисти, които се опитват да комбинират събиране на парични средства с антиамерикански настроения. Според тях рокфелерската вила и разкошният живот в нея са арогантна демонстрация на американския културен империализъм (може и така да е, изтъкна Морис, но вилата все пак се използва от учени от много страни), а похищаването на изтъкнат неин обитател — ефектна форма на протест, който има още и предимството да субсидира бъдещи терористични акции. По някакъв начин — Морис не знаеше как, а Карло не искаше да му каже — бяха проследили връзката между американския професор, който тича за здраве в 5:30 всеки следобед по една и съща пътека през гората край вила „Сербелони“, и Дезире Бърд, богатата американска писателка, за която „Нюзуик“ разгласи, че е спечелила над два милиона долара от авторски и други права за романа си „Трудни дни“. Единствената грешка, която допуснаха, беше да предположат, че Морис и Дезире са още женени. Когато Морис натъртено заяви, че са разведени, похитителите му явно се обезсърчиха.

— Но тя има много пари, нали? — каза Карло нетърпеливо. — И сигурно не иска да умреш.

— Не разчитам много на нея — каза Морис. Това беше през Втория ден, когато той все още бе в състояние да се шегува. Сега е Петият ден и нещо не му е до смях. Много време им отне да открият Дезире, която очевидно вече не беше в Хайделберг.

Телефонният разговор в съседната стая свършва и Морис чува приближаващи стъпки и почукване на вратата.

— Влез — прегракнало казва той, опипвайки превръзката.

— Най-после намерихме жена ти — казва Карло.

— Бившата ми жена — поправя го Морис.

— Тя е упорита кучка.

— Нали ви казах — сърцето на Морис се свива. — Какво стана?

— Ние ѝ казахме за откупа... — казва Карло.

— И тя отказа да плати?

— Тя каза, колко искате да ви платя да го държите в плен.

Морис се разплака тихо, намокряйки превръзката.

— Казах ви, че е безсмислено да искате откуп от Дезире. Тя ме мрази до дъното на душата си.

— Ще трябва да я накараме да те съжали.

— Как смятате да направите това? — попита обезпокоен Морис.

— Може би, ако получи малък подарък за спомен от теб. Ухо. Пръст...

— За Бога... — хленчи Морис.

Карло се засмива: — Малка шегичка. Ти трябва да й изпратиш съобщение. Да апелираш към нежните й чувства.

— Тя няма нежни чувства.

— Това ще бъде проверка на твоето красноречие. Върховна проверка.

— Да-а, тогава, по време на този полет на KLM, намерихме две бебенца, момиченца-близначки — казва Херман Пабст. — Никой никога не разбра как се бяха озовали на борда. Всички пътуващи жени бяха разпитани при пристигането ни в Амстердам, стюардесите също, разбира се. За това писаха всички вестници, но вие сте твърде млад, за да си спомняте нещо.

— Аз самият съм бил бебе по онова време.

— Сигурно — казва Херман Пабст. — Аз имам няколко изрезки вкъщи, мога да ви дам да си ги копирате. — Той си записва в малко тефтерче и го слага в портфейла си. Херман Пабст е едър, набит човек със светлоруса побеляваща коса и лице, което е станало червено, а не кафяво от калифорнийското слънце. Те са седнали на бара в клуб „Ред Карпит“, Пабст пие минерална вода „Перние“, а Пърс — бира. — Тогава работех за KLM, бях дежурен в деня, когато самолетът се приземи с двете пътничета без билет. Те бяха оставени за малко в кабинета ми, мънички сладурчета. Ние с Гертруд, съпругата ми, нямахме деца, не по наше желание, нещо с тръбите на Гертруд. В днешно време правят някакви операции, но тогава... както и да е, аз я повиках и казах: Гертруд, честито, току-що ни се родиха близначки. Реших да осиновим дечицата, още щом ги видях. Струваше ми се, че това е... — той се затруднява да намери думата.

— Провидението? — подсказва Пърс.

— Точно. Сякаш ми бяха изпратени отгоре. То така си и беше донякъде. От 20 000 фута височина.

— В колко часа заминава самолетът ви? — пита Пърс.

— Когато аз му кажа — казва Херман Пабст. — Това е мой собствен частен самолет. Но не трябва да закъснявам. Довечера съм на прием в Белия дом.

Пърс го поглежда, подобаващо впечатлен. — Много мило от ваша страна да ми отделите от времето си, сър. Разбирам, че сте много зает човек.

— Да, доста се издигнах, откакто дойдох в Щатите. Имам самолет, яхта, ранчо до Палм Спрингс. Но нека ви кажа нещо, млади човече — любовта не се купува. Точно там сбърках с моите дъщери. Глезех ги, задушавях ги с подаръци, дрехи, коне, курорти. Те двете се разбунтуваха срещу това по различен начин, когато навлязоха в пубертета. Лили стана необуздана. Тръгна с момчета, после откри наркотиците. Попадна в лоша компания в гимназията. Не намерих верния подход към нея. На шестнадесет години избяга от къщи. Е, това не е нещо ново, особено в Калифорния. Но Гертруд се съсипа. И на мен не ми беше лесно. Имам високо кръвно, забранено ми е да пуша и да пия — той посочи минералната вода. — След две-три години открихме Лили в Сан Франциско. Живееше в някаква мръсна комуна в съжителство с едно момче, а може би и не само с него, и изкарваше пари, можете ли да си представите как — с участие в порно филми. Прибрахме си я вкъщи, опитахме се да ѝ дадем нов старт в живота, изпратихме я в девически колеж на изток, заедно с Анджи, отличен колеж, но работата не стана. Лили замина за Европа през ваканцията по студентска програма и повече не се върна. Това беше преди шест години.

— А Анджелика?

— О, Анджи — въздъхва Пабст. — Тя се разбунтува по друг начин, точно противоположен. Стана упорита. Прекарваше цялото си време в четене, изобщо не поглеждаше момчета. Гледаше отвисоко на мене и на майка си, защото не бяхме културни — е, аз не отричам, че никога не съм имал време да чета друго, освен „Уол Стрийт Журнал“ и специализирани списания за авиация. Опитах се да наваксам със „Съкратените издания на книги“ на „Рийдърс Дайджест“, но Анджелика ги хвърляше в кошчето и ми даваше други, от които нищо не разбирах. Тя получаваше само отлични оценки и завърши с похвална грамота, после настоя да отиде в Англия, да вземе още една

бакалавърска степен — този път от Кембридж, след това ни се обади, че отива в университета в Йейл да учи заключителна литература или нещо такова.

— Сравнителна литература?

— А, точно така. Казва, че иска да бъде университетски преподавател. Каква загуба! Искам да кажа, тя е красива и умна, има всичко. Би могла да се омъжи за когото си поиска. За човек с пари, власт, амбиции. Анджи би могла да бъде съпруга на президент.

— Прав сте, сър — каза Пърс. Той беше решил, че ще бъде неблагоприятно да разкрие собствените си брачни амбиции по отношение на Анджелика. Вместо това се бе представил за писател-изследовател, който пише книга за поведенческите модели на еднояйчните близнаци, и каза, че е срещнал Анджелика в Англия и иска да научи повече за нейната увлекателна история.

— Още по-лошото е, че тя отказва да ѝ плащам таксите за следване. Държи да бъде независима. Изкарвала пари, като проверявала изпитни работи вместо професора си в Йейл, можете ли да си представите? При положение, че аз изкарвам само за една седмица повече, отколкото тя за година. Само едно нещо приема от мен — карта за безплатно пътуване с трансамериканските авиолинии навсякъде по света.

— И, както изглежда, добре я използва — казва Пърс. — Ходи на много конференции.

— Конференции! Именно. Тя е маниачка на тема конференции. Онзи ден ѝ казах: „Ако не прекарваше толкова много време в ходене по конференции, Анджи, досега щеше да си защитила доктората си и да си оставила всичките тези глупости зад гърба си“.

— Онзи ден ли? Вие сте видели Анджелика онзи ден? — казва Пърс колкото се може по-небрежно. — Тя е в Лос Анджелис, значи?

— А, беше. Сега е в Хонолулу.

— Хонолулу? — като ехо отговаря смаяният Пърс. — Боже!

— Да, а защо е там, вие отгатнете, давам ви три опита.

— На конференция?

— Правилно. Някаква конференция за Жан.

— Жан? Жан кой?

Пабст свива рамене:

— Анджи не ми каза. Просто рече, че отива на конференция за Жан в университета на Хаваите.

— Да не би да е нещо за жанра?

— Сигурно. — Пабст поглежда часовника си. — Съжалявам, Макгаригъл, но трябва вече да тръгна. Можете да ме изпратите до самолета, ако имате още въпроси. — Той вдига лъскавото си тъмно-червено кожено куфарче, а Пърс — протрития си спортен сак. Те излизат навън от сградата с климатик; слънцето е закрито от пращен облак.

— Анджелика поддържа ли някаква връзка със сестра си? — пита Пърс.

— Да, точно затова си дойде да ми каже — казва г-н Пабст. — През последните две години тя учеше в Европа със стипендия на Удроу Уилсън. Живееше предимно в Париж, но често пътуваше, и при всеки удобен случай търсеше сестра си. Накрая я намира в някакъв нощен клуб в Лондон. Лили работела там като екзотична танцьорка или нещо такова. Предполагам, че всъщност съблича дрехите си, но това пак е по-добре от порно филмите. Анджи каза, че Лили била щастлива. Работела за някаква международна компания, която я изпращала на различни места и на различна работа. И двете ми дъщери изглежда са решили да се справят сами в живота. Не мога да ги разбера. Пък и защо ли трябва? Те не са моя плът и кръв, в крайна сметка. Направих всичко за тях, но някъде по линията се получи авария.

Те вървят по пистата за частни самолети с различна форма и размер — от миниатюрни лекотоварни, крехки като комари с един двигател, задвижван от перка, до големи реактивни с големина на истински лайнери. Група младежи, наклеявали в сянката на петролен танкер, стават бързо на крака, щом Херман Пабст ги приближава и вдигат табелки с надписи: „Денвър“, „Сиатъл“, „Сейнт Луис“, „Тулса“.

— Съжалявам, момчета — казва Пабст, като поклаща глава.

— Какви са те? — пита Пърс.

— Стопаджии.

Пърс учудено поглежда през рамо назад.

— Искате да кажете, че стопират самолети?

— Да. Това е модерен начин за пътуване на стоп: навъртат се около местата с частни самолети.

Частният самолет на Херман Пабст е Боинг 737 на трансамериканските авиолинии, оцветен в пурпурно, оранжево и бяло. Двигателите му вече бръмчат, подготвящи се за отлитане: фиууууууу! Двата стисват ръце при подвижната стълба, изправена от страни на самолета.

— Довиждане, г-н Пабст, бяхте много любезен.

— Довиждане, Макгаригъл. И успех в изследването. Това е много интересна тема. Хората са изненадващо невежи по отношение на близнаците. Анджелика веднъж ми даде да прочета един роман за близнаци от различен пол. Обаче аз нямах търпение да се занимавам с него.

— Не ви обвинявам — казва Пърс.

— Къде да ви изпратя онези изрезки?

— А, до университета в Лимерик.

— Добре. Всичко хубаво.

Херман Пабст се качва по стълбата, махва за последно с ръка и се скрива в самолета. Стълбата е изтеглена настрани и вратите се затварят зад него. Пърс поставя пръсти на ушите си, докато шумът на машините се засилва пронизително и самолетът бавно потегля по пистата. ФИУУУУУУУ. Той изчезва от погледа зад хангара, а след няколко минути се вдига във въздуха и прелита над морето, преди да се наклони и обърне в посока към изток. Пърс вдига сака си и бавно се връща покрай групата насядали в сянката на петролния танкер стопаджии.

— Здравсти — казва един от младежите.

— Здравсти — казва Пърс и присяда до него. Изважда лист хартия и флумастер от чантата си и написва с големи букви: „ХОНОЛУЛУ“.

Телефонът в хотелската спалня на Дезире, намираща се на „Променад дез Англе“, звъни. Мъжът от Интерпол рязко става, слага слушалките си, включва записващия апарат и кимва на Дезире. Тя вдига слушалката.

— Сеньора Зап?

— На телефона.

— Имам съобщение за вас, моля.

След кратка пауза и припукване, Дезире чува гласа на Морис: „Здравей, Дезире, това съм аз, Морис ...“

— Морис — казва тя, — къде си, по дяволите? Тъкмо щях да...
— Но Морис продължава да говори, без да ѝ обръща внимание, и Дезире разбира, че слуша запис.

„... Аз съм добре физически, за мене се грижат, но тези момчета не се шегуват и започват да губят търпение. Обясних им, че ние вече не сме женени и те се съгласиха, като специална отстъпка, да намалят сумата наполовина до четвърт милион долара. Разбирам, че това са много пари, Дезире, и Бог вижда, че ти не ми дължиш нищо, но ти си единственият човек, когото познавам, способен да ги намери. В «Нюзуик» е написано, че си изкарала два милиона от «Трудни дни» — момчетата ми показаха изрезка. Измъкни ме оттук и аз ще ти платя този четвърт милион, дори ако трябва да работя от сутрин до вечер докато съм жив. Поне ще бъда жив.

Ето какво трябва да направиш. Ако си съгласна да платиш откупа, пусни една малка обява в следващия брой на парижкия «Хералд-Трибюн» — може и по телефона с кредитната карта. Обявата да гласи: «Дамата приема». След това уреди изтегляне на четвърт милион долара от банката в използвани, небелязани банкноти, и очаквай инструкции за предаването им. Няма нужда да добавям, че не бива да занимаваш полицията с това. В случай, че дори един полицаец научи, сделката се прекратява и животът ми ще бъде в опасност“.

Докато Морис говори, телефонният номер е проследен и полицейски коли тръгват с бясна скорост по улиците на Ница с виещи сирени. Скоро те заобикалят телефонна кабина в стария град, където намират слушалката откачена от апарата и подпряна до един евтин японски магнетофон, от който все още звучи жалостиво-умоляващият глас на Морис.

На следващия ден Дезире пуска малка обява в парижкия „Хералд-Трибюн“: „Дамата предлага десет хиляди долара“.

— Мисля, че си много щедра — казва Алис Кауфман, която се обажда от Манхатън в Ница с лепкав глас от шоколадовите бонбони с ликьор, които скришом дъвче.

— И аз така мисля — казва Дезире, — но по моите изчисления десет хиляди долара е точната сума, която Морис наистина може да се опита да ми върне. А и ще изглежда неприятно, ако нещо му се случи, задето не съм си мръднала пръста.

— Права си, миличка, напълно си права — каза Алис Кауфман, а между думите ѝ се чуват звуци като от целувка, когато тя облизва връхчетата на пръстите си. — Хората са склонни да проявяват емоции в ситуации като тази, даже и теоретично разкрепостени жени. Може да се отрази зле на продажбите ти, ако умре по твоя вина. Дали да не предложиш двадесет хиляди?

— Ще ми бъдат ли сметени за данък? — пита Дезире.

— Що за жена е тази? — обръща се Карло към Морис. — Кой е чувал някой да се пазари при отвличане?

— Аз ви предупредих — казва Морис Зап.

— Да предлага десет хиляди! Това е обида!

— Вие ли сте обидените! А на мен какво ми е, знаете ли?

— Ще трябва да запишеш още едно съобщение.

— Няма смисъл, освен ако сте готови да намалите цената си. Да речем, че смъкнете на сто хиляди?

Превързаният през очите Морис чува шум от тежко издишване.

— Ще говоря с другите за това — казва Карло. След десет минути се връща с магнетофона.

— Сто хиляди долара е нашето последно предложение — казва той. — Кажй ѝ го, и гледай да ѝ го кажеш добре. Така, че да те разбере.

— Не е толкова просто — казва Морис. — Всяко декодиране е ново закодиране.

— Какво?

— Няма значение. Дайте ми магнетофона.

— Погледни на това по друг начин, Дезире — гласът на Морис пращи в телефона, докато отвън, под балкона на стаята ѝ с изглед към морето, реват полицейски коли, понесли се по „Променад дез Англе“ в търсене на телефонната кабина, от която идва той. — Сто хиляди долара е по-малко от една двадесета от твоите приходи от „Трудни дни“ — която аз, впрочем, смятам за абсолютно прекрасна книга, истински шедьовър, наистина — по-малко от четири процента. Виж сега, макар че не мога да си приписвам абсолютно никакви заслуги за това постижение, то е изцяло благодарение на твоя гений, все пак ще се съгласиш, поне донякъде, че ако аз не бях толкова лош съпруг през всичките тези години, ти нямаше да напишеш книгата. Искам да кажа,

нямаше да изпиташ болката, която изрази. Би могло да се каже, че аз те направих феминистка. Аз отворих очите ти за потиснатото положение на жените в съвременна Америка. Не смяташ ли, че погледнато от такъв ъгъл, ми се полага известно преразглеждане на случая предвид настоящите обстоятелства? Искам да кажа, ти плащаш на посредничката си десет процента за много по-малко работа, отколкото съм ти свършил аз.

— Нахалник — казва Алис Кауфман, когато Дезире ѝ разказва за новото развитие на нещата по трансатлантическата линия — Аз бих го оставила да изгние. Какво мислиш да правиш?

— Ще предложи двадесет и пет хиляди — казва Дезире. — Започва да става интересно, като холандски търг. Чудя се, с какъв ли резерв разполага Морис?

Пърс е седнал на тясната, пълна с народ плажна ивица пред „Уайкики Шератон“ и пресмята сумите върху многото кочани от бледо-синята карта „Америкън Експрес“, които са се натрупали в портфейла му. Излиза, че има точно толкова пари в банковата си сметка в Лимерик, колкото да покрие текущите си разходи, но ще влезе в разход за обратния път. Ако не бе имал късмета да пътува безплатно от Лос Анджелис до Хонолулу с чартърен самолет на филмов екип, финансите му щяха да са в още по-лошо състояние.

Горещо е, много е горещо на плажа, въпреки пасатите, които люлеят шумолящите над главата му палми, Пърс не се чувства освежен дори от изкъпването в океана — топъл на допир като мляко и почти толкова мътен на вид. Далечният прибой го бе примамил, но не посмя да остави принадлежностите си без надзор на плажа. Мъчи го отчетлива носталгична болка по нежните, кристално-чисти води на Конемара и нейните скалисти брегове със ситен плътен пясък, където морските птици често бяха единствената му компания в началото на лятото. Тук пясъкът е едър и поддава, а покрай еднообразния бряг на топлото море пъпли безкрайно шествие от хора по бикини, плувки, бермуди или потници — млади и стари, красиви и грозни, елегантни и затлъстели, почернели, луничасали, изгорели. Повечето от тези хора носят нещо за ядене или пиене в ръка — хамбургери, сандвичи, сладоледи, безалкохолни напитки, дори коктейли. Островът е пълен с шумове — провлечена хавайска музика от хотелските

високоговорители, рок от носените на ръка транзистори, тихо бръмчене от климатици и глухи удари от набиване на греди за полагане основите на нови хотели. На всеки две-три минути, реактивен самолет се вдига във въздуха от летището на няколко мили от дясната страна на Пърс и висва, видимо почти неподвижен, над залива с хотелите-небостъргачи, палмите, танцуващи шими^[2], наетите сърфове и канута с платна, търговските центрове и паркингите, преди да се обърне и полети на изток или запад, а от илюминаторите му онези, които заминават, гледат с повече или по-малко завист или облекчение към тези долу, които току-що са дошли.

Когато самият Пърс пристигна предишната вечер, веднага взе такси до университета, но всички административни сгради бяха затворени и той се разходи из двора, наподобяващ голяма ботаническа градина със скулптури из нея, като безуспешно питаше случайно минаващи хора за конференцията по жанра, докато от охраната го посъветваха да си върви, преди да са му ударили едно кроше. Върна се рано тази сутрин, след като прекара нощта в евтин пансион, но го информираха, че конференцията е свършила предния ден и че участниците са се разпръснали, в това число и организаторите, които биха могли да знаят накъде е заминала Анджелика. Информационното бюро на университета можеше да му предложи само някакъв брой от програмата на конференцията, която включваше, за голяма мъка на Пърс, доклад на тема „Комичният епичен романс от Ариосто до Байрон — утопичен блян на литературата“, който Анджелика очевидно бе изнесла и по който се бяха изказали един италиански професор на име Ернесто Моргана и един японски — на име Мотоказу Умеда. Как му се искаше да бе присъствал!

Стиснал този безполезен сувенир от присъствието на Анджелика, Пърс взе автобус до Уайкики и, като видя ивица синьо море между два огромни хотела, се насочи към брега да уталожить недоволството си с малко физически упражнения и да обмисли следващата си крачка. Няма друга разумна алтернатива, освен да се върне у дома. Пърс въздъхва, закопчава портфейла си и го слага обратно в горния джоб на ризата си.

Миг след това вниманието му е привлечено от впечатляващо неуместна фигура сред намазаните с плажно масло полуголи курортисти, шляпащи покрай брега. Това е възрастна дама, облечена в

рокля от син муселин с десен на клонки и цветя, дългите поли на която са събрани и елегантно повдигнати във вид на шлейф така, че откриват скромна част от босите ѝ бели нозе. Тя носи подобаващ слънчобран, за да пази лицето си. Пърс скача на крака и тича да я поздрави.

— Мис Мейдън! Да ви срещна тук!

— Здравейте, млади човече! Изненадата е взаимна, но — сигурна съм в това — приятна. В „Шератон“ ли сте отседнали?

— О, съвсем не, но тук човек не може да се добере до плажа, без да мине през някое хотелско фоайе.

— Аз съм отседнала в „Роял Хавайан“, за който ми казаха, че е изключителен, макар че не мога да си представя какво тогава се смята за обикновено в Хонолулу — казва мис Мейдън. — Къде сте се разположили? Имам нужда от малка почивка и може би нещо за пиене. Тук предлагат така наречения „слъш“^[3], който въпреки името си е доста освежителен.

— Вие за конференцията по жанра ли дойдохте тук? — е първият въпрос на Пърс, когато те сядат край фонтана на външния бар на „Шератон“ с две гигантски картонени чаши пред тях, напълнени с ухаещ на малина натрошен лед.

— Не, просто на почивка, чисто удоволствие без никакво самоусъвършенстване. Това е мястото, което винаги съм мечтала да посетя. „Хавай Файв-О“ е една от любимите ми телевизионни програми. Боя се, обаче, че действителността е леко разочароваща. По принцип така стана с всичко, откакто изобретиха цветния телевизор. И вие ли сте на почивка, млади човече?

— Не съвсем. Аз търся едно момиче.

— Естествена амбиция, но не сте ли изминали твърде дълъг път за тази цел?

— Аз търся конкретно момиче — Анджелика Пабст. Може би си спомняте за нея от конференцията в Рамидж.

— Но това е така необичайно! Аз я видях преди няколко дни.

— Видели сте Анджелика?

— Да, на този плаж тук. Познах я, макар че не можах да се сетя за името ѝ. За съжаление с възрастта започвам да губя паметта си за имена. Точно в този момент, например, ми убягва вашето име, г-н... ъ-ъ...?

— Макгаригъл. Пърс Макгаригъл.

— Ах, да, тя го спомена.

— Наистина ли? Анджелика? Как?

— О, мило, мило.

— Какво каза тя?

— Не си спомням точно, за съжаление.

— Моля ви, опитайте — моли я Пърс. — Много е важно за мен.

Мис Мейдън се понамръщва от усилие да се концентрира, като смуче енергично със сламката си и издава бълбукащ звук в картонената си чаша.

— Беше нещо за имена. Когато тя ми напомни, че се казва Анджелика Пабст, аз си позволих да кажа, че заслужава по-благозвучно фамилно име, а тя се засмя и попита дали не смятам, че Макгаригъл ще звучи по-добре.

— Така ли! — Пърс е в екстаз. — Значи тя ме обича!

— Имахте ли някакви съмнения за това?

— Ами тя все бяга от мен, откакто за първи път я срещнах.

— А, младите жени обичат да бъдат ухажвани, да бъдат завоювани.

— Но аз изобщо не мога да се добера до нея, за да я ухажвам — казва Пърс.

— Тя ви подлага на изпитание.

— Сигурно е така. Бях решил вече да се откажа и да се прибера в Конамара.

— Не, не трябва да правите това. Никога не се предавайте.

— Като рицарите на Граала?

— О, не, те са били такива глупци — казва мис Мейдън. — Всичко на всичко е трябвало да зададат въпрос в подходящия момент, а те по правило го изпускали.

— Анджелика случайно не ви ли каза накъде отива след това? В Лос Анджелис може би?

— Като че ли беше Токио.

— Токио? — простенва Пърс. — О, господи!

— Или може би Хонг-Конг. Някъде в Далечния изток, всеки случай. На някаква конференция.

— Несъмнено — казва Пърс. — Въпросът е, на коя конференция.

— На ваше място, щях да отида в Токио да я потърся.

— В Токио има много хора, мис Мейдън.

— Но те са много мънички тамошните хора, нали така? Мис Пабст ще се открои в тълпата, с цяла глава по-висока от всеки друг. Каква великолепна фигура има това момиче!

— Да, наистина — пламенно се съгласява Пърс.

— Боя се, че може да съм ѝ се сторила много невъзпитана — просто не можех да откъсна очи от нея, докато се изтриваше с хавлията. Беше плувала, разбирате ли, видях я как излиза от морето с бански от две части, с мокра коса и блестящи от водата крайници.

— Като Венера — Пърс вдишва и затваря очи, за да си представи сцената по-живо.

— Точно така, аналогията ме порази. Тя има най-прекрасният тен, който много отива на тъмната ѝ коса и очи, както винаги съм смятала. Виждам, че имате същата светла кожа като мен, кожа, която изгаря и се бели при най-малкото излагане на слънце — вашият нос, ако ме извините, че го споменавам, вече изглежда доста зачервен; бих ви посъветвала да си купите шапка — но мис Пабст има кожа като кафява коприна, гладък тен без петънце. С изключение на белега по рождение, високо на лявото ѝ бедро, забелязали ли сте го? Във форма на кавичка?

— Аз не съм имал привилегията — казва Пърс, изчервявайки се, — да видя Анджелика по бански костюм. Не съм сигурен, че ще мога да го понеса. Бих се изкушил да се бия с всеки мъж на плажа, който се загледа в нея.

— Е, сигурно нямаше да ви е лесно този ден. От всички страни я поглъщаха с очи.

— Не ми казвайте — моли Пърс. — Преди време мислех, че е стриптизьорка — това едва не разби сърцето ми.

— Тази очарователна млада жена — стриптизьорка? Как е възможно?

— В случая стана грешка с две отделни личности. Оказа се, че е била сестра ѝ.

— О, тя има сестра?

— Сестра-близначка. Лили се казва. — Колко отдавна му се струва сега времето, когато преследваше сянката на Анджелика из бардаците на Лондон и Амстердам. Споменът за „Гърлс Ънлимитид“ насочва мислите му към Бернадет и му напомня, че все още носи в себе си, непредаден, документа, подписан от Максвел. В радостта си,

че е попаднал на следите на Анджелика, той съвсем бе забравил за Бернадет. Как можа? Спомня си срещата с Черил Съмърби на Хийтроу — Черил, която необяснимо се разплака над разписанието на полетите за Женева. Какви странни и непредвидими същества са жените!

А сега, ето и мис Мейдън го изненадва с неочакван признак на женска чувствителност. Тя изглежда бледа и се олюлява на стола, като че ли ей-сега ще припадне.

— Да не ви е зле, мис Мейдън? — пита разтревожено той, подкрепяйки я с ръка.

— От жегата е — мълви тя. — Боя се, че ми идва твърде много в средата на деня. Бихте ли ми помогнали, струва ми се, че най-добре е да се върна в хотела и да полегна.

Съвсем случайно, Фулвия и Ернесто Моргана кацат на летището в Милано по едно и също време — тя от Женева, той — от Хонолулу. Те се срещат в залата за получаване на багажа и се прегръщат стилно, целувайки се по двете бузи.

— О! — възкликва Фулвия. — Брадата ти е набола, *carissimo!*

— *Scusi*, скъпа моя, полетът беше продължителен, а ти знаеш, че аз не обичам да се бръсна в самолети поради опасността от внезапна турбулентност.

— Разбира се, любов моя — уверява го Фулвия. Ернесто употребява старомоден бръснач, много удобен за рязане на гърла. — Добре ли мина конференцията?

— Чудесно, благодаря. Хонолулу е изключителен. Постиндустриалното общество в действие. Трябва да отидеш там някой ден. А ти?

— Конференцията по наратология беше скучна, но пък Виена беше очарователна. В Лозана пък беше точно обратното. А, багажът пристига.

Фулвия е оставила бронзовото си масерати на паркинга на летището и двамата влизат в колата, за да се приберат с нея.

— Срещна ли интересни хора? — пита тя, като минава в бързото платно и светва предупредително към един муден фиат.

— Да. Синьора Пабст, чийто доклад коментирах, се оказа невероятно млада и невероятно красива, както и изключителен познавач на Ариосто.

— Спа ли с нея?

— За съжаление нейният интерес към мен бе чисто професионален. Професор Зап беше ли във Виена?

— Очаквах го, но той не дойде по неизвестни причини. Запознах се с негов приятел, Сай Гутблат.

— Спа ли с него?

Фулвия се засмива.

— Щом ти не си спал с мис Пабст, и аз не съм спала с г-н Гутблат.

— Но аз наистина не съм спал с нея! — протестира Ернесто. — Тя не е толкова момиче.

— Има ли още момичета, дете не са такива момичета? Добре, вярвам ти. Та с кого значи спа?

Ернесто свива рамене.

— Само с две курви.

— Колко банално, Ернесто!

— С двете наведнъж — казва той за свое оправдание. — Е, как беше г-н Гутблат?

— Г-н Гутблат изглеждаше обещаващо, но се оказа, че няма нито въображение, нито сила. За съжаление, и двамата заминахме от Виена за Лозана, така че трябваше да се преструваме още цяла една седмица. Не го поканих на гости у нас.

Ернесто кима, сякаш това е, което е искал да знае.

Когато се прибират, те вземат душ, преобличат се и си разменят подаръци. Ернесто е купил на Фулвия обици и брошка с естествени перли, а Фулвия му е купила камшик за езда с посребрен връх. Той прави коктейл от сухо мартини за двамата и седат в бялата дневна, Ернесто зает с преглеждане на писмата, натрупали се по време на тяхното отсъствие, а Фулвия — с добре подредената купчина вестници и списания встрани от нея.

— Облегчение е да не мислиш за новините, докато си далече от дома — отбелязва тя, — но пък като се върнеш, има толкова много да се навакса. — Тя взема най-горния вестник от купчината и преглежда заглавията. Устата ѝ зяпва и погледът ѝ застива. — Ернесто — казва тя с тих, но метален глас.

— Да, мила моя — отговаря разсеяно той, отваряйки едно писмо с нож.

— Да си казвал случайно на някой от политическите ни приятели за Морис Зап? По-точно, за брака му с Дезире Зап, писателката?

Ернесто, сепнат от гласа на жена си, поглежда към нея.

— Може да съм го споменавал на Карло, струва ми се. Защо питаш?

— Карло е един млад глупак — казва Фулвия, скача на крака и мята вестника на коленете на Ернесто. — Заради него всички ще отидем в затвора, ако не действаме веднага. Отвлекли са Морис Зап!

Те нахлуват в стаята на Морис Зап посред нощ и го събуждат. Одеалата са дръпнати, а той разтърсен и изправен на крака. Нечии ръце опипват и нагласяват превръзката. Някой грубо пъха стъпалата му в адидаските.

— Къде отиваме? — разтреперан пита той.

— Млък! — казва Карло.

— Дезире плати ли?

— Тихо!

Карло изглежда ядосан. Морис целият трепери. Той знае: това значи или освобождаване или смърт. Някой навива ръкава му и търка ръката му с влажен тампон.

— Не мърдай, че да не те заболи!

Но те сигурно не си правят труда да правят обезболяващи инжекции на хора, преди да ги убият? Трябва да е освобождаване. Освен разбира се, ако това не е смъртоносна инжекция. Той усеща лекото убождане от иглата.

— Вие ще ме... — започва той, но преди да е довършил изречението, всичко потъва в мрак.

Следващото усещане, което има, е от натиск на остър камък върху десния си хълбок и хладен въздух около коленете си. После песен на птици. Ръцете му са свободни. Той сваля превръзката от очите си и премигва от светлината, която му се струва ослепителна, но всъщност се оказва, след като очите му се приспособяват, нежно розово утринно небе, прорязано от борове.

Той е легнал на голата земя в основата на високо право дърво. Той сяда и поставя ръка на пулсиращата си глава. Бледите му крака, показващи се от червените копринени шорти за бягане, изглеждат

някъде далече от него и като че ли не му принадлежат, но те се сгъват в коляното по негово желание и, като се извъръща за подпора към дървото, той мъчително се изправя на крака. Вдишва дълбоко опияняващо чистия, с аромат на борова гора въздух. Свободен! Жив! Бог да благослови Дезире! Очите му започват да фокусират правилно. Той е в гора, на склон. През дърветата се вижда сива ивица шосе. Тръгва с препъване надолу към него, придържайки се за дърветата, пада веднъж, ожулва си крака.

Шосето е тясно и зле павирано. Оттук явно не минават често коли. Морис с накуцване преминава на отсрещната страна и застава до тревясалия ръб, като поглежда през ниска стена към дълбока долина между планините. Вижда шосето да се вие като лента под него в продължение на мили, образувайки успоредни завои. Няма и следа от човешко присъствие.

Започва да слиза бавно надолу по склона. След няколко минути спира. На фона на птичето пеене, някъде отдалече до него долита сладък механичен шум, едва доловимият звук на движещо се превозно средство. Той отново поглежда над ръба на шосето и вижда малка точка, която се изкачва по виещия се път към него — изминава бързо правите отсечки и се забавя на острите завои, от време навреме изчезва от погледа му зад група дървета и отново се появява, а към слабото скърцане на гуми сега се добавя и ръмжене на двигател. Това е мощно GT-купе, шофирано с умение и замах. Когато достига отсечката от пътя точно под него, Морис различава бронзово масерати.

Щом колата завива покрай последния завой, Морис излиза по средата на шосето и махва с ръка. Масератито спринтира към него, после спира рязко, като пръска чакъл наоколо. Тъмното матирано стъкло на прозореца потъва във вратата откъм страната на шофьора и главата на Фулвия Моргана с тъмноруса коса и копринен шал се появява в отвора. Веждите ѝ са повдигнати от силна изненада над римския ѝ нос.

— Ах, Морис! — казва тя. — Какво правиш тук? Хората те търсят навсякъде.

В японския език липсва членуване. Няма нито неопределителен, нито определителен член. В японската страноприемница (риокан), където Пърс наема стая (защото е по-евтино от хотел в западен стил),

също липсват много неща. Няма стол, няма легло. Само рогозка, възглавничка и ниска маса. Нощем камериерката разстила рогозката на пода. Стените и вратите са направени от хартия, залепена върху тънко дърво. Няма ключалка на плъзгащата се врата. Момичето носи храна в стаята и коленичи да я сервира на Пърс, който седи на възглавничката до ниската маса. През хартиените врати се чува сърбане от всички страни. В Япония е учтиво да вдигаш шум при хранене — признак на удоволствие. В общи бани голи мъже се сапунисват и отмиват, седнали на миниатюрни столчета като за доене на добитък, след това влизат в общи вани да се накуснат, отпуснати лениво в горещата вода с глави, подпрени на ръбовете на ваната. Тоалетни с форма на писоари са поставени на нисък цокъл със стъпенки от всяка страна: лесно за пикаене, но за другата работа — малко трудно.

Пърс се разхожда замаян из Токио, без да е сигурен от какво повече страда — от културния шок или от времевата промяна. Той пътува през нощта от Хонолулу за Токио, пресече международната линия на датата и загуби цял ден от живота си. Едната минута беше 23:15 във вторник, следващата — 11:16 в сряда. Когато пристигна в Токио, все още беше нощ. Нощта сякаш продължаваше вечно. В Токио е горещо, по-горещо отколкото в Хонолулу и липсват омекотяващите пасати. Веднага щом Пърс се покаже на улицата, той се облива в пот и чувства как тя се стича по тялото му. Японците, обаче, изглеждат невъзмутими и непотящи се, чакат търпеливо на пресечките да се смени светлината на светофара или се притискат без оплаквания един до друг в метрото.

Пърс пътува нагоре-надолу из Токио в търсене на Анджелика. Той се осведомява от Британския съвет, Американският информационен център и Японското министерство на културата за всички конференции, които се провеждат в Токио по това време и макар че има няколко на най-различни теми, като например: кибернетика, рибно фермерство, дзенбудизъм и икономически прогнози, никоя от тях не изглежда да представлява интерес за Анджелика. Той възлага големи надежди на конгреса по научна фантастика в Йокохама, но участващите се оказват предимно от Азия и почти само мъже.

За да компенсира това последно разочарование, Пърс си позволява богата вечеря в ресторант в центъра на Токио — лукс, който

едва ли му се полага, но след като се нахранва и изпива няколко бири, той се чувства не чак толкова нещастен. После се разхожда по улиците край Гинза, пълни с малки барчета от двете страни, където се тълпят безобидно пийнали японски бизнесмени, явно празнуващи това, че е петък. Вечерта е влажна и задушна и внезапно започва да вали. Пърс притичва до първия бар, който му попада насреща, с табела, гласяща просто „Кръчма“ и слиза по стъпалата към звука на музика от шейсетте: Саймън и Гарфънкъл. Азиатски лица се обръщат и му се усмихват любезно от малко помещение с Г-образна форма. Той е единственият европейец сред присъстващите. Една от сервитьорките го настанява, взема поръчката му и поставя купичка със солени ядки пред него. В средата на стаята двама японци в костюми на бизнесмени пеят „Мисиз Робинсън“ на английски в микрофона — феномен, който озадачава Пърс по няколко причини, едната от които той не може веднага да установи. Двамата мъже приключват с изпълнението си, получават приятелски аплодисменти от посетителите и сядат сред тях. Основната загадка, която измъчва Пърс, сега вече той осъзнава това, е как те успяват да имитират толкова добре свиренето на китара на Саймън и Гарфънкъл, без да притежават никакви инструменти.

Сервитьорката донася на Пърс питието му в мъничка бутилка, заедно с албум, пълен с текстовете на поп-лирика на най-различни езици, всички до един номерирани. Тя му показва с жест да избере някоя песен и той посочва наслуки към номер 77, „Хей, Джуд!“, след което ѝ връща албума и седи в очакване изборът му да бъде изпълнен от двамата кабаретни артисти. Но сервитьорката се усмихва, клати глава и му подава отново книжката. Тя извиква нещо към бармана и дава знак на Пърс да се изправи, бърбейки на японски.

— Съжалявам, не разбирам — казва Пърс. — Те не могат ли да изпеят „Хей, Джуд“? Нямам против, може и „Нощ след тежък ден“. — Той посочва към песен номер 78. Тя пак казва нещо на бармана, той връща книжката, тя пак му я бута в ръцете. — Съжалявам, аз не разбирам — казва той силно смутен.

Сервитьорката жестикулира към него да седне, да се отпусне, да не се тревожи и отива при група мъже на една маса в отсрещния край на стаята. Връща се с млад мъж, облечен в изискана спортна риза с монограм на Арнолд Палмър на гърдите, който държи чашка с ликьор. Той се покланя и се усмихва, показвайки всичките си зъби.

— Американец ли сте? Британец? — казва той.

— Ирландец.

— Ирландец? Това е много интересно. Ще разрешите ли да ви превеждам? Коя песен бихте желали да изпеете?

— Аз изобщо не искам да пея! — протестира Пърс. — Просто дойдох да си пийна нещо на спокойствие.

Японецът пуска отново пълнозъбата усмивка и сядва до него. — Но това е караоке-бар — казва той. — Всеки може да пее в караоке-бар.

Не много сигурен, Пърс повтаря думата.

— Караоке — какво е това?

— Буквално караоке означава „празен оркестър“. Барманът осигурява оркестъра, разбирате ли — той показва с ръка към бармана и в този момент Пърс вижда, че там има дълъг рафт с музикални касети и касетофон, — а вие осигурявате гласа — и той посочва микрофона.

— О, разбирам! — казва Пърс със смях и се плясва по бедрото. Японецът също се засмива и извиква нещо към приятелите си, които също се засмиват.

— И така, коя песен, моля? — казва той, обръщайки се отново с лице към Пърс.

— О, ще трябва да изпия още доста бири, преди да застана на микрофона — казва той.

— Аз ще пея заедно с вас — казва мъжът, който очевидно вече е пил достатъчно тази вечер. — Аз също обичам песните на Бийтълс. Как се казвате, моля?

— Пърс Макгаригъл. А Вие?

— Аз съм Акира Саказакки. — Той изважда картичка от предния си джоб и я подава на Пърс. Тя е напечатана от едната страна на японски, а от другата — на английски. Под името има два адреса, единият е на английската катедра в университета.

— Сега разбирам защо говорите английски така добре — казва Пърс. — Аз също съм университетски преподавател.

— Да? — Усмивката на Акира Саказакки сякаш изпълва цялото му лице. — Къде преподавате?

— В Лимерик. Съжалявам, че нямам карта да ви покажа.

— Моля напишете — казва Акира, като изважда химикалка от джоба си и слага една хартиена салфетка пред Пърс. — Вашето име е

много трудно за нас, японците. — Когато Пърс се подчинява, Акира занася хартиената салфетка до микрофона и казва в него: — Дами и господа, професор Пърс Макгаригъл от Университетски колеж, Лимерик в Ирландия, ще изпее „Хей, Джуд“.

— Не, няма — казва Пърс и дава знак на бармана да му донесе още една бира.

Акира в момента превежда съобщението на японски, следва залп от аплодисменти от останалите посетители и окуражаващи усмивки в посока към Пърс. Той започва да омеква.

— Имате ли някоя от песните на Дилън в тази книжка? — пита той.

Те имат няколко от най-известните му песни: „Мъжът с тамбурината“, „Блъскан от вятъра“ и „Лей, лейди, лей“. Пърс всъщност няма нужда от албума, тъй като знае тези песни наизуст и често си ги пее в банята, но несъмнено изпълнението му е подобро от оригиналния саундтрек като акомпанимент. Той изпява „Мъжът с тамбурината“, отначало малко нервно, но постепенно загарява и добавя доста добра имитация на носовите стенания на Дилън. Аплодисментите стават неудържими. После пее „Блъскан от вятъра“ и „Лей, лейди, лей“ на бис. По настоятелна молба на Акира, изпява „Хей, Джуд“ в дует с него. Накрая отстъпват място на младо момиче, което срамежливо, но с перфектен ритъм, пее „Бейби Лав“ във версията на Даяна Рос.

Акира представя Пърс на своя кръг от приятели, като обяснява, че те всички са преводачи, които се срещат веднъж месечно в този бар „да пригледят настръхнал косъм и да вдигнат уморени крака“. Японците се усмихват широко, докато той демонстрира този идиом пред Пърс. Всички преводачи му дават визитките си с изключение на един, който е заспал или пиан в ъгъла. Повечето от тях превеждат технически или търговски документи, но чувайки, че Пърс е университетски преподавател по литература, любезно завързват литературен разговор. Мъжът, седнал вляво от Пърс, който иначе превежда технически ръководства за експлоатация на мотоциклети Хонда, го информира, че наскоро е гледал пиеса от Шекспир, представена от японска трупа, заглавието било „Странната афера на пазвата и плътта“.

— Боя се, че не съм чувал за такава пиеса — казва вежливо Пърс.

— Става дума за „Венецианския търговец“ — обяснява Акира.

— Така ли я наричат на японски? — пита развеселен Пърс.

— Някои от старите преводи на Шекспир в нашата страна са доста свободни — казва извинително Акира.

— Знаете ли някои други, също така добри?

— Добри? — Акира е озадачен.

— Забавни.

— О! — Акира цъфва в усмивка. Изглежда до този момент не му е хрумвало, че „Странната афера на пазвата и плътта“ може да е забавна. Той се замисля. — Да, има, „Съблазън и мечта в преходния свят“ — казва той. — Това е ...

— Не, не ми казвайте, нека да отгатна — казва Пърс. — „Антоний и Клеопатра“?

— „Ромео и Жулиета“ — казва Акира. — А „Мечове на свободата“ ...?

— „Юлий Цезар“?

— Правилно.

— Знаете ли — казва Пърс, — от това може да стане хубава игра. Всеки може да си измисля свой собствен вариант... като например „Загадката на изчезналата кърпичка“ вместо „Отело“ или „Тъжен пример за преждевременно оттегляне от длъжност“ вместо „Крал Лир“. — Той поръчва пиене за всички.

— Когато аз превеждам английски книги — казва Акира, — винаги се опитвам да се доближа максимално до оригиналните заглавия. Например „Всяка улица“ на Роналд Фробишър...

— Вие превеждате Роналд Фробишър?

— В момента превеждам романа му „Опитай по-настойчиво“. Чували ли сте го?

— Дали съм го чувал? Та аз познавам автора!

— Наистина ли? Вие познавате г-н Фробишър? Но това е чудесно! Трябва да ми кажете всичко за него. Какъв човек е той?

— Ами — казва Пърс. — Хубав човек. Но е малко кибритлия.

— Кибритлия? Тази дума е нова за мен.

— Това означава „който лесно се сърди“.

— А, да, разбира се, той е бил от „Сърдитите млади хора“. — Акира кима доволен и насочва вниманието на всичките си приятели към факта, че Пърс познава изтъкнатия британски романист, чиито произведения той превежда. Пърс разказва как Фробишър пусна лондонските литератори на дрейф по Темза, историята е приета с огромно удоволствие от всички, макар че те изглеждат леко разочаровани, защото корабът не е могъл да излезе в открито море и да потъне.

— Сигурно познавате много английски писатели — казва Акира.

— Не, Роналд Фробишър е единственият — казва Пърс. — А вие много ли автори превеждате?

— Не, само г-н Фробишър — казва Акира.

— Е, — каза Пърс. — Светът е малък. Имате ли такава поговорка на японски?

— Тесен свят — казва Акира. — Ние казваме „Светът е тесен“.

В този момент мъжът, който спи в ъгъла, се събужда и е представен на Пърс като професор Мотоказу Умеда, колега на Акира.

— Той е преводач на Сър Филип Сидни — казва Акира. — Знае повече за старите преводи на Шекспир.

Професор Умеда се прозява, разтърква очи, приема да пийне едно уиски и, след като му е обяснено от какво се интересува Пърс, казва „Огледало на искреността“ („Перикъл“), „Гребло, привикнало с водата“ („Всичко е добре, свършва ли добре“) и „Цвете в огледалото, луна върху водата“ („Комедия от грешки“).

— О, това е най-доброто от Пърс. Той започва да омеква.

всички! — възкликва Пърс. — Наистина е прекрасно.

— Това е устойчива фраза — обяснява Акира. — Означава нещо, което може да се види, но не и да се хване.

— А-а — казва Пърс с внезапен спазъм, спомняйки си за Анджелика. Това, което може да се види, но не и да се хване. Еуфорията му започва да го напуска.

— Извинете — казва професор Мотоказу Умеда, като предлага на Пърс визитката си, напечатана също на японски от едната страна и на английски от другата. Пърс се вглежда в името, което смътно му напомня за нещо.

— Не сте ли били случайно на конференция в Хонолулу наскоро? — пита той.

— Морис ми се обади веднага, щом се прибра във вилата — казва Дезире. — Отначало беше хистеричен от благодарност, като куче, което те лиже по лицето, когато си се върнал вкъщи след пътуване, направо усещах как маха с опашка на другия край на линията. После, като му стана ясно, че не съм платила никакви пари, стана гаден, какъвто си е бил винаги, обвини ме, че съм скъперница и безсърдечна и съм поставила живота му на смъртен риск.

— Тц, тц — казва Алис Кауфман от другата страна на телефонната линия, ведно с шумолящ звук от празни шоколадени обвивки.

— Казах му, че бях готова да платя до четиридесет хиляди долара за освобождаването му, дори вече събирах парите и ги складирах точно тук, в хотелския сейф, не е по моя вина, че похитителите му са решили да го пуснат безплатно.

— Така ли?

— Очевидно. Може да са се уплашили, че полицията ще ги хване или нещо такова. Полицаяте са на моя страна, те смятат, че съм сломила духа на похитителите, като съм се пазарила с тях. Пресата тук излезе с хубави заглавия: „Романистката с железни нерви“, така ме наричат в списанията. Казах му и това на Морис и той съвсем вкисна... Както и да е, смятам да опиша цялата история в книгата си. Това е чудесно обръщане на нормалните отношения между мъжете и жените, мъжът да се окаже напълно зависим от щедростта на жена си. Може би ще променя само края.

— Да-а, остави мръсника да умре — казва Алис Кауфман. — Къде е той, впрочем?

— В Йерусалим. На някаква конференция, той я организира. Яд го е и за друго — някакъв подлизурко, Хауърд Рингбаум, когото Морис по ред причини изключил от конференцията, се възползвал от временното му изчезване и се уредил чрез друг от организаторите. Направо му се чудя на моя човек, едва-що излязъл от гроба, да мисли за такива работи, представяш ли си?

— Такива са мъжете, скъпа — казва Алис Кауфман. — Като стана на въпрос, как върви книгата ти?

— Надявам се тази нова идея да я подкара — казва Дезире.

Според Мотоказу Умеда, който се беше изказал по доклада на Анджелика в Хонолулу, тя възнамерявала да пътува за Сеул през Токио на конференция по критическа теория и сравнителна литература, на която, говорело се, важни парижки светила били привлечени с обещание за безплатно пътуване до Изтока. Пърс, отдавна отказал се да си прави сметка на парите, показва зелено-бялата си карта за кой ли път и поема за Сеул с японските авиолинии. В самолета среща още една отзивчива душа — красиво корейско момиче на съседната седалка, което пие водка и пуши Пал Мал сякаш животът ѝ зависи от това да изконсумира колкото е възможно повече безмитни стоки по време на полета. Водката я прави словоохотлива и тя обяснява на Пърс, че се връща вкъщи от Щатите, за да погостува на семейството си, както всяка година, и няма да може да си позволи никакъв алкохол или цигари през следващите две седмици.

— На повърхността, Корея е модерна държава — казва тя, — но си остава дълбоко традиционна и консервативна, особено по отношение на социалното поведение. Мога да ви кажа, че когато за първи път отидох в Щатите, не можех да повярвам на очите си — деца, които нахалстват пред родителите си, млади хора, които се целуват на обществени места; когато видях тези неща за първи път, щях да припадна. После вземете пушенето и пиенето — у дома се счита обидно, ако млада неомъжена жена пуши пред по-възрастните. Ако моите родители узнаят, че аз не само пуша пред по-възрастните, но и живея с един от тях, сигурно ще ме удавят. Така че през следващите две седмици ще трябва да играя ролята на добро корейско момиченце, което не пуши, отказва алкохолни напитки и говори, само когато го заговорят. — Тя се пресяга и натиска бутона над главата си, за да поръча още една водка. — Сега родителите ми искат да си дойда, за да се омъжа за някакво момче, което те са ми избрали — да, ние все още уреждаме браковете в Корея, ще повярвате ли? Баща ми не може да разбере защо продължавам да отлагам. Нали искаш да се омъжиш, казва ми. Задоми се, роди си деца. Какво да му кажа?

— Че вече сте сгодена може би? — предлага Пърс.

— Ах, но аз не съм — казва тъжно момичето. Името ѝ е Сонг-ми Ли, и по имената, които споменава, личи, че движи из академичните кръгове на Съединените щати. Тя му казва, че конференцията по критическа теория и сравнителна литература почти сигурно ще се

проведе в Корейската академия на науките — специално построена сграда за конференции и научна работа в едно от предградията на Сеул. Той би могъл да вземе такси от центъра на града, но първо трябва да уговори цената и да не плаща повече от 700 вона. По-късно, когато кацат, той я вижда в залата за пристигащи на аерогарата, въздържано усмихната и смайващо трезва, заобиколена от горди родители с букети цветя и дрехи по западен образец.

В сезона на мусоните в Сеул е горещо и влажно — една бетонна пустиня от неразличими предградия, заобикалящи централната част на града, чиито обитатели очевидно са така тероризирани от уличното движение, че са решили да живеят под земята в комплекс от подлези с ярко осветени магазини от двете страни. Пърс взема такси до Корейската академия на науките — комплекс от сгради в ориенталско-модернистичен стил, разположен в основата на ниски гористи хълмове, но конференцията по критическа теория и сравнителна литература е свършила, нещо, което въобще не е в състояние да го изненада вече, и участниците са се разпръснали на екскурзия из забележителностите на юг. Пърс взема влак, който се тътри през влажния и монотонен пейзаж от равни поля и гористи хълмове, обгърнати в мъгла, към курортния град Конгжу, средище на множество древни монументи, храмове и модерни хотели и едно изкуствено езеро, в което, като гигантска играчка за вана, плува корабче за разходки от фибропласт във формата на бяло пате, на слизане от което Пърс среща — не Анджелика, ами професор Мишел Тардю в компанията на трима усмихващи се корейски професори, всичките на име Ким. Тардю си спомня, че тя е заминала на друга конференция — в Хонг Конг.

Сега е средата на август и конференцията на Морис Зап върху бъдещето на критиката в Йерусалим е в разгара си. Почти всички участници са съгласни, че това е най-добрата конференция, която са посещавали досега. Тайната на успеха му е много проста: официалните занимания на конференцията са сведени до възможния минимум. Има само по един доклад на ден, рано сутринта. Останалите доклади се разпространяват като ксерокс копия, а остатъкът от деня е предназначен за „неструктурирани дискусии“ по темите, повдигнати в тези доклади, или с други думи, за къпане и слънчеви бани край басейна на „Хилтън“, разглеждане на Стария град, пазаруване по

базарите, хранене в ресторанти на открито и екскурзии до Йерихон, долината на река Йордан и Галилея.

Израелските учени — високо професионална група със свиреп съпернически дух, недоволстват от организацията, тъй като са очаквали с нетърпение да се нападат взаимно пред подбрана международна публика; за тях туристическите атракции на Йерусалим и околностите, разбира се, не представляват новост. Но всички други са очаровани, с изключение само на Родни Уейнрайт, който все още не е завършил доклада си. Единственото завършено творение, което той държи в багажа си е курсовата работа на Сандра Дикс, предадена му точно преди да тръгне от Австралия, като част от бъдещата ѝ оценка по английска литература. Тя е озаглавена „Теорията на Матю Арнолд за културата“ и започва така:

„Според Матю Арнолд културата спомага за запознаване с мненията на най-добрите хора по въпросите, които най-често ни касаят. Матю Арнолд е бил известен директор на училище, който е написал «Училищните дни на Том Браун» и е изобретил играта на ръग्би, както и теорията на културата. Ако не получа добра оценка за този курс, ще кажа на съпругата Ви, че правихме секс във Вашия кабинет три пъти през този семестър и Вие не ме пуснахте да изляза, когато имаше учебни упражнения по противопожарни мерки да не би някой да ни види, че излизаме от кабинета заедно ...“

Родни Уейнрайт изтръпва всеки път, когато се сети за тази курсова работа, която бе оценил като отлична без нито за миг колебание, и която бе донесъл със себе си в Израел, да не би Бев или някой колега случайно да бръкне в чекмеджетата на бюрото му, докато отсъства, и да я намери. Но той още повече се смразява, като помисли за собствения си доклад, все още заседнал на „Въпросът, следователно, е как може литературната критика ...“. Ако само го беше завършил навреме! Тогава той можеше да бъде ксерокопиран и разпространяван като повечето доклади на конференцията и нямаше да има значение, че е неубедителен и даже неразбираем, защото така и така никой не чете сериозно докладите: често се намират захвърлени в кошчетата за боклук в „Хилтън“. Но понеже нямаше завършен текст, който да представи на Морис Зап, Родни Уейнрайт трябваше да мине „на живо“, на официално заседание — да, беше му дадена привилегията да

прочете доклада си лично в предпоследния ден от конференцията, защото беше помолил за възможно най-голямата отстъпка.

Не е за чудене, следователно, че Родни Уейнрайт не е в състояние да се хвърли ентузиазирано в главозамайващите удоволствия, на които се отдават колегите му. Докато те са край басейна или в бара или зад стените на Стария град или в автобуса с климатик, той седи на бюрото си зад спуснатите щори в стаята си в „Хилтън“ и се поти и пъшка над доклада си или, ако не прави това, изпитва чувство за вина, че трябва да го прави. Безгрижното настроение на колегите му добавя още жлъч към собственото му нещастие и както си минава седмицата без никакъв напредък, а професионалното му унижение се очертава все по-ясно пред него, неприязънта му към техния еуфоричен дух се съсредоточава върху един конкретен мъж: Филип Суолоу. Филип Суолоу с театралната си сребриста брада и фалшивия глас и невероятно апетитната си любовница. Какво ли намира тя в него? Сигурно похотливия апетит за секс на този стар козел, защото те изглежда често го правят: Родни Уейнрайт се случи в стая до тяхната и нерядко е обезпокояван, както си работи върху доклада през нощта, или следобед, от приглушени викове на удоволствие, които се чуват най-добре, като допреш ухо до стената; а ако излезеше на балкона си в хладната вечер да разкърши схванати крайници, най-често Филип Суолоу и неговата Джой бяха на съседния балкон, вкопчени нежно един в друг. Джой примерно ще превъзнася залеза, който се отразява по съседните покриви и кубета на Стария град, докато Филип ще я милва по циците под леката ѝ блузка. Родни изненада Джой, както се печеше без горнище на балкона една сутрин, когато тя очевидно бе очаквала, той да е на официално заседание и трябваше да се съгласи, че циците ѝ си заслужаваха милването. Не толкова зрелищни като на Сандра Дикс, може би, но пък Сандра Дикс май не извличаше толкова удоволствие от галенето на Родни Уейнрайт, както и от какъвто и да е друг аспект на неговото сексуално представяне, дъвчеше дъвка през време на акта и нарушаваше тишината само за да попита дали вече е свършил. За такова съмнително еротично възнаграждение той беше рискувал домашното си спокойствие в Куктаун и сега всичко още повече се влошава от очакването да изпадне в професионална немилост в Йерусалим под акомпанимента на шумно огласяно сексуално блаженство от съседната стая.

Как го прави този Филип Суолоу? След като се е чукал с русото пиленце до ранните часове на нощта, той е свеж и ранобуден, готов за плуване в басейна на хотела, не изпуска нито едно заседание, винаги е пръв с въпрос щом говорителят седне, и се записва безотказно за всяка екскурзия, която предложат. Сякаш му остават десет дни живот и той е решил да насити всяка минута с емоции — върховни, велики. Едва са се върнали от екскурзия по Пътя на кръста или от Скалистия купол или пък от Стената на плача и той вече организира парти с ядене на пълнен пьдпъдък или посещение на арабски ресторант в някой закътан сокак на Стария град, препоръчан му от неговите израелски приятели, след което взема такси и тръгва с Джой и други посветени хедонисти да търсят дискотека, която тайно работи през сабат. Да, докато Йерусалим е притихнал в свещена тишина, улиците опустели и магазините затворени, Филип Суолоу подскача ли подскача под дискотечното осветление на музиката на Бий Джийз, с блеснала от капки пот сребриста брада и очи, вторачени в зърната на Джой, мятащи се под тензухената ѝ блузка, докато и тя се тръска в същия ритъм. Родни Уейнрайт знае всичко това, защото се напъха в таксито в последния момент, вместо да се върне към самотното бдение над недовършения доклад, и макар че не танцува, а цяла вечер седя мрачно на ръба на дансинга, пиейки бира с надценка, лично видя как подскочат зърната на Джой.

На следващата сутрин Родни не чува Филип Суолоу да тръгва с подсвиркване по коридора за ранното си къпане, е, значи ексцесиите му най-сетне вземат своя данък. Но след закуската той е във фоайето с Джой, като само изглежда леко блед и изпит под тена си, напълно готов за дневния излет — днес е свободен ден (свободен, тоест няма дори и един доклад) и предстои екскурзия до Мъртво море и Масада.

Родни Уейнрайт съзнава, че трябва да пропусне излета, защото докладът му следва да бъде изнесен утре, а все още не е напреднал повече, отколкото при пристигането. Той е длъжен да прекара деня в стаята си в „Хилтън“ с гарафа вода с лед и да работи. Но много добре знае, че ще пропилее деня, късайки черновите една след друга, неспособен да се съсредоточи от мисли за забавленията на другите, особено на Филип Суолоу. Родни Уейнрайт решава да измисли хитър заговор срещу себе си, като остави съчиняването на доклада за последния възможен момент, сиреч за вечерта, и така да се види

принуден да го довърши под безмилостния натиск на намаляващото време.

От безоблачното синьо небе слънцето жари голия пейзаж. Дори в автобуса с климатик е топло. Когато слизат на паркинга на брега на Мъртво море, жегата е като от лъхаща пещ. Преобличат се в бански костюми и лягат в морето — невъзможно е да се плува в плътната течност, която е трудно да се нарече вода — с температура и консистенция на супа, така наситена с минерални соли, че пари на езика и гърлото, ако се случи да погълнеш капка от нея. След това екскурзоводът им Сам Сингерман, местен израелски професор, ги подканя да се намажат с черната кал от плажа, за която се говори, че има лечебни свойства; но от цялата група само Филип и Джой, последвани от Морис Зап и Телма Рингбаум, имат смелостта да го направят, като весело се мацат един друг с шепи черна лепкава кал, която бързо изсъхва на слънцето, така че заприличват на туземци. Те се отмиват под душовете в края на плажа и Родни Уейнрайт върви подире им към горещите минерални извори, които са толкова приятни, че те се забавят и карат другите да ги чакат, докато се изсушат и преоблекат, за което Телма Рингбаум е смъмрена от съпруга си.

В Масада е още по-горещо, ако това изобщо е възможно. След обяда в неизбежния кафе-бар — разпространено в Израел заведение за обществено хранене, те се качват с лифт до останките от укрепленията, където еврейската армия начело с Елеазар извършила колективно самоубийство, за да не се предаде на римляните през 72 н. е.

— И аз по-скоро ще се самоубия, отколкото да дойда тук втори път — отбелязва един непочтителен посетител, влизащ в кабинката, от която Родни тъкмо излиза.

Въздухът определено не е по-хладен горе, лифтът само ги е доближил до слънцето, което прежуря безмилостно върху скалите и чакъла. Туристите се спъват насам-натам в жегата, оглеждат се за нещо като сянка зад разрушените стени на укрепленията, а силите едва им стигат да вдигнат фотоапаратите до нивото на очите си. Филип Суолоу и Джой, ръка за ръка, слизат по стъпала, издълбани в скалата, които се вият по западния склон на планината, към малка наблюдателна площадка, защитена от слънцето. Докато стоят край парапета, загледани в далечната панорама от каменни хълмове и безветрени

долини, Филип плъзва ръка и обхваща Джой през талията. Боже мой, дори в тази жега той пак мисли за секс, казва си Родни, бършейки потта от лицето си с навития си ръкав. В следващия момент Филип случайно се обръща, вижда го и се намръщва.

— Забавлявате ли се? — казва той с очевидно предизвикателен тон.

— Какво? А? — казва сепнат Родни. Досега не е разменял повече от една-две думи с англичанина през цялата конференция.

— Харесва ли ви пейзажа? Или може би гледате нас? Да не сте воайор?

— Филип! — протестира тихо Джой.

Родни усеща, че внезапно се изчервява.

— Не знам за какво говорите — избухва той.

— Просто ми писна да ни следите навсякъде, където ходим — казва Филип Суолоу.

Джой прави опит да се отстрани, но Филип я задържа и още по-здраво обхваща талията ѝ.

— Не — казва той. — Искам да се разберем с г-н Уейнрайт. Ти самата ми каза, че те е шпионирал онзи ден в хотела.

— Така е — казва Джой, — но не обичам сцени.

— Това е от жегата — казва Родни на Джой, като за по-ясно се потупва по челото. — Той не знае какво говори.

— Много добре знам — казва Филип Суолоу. — Казвам, че си перверзен тип. Воайор!

— Здрасти, татко!

Те всички се обръщат и виждат загорял младеж в джинси, тениска и златна обичка на едното ухо, който се е доближил до тях по стъпалата от другата страна на площадката. Сега е ред на Филип Суолоу да се почувства сконфузен. Той отскача от Джой като опарен.

— Матю! — възкликва той. — Какво за бога правиш тук?

— Работя в един кибуц нагоре по река Йордан — казва младият човек. — Дойдох дотук на стоп веднага след като си взех изпитите, нали ти бях казал.

— А, да — казва Филип, — спомням си.

— Май нещо не ти е много до мен това лято, а, татко? — казва младежът и поглежда любопитно към Джой.

— Няма ли да ни запознаеш, Филип? — казва тя.

— Какво? О, да, разбира се — казва Филип Суолоу, явно объркан. — Това е синът ми, Матю. Това е, мм, г-жа Симпсън, колежка от конференцията.

— О-о, хм — казва Матю.

Джой протяга ръка:

— Приятно ми е, Матю.

— Може би желаете да се върнете заедно с г-н Уейнрайт с лифта, г-жо Симпсън? — бързо казва Филип Суолоу. — Докато аз чуя новините от дома.

Джой Симпсън е смаяна, сякаш току-що ѝ е зашлевена плесница. Тя поглежда Филип Суолоу, отваря уста да каже нещо, после я затваря и отминава мълчешком, следвана от Родни Уейнрайт, който се подхилва самодоволно. Той я настига на върха на стълбите.

— Искате ли да разгледаме музея или да се връщаме направо? — казва той.

— Мога да се прибера и сама, много ви благодаря — казва тя студено и се спира, за да мине той.

След този епизод Филип Суолоу преживява шок. Докато групата се качва на автобуса за връщане, Родни Уейнрайт го чува да се оплаква от втрисане. Той прекарва цялото пътуване със затворени очи и страдалческо изражение на лицето, но Джой мълчи, седнала до него с непроницаеми зад тъмните стъкла очи, и не показва състрадание. Вечерта Филип не слиза да се присъедини към останалите, които, взели душ и преоблечени в чисти дрехи, се събират във фойето за барбекю в градината на Сам Сингърман. Родни чува Джой да казва на Морис Зап, че Филип има температура.

— Слънчев удар, нищо чудно — казва той. — Там навън беше горещо като в ада. Жалко, че ще изпусне барбекюто. Ще дойдеш ли без него?

— Защо не? — казва Джой.

Морис Зап улавя погледа на Родни Уейнрайт, който се навърта на няколко метра.

— Идваш ли, Уейнрайт?

Родни пуска крива усмивка: — Не, благодаря, ще остана да прегледам доклада си за утре.

Всичките две и три-четвърти страници от него, мисли си горчиво той по пътя към асансьора. Злорадството към нещастieto и

неразположението на Филип Суолоу не можеше да смегчи усещането му за приближаващ провал. Тази вечер се решава всичко. Печели или губи. Довършва доклада или не го довършва. Той влиза в стаята и светва лампата на бюрото. Изважда трите си намачкани и накапани с пот страници текст и ги прочита за деветдесет и девети път. Те са добри. Уводът е гладък, уверен, дефинира темата. „Въпросът е следователно, как литературната критика ...“ Но после няма нищо, празно пространство, бял лист, или черна дупка, която сякаш поглъща способността му за конструктивна мисъл.

Проблемът е, че Родни Уейнрайт съвсем живо си представя как застава на катедрата на другата сутрин със само две и три-четвърти страници текст, който изчита за петнадесетина минути и така отчетливо предчувства и най-малкия психосоматичен симптом на ужас, че е като хипнотизиран, мисълта му се парализира и е неспособен за каквото и да е продължение на съчинението си върху хартията. Той се вижда как спира в края на тези две и три-четвърти страници, отпива глътка вода, оглежда публиката — лицата им са вдигнати към него търпеливо, очаквателно, любопитно, сърдито, съжaliaващо ...

Отчаян, той си сипва уиски от една миниатюрна бутилчица с екстравагантна цена, която изважда от хладилника в стаята си, и стимулиран по такъв начин, започва да пише нещо, каквото и да е, като използва син химикал и листи на хотел „Хилтън“. Зареден с гориво от други миниатюрки — джин, водка и коняк — ръката му започва да лети по страницата като по своя собствена воля. Той се чувства обнадежден. Подсмивва се, с едната ръка отвърта капачки от шишенца на Бенедиктин, Коантро, Драмбуе, а с другата пише ли пише. Чува Джой да се връща от барбекюто и да влиза в съседната стая. Той се откъсва от съчинението си за момент, за да притисне ухо на разделящата ги стена. Тишина.

— Нещо няма гу-гу-гуу тази вечер, а? — извиква развеселен към стената, връща се с олюляване към бюрото и измъква нов лист хартия.

Родни Уейнрайт се събужда на другата сутрин с пулсираща глава, положена върху бюрото сред празни бутилчици и листи хартия, изписани с неразбираеми безсмислици. Той разчиства бутилчиците и листите и ги изхвърля в кошчето за боклук. Пуска си душ, бръсне се и се облича внимателно с лек костюм, чиста риза и вратовръзка. После

коленичи до леглото си и се моли. Само това му е останало сега. Нуждае се от чудо: вдъхновението да импровизира на място лекция върху бъдещето на критиката в продължение на отредените му четиридесет и пет минути. Родни Уейнрайт, който никога не е бил дълбоко религиозен човек и който всъщност не е отправял мисъл и сърце към Бог от деветгодишна възраст, коленичи в светия град Йерусалим и се моли дипломатично на Йехова, Аллах и Исус Христос да го спасят от унижение и разруха.

По програма заседанието започва в 9:30 часа. Родни се появява в залата за конференции. Външно изглежда спокоен. Единственият признак на стрес е това, че не може да спре да се усмихва. Хората забелязват колко весел изглежда. Той кима с глава и се усмихва, усмихва. Мускулите на бузите му го заболяват от напрежение, но той не може да ги отпусне. Морис Зап, който ще председателства доклада му, разговаря загрижено с Джой Симпсън. Филип Суолоу очевидно е по-зле — температурата му не спада, има ставни болки и се задъхва. Тя е извикала лекар да го прегледа. Морис Зап съчувствено кима и загрижено се мръщи. Родни, дочувайки този разговор, отправя широка усмивка към тях. Те го изглеждат строго.

— Аз се връщам в стаята да видя дали е дошъл лекарят — казва Джой.

Родни седи усмихнат към публиката, докато Морис Зап го представя. Все още широко усмихнат, той поставя трите си листа на катедрата, приглажда ги и ги подравнява. С изражение на едва съдържана радост той започва да чете. Публиката, заключавайки от вида му, че докладът ще бъде остроумен, учтиво се подсмивва. Неговата усмивка се разтегля с още един милиметър.

В този момент в задната част на залата настъпва раздвижване. Родни Уейнрайт поглежда над катедрата: Джой Симпсън се е върнала и шепнешком се консултира със Сам Сингърман в крайната редица. Няколко глави в близост до тях се обръщат и си предават нещо с разтревожени лица. Родни Уейнрайт забавя четенето, връща се в началото на изречението, неговото последно изречение: „Въпросът е следователно как може литературната критика ...“

Тихото жужене от разговори в аудиторията се усилва. Няколко души стават и напускат залата. Родни спира и поглежда въпросително към Морис Зап, който се намръщва и почуква с писалка по масата.

— Моля аудиторията за тишина, за да може д-р Уейнрайт да продължи с доклада си!

Сам Сингърман става в задната редица.

— Извинявам се, Морис, но получихме доста обезпокоителна информация. Както изглежда, Филип Суолоу е със съмнения за легионерска болест.

Някъде в залата една жена изпищява и припада. Всички останали са на крака, бледи, ужасени, стиснали устни от страх или молещи за внимание. Легионерска болест! Тази стряскаща и мистериозна напасть, все още не добре изяснена от медиците, която повали цял конгрес на Американския легион в хотел „Белвю Стратфорд“ във Филадельфия преди три години, убивайки по един от шест заболели. Това е стаеният страх на всяка модерна конференция, това е венерическото заболяване на конфериращите, такса за греха, възмездие за цялото това пътуване далеч от дома и задълженията, обитаване на луксозни хотели, презадоволяване на собственото его, събиране на веселби, тотално глезене. Легионерска болест!

— Не знам за другите — казва Хауърд Рингбаум от предната редица, — но аз си тръгвам от хотела веднага. Хайде, Телма.

Телма Рингбаум не се помръдва, но всички останали бързат — към изхода се отправя поток от изпаднали в паника. Морис се обръща към Родни и разтваря извинително ръце.

— Изглежда ще трябва да прекратим четенето. Много съжалявам.

— Нищо не може да се направи — казва Родни Уейнрайт, който най-сетне успява да спре да се усмихва.

— Сигурно е много разочароващо след цялата работа, която сте извършили.

— Е, няма как — казва Родни с философско свиване на рамене.

— Можем да се опитаме да назначим нов час по-късно през деня — казва Морис Зап, изважда дебела пура и я запалва, — но нещо ми се струва, че това е последната завеса на конференцията.

— Боя се, че да — казва Родни и пъха трите листа обратно в папката.

Телма Рингбаум излиза на подиума.

— Може ли наистина да е легионерската болест, Морис? — разтревожено пита тя.

— Не, аз мисля, че е слънчев удар, а на доктора е платено от „Шератън“ — казва Морис Зап.

Телма го гледа учудено за момент, после се засмива: — О, Морис — казва тя, — ти се шегуваш с всичко. Но не си ли поне мъничко обезпокоен?

— Човек, който е преживял каквото аз преживях напоследък, е изчерпал страха си — казва Морис Зап и дръпва от пурата.

Не е така обаче с останалите конфериращи. Само за час повечето от тях са в хотелското фоайе с готов багаж, чакащи за автобуса, нает да ги откара в Тел Авив, откъдето ще отлетят по домовете си. Родни Уейнрайт се разхожда из навалищата и получава съболезнования за прекъсването на доклада му.

— О, няма нищо — казва той и философски свива рамене.

— Какво става с Филип? — дочува той как Морис Зап пита Джой Симпсън, която също е пригответила багажа си. — Кой ще се грижи за него?

— Не мога да рискувам да остана — казва тя. — Трябва да мисля за децата си.

— Зарязваш го сам? — казва Морис и веждите му се вдигат над пурата.

— Не, телефонирах на жена му. Тя излита със следващия самолет.

Веждите на Морис Зап се вдигат още по-високо.

— Хилари? Дали идеята ти е добра?

— Това беше идея на Филип — казва Джой Симпсън. — Той ме помоли да ѝ се обадя. Така и направих.

Морис Зап внимателно разглежда края на пурата си.

— Разбирам — казва той накрая.

Непосредствено след това следва нова суматоха (часът е едва девет, но за Родни Уейнрайт това несъмнено е най-богатият на събития ден в живота му). Висок, атлетичен млад мъж с червена къдрава коса, кръгло луничаво лице и вирнат нос, обелен от слънчево изгаряне, обут в прашни сини джинси и със спортен сак в ръка, влиза в хотелското фоайе под неодобрителния поглед на портиера и поздравява Морис Зап.

— Пърс! — възкликва Морис, сграбчва новодошлия за раменете и го разтърсва дружелюбно. — Как си? Какво правиш в Йерусалим?

Закъснял си за конференцията, Филип Суолоу хвана черната смърт и сега всички бягат.

Младият мъж се озърта из фойето.

— Тук ли е Анджелика?

— Ал Пабст? Не, няма я. Защо?

Раменете на младежа се смъкват.

— О, Исусе, бях сигурен, че ще я намеря тук...

— Тя въобще не се е регистрирала за тази конференция, доколкото знам.

— Единствено за тази не е, значи — горчиво казва младият човек. — Преследвах това момиче по целия свят, от държава в държава, из Европа, Америка и Азия. Изхарчих всичките си спестявания и ми отнеха „Америкън експрес“-а за неизплатени дългове. Трябваше да работя, за да си купя билет от Хонг Конг до Аден, пътувах на стоп през пустинята и едва не умрях от жажда. И нито веднъж не я зърнах и не я чух, откакто ме заряза в Рамидж.

Морис Зап дръпва от пурата си.

— Не знаех, че толкова се интересуваш от момичето — казва той. — Защо просто не ѝ пишеш?

— Защото никой не знае къде живее! Тя непрестанно е в движение от конференция на конференция.

Морис Зап се замисля.

— Не се отчайвай, Пърси. Ще ти кажа какво да направиш: ела на следващата конференция на Асоциацията за съвременни езици. Всеки, запален по конференции, непременно посещава АСЕ.

— Кога е тя?

— През декември. В Ню Йорк.

— Исусе Христе! — изстенва младият мъж. — Не мога да чакам толкова дълго!

Родни Уейнрайт се навежда напред и докосва ръката му.

— Извинете, млади човече — казва той, — но бихте ли били така любезен да не споменавате напразно името Господне.

В университета в Дарлингтън е средата на лятната ваканция. Сградите са пусати. Аудиториите са тихи, само мухи се блъскат в прозорците; общите помещения и коридори са празни и неестествено чисти. Стаите на преподавателите са заключени, а в канцелариите на

катедрите секретарки без работа плетат, клюкарстват и забождат по стените картички в ярки цветове, изпратени им от Корнуол или Корфу от техни по-щастливи приятелки. Само в компютърния център нищо не се е променило от края на семестъра и началото на ваканцията. Там са седнали двама мъже в обичайните си пози, като котка и мишка, като паяк и муха, единият наведен над компютъра, а другият загледан в него от стъкления си бокс с ръце, движещи се ритмично от пакетче с чипс към устата му и обратно.

Робин Демпси е на въртящия се стол, някак състарен — Пърс Макгаригъл трудно би разпознал едрия, широкоплещест енергичен мъж, който го бе заговорил на партито в Рамидж.

Тези рамене сега са прегърбени, синият костюм виси накриво на отслабналото тяло, челюстите са провиснали, малките очички съвсем са се смалили, разположени още по-близо отпреди. Атмосферата е заредена. В стаята се усеща напрежение като статично електричество, като нещо, предвещаващо криза. Единствените шумове са от пръстите на Робин Демпси, печатащи на клавиатурата на компютъра, и от устата на Джош Колинс, хрускаща картофен чипс.

Джош Колинс пребърква празното пакетче и го хвърля в кошчето, без да откъсва очи от Робин Демпси. Сега в стаята има само един шум. Много тихо Джош Колинс се надига от стъкления си бокс и се прокрадва на пръсти към изгърбената, френетично печатаща фигура на Робин Демпси. Робин Демпси внезапно спира да печата и Джош Колинс застива в унисон, но той е вече достатъчно близо и може да прочете какво пише на екрана:

НЕ МОГА ПОВЕЧЕ ТАКА ОТ СУТРИН ДО ВЕЧЕР САМО ЗА ФИЛИП СУОЛОУ МИСЛЯ САМО ЗА ТОВА ЧЕ ЩЕ ПОЛУЧИ ДЛЪЖНОСТТА КЪМ ЮНЕСКО НЕ МОГА ДА ПОНЕСА МИСЪЛТА ЗА ТОВА НО НЕ МОГА ДА СПРА ДА МИСЛЯ ЗА ТОВА СЯКАШ ЦЕЛИЯТ СВЯТ Е В ЗАГОВОР СРЕЩУ МЕН АКО ГО ЗАБРАВЯ ЗА МОМЕНТ И ОТВОРЯ НЯКОЕ СПИСАНИЕ ВЪТРЕ НАМИРАМ ИЛИ ПОДМАЗВАЧЕСКА РЕЦЕНЗИЯ ЗА НЕГОВАТА ШИБАНА КНИГА ИЛИ РЕКЛАМА ЗА НЕЯ ПЪЛНА С ЦИТАТИ ЧЕ ТОВА Е НАЙ-ВЕЛИКОТО ОТКРИТИЕ СЛЕД НАРЯЗАНИЯ ХЛЯБ А ТАЗИ СУТРИН ПОЛУЧИХ ПИСМО ОТ СИНА МИ ДЕЗМЪНД ТОЙ Е В ИЗРАЕЛ РАБОТИ В КИБУЦ ТОЙ КАЗВА ЧЕ МАТЮ СУОЛОУ ТОВА Е НА СУОЛОУ СИНА Е ТАМ С НЕГО ТЕ СРЕЩНАЛИ БАЩА МУ

ВЧЕРА ПРЕГЪРНАЛ ЕДНА РУСА КРАСАВИЦА ТОЙ БИЛ НА
НЯКАКВА КОНФЕРЕНЦИЯ В ЙЕРУСАЛИМ ПОНЕ ТОЙ ТОВА
ЗНАЕ РАЗБИРАШ ЛИ СУОЛОУ ИМА ВСИЧКО СЕКС И СЛАВА И
ПЪТУВАНИЯ В ЧУЖБИНА НЕ Е ЧЕСТНО НЕ МОГА ДА ГО
ПОНАСЯМ ЩЕ ПОЛУДЕЯ КАКВО ДА ПРАВЯ

Робин Демпси спира, колебае се за миг, после натиска клавиша
за въпрос

?

Илайза отговаря веднага:

ЗАСТРЕЛЯЙ СЕ.

Робин Демпси се втрещва, зяпва, трепери, скимти, закрива
лицето си с ръце. После чува зад себе си подигравателно подхилкване,
звуци от потиснат смях, завърта се на стола и вижда Джош Колинс да
му се хили насреща. Робин Демпси поглежда от ухиленото лице към
компютъра и обратно.

— Ти! — казва той, давейки се.

— Просто малка шегичка — казва Джош Колинс и вдига ръце в
умиротворяващ жест.

— Ти постоянно бърникаш Илайза — казва Робин Демпси и
бавно става.

— Кротко, кротко — казва Джош Колинс, като отстъпва —
Спокойно.

— Ти накара Илайза да каже, че Филип Суолоу ще заеме
длъжността към ЮНЕСКО.

— Ти ме предизвика — казва Джош Колинс. — Вината си е твоя.

С бесен вик Робин Демпси се мята върху Джош Колинс. Двамата
мъже се вкопчват един в друг и залитат из стаята, удряйки се в
апаратурата. Те падат на земята и се търкалят по пода, като викат и се
обиждат. Една от машините, подкарана от лакът или коляно, се
събужда за живот и започва да бълва рула хартия, които се развиват
сами и се завират в размятаните крайници на борците. На хартията е
напечатана само една дума, безкрайно повторена:

ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА
ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА
ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА
ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА
ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА

ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА
ГРЕШКА ГРЕШКА ГРЕШКА

[1] Paps (б. пр.) ↑

[2] Шими — хавайски танц (б. пр.) ↑

[3] Slush — разтопен сняг, киша; разг. блудкави думи,
сантиментални глупости (б. пр.) ↑

ПЕТА ЧАСТ

Американската АСОЦИАЦИЯ ЗА СЪВРЕМЕННИ ЕЗИЦИ не е много подходящо наименувана, поне за британските уши, защото се занимава с литература не по-малко отколкото с езици. АСЕ се занимава с английски език толкова, колкото и с други европейски езици, които по споразумение се дефинират като съвременни, но наистина, най-голямата група от членуващи в АСЕ са преподаватели по английска и американска литература в колежи и университети. АСЕ е професионална асоциация, която оказва известно влияние върху условията на работа, наемане, развитие на дейности и т.н. в американското висше образование. Тя също издава тлъст тримесечник, ситно напечатан в колони, посветени на академични изследвания, известен като „ПАСЕ“ и широко ползвана „Библиография на публикувани книги“ или периодика по много от темите, които влизат в научната ѝ сфера. Но за членовете ѝ, АСЕ е най-известна, най-обичана и най-мразена заради годишната ѝ конференция. И наистина, ако произнесете акронима „АСЕ“ пред някой американски учен, той съвсем естествено ще помисли, че вие говорите не за Асоциацията като такава, не за списанията, нито за „Библиографията“ ѝ, а именно за нейната конференция. Тя се провежда неотменно в продължение на три дни в периода между Коледа и Нова година в Ню Йорк или в някой друг голям американски град. Повечето от участниците са американци, но Асоциацията има достатъчно фондове да покани изтъкнати чуждестранни учени и писатели, а по-малко известните също могат да убедят университетите си да им поемат разходите, ако вече не се намират в Щатите по някакъв друг повод. През последните години средният брой на участниците в конференцията е около десет хиляди.

АСЕ следователно е „голямото татенце“ на конференциите. Мегаконференция. Цирк с три арени за литературната интелигенция. Тази година те се срещат в Ню Йорк в два съседни небостъргача, „Хилтън“ и „Американа“, които, колкото и огромни да са, не стигат за настаняване на всичките участници, които се изливат като поток към

други хотели в околността или молят приятели от големия град за квартира. Представете си как десет хиляди високообразовани, красноречиви, амбициозни, енергични мъже и жени се стичат към центъра на Манхатън на 27-ми декември, за да се срещнат, докладват, питат и дискутират, клюкарстват и заговорничат, флиртуват и веселят, подберат бъдещи сътрудници или предложат някому сътрудничеството си. Защото АСЕ е пазар, не само цирк, това е мястото, където млади, току-що завършили учени се надяват да намерят първото си работно място, а по-опитните академични хора душат въздуха за по-добри предложения. Спалните на „Хилтън“ и „Американа“ не служат само за почивка и ухажване, но и за здраво пазарене и сериозни проучвания на кандидати, тъй като завеждащи катедри от всички щати, от Тексас до Мейн и от Каролините до Калифорния, се борят да попълнят свободните работни места в списъците си с възможно най-добрите специалисти. В сегашните условия на рязко съкращение на работни места, това е пазар за купуване и някои от тези шефове на катедри носят такива дълги списъци с кандидати за интервю, че не успяват да излязат от хотела за заседанията на конференцията. За тях и за отчаяните кандидати, които пушат в коридора и нервно почукват токовете на обувките си един в друг в очакване на реда си за оглед, АСЕ не е забавление; но за останалите участници тя е бал, особено ако обичате да слушате лекции и дискусии на всякакви литературни теми — от „Четивност и надеждност на епистоларния роман в Англия, Франция и Германия“ до „Смърт, възкресение и изкупление в творбите на Пирандело“, от „Староанглийски гатанки“ до „Азбучни показалци на Фокнър“, от „Rationalismus und Irrationalismus im 18. Jahrhundert“ до „Nueva Narrativa Hispanoamericana“, от „Лезбийско-феминистко преподаване и обучение“ до „Проблеми на културното изкривяване при превод на псувни и клетви в произведенията на Кортазар, Сендер, Бодлер и Флобер“.

В официалната програма, която е с размерите на телефонен указател от малък град, са изброени не по-малко от шестстотин отделни заседания и всеки час между 8:30 и 22:15 предлага избор от поне тридесет, някои от които са предназначени за малки групи тесни специалисти, а други — включващи най-изтъкнати имена от научния свят, привличат толкова много слушатели, че пълнят най-големите зали на хотела. Публиката обаче е неспокойна и често мигрира: хората

влизат и излизат от залите за конференции, послушат малко, зададат въпрос и продължават към друго заседание, докато говорителите още четат; защото постоянно ги преследва чувството, че могат да изпуснат най-доброто представяне за деня, така че взрив от смях или аплодисменти от едната зала често изпразва съседната. А ако ви омръзне да слушате доклади, лекции и дискусии, винаги има какво да правите. Можете да посетите коктейла, организиран от гей-групата за модерни езици, или приема, спонсориран от Американската асоциация на професорите по идиш, или Игралната зала, намираща се в мирно съседство до Специалната сесия по методологични проблеми на моно- и билингвалната лексикография, или годишната вечеря на Американското общество на Милтън, или изпълнителния съвет на Американската асоциация на Бокачо, или събранията на Марксистката литературна група, Коалицията на жените в Германия, или конференцията по християнство и литература, Байроновото общество, Обществото на Г. К. Честъртън, Националното общество на Натаниел Хоторн, Обществото на Хазлит, на Д. Х. Лоурънс, на Джон Ъпдайк и много други. Или можете просто да постоите във фоайето на „Хилтън“, за да срещнете този или онзи познат от научния свят.

Именно там е застанал Пърс Макгаригъл на третата сутрин на конференцията, търкащ ръце, за да се стопли и полу-замръзнал от студения вятър, духащ по Американското авеню, когато Морис Зап го поздравява:

— Здравей, Пърси! Как ти харесва АСЕ?

— Това е ... не мога да намеря думата.

Морис Зап се засмива широко. Той е облечен с крещящото си спортно сако и държи огромна пура. Очевидно е в стихията си. На всеки пет секунди някой го доближава и го удря дружески по раменете или се здрависва с него или го целува по бузата: Морис, как си? Върху какво работиш в момента? Къде си отседнал? Хайде да пийнем нещо, да обядваме, да закусваме. Морис вика, ръкомаха, целува, сигнализира с вежди, записва срещи в бележника си, и същевременно съветва Пърс на кои лекции да отиде и кои да пропусне и го пита дали е виждал Ал Пабст.

— Не — въздиша тъжно Пърс. — Няма я в програмата.

— Това нищо не означава, много хора се записват, след като програмата е обявена в пресата.

— Името ѝ го няма и сред по-късно регистриралите се в Организационният офис на конференцията — казва Пърс. — Боя се, че не е дошла.

— Не се отчайвай, Пърси, някои хора се промъкват без регистрация, да си спестят таксата.

— Такъв е моят случай — признава Пърс. Той все още не е изплатил разходите за околосветското си пътешествие и за него беше истинска мъка да събере пари за идването си, как ще се прибира обратно пък е проблем, с който още не му се занимава.

— Трябва да обикаляш различните зали и да търсиш теми, които вероятно я интересуват.

— Точно това и правя.

— Каквото и да правиш обаче, не изпускай форума върху функцията на критиката, 2:15 днес следобед в голямата бална зала.

— Ти ли ще говориш?

— Как позна! Това е решителната битка, Пърси. Артър Кингфишър е арбитърът. Разправят, че той ще реши кой е най-подходящият кандидат за длъжността към ЮНЕСКО. Самият Текстел е тук, готов да занесе добрата вест в Париж. Този форум е като телевизионен дебат на кандидат-президенти.

— Кой още ще говори?

— Мишел Тардю, фон Турпиц, Фулвия Моргана и Филип Суолоу.

Пърс е изненадан:

— Професор Суолоу наравно с другите?

— Е, първоначално Ръдиърд Паркинсън беше поканен, но той изпуснал самолета си — току-що се обади от Лондон. Той искаше да ни постави на място, като се появи чак последния ден на конференцията. Така му се пада. Филип Суолоу е тук за Обществото на Хазлит, така че записаха него като заместник на Паркинсън. Той е роден с късмет. Винаги пада на краката си.

— Значи въобще не се е разболявал и от легионерска болест, така ли?

— Аха. Както си и мислех, било е само слънчев удар. Той бил чел някаква статия за легионерската болест в „Тайм“ и се уплашил, че има всички симптоми. Нямаше нужда Хилари да идва в Израел да го гледа. Това обаче ги сближи. Филип разбра, че възрастта му напредва и

има нужда повече от майка, отколкото от любовница. Или може би Джой го разбра. Но ти не познаваш Джой, нали?

— Не — казва Пърс. — Коя беше тя?

— Това е дълга история, а аз трябва да си събера мислите за форума следобед. Знаеш ли, служителите на АСЕ организират парти довечера в апартамент на покрива. Ако искаш да отидеш, намини към стаята ми към десет довечера. Окей? Стаята ми е 956. Чао!

Огромна публика се беше събрала в Голямата бална зала, за да изслуша форума върху функцията на критиката. Сигурно имаше повече от хиляда души, седнали в редиците от позлатени, плюшени столове, а още няколкостотин стояха прави отзад и между редовете на обширната зала с полилеи, привлечени не само от темата и известността на лекторите, но и от слуховете за връзка между форума и длъжността към ЮНЕСКО. Пърс, седнал отпред, се въртеше на стола си и търсеше с очи Анджелика сред публиката, а погледът му се сблъскваше с море от лица, обърнати в очакване към подиума, където бяха седнали четиримата лектори и техният председателстващ, всеки с микрофон и чаша вода пред себе си. Врява от разговори се вдигаше към белия таван със златни орнаменти до мига, когато Артър Кингфишър — слаб, тъмноок, с гърбав нос и бяла грива, даде знак за тишина с почукване на молива си върху микрофона. Той представи лекторите: Филип Суолоу, който — Пърс отбеляза с изненада — беше обръснал брадата си и сякаш съжаляваше за това, защото пръстите му нервно докосваха голата брадичка така, както ампутиран търси липсващия крайник; Мишел Тардю — подпухнал и набръчкан в лъскаво кафяво кожено сако, сякаш продължение на собствената му кожа; фон Турпиц — намръщен под нископодстриганата си белезникава рядка коса, облечен в тъмен делови костюм и колосана риза; Фулвия Моргана — в ефектен черен кадифен гащиризон, блуза от сребристо ламе с дълги ръкави и с огнена коса, повдигната над високомерните ѝ вежди с черна кадифена лента, цялата в перли; и Морис Зап в небрежното си карирано спортно сако и пуловер с поло-яка, захапал дебела пура.

Филип Суолоу беше първият лектор. Той каза, че функцията на критиката е да подпомага функцията на самата литература, която според знаменитата дефиниция на д-р Джонсън е да ни помага да се

радваме на живота по-добре или да го понасяме по-леко. Великите писатели са били изключително мъдри мъже и жени, разбиращи и прозорливи. Техните романи, пиеси и стихове са неизчерпаем източник на ценности, идеи и образи, които — правилно разбрани и възприети — ни позволяват да живеем един по-пълнен, по-красив и по-интензивен живот. Но литературните конвенции се променят, историята се променя, езикът се променя и с тях тези богатства остават заключени в библиотеките, покрити с прах, пренебрегнати и забравени. Работата на критика е да отключи чекмеджетата, да издуха прахта и да изнесе богатствата на дневна светлина. Естествено, за да направи това, той се нуждае от известни умения: познаване на историята, познаване на филологията, на жанровите конвенции и на текстовото оформяне. Но повече от всичко той се нуждае от ентузиазъм и любов към книгата. Най-вече чрез ентузиазъм в действие критикът строи мост между великите писатели и широката публика.

Мишел Тардю каза, че функцията на критиката не е да добавя нови тълкувания и оценки на „Хамлет“ или „Мизантропът“ или „Мадам Бовари“ или „Брулени хълмове“ към стотиците вече съществуващи в печатан текст, нито към хилядите, които се правят в класните стаи и университетски аудитории, а да разкрие фундаменталните закони, които ни позволяват да създаваме и разбираме такива произведения. Ако литературната критика е познание, то не би трябвало да се основава на интерпретация, тъй като интерпретацията е безкрайна, субективна, непроверима и непоправима. Това, което е постоянно, надеждно, достъпно за научно изследване — веднъж щом игнорираме разсейващата повърхност на действителния текст — са дълбоките структурни принципи и бинарни опозиции, които се крият във всички текстове, написани досега или предстоящи да се напишат в бъдеще: парадигма и синтагма, метафора и метонимия, мимезис и диегезис, акцентуирани и неакцентуирани, субекти и обекти, общество и природа.

Зигфрид фон Турпиц каза, че макар да споделя научния дух, с който неговият френски колега подхожда към трудния въпрос за дефиниране на най-важната функция на критиката както в онтологичен, така и в телеологичен аспект, той е длъжен да подчертае, че опитите да се извлече такава дефиниция от формалните качества на литературното изкуство като обект са обречени на провал, тъй като

литературните обекти притежават единствено и само, така да се каже, виртуално съществуване до момента, когато се реализират в съзнанието на читателя. (Когато достигна думата „читател“ той удари по масата с юмрука си в черна ръкавица.)

Фулвия Моргана каза, че функцията на критиката е да води непрестанна война със самата концепция за литература, която не е нищо друго, освен инструмент на буржоазната хегемония, фетишистко материализиране на така наречените естетически ценности, провъзгласени и поддържани от една елитарна образователна система с цел да прикрие бруталните факти на класово потисничество при индустриалния капитализъм.

Морис Зап каза горе-долу това, което беше казал на конференцията в Рамидж.

Докато те говореха, Артър Кингфишър изглеждаше все повече и повече депресиран, смъкваше се все по-ниско на стола си и беше като че ли заспал по времето, когато Морис Зап свърши. Той се размърда от летаргията си, за да попита дали има някакви въпроси или коментарии от публиката. На стратегически места по пътеките бяха разположени микрофони, за да се даде възможност на огромната аудитория да бъде чута и няколко делегата, които не бяха успели да се промъкнат на нито едно от другите заседания на конференцията, се възползваха да прочетат подготвени филипики върху функцията на критиката. Лекторите отвърнаха с предсказуеми възражения. Кингфишър се прозина и си погледна часовника.

— Мисля, че имаме време за още един въпрос — каза той.

Пърс имаше усещането, че е съвсем друга личност в момента, когато се изправи, тръгна по пътеката и застана пред микрофона, поставен директно под подиума.

— Аз имам въпрос към всички, които говориха — каза той.

Фон Турпиц го изгледа ядно и се обърна към Кингфишър:

— Този човек има ли право да се изказва? — попита той. — Той не носи значка.

Артър Кингфишър помете възражението с едно движение на ръката си.

— Какъв е въпросът ви, млади човече?

— Аз бих искал да попитам всеки един от лекторите — каза Пърс, — какво следва, ако всички приемат вашето мнение? — Той се

обърна и седна на мястото си.

Артър Кингфишър погледна нагоре, после надолу към масата да подкани за отговор. Насядалите срещу него обаче избягнаха погледа му. Вместо това, те се погледнаха един друг с мимики и жестове, изразяващи озадаченост и подозрителност. Това, което следва, е Революцията — чу се да казва Фулвия Моргана; Филип Суолоу: — Това някаква уловка ли е?, и фон Турпиц: — Това е въпрос на глупак. Жужене от възбудени разговори се надигна откъм залата, което Артър Кингфишър потуши с усилено от микрофона почукване с молива си. Той се наведе напред на стола си и фиксира Пърс с мънистени очи:

— Членовете на форума като че ли не разбират въпроса ви, г-не. Бихте ли го @перепаразирани?

Пърс отново стана и се запъти към микрофона сред пълна с очакване тишина.

— Това, което питам е — каза той, — какво ще правите, ако всички останали са съгласни с вас?

— А-ха — Артър Кингфишър внезапно блесна в усмивка, която беше като слънчев лъч, пронизал облак. Дългото му, мургаво лице, изпито от научни занимания чак до костите, надникна над ръба на масата към Пърс с жив интерес.

— Това е много добър въпрос. Много ин-те-ре-сен въпрос. Не си спомням досега да е задаван такъв въпрос. — Той кимна на самия себе си. — Вие естествено искате да кажете, че това, което е от значение в сферата на критическите занимания, не е истината, а различието. Ако всички се съгласят с вашите доводи, те ще трябва да вършат същото като вас и значи ще липсва удовлетворението от работата. Да спечелите, означава да изгубите играта. Прав ли съм?

— Звучи правдоподобно — каза Пърс отдолу. — Аз самият нямам отговор, разполагам само с въпроса.

— Затова пък какъв добър въпрос! — засмя се Артър Кингфишър. — Благодаря ви, дами и господа, времето ни привърши.

Залата изригна в буря от аплодисменти и възбудени разговори. Хората станаха на крака и започнаха да спорят един с друг, а тези отзад стъпиха на столовете си, за да успеят да зърнат младия човек, който бе задал въпрос, объркал претендентите за длъжността към ЮНЕСКО и извадил от тежка летаргия Артър Кингфишър.

— Кой е той? — беше въпросът във всяка уста. Пърс, зачервен, смутен, слисан от собственото си безразсъдство, наведе глава и се насочи към изхода. Навалицата пред вратите се раздели почтително, за да му направи път, а някои от конфериращите го потупаха по гърба и раменете, докато минаваше — леки, почти плахи потупвания, повече като докосвания за късмет или за излекуване, отколкото като поздравления.

Следобеда настъпи кратка, но смайваща промяна в климата на Манхатън, безпрецедентна в градската метеорологична история. Леденият вятър, който бе духал от Арктика между каньоните на небостъргачите, вцепенявайки лицата и вкочанясвайки пръстите на пешеходците и уличните търговци, внезапно стихна и се превърна в най-нежен топъл южен бриз. Облаците се разнесоха и слънцето се показа. Температурата скочи нагоре. Твърдият сняг, натрупан на купчини по краищата на тротоарите, започна да се топи и стича в канавките. В Сентръл парк катеричките се събудиха от зимен сън, а влюбените се хванаха за ръце, без да им се пречкат разни там ръкавици. В „Блумингдейл“ станаха опаски за слънчеви очила. Хората, чакащи автобус, се усмихваха едни на други, а таксиметровите шофьори правеха път на частните коли по кръстовищата. Членовете на конференцията, които излязоха от „Хилтън“, за да влязат в „Американа“, присвили се в очакване на студения повей от другата страна на въртящите се врати, вдишаха невярващи топлия прозрачен въздух, разкопчаха канадките си, развиха шаловеите си и свалиха вълнените си шапки. Петдесет и девет души съзнателно изопачиха „Ийст Кукър“ на Т.С. Елиът, декламирайки „Какво ли прави тоз декември / разнежен като пролетта?“, което достигна до слуха на главния управител на „Американа“ и доста го озадачи.

В апартамента на Артър Кингфишър в „Хилтън“, където той се оттегли със Сонг-ми Ли да си почине след форума, парното беше задушавашо.

— Ще взема да отворя тоя прозорец — каза той.

Сонг-ми Ли се поколеба.

— Ще измръзнем — каза тя.

— Не, денят е чудесен. Виж, долу на тротоара има хора без горни дрехи.

Той се захвана с дръжките на прозореца: бяха заяли, понеже рядко се използваша, но накрая успя да отвори. Сладък свеж въздух нежно нагъна на вълни дантелените завеси. Артър Кингфишър пое дълбоко дъх.

— Хей, как ти се струва? Въздухът е като вино. Ела тук и дишай.

Сонг-ми дойде отстрани до него и той я прегърна.

— Знаеш ли какво? Това са халкионските дни.

— Какви са те, Артър?

— Период от меко време в средата на зимата. Древните са ги наричали халкионски дни, защото по това време синьото рибарче^[1] мъти яйцата си. Помниш ли Милтън? „А птиците мътят в топлата вълна“? Птиците са били сини рибарки. Това всъщност означава халкион на гръцки, Сонг-ми — синьо рибарче. Халкионските дни са дните на Кингфишър. Моите дни. Нашите дни.

Сонг-ми наклони главата си към рамото му и издаде кратък, нечленоразделен звук от щастие и съгласие. Той внезапно се изпълни с необяснима нежност към нея. Взе я в ръцете си и я целуна, притискайки крехкото ѝ тънко тяло към своето.

— Хей! — прошепна той, когато устните им се отделиха. — Усещаш ли това, както аз усещам?

Със сълзи в очите Сонг-ми се усмихна и кимна.

Междувременно в залите без прозорци, но с климатици, конференцията неумолимо продължаваше своя равен ход, а Пърс обикаляше коридорите и се возеше по асансьорите в търсене на Анджелика, надавайки по едно ухо на лекциите върху „Времето в модерната американска поезия“ и „Блейк — в търсене на самия себе си“ и „Испанската драма през Златния век“, поглеждайки с едно око през вратите на семинарите по „Романтично преоткриване на Демона“, „Теория на речевия акт“ и „Неоплатонична иконография“. Той вървеше за кой ли път по коридорите в състояние на крайно разочарование от един форум на тема „Въпросите на модернизма“, когато мина покрай врата, на която беше забоден кариран лист с набързо надраскан надпис на ръка. Той гласеше: „Ad hoc форум върху романа“. Пърс отвори вратата и влезе.

И там я видя. Седнала зад масата в далечния край на залата, тя четеше с ясен, сериозен глас от подредени пред нея листове печатен

текст пред публика от около двадесет и пет човека, разпръснати по дузината редици столове, а трима млади мъже седяха край нея на масата. Пърс тихо седна на един заден стол. Господи, колко красива беше! Видът ѝ бе строг, академичен, какъвто го помнеше от аудиторията в Рамидж — тежки очила с тъмни рамки, коса прибрана в стегнат кок, от дрехите ѝ се виждаха само елегантното сако и бялата блуза. Тя вдигна поглед над листите и сякаш погледна право в него, той се усмихна несигурно, а сърцето му заби, но тя продължи, без да промени тона или изражението си. Разбира се, спомни си той, през нейните очила за четене той представлява само едно неясно петно.

Мина известно време, преди Пърс да се успокои достатъчно, за да може да чуе какво казва Анджелика.

— Жак Дерида въведе термина „инвагинация“ с цел да опише сложните взаимоотношения между вътрешното и външното в дискурсивната практика. Това, което ни се струва „вътрешно“ в текста, в действителност не е нищо повече от неговата външна обвивка, нагъната във формата на джоб, който е едновременно скрит, желан и празен и следователно е невъзможно да бъде притежаван. Аз искам да използвам този термин в друг смисъл, специфично мой, като го приложа към романа. Ако епосът е фалически жанр, което трудно може да се отрече, трагедията — жанр на кастрацията (нека не се заблуждаваме по отношение самоослепяването на Едип, защото раната, която той си нанася е друга, очите по същество са символичен еквивалент на тестисите), то тогава романът е висша форма на инвагиниран разказ.

Роланд Бард ни учи на тясна връзка между разказа и сексуалността, между удоволствието на тялото и удоволствието на текста, но въпреки собствената си сексуална амбивалентност, той развива тази аналогия по подчертано мъжки начин. Удоволствието от класическия текст, в системата на Бард, е само предварителна игра. То се състои от непрекъснато дразнене и отлагане момента на удовлетворяване на читателското любопитство и желание — желание за разрешаване на енигмата, за завършване на действието, възнаграждане на добродетелта и наказание на порока. Парадоксът на нашето удоволствие от четенето, според този модел, е в това, че имаме нужда да „узнаем“, затова следим разказа, докато удовлетворяването на тази нужда унищожава удоволствието, точно както в

психосексуалния живот притежаването на Другия убива Желанието. Епосът и трагедията се движат неотклонно към това, което наричаме — и съвпадението не е случайно — кулминация, това е, ако си послужим със сексуална терминология, метафорична кулминация от мъжки тип: единично, експлозивно освобождаване на акумулирано напрежение.

Романсът е структуриран по обратния начин. В него няма една кулминация, а множество такива, удоволствието от този текст идва отново и отново. Едва-що една криза в съдбите на героите е отминала, и се появява нова, едва-що едно приключение е приключило, и започва друго. Въпросите на разказа се поставят и решават, като контракции на вагинални мускули в сексуален акт, и този процес е по принцип безкраен. Най-великите и най-типични за жанра романи най-често са недовършени — те свършват поради изтощението на автора, тъй като способността на жената за оргазъм е ограничена единствено от физическата ѝ сила. Романсът е многократен оргазъм.

Пърс слушаше този поток от мръсотия, изливащ се от изящните устни и перлени зъби на Анджелика с нарастващо удивление и пламнали бузи, но никой друг от публиката като че ли не намираше нищо порицателно или смущаващо в лекцията. Младите мъже, седнали на масата, кимаха замислено, въртяха в ръце химикалките си и записваха по нещо в бележниците си. Единият от тях, с мек глас, който сякаш подходеше на спортното му сако от туид, благодари на Анджелика за лекцията и попита дали има някакви въпроси.

— Изключително впечатляващо, не смятате ли? — прошепна женски глас в ухото на Пърс. Той се обърна и видя позната фигура с бяла фризирана коса.

— Мис Мейдън! Не съм и очаквал да ви срещна тук.

— Знаете, че не мога да устоя на конференции, млади човече. Но това наистина беше брилянтно представяне, нали? Ако можеше да я чуе Джеси Уестън.

— Разбирам, че това ви допада — каза Пърс. — Но за моя вкус то граничи с неприличното.

Някой от присъстващите попита Анджелика дали ще се съгласи, че романът, като отделен жанр, е роден от сексуална връзка между епоса и романа. Тя внимателно разгледа предложението.

— Вие знаете коя е тя, нали? — прошепна той към мис Мейдън.

— Разбира се, че знам, това е мис Пабст, дамата на сърцето ви.

— Не, аз имам предвид друго. Коя е била като бебе.

— Като бебе? — Мис Мейдън го изглежда със странно изражение, едновременно уплашено и очакващо.

Един от младите мъже на масата попита: ако органът на епоса е фалосът, на трагедията — тестисите, на романа — вагината, кой тогава е органът на комедията? О, анусът, веднага отговори Анджелика с блестяща усмивка. Помислете за Рабле...

— Спомняте ли си двете момиченца-близначки по на шест седмици, които са били намерени в самолет през 1954? — натъртено прошепна Пърс.

— Защо трябва да си ги спомням?

— Защото вие сте ги намерили, мис Мейдън! — той извади от портфейла си ксерокс-копие от вестникарската изрезка, която Херман Пабст му беше изпратил. — Вижте: „Момиченца-близначки намерени в стратокрузер на KLM“, а ето тук е вашето име: „открити в тоалетната на самолета от мис Сибил Мейдън от колежа Гъртън“. Когато попаднах на това, допир с перце можеше да ме събори.

Изрезката явно имаше същия ефект върху мис Мейдън, защото тя се свлече от стола си в припадък. Пърс я хвана точно преди да падне на земята.

— Помощ! — извика той. Хората се спуснаха към него.

Докато мис Мейдън се свести, Анджелика беше изчезнала.

Пърс претича с отсъстващ поглед през фойето на „Хилтън“, взе бавния, после експресния асансьор към различни етажи, съвсем напосоки, после дебна из постаните с килими коридори, търси в баровете и ресторантите и по магазините. След около час, той я намери, преоблечена в лека рокля от червена коприна, косата ѝ току-що измита и пусната свободно, блестеше около раменете ѝ. Тя се канеше да влезе в един асансьор на седемнадесетия етаж, когато с отварянето на вратата, той излезе насреща.

Този път той не се двоуми. Сега вече тя няма да му избяга. Без да каже и дума, я грабна в ръцете си и я целуна дълго и страстно. За миг тя се вцепени и съпротиви, но после изведнъж се отпусна и поддаде на свирепата му прегръдка. Той усещаше дългата мека линия на тялото ѝ от гърдите до бедрата съвършено прилепнала към неговото. Сякаш се

разтапяха и сливаха в едно. Времето спря. Той смътно дочуваше как асансьорни врати се отварят и затварят, как хора влизат и излизат. После, когато за малко площадката се изпразни, откъсна устните си от нейните.

— Най-послед те намерих! — прошепна задъхано той.

— Като че ли е така — останала без дъх отвърна тя.

— Обичам те! — извика той. Нуждая се от теб! Желая те!

— Окей! — засмя се тя. — Чудесно!! В твоята стая или в моята?

— Аз нямам стая — каза той.

Анджелика закачи бележка „Не ме безпокойте“ отвън на вратата, преди да заключи и пусне веригата отвътре. Беше късен следобед и вече притъмняваше. Тя светна една нощна лампа с плътен абажур, която разпръсна мека златиста светлина върху леглото, после дръпна завесите на прозореца. Роклята ѝ се свлече с шумолене на пода. Тя излезе от нея с лека стъпка и вдигна ръце зад гърба си да разкопчае сутиена. Гърдите ѝ се изляха като мед. Те се разлюляха и потрепераха, докато си сваляше чорапогащите и бикините. Красотата на деколтето ѝ го трогна почти до сълзи; дръзкото храстче от черни косми между краката ѝ го сепна и възбуди изведнъж. Той се обърна скромно настрана, за да се съблече, но тя се доближи до него, прокара хладните си пръсти по гърдите и корема му и погали твърдия му едър секс.

— Недей, за Бога — изстена той, — или не отговарям за последствията.

Тя се засмя, хвана го за ръка и го заведе в леглото. Легна по гръб с леко повдигнати колене и му се усмихна с тъмните като планински езера очи. Той раздели бедрата ѝ като страници на книга и се вгледа в процепа, в цепнатината, в дълбоката романтична бездна — крайната цел на неговото дирене.

Както повечето млади мъже при първия си сексуален опит, Пърс беше така бърз, както му беше и сладко. Веднага щом инвагинира, той бурно свърши. С помощ и насърчаване от Анджелика, обаче, той свърши още два пъти през следващите часове, не така рязко и в две съвсем различни пози; а когато не можеше повече, когато беше само една суха, напрегната ерекция без семе за изхвърляне, Анджелика се наниза отгоре му и получи неколкократно оргазми, докато рухна отгоре му от изтощение. Те лежаха на леглото, изпотени и задъхани.

Пърс се почувства с десет години по-възрастен и по-мъдър. Беше опитал от медената роса и отпил от млякото на рая. Вече нищо нямаше да бъде същото. Възможно ли бе след известно време да се облекат, да излязат от стаята и да се държат като обикновени хора сега, след като това се бе случило между тях? Сигурно винаги е така с влюбените, заключи той: тяхното взаимно познаване на нощната им страна е тайната спойка помежду им.

— Сега ще трябва да се омъжиш за мен, Анджелика — каза той.

— Аз не съм Анджелика, аз съм Лили — тихо каза момичето до него.

Той скочи на четири крака, надвеси се над нея и се вгледа в лицето ѝ.

— Ти се шегуващ. Не се шегувай с мен, моля те, Анджелика!

Тя поклати глава:

— Няма майтап.

— Ти си Анджелика.

— Лили.

Той я загледа напрегнато, докато го заболяха очите. Ужасният факт беше, че не можеше да разбере дали Анджелика го лъжеше или Лили му казваше истината.

— Има само един начин да бъдем разпознати — каза тя. — И двете имаме на едното си бедро петно по рождение, като кавичка. Анджи има на лявото бедро, аз — на дясното. — Тя се обърна настрана да покаже малко петънце, по-бледо от кожата ѝ, на дясното ѝ бедро. — Когато застанем една до друга по бански, изглеждаме като две кавички. Виждал ли си петното на Анджелика?

— Не — каза той с горчивина. — Но съм чувал за него. — Изведнъж се засрами от голотата си, скочи от леглото и бързо заобува гащетата и панталона си.

— Защо? — каза той. — Защо ме измами?

— Не мога да откажа на младеж, толкова жаден за секс — каза Лили.

— Искаш да кажеш, че ако някой абсолютно непознат се доближи до теб и те целуне, ти веднага сваляш всичко и скачаш в леглото с него?

— Вероятно. Но аз се досетих, че си ти. Анджи ми е говорила за теб. Защо си толкова огорчен? Все пак ние добре го направихме.

— Мислех, че си момичето, което обичам — каза Пърс. — Нямахте да правя любов с тебе, ако знаех.

— А, значи се пазиш за Анджи?

— Може и така да е. Ти открадна нещо от мен, което не ти се полагаше.

— Само си губиш времето, Пърс, Анджи е архетип на сексуален дразнител.

— Това е нечувана обида, защо говориш така за сестра си?!

— О, тя приема това. Точно както аз приемам, че съм си кучка по душа.

— Това аз не бих се и опитал да отрека — каза той саркастично.

— О, наистина ли?

— Да, наистина. Нещата, които вършиш...

— На тебе май ти харесаха все пак, а?

— Трябваше да се сетя. Никое почтено момиче нямаше и да помисли за тях.

— О, Пърс, недей да говориш така! — извика тя внезапно с нотка на тревога.

— Защо? — изтръпна той.

— Защото аз се пошегувах. Аз съм Анджелика!

Той се метна обратно в леглото: — Скъпа моя, не исках да кажа това! Беше прекрасно, аз... — той се спря. — За какво се смееш?

— Забрави ли за белега по раждане? — Тя безочливо завъртя дясното си бедро.

— Значи ти все пак си Лили?

— А ти какво мислиш, Пърс?

Той седна на стола прегърбен и покри лицето си с длани.

— Мисля, че се опитваш да ме подлудиш, която и да си.

Той гледаше как момичето придърпва покривката на леглото и се загръща в нея. Тя се извърна и постави ръка на голото му рамо.

— Пърс, аз се опитвам да ти кажа, че ти всъщност не си влюбен в Анджелика. Ако не можеш да бъдеш сигурен дали момичето, с което си спал, е Анджелика или не, как можеш да твърдиш, че си влюбен? Бил си влюбен в една мечта.

— Защо толкова държиш да ми кажеш това? — попита той с половин глас.

— Защото Анджелика обича друг — каза тя.

Пърс свали ръцете от лицето си.

— Кого?

— Един мъж, казва се Питър, ще се женят през пролетта. Той е доцент в Харвард, блестящ според Анджи. Срещнали се на някаква конференция в Хаваите. Тя се надява да намери работа някъде около Бостън, а Питър я уреди да изнесе лекция на тази конференция, за да покаже какво може. Анджи чу, че я търсиш и не ѝ стана много приятно, защото ти е изиграла някакъв номер в Рамидж, имало ли е нещо такова? Тя ме помоли да ти предам възможно най-деликатно, че вече е сгодена. Направих каквото беше по силите ми, Пърси. Съжалявам, ако не ми е достигнала деликатност.

Пърс отиде до прозореца, дръпна завесите и се загледа надолу към ярко осветеното авеню с колите и автобусите спиращи, потеглящи или завиващи на пресечката с 54-та улица. Той облегна главата си на хладното стъкло. Помълча няколко минути. После каза:

— Гладен съм.

— Това е добре — каза Лили. — Ще повикам рум сървиса. Какво искаш да хапнеш?

Пърс погледна часовника си.

— Аз ще ходя на парти. Там ще ям.

— Партието на покрива ли? Ще се видим там — каза Лили. — Питър обеща да ни заведе — Анджи и мен. Това всъщност е тяхната стая. Аз я използвах само за преобличане.

Пърс откачи веригата на вратата.

— Питър знае ли с какво си изкарваш прехраната? — попита той. — Веднъж видях твои снимки в Амстердам. И в Лондон.

— Аз се оттеглих от това — каза тя. — В крайна сметка, реших да продължа да уча. В Колумбия. Засега живея в Ню Йорк.

— А когато работеше за Гърлс Ънлимитид — каза Пърс, — срещала ли си едно момиче на име Бернадет? Професионалното ѝ име е Марлен.

Лили се замисли за момент, после поклати глава.

— Не, това беше голяма организация.

— Ако случайно я срещнеш някъде, кажи ѝ да ме потърси.

Пърс взе асансьора до деветия етаж и намери вратата на стая 956 отворена. Вътре Морис Зап, седнал на леглото, ядеше ядки, пиеше бърбън и гледаше телевизия.

— Здравсти, Пърси, влизай — каза той. — Готов ли си за партито?

— Имам нужда от един душ — каза Пърс. — Може ли да използвам банята ти?

— Разбира се, но точно в момента е заета. Седни и си сипи едно питие. Това се казваше въпрос, дето ни го зададе днес следобед.

— Аз нямах намерение да ви затруднявам — каза извинително Пърс, като си сипваше бърбън. — Не знам какво ми стана, да си призная.

— Няма значение. Ясно беше, че Артър Кингфишър не се интересува от това, което казах.

— Разочарован ли си? — Пърс седна на стол, от който косо се виждаше телевизора. Гола двойка, също като той и Лили преди час, се въртяха и гърчеха в леглото.

— Не, мисля, че най-сетне се отказах от навика си да бъда прекалено амбициозен. Откакто ме отвлякоха, това, че съм просто жив, ми се струва достатъчно.

Изведнъж екранът се изпразни и се появи надпис: „Наберете 3, за да си поръчате филм по ваш избор“. Започна друг филм, този път каубойски.

— Пускат пет минути безплатно някой филм, за да те заинтригуват — обясни Морис. — После, ако искаш да го гледаш целия, се обаждаш и ти го прожектират в стаята срещу заплащане.

— Само с едно обаждане! — каза Пърс. — О, прекрасен нов свят!^[2]

— Точно така, в този град можеш да получиш всичко по телефона: китайска храна, масаж, уроци по йога, акупунктура. Можеш да си поръчаш момичета в стаята да ти говорят мръсотии някоя и друга минута. Плащаш с кредитна карта. Но ако си в деконструкция, можеш просто да гледаш всички тези реклами една след друга, безплатно, като авангарден филм. Забележи — каза той — аз загубих вяра в деконструкцията. Мисля, че днес ми пролича.

— Искаш да кажеш, че не всяко декодиране е ново закодиране в крайна сметка?

— О, то е, то е. Но отлагането на смисъла не е безкрайно, поне що се касае до личността.

— Аз мислех, че деконструкционистите не вярват в личността.

— Не вярват. Но смъртта е единствената концепция, която не можеш да деконструираш. Оттук стигаш до старата идея за автономното аз. Мога да умра, следователно съществувам. Осъзнах това, когато онези италиански радикалчета заплашваха да ме деконструират.

Вратата на банята се отвори и оттам излезе дама в хавлиена роба и облак ароматна пяна.

— О! — възкликна тя, изненадана, че вижда Пърс.

— Добър вечер, г-жо Рингбаум — каза той, изправяйки се на крака.

— Познаваме ли се?

— На едно парти на Темза миналата пролет. Кораба „Анабел Ли“.

— Не си спомням много за това парти — каза г-жа Рингбаум, — освен дето Хауърд се сби с Роналд Фробишър и корабът се понесе по реката.

— Всъщност точно Роналд Фробишър го пусна на дрейф.

— Той ли бил? Ще го подкача за тази работа довчера.

— Роналд Фробишър тук ли е, на АСЕ? — възкликна Пърс.

— Всички са на АСЕ — каза Мориз Зап — Всички, за които някога си чувал. — Сега той гледаше филм за боксьори.

— Всички, с изключение на Хауърд — каза Телма с глава мушната в гардероба. — Хауърд остана в Илинойс, защото му забраниха за цял живот да пътува със самолет, откакто помолил една стюардеса за секс.

— Съжалявам да чуя това — каза Пърс.

— Това не ме безпокои — каза Телма с лек смях. — Зарязах този некадърник през септември и това е най-хубавото нещо, което съм правила досега. — Тя извади черна рокля за коктейл и я постави върху себе си, застанала пред огледало в цял ръст. — Тази ли да облека довчера, скъпи?

— Да, да — каза Морис, без да откъсва очи от телевизора. — Изглежда страхотно.

— Да отида ли в банята да се облека или този млад човек ще бъде така любезен да изчака в коридора?

— Пърси, иди да си вземеш душ, докато Телма се облича — каза Морис. — Ползвай моята електрическа самобръсначка, ако искаш да се

обръснеш. А между другото, ако католическото ти ирландско съзнание е шокирано от неразборията тук, ще ти кажа, че ние с Телма мислим да се женим.

— Поздравления! — каза Пърс.

— Романът ни започна в Йерусалим — потвърди Телма с влюбена усмивка към Морис. — Хауърд дори не забеляза. Той беше прекалено зает да обмисля как да ме накара да правим секс в кабинките на лифта.

Когато Пърс се изкъпа и обръсна, тримата взеха един експресен асансьор до най-високия обществен етаж на хотела, а там един мъж с ключ ги въведе в малък частен асансьор, който ги закара до апартамента на покрива. Това беше огромен апартамент, истинска магия на две нива с остъклени пространства, които откриваха секващи дъха гледки към нощния Манхатън. Вътре бе вече пълно и шумно, но настроението на събралите се бе свободно и еуфорично. За това помагаше и единствената напитка на разположение — шампанското. Артър Кингфишър беше осигурил дузина каси.

— Сигурно празнува нещо много важно — коментира Роналд Фробишър, който беше поел надзора над една от касите. Той напълни чашата на Пърс и го представи на слаба, червенокоса жена с пронизващи очи в зелен костюм с панталон. — Дезире Бърд, секция 409: „Нови тенденции при жените-писателки“ — каза той. — Аз съм от секция 351: „Традиция и новаторство в поствоенната британска литература“. Строго казано, аз съм си традиционен. Тъкмо говорехме за необичайно топлото време този следобед.

— Боя се, че го изпуснах — каза Пърс. — Бях в стаята си целия следобед.

— Беше разкошно — каза Дезире Бърд. — Аз бях в апартамента на моята посредничка, разговаряхме за новата ми книга. Бях наистина депресирана, искам да кажа, книгата е фактически готова, но аз загубих вяра в нея. Казвах на Алис: Алис, реших, че не съм истинска писателка в крайна сметка. „Трудни дни“ беше чист късмет, тази нова книга е направо хаос, а тя ми казва: Не, не, не говори така, а аз казвам: Нека само да ти прочета малко от нея и ще видиш какво имам предвид, и тя: Окей, но мисля да отворя прозореца за минутка, много е горещо тук. И така, тя отваря прозореца — представяте си какво е да отвориш

прозорец в Манхатън по средата на зимата, помислих си: Тя трябва да е полудяла — и изведнъж този невероятно нежен топъл въздух влиза и се завихря из стаята, а аз започнах да чета напосоки от ръкописа си. Е, казах аз, след една-две страници, това май не е толкова лошо. Страхотно е, каза Алис. Аз казах: То не е типично, чуй това, и й прочетох още малко. Когато свърших, Алис каза: Фантастично, а аз казах: Е, може би не е чак толкова лошо. И наистина не беше. Не беше! Сега можете да си представите какво стана. Колкото повече страници преглеждаше Алис, толкова по-ентусиазирана ставаше, и толкова повече аз започвах да вярвам, че „Мъже“ може би е добра книга в крайна сметка.

— Чудесно — каза Роналд Фробишър. — Аз имах подобно преживяване. Седях на площад „Вашингтон“ по същото време, топлех се на необичайното слънце и си мислех за Хенри Джеймс, когато изведнъж първото изречение от романа се появи в главата ми.

— Какъв роман? — попита Дезире.

— Моят следващ роман — каза Роналд Фробишър. — Ще напиша нов роман.

— За какво ще бъде той?

— Още не знам, но някакси усещам, че старият ми стил се завръща. Чувствам го в ритъма на това изречение.

— Между другото — каза Пърс. — През лятото се запознах с японския ви преводач.

— Акира Саказаци? Тъкмо ми изпрати превода си на „Опитай по-настойчиво“ — прилича на молитвеник на млада булка. Подвързан в бяло с бледоморав копринен маркер. — Той допълни чашата на Пърс.

— По-добре първо да хапна вътре, преди да пия още от това — каза Пърс. — Извинете ме.

Както се обслужваше от масата с великолепна вечеря, разположена покрай цялата стена, една дълга ръка в сив камгарен ръкав, омазнен около китката, се пресегна през рамото му и дръпна изпод носа му последното останало в чинията парче пушена съомга. Пърс се обърна възмутено и видя жълтите кучешки зъби на Феликс Скинър да се хият насреща му.

— Съжалявам, мой човек, но изпитвам фатално влечение към съомга. — Той пусна резена пушена съомга върху поднос с наредени разнообразни хапки. — Какво правиш на АСЕ?

— Мога да ви задам същия въпрос — каза хладно Пърс.

— О, аз оглеждам за таланти, опипвам пазара, това правя. Получи ли писмото ми, между впрочем?

— Не — каза Пърс.

Феликс Скинър въздъхна.

— Това е Глория, тя трябва да си тръгва... Е, ние преразгледахме твоето предложение и решихме да ти възложим книгата все пак.

— Това е чудесно! — възкликна Пърс. — Ще има ли аванс?

— О, да — каза Феликс Скинър. — Е, не много голям — добави той предпазливо.

— Може ли да ми го дадете сега? — попита Пърс.

— Сега? Тук? — Феликс Скинър го изгледа смаян. — Това не е обичайната практика. Още не сме подписали договор.

— Трябват ми двеста долара, за да се върна в Лондон.

— Предполагам, че бих могъл да ти дам толкова — измърмори недоволно Феликс Скинър. — Случайно ходих до банката днес следобед. — Той извади две стодоларови банкноти от портфейла си и ги подаде на Пърс.

— Много благодаря — каза Пърс. — Наздраве! — той пресуши чашата си, която бе напълнена някак разсеяно от един възнисък тъмнокос мъж, който стоеше наблизко с бутилка шампанско в ръка и разговаряше с висок тъмнокос мъж, пушещ лула.

— Ако успея да обхвана Източна Европа — казваше високият мъж с английски акцент, — оставям ти целия останал свят.

— Добре — каза niskият, — но смея да кажа, че хората пак ще ни бъркат.

— И те ли са издатели? — прошепна Пърс.

— Не, те са писатели — каза Феликс Скинър. — А, Ръдиърд! — извика той и се обърна да поздрави новопристигналия. — Е, пристигнахте най-после. Мисля, че познавате младия Макгаригъл. Много хора съжаляваха, че ви нямаше на форума този следобед. Какво стана?

— Срамен инцидент — каза Ръдиърд Паркинсън, като духна бакенбарда си, така че заприлича на ядосан бабун. — На минаване през контролата на Хийтроу — вече бях закъснял, защото преди това се скарах с едно безочливо момиче на гишето за проверка на билетите — двама с вид на главорези ме отведоха в една стая и ме подложиха на

унизителен обиск и морален тормоз. Заради това си изпуснах самолета.

— Господи, защо са го направили? — каза Феликс Скинър.

— Казаха, че било грешка. Никакво извинение, разбира се. Да ви приличам на контрабандист? Направих официално оплакване. Вероятно ще ги съдя.

— Вината не е ваша — каза Феликс Скинър. — Но струваше ли си да идвате толкова късно?

Паркинсън започна да мърмори нещо за хора, които искал да види — Кингфишър, Текстел от ЮНЕСКО и така нататък. Пърс почти не го слушаше. В момента на споменаване на Хийтроу в паметта му изплува образа на Черил Съмърби каквато я беше видял последния път, разплакана над разписанието и скорострелно му просветна, че Черил го обича. Единствено неговото сляпо увлечение по Анджелика му бе попречило да го разбере по-рано. Щом осъзна този факт, Черил му се стори безкрайно желана. Той трябваше да отиде незабавно при нея. Щеше да я прегърне, да избърше сълзите ѝ и да шепне в ухото ѝ, че също я обича. Той се отдалечи от Скинър и Паркинсън, разливайки малко от шампанското си пътьом, и почти се сблъска с Анджелика и Лили, двете увиснали на ръцете на един тъмнокос млад мъж в сако от туид, същият, който председателстваше форума върху романа. Той разпозна Лили по червената копринена рокля. Анджелика все още беше в елегантното си сако и бяла блуза.

— Здравей, Пърс — каза тя. — Запознай се с годеника ми.

— Приятно ми е — каза младият мъж, усмихвайки се. — Питър Макгаригъл.

— Не може да бъде, аз съм Пърс Макгаригъл — каза той. — Вие трябва да сте Питър Някой-друг-си.

— Макгаригъл — засмя се младият мъж. — Имам същото име като вашето. Сигурно сме далечни роднини.

— Учили ли сте някога в Тринити Колидж?

— Да, учил съм.

— Боя се тогава, че аз съм заел вашето място — каза Пърс. — Когато ме назначиха на работа в Лимерик, смятаха, че назначават вас. Оттогава все ми тежи на съвестта.

— Направили сте ми услуга — каза Питър. — Вследствие на това аз дойдох в Щатите и сега съм много добре тук. — Той се

усмихна нежно на Анджелика, а тя стисна ръката му.

— Нещо да ти тежи, Пърс? — каза тя.

— Не, всичко е наред.

— Чух, че си бил на моята лекция днес следобед. Какво мислиш за нея? — Тя го погледна нетърпеливо, сякаш мнението му наистина имаше значение.

Не му се наложи да отговаря, тъй като някъде наблизко се чу звук от почукване по масата за тишина. Вривата стихна. Един мъж в лъскав млечносив костюм започна реч, застанал по средата на стъпалата, които свързваха двете нива на апартамента.

— Кой е той? — чу се гласът на Феликс Скинър.

— Жак Текстел — прошепна раздразнено в ухото му Ръдиърд Паркинсън.

— Както повечето от вас знаят — казваше Жак Текстел, — ЮНЕСКО възнамерява да разкрие нова длъжност по литературна критика, която ще може да се изпълнява от където и да е по света, и както може би знаете, потърсихме съвета на доайена в областта, Артър Кингфишър, по въпроса как да намерим подходящ за поста човек. Е, дами и господа, имам новина за вас. — Текстел направи пауза, сякаш да засили напрежението; Пърс се огледа наоколо, зървайки съсредоточените и пълни с очакване лица на Морис Зап, Филип Суолоу, Мишел Тардю, Фулвия Моргана и Зигфрид фон Турпиц. — Артър ми каза, че е готов да се върне отново на работа и дава разрешение да бъде издигната кандидатурата му.

Последва масово изахкване от слушателите и буря от аплодисменти, смесени с цинични изрази на неодобрение.

— Разбира се — каза Текстел, — аз не мога да говоря от името на комисията по назначаване, на която съм само председател. Но бих бил изненадан, ако има някакъв сериозен съперник на Артър.

Още аплодисменти. Артър Кингфишър, застанал под Текстел, вдигна ръцете си.

— Благодаря ви, приятели — каза той. — Знам, че някои хора могат да кажат, че е необичайно консултант да се предложи за пост, за който е давал своите съвети; но когато се съгласих да бъда такъв, мислех, че съм свършен като творец. Днес се чувствам така, сякаш ми е даден нов жизнен заем, който бих искал да отдам на международната научна общност чрез добросъвестно служене на ЮНЕСКО.

На тези колеги и приятели, които може би смятат, че техните кандидатури за длъжността са не по-лоши от моята, ще кажа само, че след три години тя отново ще бъде свободна. — Още аплодисменти, примесени с неискрен смях. — Накрая, бих искал да споделя с вас моето лично щастие. Сонг-ми? — Артър Кингфишър се пресяга, хваща ръката на Сонг-ми Ли и внимателно я издърпва на стъпалото до себе си. — Днес следобед, дами и господа, тази прекрасна млада дама, моя приятелка и секретарка от много години, се съгласи да стане моя съпруга.

Поздравления, викове, свиркане, аплодисменти. Сонг-ми Ли се усмихва срамежливо. Той я целува. Още аплодисменти.

Но коя е тази дребна белокоса дама, която се изкачва достолепно към великия литературен теоретик?

— Поздравления, Артър — казва тя.

Той се визира, разпознава я и отстъпва назад.

— Сибил! — възкликва той смаян. — Откъде дойде? Къде беше? Трябва да са минали тридесет години...

— Двадесет и седем, Артър — казва тя. — Точната възраст на дъщерите ни.

— Дъщери? Какви дъщери? — казва Артър Кингфишър, като разхлабва вратовръзката си, сякаш се задушава.

— Онези чудесни девойки-близначки ей-там. — Тя посочва театрално към Анджелика и Лили, които се споглеждат слисани. Страшна врява сред публиката. Сибил Мейдън повишава тон над вдигналия се шум.

— Да, Артър, помниш ли как отне дълго пазената ми девственост през онова лято, на лятното училище в Аспен, Колорадо, през лятото на петдесет и трета? Мислех, че съм твърде стара, за да зачена, но се оказа, че не е така. — Сега в залата цари пълна тишина, ушите на всички са се наострили да уловят всяка дума от тази удивителна история. — Няколко седмици, след като се разделихме, открих, че съм бременна — аз, уважаваната стара мома на средна възраст, член на колежа в Гъртън, бременна — и то от женен мъж, защото жена ти още беше жива тогава. Какво можех да направя, освен да прикрия истината? За щастие, тъкмо започвах една година академичен отпуск в Америка. Трябваше да работя върху Хънтингтън. Вместо това, аз се скрих в Ню Мексико, родих близначките през пролетта на петдесет и

четвърта, пренесох ги тайно на самолет за Европа в чанта „Гладстон“ — пътувах първа класа, за да имам право на допълнителен багаж, в първа класа не проверяваха багажа и още нямаше рентген — занесох чантата в тоалетната веднага щом се издигнахме във въздуха и се престорих, че съм намерила бебетата там. Естествено, никой не се усъмни, че аз, уважаваната стара мома на четирийсет и седем години, може да съм тяхната майка. В продължение на двадесет и седем години нося тайната и вината си навсякъде с мен. Напразно се опитвах да се развлека с пътувания. Накрая, по време на едно от тях, аз научих истината за моите пораснали дечица. Момичета — ще можете ли някога да простите на майка си, че ви изостави? — тя хвърля сърцераздирателен поглед към Анджелика и Лили, които се втурват към нея и я тласват към Артър Кингфишър.

— Майко! Татко!

— Мъничките ми! Момиченцата ми!

Бедната Сонг-ми е застрашена от събаряне, но Анджелика протяга ръка и я придърпва към обединения семеен кръг.

— Другата ни втора майка — казва тя и я прегръща.

Всички в салона се прегръщат, смеят се, плачат, викат. Дезире и Морис Зап се целуват по двете бузи. Роналд Фробишър се здрависва с Ръдиърд Паркинсън. Само Зигфрид фон Турпиц е крив и намусен. Пърс грабва ръката му и здраво я разтърсва.

— Всичко е наред — казва той. — „Леки, Уиндръш и Бърнстейн“ ще публикуват книгата ми. — Германецът раздражено дърпа ръката си, но Пърс не е спрял да се здрависва с него, черната ръкавица пада и разкрива съвършено нормална, здрава ръка. Фон Турпиц побледнява, изсъсква нещо и сякаш се смалпява на ръст, после пъха бързо ръката си в джоба на сакото и се изнизва от салона, за да не се появи никога повече на международни конференции.

Лили идва срещу Пърс.

— Всички отиваме някъде, където може да се танцува — казва тя. — Искаш ли да дойдеш?

— Не, благодаря — казва Пърс.

— А може и да се върнем в стаята, ако желаеш — казва тя. — Ти и аз.

— Благодаря, но аз трябва да вървя по мои задачи.

Той напусна партито след няколко минути заедно с Филип Суолоу. Очите на англичанина влажнееха.

— Знам какво е да откриеш, че имаш дете, за което не си и сънувал, че съществува — каза той, докато чакаха главния асансьор. — Аз открих, че имам дъщеря, това да се случи на мен. А после отново я загубих. — Асансьорната врата се отвори и те влязоха.

— Как се случи това?

— Това е дълга история — каза Филип Суолоу. По принцип, аз се провалих в ролята на романтичен любовник. Мислех си, че не съм толкова стар, но се оказа, че съм. Куражът ми ме напусна в решителния момент.

— Колко жалко — каза Пърс учтиво.

— Аз не заслужавах тази жена, в моя случай.

— Джой?

— Да, Джой — каза Филип Суолоу с въздишка. Не изглеждаше изненадан, че Пърс знае името. — Получих коледна картичка от нея, пишеше, че ще се омъжва отново. Хилари попита: Джой? Познаваме ли тази Джой? Аз казах: запознах се с нея по време на едно от пътуванията ми.

— Хилари е вашата съпруга?

— Да, тя работи като брачен консултант. Много е добра. Тя помогна на Демпсеви да се съберат пак. Помниш ли Робин Демпси — той беше на конференцията в Рамидж?

— Радвам се да чуя това — каза Пърс. — Той не изглеждаше много доволен, когато се запознахме.

— Прекара някаква криза миналото лято, доколкото знам. Джанет се смили над него. Това е моят етаж. Лека нощ.

— Лека нощ.

Пърс наблюдаваше как Филип Суолоу крачи по коридора, леко залитайки от алкохола, докато вратата се затвори.

Пърс мина през фойето на хотел Хилтън и излезе навън в студената свежа нощ. Температурата се бе върнала към нормалната и влажен режещ вятър отново духаше по Американското авеню. Той тръгна в посока към ИМКА. Черен младеж се носеше във въздуха насреща му на няколко инча над широкия тротоар. Това, което Пърс отначало взе за крилати стъпала, се оказаха ролкови кънки, а онова,

което приличаше на шлем, беше вълнена шапка, нахлупена върху слушалки на транзистор. Пърс бе чувал истории за улични нападения в Ню Йорк и понеже носеше двеста долара, спря и се напрегна в готовност за защита. Младежът обаче имаше приветлив вид. Той се усмихваше на себе си и въртеше очи нагоре-надолу; в движенията му имаше ритъм, нещо хореографско, а приближаването към Пърс беше забавено от множество завои и арабески по уличното платно. Явно танцуваше на чувани само от него мелодии в слушалките. Той държеше някакви листовки и минавайки, сръчно пхна една в ръката на Пърс. Пърс я прочете на светлината на една витрина.

„Самотни? Уморени от телевизията? Търсите секс? В нас е отговорът“, провъзгласяваше тя. „«Гърлс Ънлимитид» предлага разнообразни услуги за гости на Голямата ябълка^[3]. Компаньонки, масажистки, партньорки за игра. Посетете нашия Клуб «Райски остров». Очаква ви вана-джакузи с партньорка по ваш избор. След ваната тя ще ви направи релаксиращ масаж. Забравете за всичко в нудистката дискотека. Ако не ви се излиза от хотелската стая, нашите масажистки ще ви посетят. А може би просто желаете пикантен разговор, за да... се унесете в сън? Наберете 74321 и споделете най-дивите си фантазии с...“

Пърс се върна пак в хотела и пусна монета в най-близкия от телефоните във фойето. Набра номера и познат женски глас, леко апатичен, каза:

— Здравей, палавнико, аз съм Марлен. За какво си мислиш?

— Бернадет! — каза Пърс. — Имам важна информация за теб.

През последния ден на годината, Пърс Макгаригъл отлетя за Хийтроу с джъмбо-джет на Британските авиолинии. Тъй като имаше само ръчен багаж, окъсания му раздърпан сак, той беше един от първите пасажери на митницата и паспортния контрол. Запъти се директно към най-близкото информационно бюро на Британските авиолинии. Момичето зад гишетото не беше Черил.

— Да? — каза тя. — Мога ли да ви помогна?

— Да, можете — каза той. — Търся едно момиче, казва се Черил. Черил Съмърби. Работи за Бритиш Еървейз. Бихте ли ми казали къде мога да я намеря?

— Не отговаряме на такива въпроси — каза момичето.

— Моля ви — каза Пърс. — Важно е! — Той вложи в гласа си цялото нетърпение и очакване на влюбен.

Момичето въздъхна:

— Добре, ще видя какво мога да направя. — Тя натисна няколко бутона на телефона пред себе си и изчака мълчаливо да ѝ отговорят. — О, здравей, Франк — каза тя най-сетне. — Черил Самърби на смяна ли е тази сутрин? А? Какво? Не, не съм чула нищо. А! Не знаеш ли? Ще видя. Добре тогава. Не, нищо. Дочуване. — Тя постави слушалката и погледна Пърс с любопитство и съчувствие. — По всичко изглежда, че вчера са я уволнили — каза тя.

— Какво? — възкликна Пърс. — Но за какво?

Момичето сви рамене.

— Направила сечено на някакъв тежкар... поставила знак „S“ — съмнение за контрабанда, върху картата му. Момчетата от акцизното го претърсили основно и той се оплакал.

— И сега къде е? Как да намеря адреса ѝ?

— Франк каза, че заминала за чужбина.

— За чужбина?

— Каза, че ѝ била омръзнала работата и това било шанс да попътува. Спестявала е, както изглежда. Това каза Франк.

— А каза ли е закъде по-точно заминава?

— Не — каза момичето. — Не е. Мога ли да ви помогна, госпожо? — Тя се обърна настрана да обслужи следващия клиент.

Пърс бавно се отдалечи от информацията и застана пред гигантското разписание със сменящи се надписи, пхнал ръце в джобовете си, със сака в краката му. Ню Йорк, Отава, Йоханесбург, Кайро, Москва, Бангкок, Уелингтън, Мексико сити, Буенос Айрес, Багдад, Калкута, Сидни ... Четири пълни колони. На всеки няколко минути таблото припляскваше, имената пърхаха и почукваха, повдигаха се и се завъртаха пред очите му като компоненти на някаква сложна механична игра на късмета, като гигантска географска мелачка, докато застинеха отново. Върху повърхността на таблото, като на киноекран, той прожектира спомена за лицето на Черил и нейната фигура — русата коса до раменете, походката с високо вдигнати стъпала, блестящия поглед на леко кривогледите ѝ очи и се замисли откъде да започне да я търси в този тесен, малък свят.

[1] Синьо рибарче — халкион на гръцки, кингфишър на английски език (б. пр.) ↑

[2] Прекрасен нов свят — цитат от „Бурята“ на Шекспир и заглавие на научно-фантастичен роман от Олдъс Хъксли, преведен на български. ↑

[3] The Big Apple — Голямата ябълка, нарицателно за Ню Йорк (б. пр.) ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.